

I. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O OBSTARÁVATEĽOVI

1. Označenie

Mesto Zvolen

2. Sídlo

Mesto Zvolen, Mestský úrad vo Zvolene, Námestie slobody 22, 960 01 Zvolen, IČO 00320439

3. Meno, priezvisko, adresa, telefónne číslo a iné kontaktné údaje oprávneného zástupcu obstarávateľa, od ktorého možno dostať relevantné informácie o strategickom dokumente, a miesto na konzultácie

Primátor: Ing. Lenka Balkovičová, primatorka@zvolen.sk, lbalkovicova@zvolen.sk

Zástupca primátora: Ing. Vladimír Lupták, zastupca@zvolen.sk

Prednosta: Ing. Jozef Mikuš, prednosta@zvolen.sk

Adresa: Mestský úrad vo Zvolene, Námestie slobody 22, 960 01 Zvolen

Tel./Fax: +421-045-5303 111, +421-045-5331 428

e-mail: mesto@zvolen.sk

Kompetentné osoby:

Ing. Dagmar Weisová, referentka regionálneho rozvoja a strategických dokumentov,
Mestský úrad vo Zvolene, Námestie slobody 22, 960 01 Zvolen, 0948 874 277, d.weisova@zvolen.sk

Mgr. Juliana Kochlicová Ištóková, vedúca odboru rozvoja mesta Zvolen,
Mestský úrad vo Zvolene, Námestie slobody 22, 960 01 Zvolen, 0907 720 850, jistokova@zvolen.sk

II. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O STRATEGICKOM DOKUMENTE

1. Názov

**SPOLOČNÝ PROGRAM HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA SKUPINY OBCÍ NA ÚZEMÍ
UDRŽATEĽNÉHO MESTSKÉHO ROZVOJA ZVOLEN NA OBDOBIE 2022 - 2027 S VÝHLADOM DO ROKU 2030**

Základné východiská PHRSR UMR Zvolen

Spoločný program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja skupiny obcí na území udržateľného mestského rozvoja Zvolen na obdobie 2022 – 2027 s výhľadom do roku 2030 (ďalej „PHRSR UMR Zvolen“) je kľúčový strednodobý strategický dokument, na základe ktorého sa Mesto Zvolen, Mesto Sliač, Obec Kováčová, Obec Budča a Obec Lieskovec pri výkone svojej činnosti budú starať o všestranný rozvoj svojho územia a o potreby svojich obyvateľov.

Bol vypracovaný na obdobie rokov 2022 - 2027 s výhľadom do roku 2030. Dokument má povahu programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja skupiny obcí. Jedná sa o otvorený dokument, ktorý bude pravidelne monitorovaný, hodnotený a aktualizovaný vzhľadom na prebiehajúce zmeny.

PHRSR UMR Zvolen spolu s územnoplánovacou dokumentáciou, je základným a kľúčovým dokumentom pre riadenie samospráv dotknutých obcí, ktorý vychádza z poznania situácie a konkrétnych potrieb obyvateľov, podnikateľov, záujmových skupín a ďalších subjektov v území, formuluje svoju predstavu o budúcnosti spolu s činnosťami a projektmi na jej zabezpečenie. PHRSR koncepcne, systémovo analyzuje a určuje budúcnosť rozvoja spolu s činnosťami, investičnými projektmi so zdrojovým krytím na jej zabezpečenie. Vytvára rámec, ktorého naplnenie bude zárukou, že PHRSR nebude zbytočne rozsiahlym a len popisným zoznamom nereálnych zámerov (zoznamom vecí, na ktoré dotknuté obce nemajú peniaze), ale skutočným strategickým rozvojovým dokumentom s cieľom dosiahnuť rast životnej úrovne na predmetnom území.

Impulzom pre vytvorenie spoločného územia UMR Zvolen a spoločného strategického dokumentu bola najmä príprava na nové programové obdobie 2021 – 2027: nový metodický prístup Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR (ďalej „MIRRI“) k tvorbe programov rozvoja; príprava a schválenie nových strategických a programových dokumentov na národnej a regionálnej úrovni a aktualizácia príslušných nariadení EÚ o podmienkach pre financovanie politiky súdržnosti.

Obce majú povinnosť spracovať PHRSR obce, ktorá vyplýva zo Zákona NR SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja, ktorý v § 8a umožňuje spracovanie spoločného strategického dokumentu. Samosprávy majú záujem zlepšiť kvalitu života občanov a podmienky pre ekonomické aktivity na území, zaviesť systém strategického riadenia skupiny obcí, využiť inovatívne prístupy. Reagujú na zmeny podmienok – na nové právne, ekonomické a koncepcné rámce v programovom období EÚ 2021 – 2027, ale tiež na aktuálnu spoločenskú situáciu (pandémia Covid-19, vojna na Ukrajine) a jej dopad na rôzne oblasti života spoločnosti. Platnosť PHRSR jednotlivých obcí na území UMR končí v nasledujúcich rokoch. Samosprávy si uvedomujú potrebu spoločnej reakcie na výzvy a problémy územia, zohľadňujú tiež ekonomickú výhodnosť spracovania PHRSR skupiny obcí.

Spracovanie PHRSR bolo motivované potrebou koncepcného cieľavedomého a transparentného riadenia a rozhodovania samosprávnych orgánov v snahe čo najefektívnejšie riešiť problémy a výzvy rozvoja územia. Existencia PHRSR obce je podmienkou pre získanie zdrojov zo štátneho rozpočtu a doplnkových zdrojov pre rozvojové projekty samospráv.

PHRSR UMR Zvolen reaguje na:

Politické výzvy

- podpora občianskej spoločnosti, vzdelávania k demokratickému občianstvu a mechanizmov participácie na tvorbe, implementácii a kontrole verejných politík,
- zlepšenie kvality verejnej správy,
- bezpečnosť.

Ekonomické výzvy

- zvýšenie inovačného potenciálu podnikov,
- reštrukturalizácia hospodárstva smerom k vyššej pridanej hodnote a k udržateľnému využívaniu domácich zdrojov, posilnenie ekonomickej sebestačnosti regiónov a rozvoj regiónov podporujúci napĺňanie potrieb ich obyvateľov,
- odpadové a obehové hospodárstvo,
- dostupná a čistá energia,
- vzdelanie pre dôstojný život,
- dôstojná práca a ekonomický rast,
- znalostná ekonomika,
- priemysel.

Sociálne výzvy

- zvýšenie miery integrácie marginalizovanej rómskej populácie,
- sociálne služby a inklúzia,
- znižovanie chudoby,
- kvalita zdravia a života,
- dlhodobá nezamestnanosť.

Technologické výzvy

- urýchlenie prechodu na udržateľnú a inteligentnú mobilitu, rozvoj nízko-emisného dopravného a logistického systému posilňujúceho ekonomickú sebestačnosť regiónov,
- digitalizácia.

Legislatívne výzvy

- prijatie medzinárodných záväzkov a posilnenie domácich politík na ne nadväzujúcich.

Ekologické výzvy

- ochrana a obnova prírody, zachovanie a obnova ekosystémov biodiverzity,
- udržateľné sídla, regióny a krajina v kontexte zmeny klímy,
- racionálne využívanie vôd,
- kvalita ovzdušia.

PHRSR UMR by mal:

- spĺňať požiadavky na tvorbu základných dokumentov podpory regionálneho rozvoja podľa Zákona NR SR č. 539/2008 Z. z o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov,
- plniť úlohu programovacích dokumentov pre implementáciu Európskych štrukturálnych a investičných fondov (ďalej „EŠIF“) na regionálnej a subregionálnej úrovni v období 2021 – 2027,
- byť kľúčovým nástrojom implementácie a územnej koordinácie napĺňania cieľov Národnej stratégie regionálneho rozvoja a implementácie Národného investičného plánu SR,
- byť nástrojom formulovania a implementácie smart stratégií obcí s využitím inovatívnych prístupov pre efektívnejšie zabezpečenie kvality života občanov,
- byť relevantným východiskom pre programové rozpočtovanie obcí a následný monitoring a hodnotenie v zmysle Zákona NR SR č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy v znení neskorších predpisov,
- byť nástrojom integrácie verejných politík na úrovni regiónov a obcí a zabezpečenia skutočného zvýšenia kvality života obyvateľov, zlepšenia podnikateľského prostredia a prístupu občanov k rozhodovaniu,
- byť nástrojom efektívneho, aktívneho a vecného zapojenia aktérov regionálneho rozvoja nielen z hľadiska definovania potrieb, priorít, cieľov, stratégií rozvoja skupiny obcí, ale aj implementácie, riadenia a monitorovania stratégií,

- podporovať vytváranie systému integrovaného územného manažmentu (integrujúceho sektorové politiky a investičné intervencie verejného sektora), efektívnych štruktúr verejnej správy a služieb verejnosti čo najbližšie k občanovi v polycentrickej sústave obcí a miest,
- byť postavený na vecnom prístupe k riešeniu výziev a problémov rozvoja obcí a regiónov založenom na ich poznaní, objektívnom zhodnotení a hľadaní najefektívnejších a najúčinnnejších riešení s využitím najnovších poznatkov, techník a technológií,
- byť užitočným, efektívnym a vecným nástrojom pre potreby orgánov samosprávy.

Vypracovanie PHRSR UMR Zvolen vyplýva zo Zákona NR SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov. Dokument bol vypracovaný v období december 2020 až jún 2022. PHRSR UMR Zvolen je vypracovaný podľa odporúčaní dokumentu „Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja“ verzia 1.0.4 (ďalej „Metodika PHRSR“), dostupná na <https://www.mirri.gov.sk/sekcie/regionalny-rozvoj/metodicke-a-koncepcne-materialy/index.html>. Metodika PHRSR obsahuje odporúčaný postup a obsah programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja samosprávnych krajov, obcí a skupín obcí. Rešpektovanie tejto metodiky zabezpečuje súlad procesu tvorby a obsahu PHRSR so Zákonom NR SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov, dokumentom „Metodika a inštitucionálny rámec tvorby verejných stratégií“, dostupná na <https://www.mirri.gov.sk/sekcie/investicie/narodny-investicny-plan/vladne-materialy/metodika-a-institucionalny-ramec-tvorby-verejnych-strategii/index.html> a nadradenými programovými dokumentmi. Rešpektovanie Metodiky PHRSR je tiež predpokladom pre vypracovanie porovnateľných Správ o plnení PHRSR medzi jednotlivými územnými samosprávami, keďže obce alebo skupiny obcí majú povinnosť zaslať Správy o plnení PHRSR každoročne do 31. mája príslušnému VÚC.

Na popis územia UMR Zvolen boli použité dátové podklady BBSK „Socio-ekonomický profil okresu Zvolen“ z októbra 2020. Spoločné údaje za mestá a obce v území UMR Zvolen neboli pre väčšinu ukazovateľov dostupné. Údaje za celý okres boli doplnené o relevantné údaje z PHRSR jednotlivých obcí územia UMR Zvolen.

Dokument PHRSR UMR Zvolen sa tvoril súčasne s tvorbou strategických dokumentov na národnej (Partnerská dohoda SR, Program Slovensko, Plán obnovy a odolnosti SR) a regionálnej úrovni (PHRSR a IÚS BBSK) a v predkladanej verzii odráža súčasný stav prípravy dokumentov. PHRSR UMR Zvolen tak je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v Národnej stratégii regionálneho rozvoja SR. PHRSR UMR Zvolen zohľadňuje ciele a priority ustanovené v PHRSR BBSK. PHRSR UMR Zvolen je vypracovaný podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie regiónu a združených obcí. Medzi dôležité strategické dokumenty vo vzťahu k PHRSR UMR Zvolen patria taktiež Agenda 2030, Vízia a stratégia Slovenska do roku 2030 – pracovná verzia, Program Slovensko, Slovensko 2030, Partnerská dohoda SR, Plán obnovy a odolnosti SR a ďalšie. PHRSR UMR Zvolen bol pripravovaný zároveň s novým Programom Slovensko a PHRSR a IÚS BBSK.

Jednotlivé mestá a obce na území UMR Zvolen majú spracované svoje programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja, PHRSR UMR Zvolen vychádza z PHSR miest a obcí na území UMR Zvolen, zohľadňuje výzvy, strategické ciele a rozvojové zámery jednotlivých obcí. Platnosť týchto strategických dokumentov skončí v najbližších rokoch. Nahradí ich navrhovaný PHRSR skupiny obcí (PHRSR UMR Zvolen). Mestá Zvolen a Sliač majú spracované aj viaceré sektorové stratégie.

Rozdiely medzi obcami tvoriacimi UMR Zvolen nie sú markantné v dôsledku ich blízkosti k jadrovému mestu Zvolen, ktoré plní funkciu okresného mesta a zabezpečuje významnou mierou verejné služby, ktoré

sú menej dostupné vzdialenejším obciam okresu Zvolen. Najvýznamnejší je ich rozdiel v oblasti ekonomika a hospodárstvo, kde mesto Sliač a obec Kováčová sú kúpeľnými miestami a mesto Zvolen spolu s obcami Budča a Lieskovec sú zamerané na rozvoj podnikania v špecifických oblastiach.

PHRSR UMR Zvolen bol vypracovaný v zabezpečení odborom rozvoja Mestského úradu Zvolen v spolupráci so samosprávami, sociálno-ekonomickými partnermi a s externými konzultantmi. Pre participatívnu tvorbu a implementáciu PHRSR UMR Zvolen bola vytvorená kooperačná štruktúra. Na tvorbe dokumentu PHRSR UMR Zvolen sa podieľali: Prípravný tím pre spracovanie Vstupnej správy dokumentu, Riadiaci výbor pre spracovanie dokumentu (primátorky miest a starostovia obcí, vedúci tematických pracovných skupín KR UMR), Pracovné skupiny (tematické pracovné skupiny Kooperačnej rady UMR), Tím pre koordináciu spracovania dokumentu (gestorka a koordinátorka), Tím logickej podpory (Sekretariát Kooperačnej rady UMR a externí konzultanti).

Členovia Riadiaceho výboru, pracovných skupín, Kooperačnej rady UMR Zvolen a tímu logistickej podpory sú uvedení v Prílohe č. 1 PHRS UMR Zvolen.

Za prípravu, spracovanie, aktualizáciu, implementáciu, monitorovanie a hodnotenie dokumentu PHRSR UMR Zvolen je zodpovedná Kooperačná rada UMR Zvolen. Postavenie, pôsobnosť, zloženie a úlohy Kooperačnej rady upravuje Štatút a rokovací poriadok Kooperačnej rady UMR.

Podľa zákona NR SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov, PHRSR resp. Spoločný PHRSR skupiny obcí, sa vypracúva pri uplatnení partnerstva. Partnerstvo je forma spolupráce medzi sociálno-ekonomickými partnermi, ktorí zabezpečujú hospodársky rozvoj, sociálny rozvoj alebo územný rozvoj dotknutého regiónu s ohľadom na udržiateľný rozvoj.

Partnermi pri vypracovaní PHRSR UMR Zvolen boli:

- aktéri rozvoja obce/skupiny obcí/VÚC, SPR,
- verejnosť a dotknutá verejnosť,
- sociálno-ekonomickí partneri.

Medzi hlavných aktérov rozvoja UMR patria subjekty (fyzické a právnické osoby), ktoré zohrávajú akúkoľvek úlohu v rozvoji obcí, VÚC alebo v nich existujúcich strategicko-plánovacích regiónov (skupín obcí) bez ohľadu na ich dotknutosť a záujem o účasť na procese rozhodovania, tvorby a implementácie PHRSR UMR.

Za dotknutú verejnosť sa považujú subjekty (fyzické a právnické osoby) dotknuté procesom tvorby a implementácie PHRSR UMR. V zmysle Aarhuského dohovoru a podľa Zákona NR SR č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie vstupuje do procesu tvorby a schvaľovania PHRSR UMR aj verejnosť, ktorá má záujem, alebo môže mať záujem o prípravu PHRSR UMR pred jej schválením. Medzi dotknutú verejnosť patria fyzické osoby staršie ako 18 rokov, právnické osoby a občianske iniciatívy tvorené fyzickými osobami staršími ako 18 rokov, ktoré podpíšu spoločné stanovisko k návrhu strategického dokumentu. Táto dotknutá verejnosť má právo zúčastniť sa prípravy a posudzovania vplyvov PHRSR, a to až do jeho schválenia, vrátane práva podať písomne stanovisko, zúčastniť sa na konzultáciách a verejnom prerokovaní PHRSR.

Sociálno-ekonomickí partneri sú subjekty (fyzické a právnické osoby), ktoré sú aktívne pri cieľavedomom rozvoji obce, VÚC alebo v nich existujúcich strategicko-plánovacích regiónov (skupín obcí) a majú záujem o účasť na procese rozhodovania, tvorby PHRSR a jeho implementácii, teda sú pri nich partnermi verejného sektora.

Metodika a inštitucionálny rámec tvorby strategických dokumentov používa pojem zainteresovaná strana tvorby stratégie (zúčastnené strany), čo je akákoľvek osoba, skupina osôb alebo inštitúcia, ktorá má záujem na tvorbe alebo implementácii vytváratej stratégie, ktorá by mohla byť tvorbou alebo implementáciou stratégie potenciálne ovplyvnená (dotknutá, zasiahnutá), alebo môže tvorbu, schválenie alebo implementáciu stratégie ovplyvniť. Je zrejmé, že sociálno-ekonomickí partneri sú aj zainteresované či zúčastnené strany. Pre účely PHRSR sa používa pojem „partneri“.

V procese prípravy, spracovania a implementácie PHRSR UMR Zvolen boli identifikované nasledovné kľúčové skupiny partnerov:

- verejný sektor: orgány miestnej a regionálnej samosprávy, orgány štátnej správy,
- súkromný sektor: aktéri miestnej a regionálnej ekonomiky,
- neziskový sektor: mimovládne organizácie, nadácie, iniciatívy,
- ďalší aktéri pôsobiaci v oblasti služieb (vzdelávanie, sociálne služby a zdravotníctvo, kultúra a šport, cestovný ruch, bývanie a pod.), odborné inštitúcie, experti.

Partnerstvo miest a obcí bolo inštitucionalizované podpísaním Memoranda o spolupráci na príprave IÚS UMR Zvolen. Iné zmluvy a dokumenty, ktoré by inštitucionalizovali spoluprácu partnerov na tvorbe a implementácii PHRSR UMR Zvolen, neboli podpísané/schválené.

Proces prípravy PHRSR UMR Zvolen

Fáza 1 Identifikácia potreby a impulzov vypracovania PHRSR a rozhodnutie o začatí prípravných prác (august 2020 – september 2020)

Iniciátorkou a zadávateľkou spracovania PHRSR UMR Zvolen bola Ing. Lenka Balkovičová, primátorka Mesta Zvolen, ktorá oslovila primátorku mesta Sliač a starostov obcí Budča, Kováčová a Lieskovec s návrhom vytvoriť územie UMR a spracovať spoločnú integrovanú stratégiu/program rozvoja. Na prípravnom stretnutí dňa 19. 08. 2020 sa predstavitelia oslovených samospráv dohodli na spoločnom postupe.

Primátorka mesta Zvolen dňa 20. 08. 2020 oznámila MIRRI návrh územia UMR Zvolen. Rozhodla o začatí prípravných prác a vytvorila potrebné kapacity. Vyčlenila finančné prostriedky v rozpočte Mesta Zvolen na prípravné práce. Dňa 30. 09. 2020 menovala gestorku (vedúcu odboru rozvoja zodpovedného za regionálny rozvoj) a koordinátorku pre prípravu a spracovanie PHRSR (osobu zodpovednú za riadenie aktivít).

Fáza 2 Prípravné práce, spracovanie a schválenie vstupnej správy vrátane predbežnej vízie (september 2020 – jún 2021)

Primátorka Mesta Zvolen menovala 30. 09. 2020 členov Prípravného tímu, ktorý bol zložený najmä zo zamestnancov samospráv na území UMR. Úlohou Prípravného tímu bolo pripraviť podklady pre návrh vstupnej správy. Dňa 28. 10. 2020 menovala vedúcich troch tematických pracovných skupín (TPS 1 Ochrana a rozvoj ľudských zdrojov, TPS 2 Udržateľné zhodnotenie zdrojov v regionálnej ekonomike, TPS 3 Kvalita života a životného prostredia).

Bol spracovaný harmonogram prípravy a spracovania PHRSR a stanovený postup prác. Prípravný tím pod vedením koordinátorky spracoval podklady:

- hlavné výzvy, problémy a impulzy ako cieľové zameranie PHRSR,
- predbežnú víziu a hlavný cieľ ako náčrt cieľového stavu po implementácii PHRSR,
- náčrt hlavných prístupov, smerov a kľúčových projektov pre riešenie problémov a odpovedí na výzvy, problémy a impulzy,
- identifikáciu partnerov, ich motivácie, kapacít a zapojenia, návrh inštitucionalizácie partnerstva.

Bol spracovaný návrh Vstupnej správy IÚS UMR Zvolen ako podklad pre rozhodnutie samosprávnych orgánov o spracovaní PHRSR, o jeho forme, obsahu, rozsahu a hlavnom smerovaní.

Prípravný tím odporučil spracovanie nového spoločného strategického dokumentu, ďalšie práce boli zamerané na:

- spracovanie Vstupnej správy ako zadávacieho dokumentu pre spracovanie nového PHRSR,
- Oznámenia a strategickom dokumente o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, ktorého jadro je tvorené obsahom Vstupnej správy.

Pre proces tvorby PHRSR bola využitá koordinačná štruktúra z fázy prípravy PHRSR, t.j vo svojej činnosti pokračovali zadávateľka, gestorka a koordinátorka spracovania PHRSR.

Primátorka Mesta Zvolen dňa 15. 12. 2020 menovala členov Kooperačnej rady a členov Sekretariátu Kooperačnej rady UMR Zvolen. V dňoch 10. – 14. 12. 2020 mestské a obecné zastupiteľstvá schválili Memorandum o spolupráci na príprave IÚS UMR Zvolen a Štatút a rokovací poriadok Kooperačnej rady UMR Zvolen. Dňa 22. 12. 2020 sa uskutočnilo ustanovujúce zasadnutie Kooperačnej rady UMR Zvolen a Mesto Zvolen predložilo MIRRI návrh Vstupnej správy IÚS UMR Zvolen, ktorá obsahovala základný strategický zámer na úrovni vízie, cieľov, priorít a integrovaných investičných balíčkov.

V januári 2021 bola činnosť Prípravného výboru bola ukončená. Začal pôsobiť Riadiaci výbor zložený z primátoriek miest a starostov obcí a vedúcich tematických pracovných skupín. Tematické pracovné skupiny boli postupne rozširované o ďalších členov.

Počas prípravy a spracovania PHRSR boli využívané podporné kapacity z viacerých úrovní: MIRRI (metodika), BBSK (analytické dáta, konzultácie), Strategicko-plánovací región Stred (vzájomná koordinácia), UMR (tematické pracovné skupiny, projektové tímy) a služby externých expertov (konzultácie).

Bol spracovaný návrh participatívnej tvorby PHRSR, odhad potreby zdrojov (ľudských, finančných, dátových...) pre tvorbu PHRSR a identifikácia rizík tvorby stratégie. Jednou z nejasností bola aj otázka spoločného alebo oddeleného územia UMR Zvolen a UMR Banská Bystrica. Komunikácia medzi mestami Zvolen, Banská Bystrica a MIRRI prebiehala od januára do marca 2021. Dňa 25. 03. 2021 MIRRI oznámilo Mestu Zvolen stanovisko o rešpektovaní dvoch samostatných území UMR Banská Bystrica a UMR Zvolen. V mesiacoch február – marec 2021 sa uskutočnil výber externých konzultantov pre spracovanie PHRSR, zmluva nadobudla účinnosť 01. 05. 2021. V apríli 2021 bol spracovateľský tím posilnený o analytičku a v júni 2021 o siedmych projektových koordinátorov. Tematické pracovné skupiny a projektové tímy boli doplnené o ďalších partnerov.

V období január – apríl 2021 boli na základe dostupných informácií na národnej, regionálnej a miestnej úrovni aktualizované dokumenty: návrh Vstupnej správy IÚS UMR Zvolen a databáza projektových/investičných zámerov.

Dňa 26. 04. 2020 bola sfinalizovaná Vstupná správa IÚS UMR Zvolen, ktorá bola schválená Kooperačnou radou UMR dňa 06. 05. 2021 a Mestským zastupiteľstvom vo Zvolene dňa 27. 05. 2021.

Súčasťou participatívnej tvorby PHRSR bol aj proces strategického environmentálneho posudzovania. Vstupná správa IÚS UMR Zvolen bola spracovaná v štruktúre Oznámenia o strategickom dokumente podľa Zákona NR SR č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Dňa 01. 06. 2021 Mesto Zvolen predložilo Oznámenie o strategickom dokumente, na základe ktorého príslušný orgán stanovil rozsah hodnotenia IÚS UMR Zvolen (správa o hodnotení, bez časového harmonogramu) a stanovil dve špecifické požiadavky:

- požiadavku na odkanalizovanie priemyselného parku a vybudovanie ČOV Lieskovec, nakoľko odkanalizovanie celej priemyselnej lokality Lieskovskej cesty je jedným z limitujúcich faktorov rozvoja tejto časti aglomerácie,
- požiadavku na rešpektovanie záväznej časti Územného plánu VÚC BBSK pri realizovaní projektu Logistický park Budča, ktorý čiastočne zasahuje do lokality navrhovanej pre terminál intermodálnej dopravy.

Fáza 3 Inventarizačná, analytická a prognostická fáza spracovania PHRSR (máj 2021 – september 2021)

V mesiacoch máj – august 2021 bol zadefinovaný súbor dát potrebných pre spracovanie PHRSR UMR Zvolen a posúdená dostupnosť údajov, boli identifikované zdroje údajov a ich dostupnosť. Uskutočnil sa zber údajov a výber relevantných údajov, spracovanie primárnych analýz, prognóz a zhrnutia analýz (PESTLE, SWOT, strom problémov...). Analytické práce boli zamerané na problematiku socio-ekonomickej, územno-technickej, prírodno-environmentálnej a inštitucionálno-organizačnej analýzy. Partneri a experti z rôznych oblastí priniesli svoje skúsenosti a príklady dobrej praxe, odhadli tiež možný vývoj v prípade neimplementovania stratégie rozvoja – nulový variant.

Partneri (potenciálni nositelia projektov) vyplňali formulár projektového zámeru, ktorý bol v mesiacoch jún – august 2021 dostupný na webovej stránke UMR a rozposlaný prostredníctvom tematických pracovných skupín. Mestá a obce vyplňali formulár projektového zámeru priebežne.

Po inventarizácii dát, analytických prácach a prognózach bol pripravený návrh analytickej časti dokumentu.

Členovia Kooperačnej rady a tematických pracovných skupín prerokovali návrh analytickej časti dokumentu 28. 09. 2021. Analytická časť dokumentu bola priebežne dopĺňaná.

Fáza 4 Stanovenie vízie, strategického smerovania, priorít a strategických cieľov PHRSR (september 2021 – november 2021)

Vízia, priority a ciele UMR, ktoré boli definované vo Vstupnej správe, boli v mesiacoch september – november 2021 boli doplnené na základe pripomienok partnerov a analytických výstupov. Boli overené z hľadiska ich konzistentnosti, doplnkovosti a súladu s prioritami a cieľmi regionálnych a národných

strategických dokumentov (PHRSR a IÚS BBSK, Partnerská dohoda SR, Plán obnovy a odolnosti). Štruktúra cieľov UMR bola priradená k programovej štruktúre samospráv.

Vízia UMR je totožná s víziou stanovenou vo Vstupnej správe. Na základe vízie UMR boli aktualizované aj vízie miest a obcí platné v predchádzajúcom programovom období 2014 – 2020.

Priority a ciele UMR stanovené vo Vstupnej správe boli upravené, spresnené a usporiadané do hierarchickej štruktúry s identifikáciou kritických cieľov.

Vo vzťahu k prioritám a cieľom boli definované merateľné ukazovatele, ktoré umožnia sledovanie plnenia jednotlivých cieľov a napĺňanie vízie a hlavného cieľa. K jednotlivým ukazovateľom boli stanovené východiskové a cieľové hodnoty, periodicita monitorovania a zdroje údajov.

V októbri 2021 bola databáza projektov UMR Zvolen doplnený o aktivity socio-ekonomických partnerov evidované v databáze projektov BBSK.

Členovia Kooperačnej rady prerokovali návrh vízie, priorít, cieľov a ukazovateľov 05. 11. 2021.

Fáza 5 Návrh vlastnej stratégie – strategického prístupu, postupu a nástrojov na dosiahnutie vízie a cieľov (december 2021 – február 2022)

V mesiacoch december 2021 – február 2022 bola skompletizovaná databáza projektových zámerov (indikatívny zoznam plánovaných aktivít), jednotlivé aktivity boli predbežne vyhodnotené z hľadiska ich pripravenosti a oprávnenosti (možnosť financovania prostredníctvom PSK a POO). Uskutočnila sa kontrola previazanosti cieľov a ukazovateľov UMR Zvolen, tiež súlad s cieľmi pracovnej verzie PHRSR BBSK. Kľúčové projekty UMR Zvolen boli prekonzultované s BBSK z hľadiska ich vzájomného prepojenia. Na základe výstupov analýz a návrhu strategického rámca bol stanovený strategický prístup a identifikované nástroje na realizáciu stratégie.

Fáza 6 Nastavenie implementácie, financovania, monitorovania a vyhodnocovania PHRSR (január 2022 – február 2022)

V januári – februári 2022 bol zostavený návrh plánu implementácie (míľniky, zodpovednosť, nástroje a zdroje, kooperačná štruktúra, pravidlá a proces riadenia implementácie, riadenie rizík), plánu monitorovania a hodnotenia (termíny, zodpovednosť, forma a zameranie hodnotiacej správy) a finančného plánu. Zo spracovania PHRSR vyplynuli odporúčania a požiadavky pre nadradené a nižšie úrovne strategického riadenia, ako aj odporúčania pre partnerské a spolupracujúce subjekty.

Členovia Kooperačnej rady a tematických pracovných skupín prerokovali návrh implementačnej časti dokumentu dňa 25. 02. 2022.

Fáza 7 – Prerokovanie a schvaľovanie návrhu PHRSR marec 2022 – október 2022

V marci – júni 2022 bol dokument prepracovaný podľa zmenenej metodiky PHRSR (v 1.04) a 20. 06. 2022 bol pripravený aktualizovaný návrh dokumentu PHRSR UMR Zvolen.

V júni 2022 odborne spôsobilá osoba spracovala správu o hodnotení vplyvu strategického dokumentu na životné prostredie. Proces prerokovania dokumentu s partnermi, dotknutou verejnosťou a dotknutými

orgánmi a následného zapracovania ich námetov a pripomienok z participatívneho procesu bol integrovaný s procesom strategického environmentálneho hodnotenia (SEA) za účasti širokej verejnosti a dotknutých orgánov. Proces bude pokračovať zverejnením návrhu PHRSR a Správy o hodnotení. Verejnosť bude mať možnosť pripomienkovať návrh PHRSR a správu o jeho hodnotení priamo na zhromaždení alebo písomnou formou. Súbežne s verejným prerokovaním (v septembri 2022) bude návrh PHRSR predložený komisiám mestských a obecných zastupiteľstiev. Na základe Správy o hodnotení, záverečného stanoviska príslušného orgánu a vyhodnotených pripomienok z prerokovania v orgánoch samosprávy bude návrh PHRSR dopracovaný a predložený na schválenie orgánmi samosprávy všetkých miest a obcí. Schválením PHRSR sa tento dokument stáva základným nástrojom strategického riadenia rozvoja obce/mesta/skupiny obcí/ VÚC a začína jeho implementačná fáza.

V procese prípravy PHRSR v auguste – decembri roku 2020 bolo zorganizovaných 17 pracovných stretnutí, v procese spracovania PHRSR v januári 2021 – júni 2022 to bolo 24 pracovných stretnutí (12 v roku 2021 a 12 v roku 2022). Celkovo sa uskutočnilo 41 pracovných stretnutí prezenčnou a on-line formou, ktorých sa zúčastnilo 88 osôb z verejného, súkromného a neziskového sektora.

Proces prípravy a spracovania PHRSR trval 2 roky a 2 mesiace (august 2020 – september 2022). Predpokladaný termín schválenia dokumentu PHRSR UMR Zvolen mestskými a obecnými zastupiteľstvami je do 31. 10. 2022. Časový posun oproti plánovanému harmonogramu uvedenému vo vstupnej správe (február 2022) bude 8 mesiacov z dôvodu zabezpečenia súladu strategického dokumentu so strategickými a programovými dokumentmi na regionálnej a národnej úrovni.

Informácia o PHRSR UMR Zvolen je dostupná na webovom sídle <https://strategia.zvolen.sk>.

Strategické environmentálne posudzovanie PHRSR UMR Zvolen

Súčasne so spracovaním dokumentu PHRSR UMR Zvolen sa realizuje aj proces posudzovania vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie (SEA). Proces SEA bol aj súčasťou spracovania IÚS, Vstupná správa IÚS UMR Zvolen bola posúdená v štruktúre Oznámenia o strategickom dokumente podľa Zákona NR SR č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (zákon).

Oznámenie o strategickom dokumente Integrovaná územná stratégia územia udržiavateľného mestského rozvoja Zvolen na obdobie 2021 - 2027 bolo vypracované ku dňu 31. 05. 2021 a podľa §5 ods. 1 uvedeného zákona bolo dňa 01. 06. 2021 predložené príslušnému orgánu, Okresnému úradu vo Zvolene, odboru starostlivosti o životné prostredie, obstarávateľom strategického dokumentu, Mestom Zvolen, zastúpeným primátorkou mesta Ing. Lenkou Balkovičovou v zmysle §5 Zákona NR SR č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Príslušný orgán dňa 04. 06. 2021 rozposlal Oznámenie listom č. OU-ZV-OSZP-2021/007530 podľa §6 ods. 2 uvedeného zákona zainteresovaným subjektom - dotknutým orgánom a dotknutým obciam. Zároveň príslušný orgán oznámil, že konzultácie k predmetnému strategickému dokumentu podľa §63 uvedeného zákona je možné vykonať počas celého procesu posudzovania vplyvov strategického dokumentu na základe vopred dohodnutého termínu, na adrese príslušného orgánu a zároveň, že stanoviská verejnosti k oznámeniu o strategickom dokumente je možné predkladať do 15 dní odo dňa, kedy bolo oznámenie zverejnené dotknutou obcou podľa ust. §6 ods. 5 uvedeného zákona na adresu príslušného orgánu.

Informácia o oznámení a samotné oznámenie bolo zverejnené v zmysle zákona, na úradných tabuliach a na stránkach obcí UMR, k nahliadnutiu na mestských a obecných úradoch dotknutých obcí a tiež prostredníctvom webového sídla Ministerstva ŽP SR (enviroportal). K Oznámeniu boli príslušnému orgánu doručené písomné stanoviská oslovených subjektov a verejnosti.

Stanoviská k Oznámeniu o strategickom dokumente PHRSR UMR Zvolen

Bez pripomienok boli stanoviská nasledovných subjektov:

- Obec Budča, list č. A/2021/001945
- Obvodný banský úrad v Banskej Bystrici, list č. 1430-2120/2021 zo dňa 10. 06. 2021,
- Okresný úrad Zvolen, odbor starostlivosti o životné prostredie, list č. OU-ZV-OSZP-2021/007939/SMD zo dňa 11. 06. 2021,
- Okresné riaditeľstvo Hasičského a záchranného zboru vo Zvolene, list č. ORHZ-ZV2-2021/000307-002 zo dňa 09. 06. 2021,
- Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom zo Zvolene, list č. 2021/2556/B zo dňa 15. 06. 2021,
- Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Zvolen, list č. 2021/152235, ZV1/R-UPSVR/BEZ/2021/1190-7 zo dňa 18. 06. 2021,
- Okresný úrad Zvolen, odbor starostlivosti o životné prostredie, list č. OU-ZV-OSZP-2021/007730/RAP zo dňa 18. 06. 2021,
- Obec Lieskovec, list zo dňa 24. 06. 2021,
- Mesto Sliač, list zo dňa 09. 06. 2021,

Určité pripomienky a požiadavky boli sformulované v stanoviskách nasledovných subjektov:

- Banskobystrický samosprávny kraj, oddelenie územného plánovania a životného prostredia, list č. 08652/2021/ODDUPZP-2 zo dňa 16. 06. 2021,
- Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica, list č. KPUBB-2021/13168-2/49323/KLI zo dňa 16. 06. 2021,
- Okresný úrad Zvolen, odbor starostlivosti o životné prostredie, list č. OU-ZV-OSZP-2020/008211-002 zo dňa 21. 06. 2021.

Uvedené stanoviská k Oznámeniu sú v prílohe Správy o hodnotení navrhovaného strategického dokumentu.

Kľúčové pripomienky a požiadavky boli po preštudovaní a prerokovaní so zainteresovanými subjektami na stretnutí k prerokovaniu návrhu rozsahu hodnotenia konanom 22. 07. 2021 na Okresnom úrade Zvolen, odbore starostlivosti o ŽP, v zmysle §8 uvedeného zákona sformulované do Rozsahu hodnotenia a časového harmonogramu (list č. OU-ZV-OSZP-2021/007530-021 zo dňa 23. 07. 2021).

Na základe predloženého Oznámenia o strategickom dokumente príslušný orgán stanovil rozsah hodnotenia strategického dokumentu IÚS UMR Zvolen. V rozsah hodnotenia bola sformulovaná požiadavka na vypracovanie Správy o hodnotení vplyvu strategického dokumentu na životné prostredie podľa Prílohy č. 4 Zákona NR SR č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov s osobitným prihliadnutím na body uvedené v časti špecifické požiadavky rozsahu hodnotenia. Časový harmonogram ani iné špecifické požiadavky limitujúce časový rozsah neboli stanovené. Boli určené dve špecifické požiadavky:

- požiadavka na odkanalizovanie priemyselného parku a vybudovanie ČOV Lieskovec, nakoľko odkanalizovanie celej priemyselnej lokality Lieskovskej cesty je jedným z limitujúcich faktorov rozvoja tejto časti aglomerácie,
- požiadavka na rešpektovanie záväznej časti Územného plánu VÚC BBSK a záväznú časť ÚPD obcí pri realizovaní projektu Logistický areál Budča, ktorý čiastočne zasahuje do lokality navrhovanej pre terminál intermodálnej prepravy.

Rozsah hodnotenia bol doručený zainteresovaným subjektom a bol zverejnený v zmysle zákona.

Podľa §8 ods. 7 uvedeného zákona obstarávateľ zverejnil rozsah hodnotenia strategického dokumentu bezodkladne po jeho doručení formou informácie o rozsahu hodnotenia strategického dokumentu spôsobom v mieste obvyklým.

Podľa §8 ods. 8 uvedeného zákona verejnosť, dotknutá obec, dotknutý samosprávny kraj, dotknutý orgán a ďalšie osoby mohli predložiť pripomienky k rozsahu hodnotenia strategického dokumentu príslušnému orgánu do 10 dní od jeho zverejnenia. Príslušný orgán doručil pripomienky po ich vyhodnotení obstarávateľovi.

Rozsah hodnotenia určil varianty pre ďalšie hodnotenie – nulový variant (stav, ktorý by nastal, ak by sa navrhovaný strategický dokument neprijal a následne nerealizoval) a variant strategického dokumentu predložený v Oznámení o strategickom dokumente. Boli stanovené všeobecné podmienky, ktoré stanovovali spracovanie Správy o hodnotení strategického dokumentu a vypracovanie návrhu strategického dokumentu, ako aj špecifické požiadavky. V zmysle Rozsahu hodnotenia, ako aj v zmysle Prílohy č. 5 citovaného zákona, bola spracovaná predkladaná Správa o hodnotení strategického dokumentu PHRSR UMR Zvolen na obdobie 2022 – 2027 s výhľadom do roku 2030.

2. Územie

Územie udržateľného mestského rozvoja Zvolen (UMR Zvolen) sa nachádza v okrese Zvolen, v Banskobystrickom samosprávnom kraji. Územie UMR Zvolen tvoria dve mestá a tri obce - mesto Zvolen, mesto Sliač a obce Budča, Kováčová a Lieskovec, v tom aj 6 mestských častí mesta Zvolen a 6 urbanistických častí mesta Sliač. Územie UMR Zvolen tvorí zároveň mestskú funkčnú oblasť Zvolen v zmysle metodiky PHRSR.

Územie UMR Zvolen je novým územím. Územie udržateľného mestského rozvoja Zvolen je jedným z 18 UMR na Slovensku a jedným zo 4 UMR v Banskobystrickom samosprávnom kraji. Územie je súčasťou strategického plánovacieho regiónu (SPR) Stred (okresy Zvolen, Detva a Krupina).

Priestorové usporiadanie vzťahov územia je definované jadrovým mestom Zvolen so silnou väzbou na krajské mesto Banská Bystrica. Mesto Zvolen má dominantné postavenie v rámci územia UMR Zvolen, je jadrovým mestom územia UMR Zvolen, okresným mestom, ekonomickým a dopravným centrom, univerzitným mestom a sídlom vedecko-výskumných inštitúcií.

UMR Zvolen má výhodnú geografickú polohu a strategickú dopravnú polohu, vďaka čomu je významným dopravným uzlom cestnej a železničnej dopravy. Existujúca a plánovaná dopravná infraštruktúra umožní v budúcnosti územiu UMR Zvolen dosiahnuť nadregionálny význam. Územie UMR Zvolen má potenciál byť strediskom verejných služieb pre spádovú oblasť, centrom inovácií a celoživotného vzdelávania, miestom medzinárodnej spolupráce v oblasti podnikania, vedy a výskumu.

Rozlohou patrí UMR Zvolen k menším územiám UMR v SR. Rozloha územia UMR Zvolen je 17 552 ha, z čoho 1883 ha tvorí intravilán obcí a 15 669 predstavuje extravilán. Územie UMR Zvolen má cca 51 000 obyvateľov, pričom urbanistický priestor Zvolen–Banská Bystrica s takmer 150 000 obyvateľmi je však treťou najväčšou koncentráciou obyvateľstva v SR.

Konkurenčné výhody miest a obcí územia UMR Zvolen:

Zvolen: Centrum vzdelania a vedy so širokou sieťou škôl a vedecko-výskumných pracovísk medzinárodnej úrovne. Univerzitné mesto. Centrum lesníctva. Významný uzol cestnej a železničnej dopravy. Strojársky, drevospracujúci, stavebný a potravinársky priemysel. Administratívne centrum regiónu, sídlo inštitúcií, široká sieť služieb. Kultúrno-historický potenciál (Zvolenský zámok, Pustý hrad). Kráľovské mesto. Zelené mesto.

Sliač: Kúpeľné mesto. Kúpele, liečivé minerálne pramene, kúpeľný areál, funkcionalistický komplex. Medzinárodné letisko.

Budča: Priemyselno-logistická zóna.

Kováčová: Kúpele, liečivé minerálne pramene, termálne kúpalisko.

Lieskovec: Priemyselná zóna.

Konkurenčnou výhodou spoločného územia je jedinečná kombinácia dopravnej križovatky, priemyselnej výroby, známych kúpeľov a významnej univerzity.

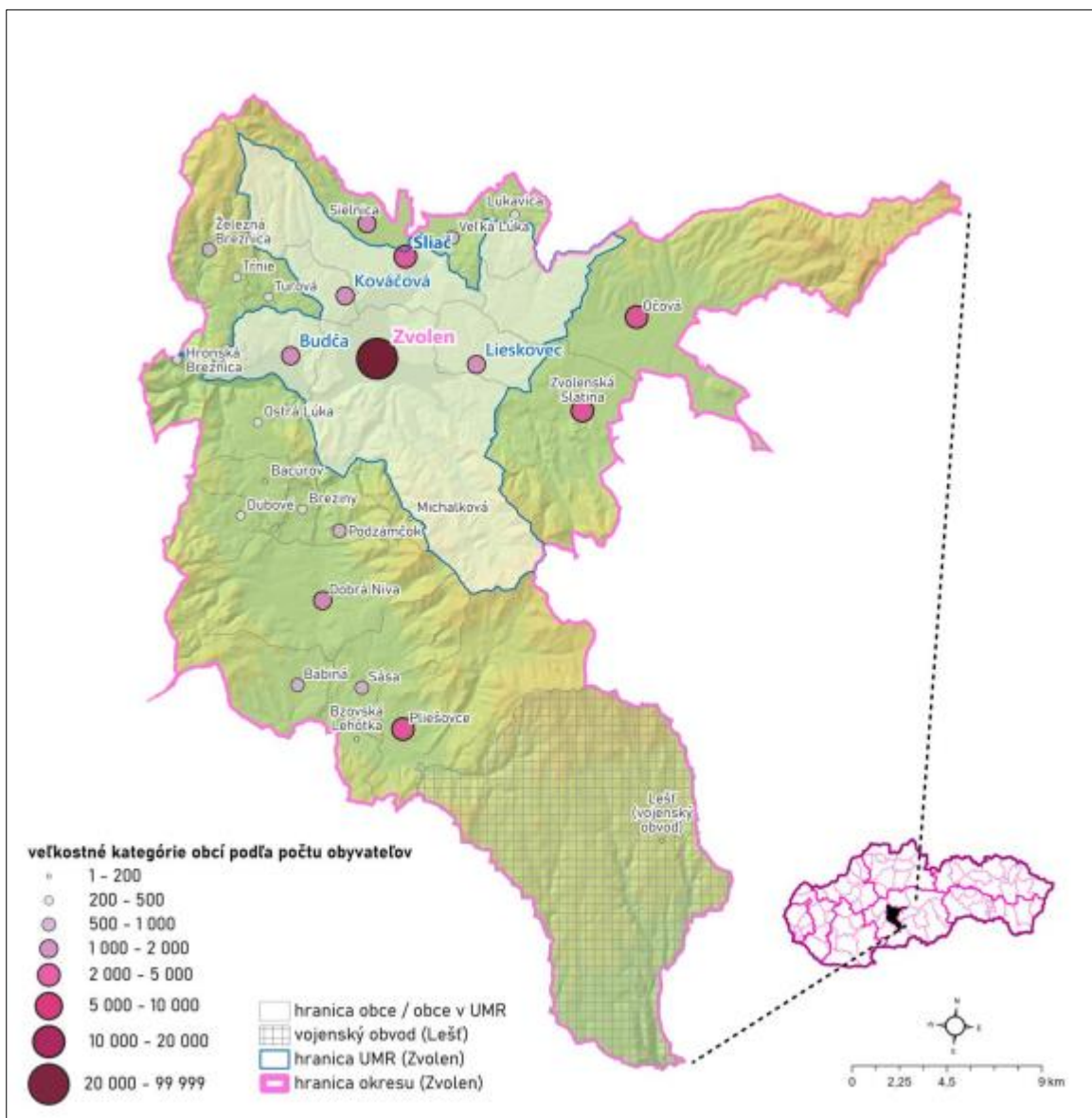
Mestá Zvolen a Sliač ako aj členské obce sú členmi Regionálneho združenia ZMOS, mestá sú členmi Únie miest Slovenska. Do územia UMR Zvolen zasahujú dva mikroregióny ADELA, Naša Lieska a Verejno-súkromné partnerstvo Hontiansko-Dobronivské. Obce spolupracujú na princípe LEADER.

Súčasná formy spolupráce na území UMR Zvolen sú obmedzené len niekoľko „spoločných“ organizácií okrem R–ZMOS a nízky počet spoločných projektov rôznych subjektov v novom UMR Zvolen. Spolupráca v oblasti cestovného ruchu je zabezpečovaná prostredníctvom OOCR Banská Bystrica Stred.

Na území UMR Zvolen pôsobia početné mimovládne organizácie, mnohé z nich realizovali spoločné projekty. Subjekty na území UMR Zvolen sa môžu zapájať do programov cezhraničnej spolupráce – Program cezhraničnej spolupráce SK-HU, nadregionálne cezhraničné programy Central Europe, Dunajská stratégia. Nedostatočné je medzisektorové sieťovanie a sieťovanie podnikateľských subjektov na území UMR.

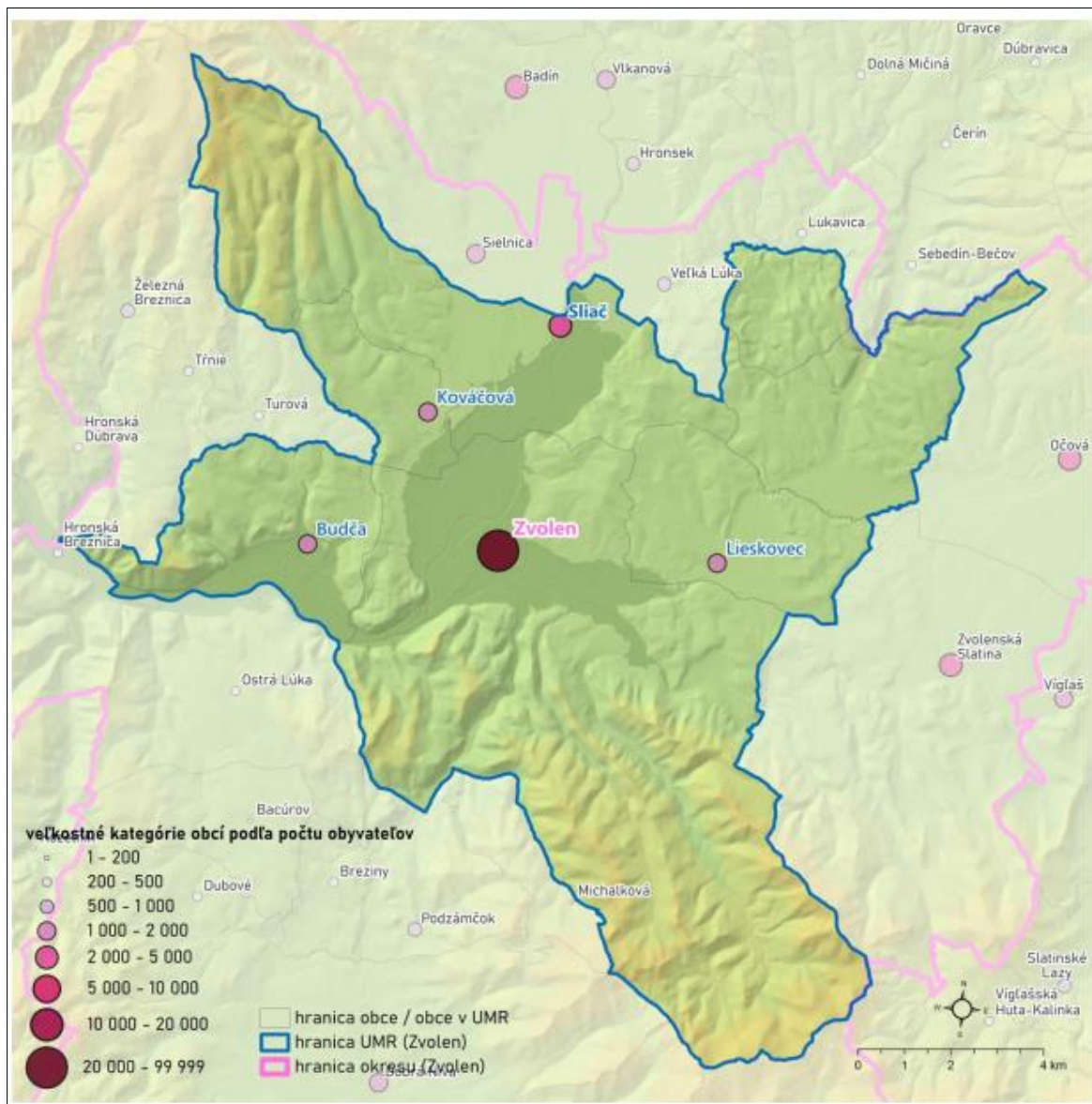
Žiadna z podnikateľských sietí alebo organizácií nemá sídlo ani organizačnú zložku na území UMR Zvolen. Sieťovanie je zabezpečené v oblasti cestovného ruchu v rámci Krajskej organizácie cestovného ruchu, ktorej členmi je 12 subjektov so sídlom na území UMR Zvolen (Mesto Zvolen, Mesto Sliač, Obec Kováčová, Kúpele Sliač, Kúpele Kováčová, Hotel Tennis, Hotel Kaskády, Holidaypark Kováčová, Letisko Sliač, Národné lesnícke centrum, Cykloadventure, E-bajk).

Sídlná štruktúra a poloha územia UMR Zvolen v širších vzťahoch územia okresu Zvolen

/zdroj: PHRSR UMR Zvolen, 2022/

Sídlna štruktúra územia UMR Zvolen

/zdroj: PHRSR UMR Zvolen, 2022/

3. Dotknuté obce

- Mesto Zvolen
- Mesto Sliač
- Obec Budča
- Obec Kováčová
- Obec Lieskovec

4. Dotknuté orgány

- Mesto Zvolen, Námestie slobody 22, 960 01 Zvolen
- Mesto Sliač, Letecká 1, 962 31 Sliač
- Obec Budča, Lhenická 33, 962 33 Budča
- Obec Kováčová, Kúpeľná 12, 962 37 Kováčová
- Obec Lieskovec, Stredisková 154/26, 962 21 Lieskovec
- Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR, Štefánikova 15, 811 05 Bratislava
- Banskobystrický samosprávny kraj, Nám. SNP č.23, 975 01 Banská Bystrica
- Krajský pamiatkový úrad v Banskej Bystrici, Lazovná 8, 974 01 Banská Bystrica
- Regionálne združenie miest a obcí okresov Zvolen, Detva, Krupina, Námestie Slobody 2525/22, 96001 Zvolen
- Okresný úrad Banská Bystrica, Nám. Ľ. Štúra 1, 974 01 Banská Bystrica
- Okresný úrad Zvolen, Študentská 2084/12, 960 01 Zvolen
- Obvodný banský úrad v Banskej Bystrici, 9. mája 2, 974 01 Banská Bystrica
- Regionálny úrad verejného zdravotníctva vo Zvolene, Nádvozná 336/12, 960 01 Zvolen
- Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny vo Zvolene, J. Jiskru 249/6, 960 09 Zvolen
- Okresné riaditeľstvo Policajného zboru SR vo Zvolene, Švermova 1900/4, 960 01 Zvolen
- Okresné riaditeľstvo Hasičského a záchranného zboru vo Zvolene, Lieskovská cesta 500/38, 960 01 Zvolen

5. Schvaľujúci orgán

- Mestské zastupiteľstvo vo Zvolene
- Mestské zastupiteľstvo v Sliači
- Obecné zastupiteľstvo v Budči
- Obecné zastupiteľstvo v Kováčovej
- Obecné zastupiteľstvo v Lieskovci

6. Obsah a hlavné ciele strategického dokumentu a jeho vzťah k iným strategickým dokumentom

PHRSR UMR Zvolen predstavuje dokument 56 strán textu vlastného tela dokumentu + rozsiahle prílohy.

PHRSR UMR Zvolen sa skladá z:

- *analytickej časti*, ktorá obsahuje komplexné hodnotenie a analýzu východiskovej situácie územia, odhad jej budúceho vývoja, možné riziká a ohrozenia vo väzbe na existujúce stratégie a koncepcie a využívanie vnútorného potenciálu územia, jeho limitov a rozvoja, definovanie podmienok udržateľného rozvoja územia,

- *strategickej časti*, ktorá obsahuje stratégiu rozvoja územia pri zohľadnení jeho vnútorných špecifík a určí hlavné smery, priority a ciele rozvoja územia rešpektovaním princípov regionálnej politiky s cieľom dosiahnutia vyváženého udržateľného rozvoja územia,
- *programovej časti*, ktorá obsahuje najmä zoznam opatrení a aktivít na zabezpečenie realizácie programu rozvoja územia,
- *realizačnej časti*, ktorá je zameraná na popis postupov inštitucionálneho zabezpečenia formou partnerstva a organizačné zabezpečenie realizácie programu rozvoja územia, systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja územia s ustanovením merateľných ukazovateľov, vecný a časový harmonogram realizácie programu rozvoja územia formou akčných plánov,
- *finančnej časti*, ktorá obsahuje finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnej a organizačnej stránky realizácie programu rozvoja územia.

Obsah strategického dokumentu

Obsah a štruktúra strategického dokumentu vychádzajú zo Zákona NR SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov a z „Metodiky tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja“.

PHRSR UMR Zvolen vychádza zo schválenej Vstupnej správy IÚS UMR Zvolen. Proces spracovania PHRSR UMR Zvolen bol ovplyvnený súbežným spracovaním strategických dokumentov na viacerých úrovniach, zmenou metodiky tvorby PHRSR a aktuálnou bezpečnostnou situáciou (pandémia Covid-19, vojna na Ukrajine).

Počas tvorby tohto strategického dokumentu nastali viaceré nové skutočnosti. Jednou zo zásadných zmien bolo aj doplnenie implementačného mechanizmu a prehodnotenie metodiky prípravy IÚS. Koncom roka 2021 MIRRI zmenilo pôvodné zadanie z pôvodného „IÚS rovná sa PHRSR“ na súčasné „IÚS je podmnožinou PHRSR“. IÚS vychádza z analytickej, strategickej a programovej časti PHRSR ako osobitná časť realizačnej časti a má obsahovať iba aktivity Programu Slovensko adresované samosprávam“. Vzhľadom na trvanie prác do roku 2022 sa zmenilo obdobie platnosti dokumentu z pôvodných „2021 – 2027“ na „2022 – 2027“. Z tohto dôvodu sa zmenil názov dokumentu. Pôvodný názov „Integrovaná územná stratégia územia udržateľného mestského rozvoja Zvolen na obdobie 2021 – 2027“ s upresnením „IÚS UMR Zvolen bude spracovaný ako PHRSR skupiny obcí“ bol uvedený v dokumentoch spracovaných v rokoch 2020 – 2021 (Memorandum o spolupráci, Vstupná správa, Oznámenie o strategickom dokumente (SEA), Zmluva o diele). V súčasnosti používame názov „Spoločný program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja skupiny obcí na území udržateľného mestského rozvoja Zvolen na obdobie 2022 – 2027 s výhľadom do roku 2030“. Zmena názvu dokumentu neovplyvnila jeho obsah.

Začiatkom roka 2022, s prijatím aktualizovanej Metodiky PHRSR, IÚS nie je súčasťou PHRSR UMR Zvolen, ale dokumentom spracovávaným súbežne s PHRSR UMR Zvolen.

Základné charakteristiky Metodiky PHRSR týkajúce sa vzťahu IÚS a PHRSR

	Metodika PHRSR – verzia 1.0.3. (platná od januára 2020) IÚS = PHRSR	Metodika PHRSR – verzia 1.0.4 (platná od februára 2022) IÚS $\subset$ PHRSR
Vzťah IÚS a PHRSR	- IÚS sú spracovávané ako PHRSR. - IÚS sú komplexné rozvojové stratégie územia.	- IÚS vychádzajú z analytickej, strategickej a programovej časti PHRSR. - IÚS predstavujú podmnožinu PHRSR, ako komplexných rozvojových stratégií územia.
Schvaľovanie dokumentu	- Schvaľovanie IÚS je v kompetencii zastupiteľstva samosprávy.	- PHRSR je schvaľovaný zastupiteľstvom samosprávy. - IÚS schvaľuje Kooperačná rada UMR.
Štruktúra dokumentu	- 1 dokument PHRSR, IÚS ako príloha PHRSR. - Spoločná analytická, strategická, programová časť. - Osobitná implementačná časť.	- 2 samostatné dokumenty PHRSR a IÚS. - Spoločná analytická, strategická, programová časť. - Osobitná implementačná časť.

/zdroj: PHRSR UMR Zvolen, 2022/

PHRSR UMR Zvolen v súlade so zákonom o regionálnom rozvoji obsahuje:

Analytická časť

Analytická časť obsahuje zhrnutie najvýznamnejších faktov o území UMR Zvolen relevantných pre tvorbu stratégie rozvoja.

Analýza vnútorného prostredia

- charakteristika sociálno-ekonomickej, územno-technickej, prírodno-environmentálnej a inštitucionálno-organizačnej oblasti relevantnej k územiu UMR Zvolen,
- popis jednotlivých miest a obcí, ktoré sa nachádzajú na území UMR Zvolen,
- opatrenia realizované na území v období 2014 – 2020 (zhodnotenie realizovaných stratégií),
- prieskumy realizované na území v posledných 3 rokoch.

Analýza vonkajšieho prostredia

- analýza politických, ekonomických, sociálnych, technologických, legislatívnych a ekologických faktorov (PESTLE).

Zhrnutie analýz

- analýza vonkajšieho prostredia, analýza silných a slabých stránok, príležitostí a rizík (SWOT),
- kľúčové výzvy a problémy (strom problémov vrátane príčin problémov a možných následkov neriešenia problémov, t.j. nulový variant, ak by sa stratégia nerealizovala),
- vnútorný rozvojový potenciál a limity,
- hlavné faktory rozvoja a disparity.

Vstupnými podkladmi pre analytickú časť boli:

- Vstupná správa pre spracovanie IÚS UMR Zvolen vrátane príloh (verzia z 26. apríla 2021),
- výstupy tematických pracovných skupín UMR Zvolen (od septembra 2020 do júna 2021),
- strategické a koncepcné dokumenty BBSK, miest a obcí tvoriacich územie UMR Zvolen (územné plány a programy rozvoja),
- iné relevantné strategické a analytické dokumenty na národnej, regionálnej a miestnej úrovni,
- dátové podklady BBSK, miest a obcí na území UMR Zvolen,
- verejne dostupné štatistické dáta,

- výstupy špecializovaných štúdií a projektov,
- kvalitatívne dáta (výstupy z prieskumov, záznamy z rozhovorov s aktérmi na území a pod.).

Údaje v analýzach boli spracované prevažne za územie UMR Zvolen. V prípade, že neboli k dispozícii údaje v tejto mierke, sú použité údaje za okres Zvolen. Niektoré údaje za celý okres boli doplnené o relevantné údaje z PHRSR jednotlivých obcí a iných verejne dostupných dokumentov a následne prepočítané a porovnané pre územie UMR Zvolen. Spoločné údaje za mestá a obce na území UMR Zvolen boli spracované z interných informačných systémov miest a obcí.

Strategická časť

Strategická časť nadväzuje na zistenia analytickej časti a nadradené strategické dokumenty. Obsahuje stratégiu rozvoja územia UMR Zvolen pri zohľadnení jeho vnútorných špecifik a vonkajších výziev. Určuje ciele a priority rozvoja územia pri rešpektovaní princípov regionálnej politiky v záujme dosiahnutia vyváženého udržateľného rozvoja územia.

Celkovú predstavu o budúcnosti vyjadruje vízia rozvoja územia UMR Zvolen. Témy stratégie sú usporiadané do 5 priorít rozvoja UMR Zvolen, ktoré sú rozpracované do 5 strategických a 25 špecifických cieľov.

Hlavnými princípmi rozvoja územia je udržateľný územný rozvoj založený na ochrane, efektívnom a ekologickom využívaní zdrojov územia, uplatňovanie smart konceptu, participácia a súdržnosť.

Stratégia smart rozvoja UMR je zameraná na dosiahnutie vysokej kvality života prostredníctvom realizácie inovácií a zmien. Smart rozvoj je založený na troch pilieroch – smart prostredí (využívanie zdrojov), smart ekonomike a smart spoločnosti (komunity), v týchto oblastiach je možné realizovať štyri typy inovácií – technologické a technické, behaviorálne, inštitucionálne a produktovo orientované inovácie.

Vízia a hlavný cieľ, spoločne s prioritami a strategickými cieľmi, predstavujú strategickú časť PHRSR:

- Vízia a hlavný cieľ načrtávajú predstavu o budúcom smerovaní územia. Reprezentujú pohľad na očakávaný stav v strednodobom až dlhodobom časovom horizonte.
- Priority definujú kľúčové želané zmeny v kvalite života obyvateľov, ktoré sa realizáciou stratégie PHRSR sledujú, resp. majú byť dosiahnuté.
- Strategické ciele predstavujú kľúčové výsledky a výstupy nasmerované na dosiahnutie vízie a definovaných priorít. Sú orientované na strednodobý časový horizont.
- Na priority a strategické ciele nadväzujú špecifické ciele, ktoré sú zamerané na krátkodobý časový horizont.

Vízia, priority a ciele, ktoré boli definované vo Vstupnej správe, boli prerokované so zástupcami miest a obcí, členmi Kooperačnej rady UMR a tematických pracovných skupín. Vízia, priority a ciele boli spresnené a posúdené z hľadiska ich súladu a doplnkovosti s cieľmi nadradených strategických dokumentov a usporiadané do hierarchickej štruktúry.

Vízia

Vízia územia UMR Zvolen vychádza z vízie miest a obcí tvoriacich UMR Zvolen. Bola spracovaná s dôrazom na súdržnosť spoločne vytvoreného územia, udržateľnosť a vysokú kvalitu života obyvateľov. Predstavou je, aby sa územie miest Zvolen a Sliač a obcí Kováčová, Budča a Lieskovec do roku 2030 stalo súdržným a prosperujúcim regiónom, ktorý je atraktívny pre obyvateľov, návštevníkov a kúpeľných hostí, aktívne

reaguje na príležitosti a výzvy, opiera sa o múdrosť a dedičstvo našich predkov, ako aj o poznatky a skúsenosti všetkých, ktorí v tomto území žijú.

Jednotlivé obce UMR Zvolen majú zadefinované svoje vlastné vízie. Vízie miest a obcí na území UMR Zvolen do roku 2030 nadviazali na vízie miest a obcí platné v období 2014 – 2020, v roku 2021 boli aktualizované a sú v súlade s víziou UMR Zvolen.

Mesto Zvolen má okrem vízie zadefinované aj poslanie samosprávy a motto mesta:

Poslanie samosprávy Mesta Zvolen: „Poslaním Mesta Zvolen je zabezpečiť starostlivosť o všestranný rozvoj územia a potreby obyvateľov mesta. Samospráva mesta Zvolen vytvára priaznivé podmienky na rozvoj jednotlivých oblastí života v meste. Činnosť samosprávy je realizovaná kvalitne, efektívne a transparentne. Základnými princípmi samosprávy sú otvorenosť, vzájomný rešpekt a spolupráca na miestnej a regionálnej úrovni.“

Motto mesta Zvolen: „Zvolen – miesto zvolené pre život“.

Priority

Pre dosiahnutie vízie UMR Zvolen bolo stanovených 5 priorít, ktoré korešpondujú s cieľmi politiky Európskej únie v programovom období 2021 – 2027 a reprezentujú želané zmeny v kvalite života na území UMR Zvolen. Vzhľadom na predpoklad širokého využitia zdrojov zo štátneho rozpočtu a štrukturálnych fondov EÚ boli priority a strategické ciele PHRSR naviazané na priority a ciele strategických a programových dokumentov Slovenskej republiky pre čerpanie EŠIF na obdobie 2021 – 2027 (Partnerská dohoda medzi EÚ a SR, Program Slovensko).

Priorita 1 Inovatívne územie UMR Zvolen – prosperujúce a inteligentné územie,

Priorita 2 Environmentálne udržateľné územie UMR Zvolen – čisté a zdravé prostredie pre budúce generácie,

Priorita 3 Prepojené územie UMR Zvolen – s kvalitnou a udržateľnou dopravnou a technickou infraštruktúrou,

Priorita 4 Súdržné a vzdelané územie UMR Zvolen – s kvalitným vzdelávaním, dostupnými a atraktívnymi pracovnými miestami, súdržnými komunitami, dostupnými sociálnymi a verejnými službami a bývaním,

Priorita 5 Kvalitný život na území UMR Zvolen – bezpečné prostredie, zdravý životný štýl, udržateľné využívanie prírodného a kultúrneho dedičstva, udržateľný cestovný ruch, kultúra a kreatívny priemysel, moderná samospráva a aktívna občianska spoločnosť.

Ciele

Dokument má hlavný cieľ rozvoja územia a 5 strategických cieľov, ktoré sú detailnejšie rozpracované prostredníctvom 25 špecifických cieľov. Súbor cieľov vytvára rámec pre rozvoj územia, pre vytváranie funkčných väzieb medzi jadrovým sídlom – mestom Zvolen a jeho okolím, pre posilnenie jednotlivých funkcií a vzťahov s okolitými mestskými oblasťami (Banská Bystrica) a susediacimi územiami (strategicko-plánovací región Stred).

Hlavným cieľom je vytvoriť inovatívne, environmentálne udržateľné, prepojené, súdržné a vzdelané územie s kvalitným životom jeho obyvateľov na území UMR Zvolen. Dosiahnutie hlavného cieľa bude

vyžadovať ciele a dlhodobé intervencie (investície, opatrenia, aktivity a projekty) vedúce k posilneniu územia UMR Zvolen ako aglomerácie využívajúcej svoj rastový potenciál.

Päť strategických cieľov:

- 1 Posilniť inovácie, výskum, vývoj a podnikanie na území UMR Zvolen
- 2 Zlepšovať stav prioritných zložiek životného prostredia a adaptačnej schopnosti na klimatickú zmenu na území UMR Zvolen
- 3 Vytvoriť sieť kvalitnej dopravnej a technickej infraštruktúry na území UMR Zvolen
- 4 Zlepšiť dostupnosť a kvalitu verejných služieb pre riešenie životných situácií obyvateľov na území UMR Zvolen
- 5 Zabezpečiť komplexný rozvoj a atraktivitu územia UMR Zvolen

Za kritické ciele je možné považovať tie, ktorých naplnenie je významne ovplyvnené externými faktormi. Ide najmä o investície štátu a VÚC, alebo o investície, pre ktoré nie sú k dispozícii dostatočné externé zdroje financovania.

Špecifické ciele v rámci 5 strategických cieľov boli definované nasledovne:

Ad 1)

- 1.1 Zvýšiť intenzitu kooperácie medzi výskumnými a inovačnými kapacitami, univerzitami a verejným sektorom s dôrazom na unikátnosť Technickej univerzity vo Zvolene
- 1.2 Vytvárať podmienky na rozvoj malého a stredného podnikania vrátane rodinného podnikania
- 1.3 Zlepšiť manažment, služby a infraštruktúru pre podporu udržateľného cestovného ruchu, kultúry a kreatívneho priemyslu
- 1.4 Pilotne overiť komplexný program pre talenty a nadaných mladých ľudí
- 1.5 Zlepšiť interné systémy a služby verejnej správy

Ad 2)

- 2.1 Zvýšiť energetickú efektívnosť budov (kritický cieľ)
- 2.2 Realizovať adaptačné opatrenia na zmenu klímy
- 2.3 Zaviesť prvky obehového hospodárstva
- 2.4 Posilniť prevenciu rizík a odolnosť voči katastrofám (kritický cieľ)
- 2.5 Znížiť environmentálnu záťaž územia UMR Zvolen
- 2.6 Podporovať zvyšovanie environmentálneho povedomia, občianskeho aktivizmu a dobrovoľníctva

Ad 3)

- 3.1 Zlepšiť dopravnú infraštruktúru územia s preferenciou verejnej osobnej dopravy (kritický cieľ)
- 3.2 Dobudovať bezpečnú infraštruktúru pre nemotorovú dopravu (kritický cieľ)
- 3.3 Vytvoriť podmienky pre digitalizáciu verejných služieb

Ad 4)

- 4.1 Zlepšiť prístup obyvateľov k informačným a poradenským službám v rôznych životných situáciách
- 4.2 Modernizovať vzdelávaciu infraštruktúru
- 4.3 Zvýšiť podiel komunitne vedených verejných služieb
- 4.4 Zabezpečiť dostupnosť a udržiavateľnosť sociálnych a zdravotných služieb (kritický cieľ)
- 4.5 Zvýšiť dostupnosť rôznych foriem bývania (kritický cieľ)
- 4.6 Podporiť rozvoj komunitnej práce, vrátane sociálne slabších a vyčlenených komunit

Ad 5)

- 5.1 Vytvoriť bezpečné fyzické prostredie miest a obcí
- 5.2 Zaviesť koncepčný a aktívny prístup k starostlivosti o kultúrne dedičstvo (kritický cieľ)
- 5.3 Dobudovať infraštruktúru pre pohybové aktivity a voľný čas
- 5.4 Vybudovať spoločnú strategickú a implementačnú kapacitu územia
- 5.5 Vytvoriť podmienky pre rozvoj občianskej spoločnosti a participáciu obyvateľov na príprave a realizácii verejných politík

Vzhľadom na nedostatok potrebných zdrojov na realizáciu PHRSR bude potrebné určiť priority cieľov. Priorizácia cieľov je v kompetencii mestských zastupiteľstiev, obecných zastupiteľstiev a Kooperačnej rady UMR Zvolen, ktorá zohľadní najmä potrebu realizácie, stav pripravenosti projektov a možnosť ich financovania z rôznych zdrojov.

Existujúca územnoplánovacia dokumentácia miest a obcí na území UMR Zvolen je v súlade s prioritami a cieľmi rozvoja.

Ciele PHRSR UMR Zvolen sú v súlade s cieľmi nadradených dokumentov. V prípade potreby budú vstupy nadradených dokumentov dodatočne zapracované po ich schválení príslušnými orgánmi na regionálnej a národnej úrovni.

Vo vzťahu k prioritám a cieľom boli definované merateľné ukazovatele, ktoré umožnia sledovanie plnenia jednotlivých cieľov a napĺňanie vízie a hlavného cieľa. K jednotlivým ukazovateľom boli stanovené východiskové a cieľové hodnoty, periodicita monitorovania a zdroje údajov. Pri návrhu ukazovateľov boli zohľadnené aj ukazovatele definované v nadradených strategických dokumentoch na národnej a regionálnej úrovni (Agenda 2030, Vízia a stratégie SR, PHRSR a IÚS BBSK) a ukazovatele odporúčané v metodike PHRSR. Kvantitatívne ukazovatele tvoria navzájom prepojenú sústavu a v procese monitorovania a hodnotenia môžu byť doplnené o kvalitatívne ukazovatele.

V prípade hlavného cieľa ide o ukazovatele dopadu, v prípade strategických a špecifických cieľov ide o ukazovatele dopadu a výsledku. Najčastejším zdrojom údajov pre ukazovatele sú samosprávy UMR Zvolen, Centrálny register zmlúv, monitorovací systém ITMS a Štatistický úrad SR. Väčšina ukazovateľov bude sledovaná ročne. Ukazovatele, u ktorých to bude možné, budú sledované až na úroveň jednotlivých miest a obcí UMR Zvolen. Aktivity budú monitorované na úrovni výstupov, najmä či boli, alebo neboli zrealizované v zmysle projektového zámeru.

Implementačná časť dokumentu nadväzuje na strategickú časť.

Implementačná časť PHRSR obsahuje opatrenia a aktivity podľa jednotlivých oblastí na zabezpečenie realizácie PHRSR.

Súčasťou implementačnej časti je aj zoznam aktivít (projektov) na zabezpečenie realizácie PHRSR UMR Zvolen. Zahŕňa aktivity samospráv a jej partnerov z verejnej správy, podnikateľského a občianskeho sektora.

Naplnenie vízie, priorít a cieľov stratégie UMR Zvolen si bude vyžadovať zapojenie sociálno-ekonomických partnerov a kombináciu viacerých nástrojov naprieč finančnými a nefinančnými zdrojmi a „politickými cieľmi EÚ“. Nástroje na implementáciu stratégie môžu mať podobu nefinančných a finančných nástrojov využívaných integrovaným spôsobom špecificky pre oblasť ekonomickú, sociálnu a environmentálnu.

Nástroje (opatrenia) na implementáciu stratégie:

- Inštitucionálne a organizačné opatrenia (napr. v podobe všeobecne záväzných nariadení). Na území UMR Zvolen bolo prijaté Memorandum o spolupráci na tvorbe PHRSR, spracovaný štatúty Kooperačnej rady UMR, vytvorený Sekretariát UMR. V rámci Mestského úradu Zvolen budú vybudované „administratívne kapacity UMR“ a vytvorená pozícia „manažér UMR“.
- Informačné a vzdelávacie opatrenia (napr. komunikačné kanály a informačné služby). Na webovom portáli mesta Zvolen bola vyčlenená časť pre participáciu, zverejňovanie a pripomienkovanie dokumentov. Budú vytvorené dátové sety a publikované ako otvorené dáta UMR.
- Investície (napr. do infraštruktúry). Bol spracovaný zásobník aktivít UMR Zvolen.
- Programy, projekty, služby alebo iné aktivity verejného i súkromného sektora, ktoré povedú k naplneniu definovaných cieľov.
- Iné opatrenia (napr. kolaboratívne hospodárstvo – nová forma integrácie medzi hospodárstvom a spoločnosťou, sociálne podnikanie...).
- Finančné nástroje (napr. dotácie, pôžičky, koncesie, dane a iné alternatívne finančné nástroje).

Bude potrebné, aby samosprávy UMR Zvolen vyčlenili potrebné zdroje:

- ľudské zdroje (interní a externí experti),
- informačné zdroje (snímače, informačné systémy),
- materiálne zdroje (budovy, areály, pozemky, materiálno-technické vybavenie...),
- finančné zdroje (minimálne na predprojektovú a projektovú prípravu a spolufinancovanie).

V priebehu implementácie PHRSR sa výber konkrétnych nástrojov uskutoční na základe posúdenia kritérií:

- efektívnosti a účinnosti (ekonomické ako aj mimoekonomické efekty a miera relevantnosti voči cieľovým skupinám – počet a významnosť),
- udržateľnosti efektov po období implementácie,
- realizovateľnosti a dostupnosti potrebných zdrojov (ľudských, finančných, materiálnych...),
- možných rizík spojených s ich implementáciou
- synergických efektov medzi nástrojmi naprieč stratégiou.

Nástroje a zdroje na implementáciu PHRSR

Priorita	Inštitucionálne a organizačné opatrenia	Finančné nástroje	Ľudské zdroje	Informačné zdroje	Koncepcné materiály
Všetky priority	- Administratívne kapacity UMR - Projektové kapacity (interné a externé)	-	-	-	- Územné plány miest a obcí s definovaním verejno-prospešných stavieb - Metodika výberových kritérií a hodnotenia dopadov realizovaných akcií
Priorita 1 Inovatívne územie UMR Zvolen	-	- Dotácie v oblasti inovácií - Iné finančné nástroje	- Experti v oblasti kybernetickej bezpečnosti a open data - Experti v oblasti inovácií, vedy a	- IS kybernetickej bezpečnosti - IS elektronické úradné tabule - Webstránky samosprávy	- Štúdia vytvorenia centra vzdelávania a osobného rozvoja UMR Zvolen - Metodika k zabezpečeniu

			výskumu, malého a stredného podnikania	a socio- ekonomických partnerov	kybernetickej bezpečnosti
Priorita 2 Environmen- tálne udržateľné územie UMR Zvolen	- VZN o odpadoch - Interná smernica o verejnom obstarávaní so zeleným aspektom	- Miestne poplatky za odpad – motivačný systém	- Experti v oblasti obehového hospodárstva - Experti v oblasti energetiky - Experti v oblasti adaptácie na zmenu klímy	- IS hluková mapa - IS znečistenie ovzdušia - IS zeleň	- Štúdia obehového hospodárstva UMR Zvolen - Energetické audity budov vo vlastníctve samosprávy - Adaptačná stratégia UMR Zvolen - Konceptia zelene UMR
Priorita 3 Prepojené územie UMR Zvolen	-	-	- Experti v oblasti dopravy	- IS bikesharing	- Plán udržateľnej mobility UMR Zvolen - Cyklostratégia UMR - Audit potreby vysporiadania pozemkov pre cyklotrasy - Štúdia komplexného riešenia križovatky pod zámkom
Priorita 4 Súdržné a vzdelané územie UMR Zvolen	- VZN o sociálnych službách - VZN o sociálnom bývaní	- Dotácie pre talenty a nadaných mladých ľudí	- Experti v oblasti sociálnej ekonomiky - Experti v oblasti práce s deťmi, mladými ľuďmi a znevýhodneným i skupinami	- IS monitorova- nie a signalizácia pomoci	- Komunitný plán rozvoja sociálnych služieb UMR Zvolen - Audit plôch pre výstavbu sociálnych bytov
Priorita 5 Kvalitný život na území UMR Zvolen	- VZN o kamerovom systéme	- Dotácie v oblasti CR	- Experti v oblasti cestovného ruchu, kultúry a kreatívneho priemyslu - Experti v oblasti komunitnej práce	- IS kamerový systém	- Konceptia starostlivosti o pamiatky UMR Zvolen - Štúdia riešenia bezbariérovosti objektov vo vlastníctve miest a obcí

/zdroj: PHRSR UMR Zvolen, 2022/

Pre implementáciu PHRSR UMR Zvolen bol vypracovaný Implementačný plán, ktorý obsahuje míľniky, zoznam zodpovedných partnerov a termín plnenia.

Implementácia PHRSR UMR Zvolen bude možná realizáciou samostatných projektov prostredníctvom dopytovo-orientovaných výziev pre samostatné projekty a integrovaných územných investícií.

Presnejší akčný a finančný plán na 3 najbližšie roky budú zostavovať jednotlivé mestá a obce v rámci prípravy programového rozpočtu. Projektové zámery a aktivity na obdobie rokov 2022 – 2027 sú zoradené podľa tematických oblastí. V rámci definovaných 5 priorít boli aktivity (projektové zámery) miest a obcí PHRSR UMR Zvolen zoradené do 20 tematických oblastí:

Oblasť 1 Moderné služby samosprávy

Oblasť 2 Inovácie a zamestnanosť

Oblasť 3 Monitorovanie kvality životného prostredia
Oblasť 4 Vodné hospodárstvo
Oblasť 5 Obehové hospodárstvo
Oblasť 6 Energetická efektívnosť verejných budov
Oblasť 7 Verejné priestory – modrá a zelená infraštruktúra
Oblasť 8 Envirovýchova
Oblasť 9 Doprava a komunikácie
Oblasť 10 Verejná osobná doprava
Oblasť 11 Nemotorová doprava
Oblasť 12 Parkovanie
Oblasť 13 Sociálne a zdravotné služby
Oblasť 14 Bývanie
Oblasť 15 Vzdelávanie
Oblasť 16 Kultúrne dedičstvo
Oblasť 17 Cestovný ruch
Oblasť 18 Kultúrne a spoločenské centrá
Oblasť 19 Športové a voľnočasové priestory
Oblasť 20 Bezpečnosť

Implementáciu PHRSR budú zabezpečovať samosprávy v spolupráci so socio-ekonomickými partnermi.

Podľa Zákona NR SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja sa PHRSR vypracúva pri uplatnení partnerstva, pričom partnerstvo je forma spolupráce medzi sociálno-ekonomickými partnermi, ktorí zabezpečujú hospodársky rozvoj, sociálny rozvoj alebo územný rozvoj dotknutého regiónu s ohľadom na udržateľný rozvoj.

Zástupcovia socio-ekonomických partnerov sa zúčastnili prípravy a spracovania dokumentu PHRSR UMR Zvolen:

- spoluprácou v Prípravnom tíme pre spracovanie Vstupnej správy PHRSR UMR,
- spoluprácou v Riadiacom výbore pre spracovanie PHRSR UMR,
- spoluprácou v Kooperačnej rade UMR,
- spoluprácou v pracovných skupinách,
- predložením projektového zámeru,
- prerokovaním strategickej časti dokumentu so zástupcami BBSK, SPR Stred a MIRRI,

Zapojenie socio-ekonomických partnerov do implementácie PHRSR je plánované viacerými spôsobmi:

- spoluprácou v Kooperačnej rade UMR,
- spoluprácou v tematických pracovných skupinách,
- realizovaním projektových zámerov v partnerstvách.

Kompetencie samosprávnych orgánov a iných stálych orgánov sú dané legislatívou, resp. štatútom.

Medzi hlavné úlohy samosprávy v procese PHRSR UMR Zvolen patrí:

- Mestské a obecné zastupiteľstvá
 - navrhujú spracovanie/aktualizáciu PHRSR UMR,
 - schvaľujú PHRSR UMR,
 - berú na vedomie hodnotiacu správu o plnení PHRSR UMR,

- schvaľujú akčné a finančné plány miest a obcí ako podklad pre spracovanie akčného a finančného plánu PHRSR UMR.
- Mestské a obecné úrady
 - zabezpečujú spracovanie/aktualizáciu PHRSR UMR,
 - vypracúvajú hodnotiacu správu o plnení PHRSR UMR,
 - vypracúvajú ročný akčný a finančný plán PHRSR UMR,
 - aktualizujú zázobník aktivít PHRSR UMR,
 - hľadajú finančné zdroje a zodpovedajú za prípravu a implementáciu projektov PHRSR UMR,
 - komunikujú s partnermi projektov, zástupcami SPR Stred, Úradu BBSK, MIRRI a ďalšími inštitúciami.

Na implementáciu PHRSR budú využité kooperačné štruktúry, ktoré sa osvedčili v procese spracovania PHRSR, t.j. Riadiaci výbor, Kooperačná rada UMR, Tematické pracovné skupiny a Sekretariát UMR/Administratívne kapacity UMR Zvolen.

Pri rozhodovacích a schvaľovacích procesoch budú uplatnené kompetencie a pravidlá:

- monitoringu a hodnotenia plnenia úloh a výstupov implementácie PHRSR,
- operatívneho riadenia implementácie (koordinácie prác, komunikácia, riadenie využitia zdrojov a operatívne rozhodnutia),
- adaptácie a zmien stratégie na základe výstupov procesu monitorovania,
- manažmentu rizík.

V prípade spoločného PHRSR pre skupiny obcí je dôležité inštitucionalizovať rozhodovacie pravidlá a dohody o riadení implementácie PHRSR. Zmeny v stratégii (tzn. napríklad zmeny vízie, hlavného cieľa, priorít, systému cieľov alebo nástrojov/opatrení/aktivít) alebo v spôsobe jej implementácie môžu byť vynútené vonkajším okolím stratégie, výsledkami implementácie PHRSR zistenými v procese monitoringu, alebo môžu byť realizované na základe podnetu niektorého z partnerov implementácie stratégie. Zodpovednosť za monitoring a hodnotenie je súčasťou stanovenia pravidiel a procesov riadenia implementácie PHRSR.

V prípade schvaľovania zmien, ktoré sa týkajú len jednej obce zo skupiny obcí, bude použitý zjednodušený postup. Dotknutá obec bude mať právomoc schvaľovať zmeny a doplnenia PHRSR vecne príslušnej obce, v kombinácii s oznamovacou a registračnou povinnosťou vo vzťahu k ostatným obciam v rámci UMR.

Implementáciu PHRSR UMR Zvolen môžu sprevádzať aj určité riziká:

- nedostatočná koordinácia prierezových politík na národnej a regionálnej úrovni,
- nízka efektívnosť strategického riadenia regionálneho rozvoja (nezavedený komplexný systém strategického riadenia a plánovania, nedostatočný legislatívny a metodický rámec),
- nedostatočná efektívnosť a adresnosť verejných politík vrátane politiky regionálneho rozvoja (NSRR, PHRSR VÚC, miest a obcí),
- nízka súčinnosť s aktérmi regionálneho rozvoja pri tvorbe a implementácii stratégií regionálneho rozvoja,
- nedostatočná spolupráca a informačné toky medzi riadiacimi úrovňami (štátna – krajská – subregionálna – miestna) a sektormi (ministerstvá – rezortné inštitúcie – odborné útvary samospráv,
- nedostatok údajov, finančných a personálnych kapacít pre spracovanie a implementáciu PHRSR,
- pokračovanie alebo vznik nepredvídaných udalostí.

Pre úspešné naplnenie cieľov rozvoja územia UMR Zvolen bude potrebné realizovať niektoré systémové zmeny. Jednou z takýchto podmienok, ktorá prispeje k naplneniu očakávaných výsledkov stratégie, je využitie princípu verejno-súkromného partnerstva pri realizácii významných projektov. Významným podporným prvkom by bolo zjednodušenie celého procesu súvisiaceho s vysporiadaním vlastníckych vzťahov a vydaním stavebného povolenia. Medzi ďalšie nevyhnutné predpoklady patrí aj zmena financovania a kompetencií územnej samosprávy, zjednodušenie procesov a administratívnej náročnosti prípravy a implementácie projektov financovaných prostredníctvom EŠIF a problematika verejného obstarávania. Poslednou nevyhnutnou podmienkou je dobudovanie implementačnej kapacity územia UMR Zvolen.

V Pláne riadenia rizík boli identifikované kľúčové problémy, ktoré môžu negatívne ovplyvniť dosiahnutie vízie a cieľov a navrhnuté opatrenia na zníženie rizík. Do aktualizovaného plánu rizík budú zahrnuté aj riziká identifikované v rámci tohto procesu strategického environmentálneho hodnotenia (SEA).

Proces riadenia rizík (identifikáciu a hodnotenie rizík, prerokovanie a aktualizácia plánu rizík) bude zabezpečovať Sekretariát UMR/Administratívne kapacity UMR Zvolen v úzkej spolupráci s pracovníkmi mestských a obecných úradov. Plán rizík minimálne raz ročne prerokuje Riadiaci výbor UMR a následne s ním bude oboznámená Koordinačná rada UMR.

Prílohy

Prílohy PHRSR UMR Zvolen tvoria:

- Príloha č. 1 - Analýzy a zoznamy
- Príloha č. 2 - Zásobník aktivít
- Príloha č. 3 - Merateľné ukazovatele

V Prílohe č. 1 - Analýzy a zoznamy - je spracovaná analýza vnútorného prostredia, analýzu vonkajšieho prostredia a zhrnutie analýz, obsahuje podrobné analytické údaje a tiež zoznamy (partnerov, informačných zdrojov, skratiek).

V Prílohe č. 2 Zásobník aktivít - je uvedený zoznam projektov k termínu predloženia návrhu PHRSR UMR Zvolen, ktoré je možné podporiť ako súčasť PHRSR UMR.

V Prílohe č. 3 Merateľné ukazovatele - je uvedený návrh merateľných ukazovateľov.

Vzťah k iným strategickým dokumentom

Dokument je v súlade s relevantnými strategickými dokumentmi BBSK, SR a EÚ.

Dokument PHRSR UMR Zvolen sa tvoril súčasne s tvorbou strategických dokumentov na národnej a regionálnej úrovni a v predkladanej verzii odráža súčasný stav prípravy dokumentov.

PHRSR UMR Zvolen je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v Národnej stratégii regionálneho rozvoja SR, pričom zohľadňuje ciele a priority ustanovené v PHRSR a IÚS BBSK, PHSR miest a obcí na území UMR Zvolen.

PHRSR UMR Zvolen je vypracovaný v súlade so záväznou časťou územnoplánovacej dokumentácie BBSK.

PHRSR UMR Zvolen taktiež zohľadňuje územnoplánovacie dokumentácie jednotlivých obcí na území UMR Zvolen.

Medzi dôležité strategické dokumenty vo vzťahu k PHRSR UMR Zvolen patria taktiež Agenda 2030, Slovensko 2030, Program Slovensko, Partnerská dohoda SR, Plán obnovy a odolnosti SR a ďalšie.

Medzi dôležité vstupy patrili aj programy hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja miest a obcí na území UMR Zvolen a sektorové stratégie Mesta Zvolen a Mesta Sliač.

III. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O SÚČASNOM STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA DOTKNUTÉHO ÚZEMIA

1. Informácie o súčasnom stave životného prostredia vrátane zdravia a jeho pravdepodobný vývoj, ak sa strategický dokument nebude realizovať

Geologické, geomorfologické a pedologické pomery

Územie UMR Zvolen sa nachádza v oblasti stredného Pohronia, na juhozápadnom okraji Zvolenskej kotliny.

Zvolenská kotlina je intravulkanická panva obklopená sopečnými pohoriami Slovenského stredohoria Poľana, Javorie, Ostrôžky, Kremnické vrchy a Štiavnické vrchy, na východe je vymedzená Slovenským rudohorím (Veporské vrchy), na severe Starohorskými vrchmi a Horehronským podolím. Kotlina sa delí na 9 podcelkov, pričom územie UMR Zvolen patrí do Sliačskej kotliny a Zvolenskej pahorkatiny. Sliačska kotlina ako najnižšie položená časť Zvolenskej kotliny vývojovo súvisí s neogénnymi tektonickými pohybmi. Reliéf je rovinatý až mierne zvlnený pahorkatinový kotlinový, smerom k pohoriam prechádza do stredne členitého vrchovinového reliéfu a smerom k Javoriu až do hornatinového reliéfu. Ploché dno tvorí 1-3 km široká niva Hrona, príslušné nízke riečne terasy a ploché náplavové kužele s mierne zvlneným povrchom. V území sa vytvorila sústava 4-5 pleistocénnych riečnych terás (najmä po pravej strane Hrona). Pahorkatina sa vyznačuje striedaním plochých chrbtov a širokých dolín prítokov Hrona. Na zlomové poruchy poukazujú početné minerálne pramene pri Sliači, Zvolene a Kováčovej, pričom niektoré z riek (Hron, Zolná, Slatina) použili pre svoje korytá práve zlomové línie. Nadmorské výšky relatívne kolíšu medzi 5 - 30 m n.m. Kotlinou pretiahnutou v smere S-J preteká po celej dĺžke rieka Hron s obojstrannými, zväčša krátkymi prítokmi, ktoré stekajú z hornatinového a vrchovinového územia. Zvolenská pahorkatina má mierne zvlnený pahorkatinový až členitý podvrchovinový reliéf s amplitúdou 31 – 180 m a str. uhlom sklonu 2 – 10 ‰. Nadmorské výšky sa pohybujú medzi 350 - 500 m n.m..

Javorie sa na úpäťnej línii prudko dvíha nad kotlinu vo výške 450 – 500 m n.m., ústredný chrbát dosahuje vrcholom Javorie 1044 m n.m. pohorie predstavuje skupinový vulkán s viacerými sopečnými kužeľmi, z ktorých sa andezitové prúdy vylievali na rôzne strany. Od konca pliocénu bol pôvodný, miestne zarovnaný povrch rozčlenený hlbokou eróziou viacerých paralelných tokov. V strednej časti Javoria vznikla v pramennej oblasti Krupinice malá erózna kotlina. V západnej časti vznikla hĺbkovou eróziou Neresnice hlboká kaňonovitá dolina, ktorá oddeľuje od pohoria skupinu Baba a Veľkého vrchu.

Poľana má charakter masívneho pohoria s kruhovým pôdorysom, pričom v ňom možno rozlíšiť dva geomorfologické podcelky s odlišnou nadmorskou výškou: Vysoká Poľana a nižšie Detvianske predhorie. Poľana vznikla v treťohorách vulkanickou činnosťou na starom, pomerne plochom povrchu Slovenského rudohoria. Predstavuje rozrušenú formu sopky – stratovulkánu. Budujú ju odolné andezity a ryolity a väčšie vulkanoklastiká andezitov v tufovom a tufitovom vývoji. Kaldera Poľany je výsledkom deštrukcie pôvodného krátera stratovulkánu.

Pôvodná startovulkanická stavba Kremnických vrchov bola pravdepodobne už v neogéne narušená tektonickými pohybmi a erózo-denudačnými procesmi, takže dnešný polygenetický reliéf je od pôvodného úplne odlišný. Výsledkom je rozčlenenie pohoria do sústavy chrbtov a rássoch oddelených hlbokými dolinami. Morfológicky sa zvlášť uplatňujú andezitové prúdy, na ktorých sú často bralné komplexy. V pohorí sa zachovali dva povrchy zarovnávania - v nadmorskej výške 800 – 900 m zvyšky stredohorskej rovne a nižšia vrchnopliocénna poriečna roveň.

Na geologickej stavbe územia sa podieľajú horniny kryštalinika veporika (granitoidy, metamorphy) mladopaleozoického veku, obalových jednotiek krížňanského prikrovu mezozoického veku (karbonátové vápence a dolomity a kremence), neogénne vulkanity badensko-sarmatského veku (andezity, ale aj vulkanoklastiká ako brekcie, pieskovce, konglomeráty, tufy, tufity). Okrem vyššie uvedených produktov neogénnych vulkanitov sa na geologickej stavbe zúčastňujú aj postvulkanické neogénne sedimenty pliocénneho banskobystričského súvrstvia (štrky, piesky, íly) a sladkovodné íly a piesčité íly. Kvartér tvoria na území rôznorodé horninové materiály, z ktorých prevládajú pleistocénne až holocénne eluviálno-deluviálne a polygenetické hliny, nečlenené delúviá, pleistocénne fluvialno-limnické terasové (štrky a piesčité štrky) a pleistocénne fluvialne terasové (štrky) a pleistocénne až holocénne nivné (hliny) sedimenty. Na území mesta Sliač sa nachádzajú sladkovodné vápence (travertíny) pliocénneho až holocénneho veku.

V okrese Zvolen sa nachádzajú náleziská andezitu, bentonitu, dekoračných kameňov a tehliarskych surovín. Aktívne sa ťažia prevažne stavebné kamene (v rámci UMR Zvolen napr. lom Môťová-Sekier). V katastrálnom území mesta Zvolen je chránené ložiskové územie tehliarskych surovín, v rámci ktorého bol určený dobývací priestor. Ložisko pokrýva potreby zvolenskej tehelne. Malé neotvorené ložisko svahových hlin je taktiež v Lieskovci (Za Skalickou).

Náleziská nerastných surovín v okrese Zvolen v roku 2021

1. Dobývacie priestory	Nerastná surovina
Breziny	andezit
Dobrá Niva	andezit
Lieskovec	bentonit
Môťová	andezit
Ostrá Lúka	andezit
Sása	andezit
Zvolen	tehliarske suroviny
2. Chránené ložiskové územia	Nerastná surovina
Breziny	andezit
Dobrá Niva	andezit
Lieskovec	bentonit
Môťová	andezit
Očová I	keramické íly
Očová II	keramické íly
Ostrá Lúka	andezit
Pliešovce	kremence
Sása	andezit
Zvolen	tehliarske suroviny
3. Ložiská nevyhradených nerastov	Nerastná surovina
Lom nad Lazmi (Lešť)	andezit
Michalková - Šúplatka	andezit
Pliešovce	kremenec
Zaježová - Dubina (Pliešovce)	andezit
Zvolenská Slatina Na Dieli	andezit
Zvolenská Slatina Malý Korčín	andezit

/zdroj: PHRSR UMR Zvolen, 2022/

Pôdy zodpovedajú pôdotvornému substrátu. Nivy sú pokryté fluvizemami modálnymi až glejovými. Spravidla sú pretvorené na kultizemný subtyp. Sú to pôdy stredne hlboké až hlboké, ľahké až stredne ťažké (hlinité). V poľnohospodársky využívanom území prevažujú pomerne kvalitné hlboké hlinité luvizeme, modálne, pseudoglejové až pseudogleje. Najrozšírenejšími pôdami územia, viažuce sa prevažne na podhorskú a horskú oblasť sú kambizeme, modálne, pseudoglejové, luvizemné. V zastavaných územiach vznikli kultizemné subtypy uvedených pôdnych typov až umelé antrozeme, zeminy. Lokálne sa vyskytujú gleje, na karbonátových podložiach rendziny, na skalnatých stanovištiach litozeme. Z hľadiska pôdnych druhov sa na území UMR Zvolen výrazne dominujú stredne ťažké (piesočnatohlinité až hlinité) pôdy. Malé zastúpenie majú ťažké pôdy (ílovitohlinité), sú to prevažne pseudoglejové typy a subtypy a gleje. Sporadicky sa vyskytujú ľahké (piesočné až hlinitopiesočné) pôdy a veľmi ťažké ílovité pôdy.

V okrese Zvolen je 40% pôd poľnohospodárskej pôdy zaradených do kategórie bez skeletu, 17% tvoria slabo skeletovité (obsah skeletu v povrchovom horizonte 5-25%, v podpovrchovom horizonte 10-25%), 9,3% stredne skeletovité (obsah skeletu v povrchovom horizonte 25-50%, v podpovrchovom horizonte 25-50%), až 33% silne skeletovité (obsah skeletu v povrchovom horizonte 25-50%, v podpovrchovom horizonte nad 50%). Podľa celkovej hĺbky môžeme pôdy rozdeliť nasledovne: pôdy hlboké (0,6 m a viac), pôdy stredne hlboké (0,3 až 0,6 m), pôdy plytké (do 0,3 m). V okrese Zvolen patrí k hlbokým pôdam až 54%, ide o pôdy na rovine až pahorkatine, pôdy plytké sú za 30% rozlohy poľnohospodárskej pôdy nachádzajúcej sa na pozemkoch s vyšším sklonom svahov najmä na úpätí pohorí.

Región postihujú geodynamické procesy - početné svahové deformácie, predovšetkým zosuvy, blokové rozpadliny a blokové polia. Početné zosuvy sú aktívne (napr. pri Budči severne od Jančovskej kopanice, v pramenisku bezmenného toku a zároveň na JZ svahoch povodia Kremenského potoka). Všetky zosuvy sa viažu na neogénne horniny.

V prílohe Správy o hodnotení navrhovaného strategického dokumentu je mapa svahových deformácií.

Poľnohospodárska pôda je miestami postihnutá procesmi prevažne vodnej erózie, predovšetkým na miestach a v obdobiach bez vegetačného krytu. V území sa prejavuje taktiež výmoľová erózia. Na vodných tokoch dochádza k prejavom eróznym a akumulárnym procesom. Územie UMR Zvolen patrí k oblastiam s nízkym potenciálom veternej erózie.

Zvolen a Sliač sú potenciálne významne ohrozované obce povodňami na vodných tokoch Hron, Lukavica, Neresnica, Slatina, Pomiaslo (geografická oblasť SKR018FD). Podľa materiálu „Predbežné hodnotenie povodňového rizika v čiastkovom povodí Hrona – aktualizácia 2018“ k potenciálne ohrozovaným územiám patria dva úseky o celkovej dĺžke cca 10 km na toku Hrona v mestách Zvolen a Sliač, cca 3 km na toku Neresnice v meste Zvolen, 1,5 km na toku Pomiaslo v meste Zvolen a cca 5 km na toku Slatina taktiež na území mesta Zvolen.

Mapa povodňového rizika v čiastkovom povodí Hron a prehľad o reálne sa vyskytujúcich povodniach v nedávnej minulosti na území UMR Zvolen sú v prílohe Správy o hodnotení navrhovaného strategického dokumentu.

Výmoľovou eróziou je územie postihnuté nerovnomerne. Oblasť v okolí Zvolena vykazuje nízke až stredné radónové riziko, vysoké riziko nebolo identifikované. Na strednom Slovensku majú zemetrasenia ohniská v Kremnických a Štiavnických vrchoch a postihujú aj región Zvolena a Banskej Bystrice. Podľa hodnotenia seizmického ohrozenia územia v hodnotách makroseizmickej intenzity (pre 90% pravdepodobnosť nepresiahnutia počas 50 rokov, t.j. periódu návratnosti 475 rokov) dosahuje ohrozenie územia okresu Zvolen 6°, 6-7° a 7° Medvedejovej-Sponheuerovej-Kárnikovej stupnice [°MSK - 64].

Samotné seizmické ohrozenie znamená pravdepodobnosť neprekročenia pohybu stanovenej úrovne počas daného časového intervalu. Seizmické ohrozenie v hodnotách špičkového zrýchlenia na skalnom podloží (pre 90% pravdepodobnosť nepresiahnutia počas 50 rokov, tj. periódu návratnosti 475 rokov) dosahuje v území okresu Zvolen 0,7 až 1,29 m.s⁻². Maximálna očakávaná intenzita seizmicity podľa Európskej makroseizmickej stupnice [9 EMS 98] sa pohybuje od 6° do 7°.

Hydrologické a hydrogeologické pomery

V okrese Zvolen sa nachádzajú vodné útvary povrchových vôd v čiastkovom povodí Hrona (číslo hydrologického poradia 4-23) a vodné útvary povrchových vôd v čiastkovom povodí Ipľa (číslo hydrologického poradia 4-24).

Hlavným recipientom je vodný tok Hrona, územie UMR Zvolen odvodňujú ďalej rieky Slatina, Neresnica a Zolná (Očovka) a potoky Zlatý potok, Kováčovský potok, Boroviansky jarok, Sekier, Lukové, Pomiaslo, Bieň, Koreň, Teplý potok. Samostatnú kategóriu prírodných útvarov tvoria strže, ktoré sa nachádzajú v horných častiach povodí tokov Zlatý potok a Boroviansky jarok. Koryto rieky Hron je v k.ú. Zvolen upravené v celkovej dĺžke 7,91 km, v úsekoch pri sídlisku Západ je prietokový profil dimenzovaný tak, aby ním bezpečne pretiekol aj päťstoročný prietok. Na hlavný tok Hrona je na území mesta Zvolen napojený elektrárenský kanál.

Na rieke Slatina nad mestom Zvolen je postavená vodná nádrž Môťová. Bola vybudovaná ako zásobáreň vody pre priemyselné závody na Slatine a energetiku. Nádrž slúži v súčasnosti na vyrovnávanie minimálnych prietokov na toku Slatina, zabezpečuje úžitkovú vodu pre drevársky priemysel a pre tepláreň Zvolen. Jej druhoradým účelom je výroba elektrickej energie. Keďže nádrž je bezprostrednej blízkosti mesta Zvolen, využíva sa aj na rekreáciu, chov a lov rýb. Celkový objem nádrže je 3,598 mil.m³, zatopenú plochu tvorí 19 ha.

V obci Kováčová je na Kováčovskom potoku vybudovaná malá vodná nádrž, ktorej hlavným účelom je chov rýb. Výmera vodnej plochy je 2,3 ha. Užívateľom je Vysokoškolský lesnícky podnik Technickej univerzity vo Zvolene.

Najvyššie vodné stavy majú toky obvykle v jarných mesiacoch počas topenia snehu (marec – máj), pričom najvodnejším mesiacom je apríl a v letných mesiacoch pri dlhšie trvajúcich výdatných zrážkach, minimálne úrovne hladín sú obvyčajne v jesenných a zimných mesiacoch, najsuchším mesiacom september, podružné minimom je v mesiaci január.

Územie UMR Zvolen je začlenené predovšetkým do hydrogeologického rajónu SK200220FP - Puklinové a medzizrnové podzemné vody severnej časti stredoslovenských neovulkanitov, viazané na čiastkové povodie rieky Hron s dominantným zastúpením kolektora - sladkovodné tufitické íly, piesky, pieskovce a zlepenice, tufy, tufity, aglomeráty, andezity, ryolity a bazalty s pórovou medzizrnovou, puklinovou, a puklinovo-pórovou priepustnosťou. Priemerný rozsah hrúbky zvodnencov je 10 m - 30 m. Smer prúdenia podzemných vôd v tomto útvare je vzhľadom na charakter horninového prostredia typu hydrogeologického masívu viac-menej konformný so sklonom terénu.

Vo väčšine pozorovacích objektov v tomto rajóne v kationovej časti dominujú Ca²⁺ a Mg²⁺, v aniónovej HCO₃⁻ a Cl⁻. Podľa Palmer-Gazdovej klasifikácie sú puklinové a medzizrnové podzemné vody severnej časti stredoslovenských neovulkanitov zaradené prevažne medzi základný nevýrazný až výrazný Ca-HCO₃ typ a Ca-Mg-HCO₃ typ. Mineralizácia sa v rámci útvaru pohybuje v rozsahu od 92,59 mg.l⁻¹ (129299 Kordíky) do 846,09 mg.l⁻¹ (75390 Zvolen).

Do územia UMR Zvolen zasahuje v úzkom páse popri toku Hrona aj hydrogeologický rajón SK1000700P - Medzizrnové podzemné vody kvartérnych náplavov Hrona. Dominantné zastúpenie kolektora: alúviálne a terasové štrky, piesčité štrky, piesky, prolúviálne sedimenty; priepustosť kolektora je medzizrnová (pórová). Priemerný rozsah hrúbky zvodnencov je <10 m. Generálny smer prúdenia podzemných vôd v aluviálnej nive kvartérneho útvaru SK1000700P je viac-menej paralelný s priebehom hlavného toku.

Základný chemizmus podzemných vôd v útvare SK1000700P je v aniónovej časti tvorený HCO_3^- iónmi, v kationovej časti prevládajú ióny Ca^{2+} , zastúpené sú aj ióny Mg^{2+} (57190 Želiezovce, 50690 Štúrovo). Vplyv znečistenia sa prejavuje prítomnosťou iónov SO_4^{2-} . Podľa Palmer-Gazdovej klasifikácie sa v útvare vyskytujú podzemné vody prechádzajúce zo základného výrazného Ca-HCO_3 typu na základný nevýrazný Mg-HCO_3 typ a na prechodný Ca-Cl typ. Mineralizácia v tomto útvare podzemných vôd dosahuje stredné až vysoké hodnoty.

Vo vzťahu k územiu UMR Zvolen bol v aktualizovanom Vodnom pláne Slovenska z r. 2015 za obdobie 2016 – 2020 vymedzený aj jeden nový/perspektívny útvar/oblasť geotermálnych vôd SK300290FK – Zvolenská kotlina. Dominantné zastúpenie kolektora sú karbonáty mezozoika – triasu s puklinovo-krasovou priepustnosťou kolektora.

Hladina podzemnej vody je prevažne voľná, podzemná voda je v hydraulikej spojitosti s povrchovými tokmi.

Na Zvolenskú kotlinu sa viaže bohatý výskyt minerálnych vôd. Na území okresu Zvolen je evidovaných 47 prameňov minerálnych vôd, ktoré vyvierajú buď ako prirodzené pramene alebo boli narazené vrtmi, z toho je 10 prameňov zaniknutých. Najvýznamnejšie minerálne pramene v okrese sa nachádzajú v katastrálnom území Sliač. Termálne vody v okrese Zvolen sa vyskytujú v Kováčovej a v Sliači.

Na území UMR Zvolen majú najväčšie zastúpenie dva typy minerálnych vôd:

- Sulfátovo-karbonatogénne minerálne vody ($\text{Ca-Mg-SO}_4\text{-HCO}_3$):
 - minerálne liečivé vody v Sliači, Kováčovej a Borovej hore (pramene Jazierko, Rossenaerov, Pitný),
 - pramene v Lukovom (medokýš Kúty),
 - pramene v Zolnej (medokýš v lese).
- Uhličité silikáto-karbonatogénne vody (Na-Ca-(Mg)-HCO_3):
 - pramene v Lieskovci (v nive potoka Lukavica),
 - pramene v meste Zvolen (SAD, železničná stanica, Červený medokýš, Bučina, medokýš na Slatine, Gustávka, studňa p. Oravca).

V k.ú. Lieskovec sa nachádzajú tri minerálne pramene: Medokýš v agátovom háji (v doline Medokýšne), Medokýš pred Starým mlynom a Medokýš v stredu PD Lieskovec.

Zdrojom termálnej vody v Kováčovej je vrt K2 z hĺbky 536 m a teplotou 48,5 °C. Má síranovo-hydrouhličitanovú, vápenato-horečnatú, termálnu, hypotonickú minerálnu vodu. Prameň s kapacitou 50 l.s⁻¹ patrí medzi najvýdatnejšie na Slovensku a zásobuje všetky tamojšie kúpeľné i rekreačné zariadenia.

V Sliači je výskyt minerálnych prameňov patriacich k sústave rozsiahleho tzv. termálneho neogénneho bazéna. Najvýdatnejším a najvýznamnejším je Kúpeľný prameň s teplotou 33,3 °C a vysokým obsahom oxidu uhličitého.

Klimatické pomery a zmena klímy

Zvolen a jeho okolie v rámci Slovenska patrí do mierne teplého humídneho klimatického pásma s výrazným, ale nie veľmi dlhým zimným obdobím. Podnebie má prechodný ráz medzi oceánskym a kontinentálnym, pričom ho výrazne ovplyvňuje nadmorská výška a typ reliéfu. Počasie vo Zvolenskej kotline sa vyznačuje veľkou premenlivosťou aj extrémnosťou.

Podľa klimaticko-geografickej regionalizácie Slovenska patrí územie UMR Zvolen do oblasti teplej kotlinovej klímy, mierne suchej až vlhkej, s častým výskytom inverzií teplôt vzduchu.

Zvolenská kotlina patrí do mierne teplej oblasti, do podoblasti mierne vlhkej klímy, teplého mierne vlhkého okrsku s chladnou zimou. Hlavným klimatickým znakom Zvolenskej kotliny je malá veternosť s prevládajúcim severným prúdením (15% situácií), v dolnej časti kotliny východným až západným smerom vetra. Oblasť charakterizuje vysoký počet bezveterných situácií (takmer 50% situácií). Priemerná ročná rýchlosť vetra v kotlinách je 1,5 m.s⁻¹.

Priemerné januárové teploty sa pohybujú od -3 do -5 °C, júlové od 17 do 18,8 °C. Priemerná ročná teplota je okolo 8 °C.

Ročné množstvo zrážok dosahuje v priemere 700 mm. najdaždivejším obdobím máj až júl s maximom zrážok v júni a najsuchším obdobím je január až marec s minimom zrážok vo februári. Kotlina má v pahorkatinových častiach 60 – 80 dní so snehovou pokrývkou.

Najväčšia oblačnosť v území pretrváva od novembra do januára s maximom v decembri. Naopak, najnižšie hodnoty dosahuje v auguste.

Z analýzy scenárov zmeny klímy vyplýva, že na území UMR Zvolen možno očakávať nasledovný vývoj klimatických pomerov:

- priemerné ročné teploty vzduchu budú kontinuálne narastať, pričom variabilita priemerných ročných teplôt vzduchu sa príliš meniť nebude,
- nárast priemerných teplôt vzduchu bude o niečo výraznejší v zimnom období oproti letnému obdobiu,
- atmosférické zrážky budú narastať len veľmi pozvoľne, v zimných mesiacoch tento nárast bude výraznejší,
- v zimnom období sa bude postupne meniť pomer kvapalných a tuhých zrážok v prospech kvapalných a zmiešaných zrážok,
- počet dní so snežením ako aj počet dní so snehovou pokrývkou sa bude postupne znižovať,
- v letnom polroku (IV – IX) sa bude zvyšovať podiel suchých bez zrážkových období, ktoré budú sporadicky prerušované intenzívnymi búrkovými lejakmi, ktorých výdatnosť bude narastať,
- maximálne teploty vzduchu budú narastať a bude sa zvyšovať frekvencia ako aj dĺžka trvania „vln horúceho počasia“.

Pre územie UMR Zvolen možno očakávať najmä negatívne dôsledky vysokých teplôt vzduchu a období horúčav ako aj negatívne dôsledky záplav. S klimatickou zmenou súvisí aj sucho, t.j. výskyt dlhšieho časového obdobia (týždne) s nepriaznivou vodnou bilanciou. Vo vzťahu k urbanizovanému prostrediu (mestá) sa fenomén sucha posudzuje najmä z hľadiska zraniteľnosti vodných zdrojov mesta. Podzemné zdroje pitnej vody nie sú očakávanou zmenou klímy dotknuté výrazne, napriek tomu bude potrebné venovať pozornosť stavu a kvalite podzemných vôd.

Základné informácie o očakávanej zmene klimatických parametrov v meste Zvolen

Klimatická charakteristika	2025	2050	2075
Priemerná ročná teplota	+ 0,9 až 1,6 °C	+ 1,8 až 2,4 °C	+ 2,8 až 3,6 °C
Počet tropických dní ($T_{\max} \geq 30$ °C)	+ 38 až 113 %	+ 63 až 225 %	+ 100 až 325 %
Atmosférické zrážky – rok	+2,5 až 4 %	+ 2,6 až 11,3 %	+ 5,1 až 15,7 %
Atmosférické zrážky – letný polrok	- 0,4 až +4,3 %	- 2,6 až +10,3 %	- 7,7 až +11,9 %
Atmosférické zrážky – zimný polrok	+3,7 až 9 %	+ 8,2 až 18,7 %	+ 19,7 až 26,6 %

/zdroj: PHRSR UMR Zvolen, 2022/

Biotické pomery

Rastlinstvo

Z hľadiska fytogeografického členenia prináleží územie okresu Zvolen do oblasti západokarpatskej flóry (Carpaticum occidentale), obvodu predkarpatskej flóry (Praecarpaticum), okresu Slovenské stredohorie, ktoré rieka Hron a jej prítoky Slatina a Neresnica rozdeľujú do štyroch podokresov – Poľana, Javorie, Štiavnické vrchy a Kremnické vrchy. Zvolenská kotlina bola po prehodení vyskytujúcich sa rastlinných druhov vyčlenená do samostatného fytogeografického celku, ktorý zahŕňa majoritnú časť okresu Zvolen.

V území sa stretávajú teplomilné druhy s horskými. Teplomilné rastlinné druhy prenikajú do Zvolenskej kotliny pozdĺž Hrona, od Krupiny cez Vígľaš a Neresnickú dolinu, dolinou potoka Štiavnica cez kótu Holík (754,3 m) a Sitno (1009,2 m) s pokračovaním cez dolinu Starého potoka až k Hronu a cez tzv. Ipeľsko-krivánsku cestu, vedúcu z povodia Ipľa. Šírenie teplomilných rastlinných druhov na sever, na ktoré sa zároveň viažu aj živočíšní zástupcovia najmä zo skupiny hmyzu, zvyšuje biologickú rozmanitosť územia okresu Zvolen.

V širšom území spoločenstvá potenciálnej prirodzenej vegetácie predstavujú: Lužné lesy vrbovo-topoľové – *Salicion albae* (OBERD. 1953) Th. Müller et Görs 1958; Lužné lesy nížinné – *Ulmion* Oberd. 1953; Lužné lesy podhorské a horské – *Alnenion glutinoso-incanae* Oberd. 1953; Dubovo-hrabové lesy karpatské – *Carici pilosae-Carpinion betuli* J. et M. Michalko 1985; Dubové xerothermofilné lesy submediteránne a skalné stepi – *Quercion pubescenti-petraeae* p.p. Br.-Bl. 1932; *Asplenio-Festucion glaucae* Zólyomi 1936; Dubové nátržníkové lesy - *Potentillo albae-Quercion* Jakucs in Zólyomi 1967; Dubovo-cerové lesy – *Quercetum petraeae-cerris* Soó 1957 s.l.; Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy, Bukové kvetnaté lesy podhorské – *Eu-Fagenion* Oberd. 1957, p.p.maj. a p.p.min.; Bukové kyslomilné lesy horské – *Luzulo-Fagion* Lohmeyer et R.Tx. in R.Tx. 1954, p.p.maj.; Osikové a brezové bezkolencové a brezové rašeliniskové lesíky – *Molinio-Betuletum*, *Betulion pubescentis* Lohmeyer et R.Tx. in R.Tx. 1955; Javorové horské lesy – *Aceri-Fagenion* Ellenb. 1963 p.p.maj., *Tilio-Acerion* Klika 1955 p.p.min.; Jedľové a jedľovo-smrekové lesy – *Vaccinio-Abietenion* p.p.Oberd. 1962.

Reálny stav lesnej vegetácie je výsledkom prírodného potenciálu a dlhodobého ovplyvňovania prirodzenej vegetácie človekom. Prehľad aktuálnej lesnej vegetácie je uvedený v nasledujúcej tabuľke.

Zaznamenáva jednotlivé jednotky prirodzenej vegetácie a tiež ich porovnanie s výskytom a ich rozsahom v súčasnosti. Reálna vegetácia je uvádzaná aj s názvami typov biotopov v zmysle Katalógu biotopov Slovenska.

Rozsah lesných biotopov v okrese Zvolen

Kód biotopu	Význam *	Názov jednotky	Latinský názov	Potenciálna výmera ha	Skutočná výmera	
					ha	%
Ls1.1	PBEV	Vrbovo-topoľové nížinné lužné lesy	<i>Salicetum albae</i>	1,1	1,1	0,00
Ls1.2	BEV	Dubovo-brestovo-jaseňové nížinné lužné lesy	<i>Alno-Ulmion</i>	314,5	0,0	0,00
Ls1.3	PBEV	Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy	<i>Alnenion glutinoso-incanae</i>	52,3	68,3	0,23
Ls1.4	PBEV	Horské jelšové lužné lesy	<i>Alnion incanae</i>	7,5	7,5	0,03
Ls2.1	BNV	Dubovo-hrabové lesy karpatské	<i>Carici pilosae-Carpinenion betuli</i>	14627,1	11299,5	37,91
Ls3.1	PBEV	Teplomilné submediteránne dubové lesy	<i>Quercion pubescenti-petraea</i>	126,8	112,1	0,38
Ls3.3	PBEV	Dubové nátržníkové lesy	<i>Potentillo albae-Quercion</i>	348,6	207,4	0,70
Ls3.4	BEV	Dubovo-cerové lesy	<i>Quercion confertae cerris</i>	170,2	103,5	0,35
Ls3.51	BNV	Sucho a kyslomilné dubové lesy - časť A	<i>Genisto germanicae-Quercion</i>	10,6	4,4	0,01
Ls3.6	BEV	Vlhko- a kyslomilné brezovo-dubové lesy	<i>Genisto germanicae-Quercion</i>	13,0	0,0	0,00
Ls4	PBEV	Lipovo-javorové sutinové lesy	<i>Tilio-Acerion</i>	1185,8	998,9	3,35
Ls5.1	BEV	Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy	<i>Eu-Fagenion</i>	18655,2	16526,7	55,45
Ls5.2	BEV	Kyslomilné bukové lesy	<i>Luzulo-Fagion</i>	720,9	460,2	1,54
Ls5.3	BEV	Javorovo-bukové horské lesy	<i>Acerenion</i>	19,5	9,1	0,03
Ls5.4	BEV	Vápnomilné bukové lesy	<i>Cephalanthero-Fagenion</i>	2,9	0,0	0,00
Ls7.4	BNV	Slatinné jelšové lesy	<i>Alnion glutinosae</i>		1,0	0,0
Ls8	BNV	Jedľové a jedľovo-smrekové lesy	<i>Vaccinio-Abietenion</i>	6,0	6,0	0,02
Ls9.1	BEV	Smrekové lesy čučoriedkové	<i>Eu-Vaccinio-Piceenion</i>	0,1	0,1	0,00
Ls9.2	BEV	Smrekové lesy vysokobylinné	<i>Athyrio alpestris-Piceion</i>	5,5	0,9	0,00
SPOLU				36267,8	29805,6	100,00

Vysvetlivky:

* Významnosť typu biotopu:

PBEV – prioritný typ biotopu európskeho významu

BEV – typ biotopu európskeho významu

BNV – typ biotopu národného významu

Plocha odzrkadľuje len identifikované biotopy na základe prevodu z lesníckej typológie, upravenej podľa terénnych zistení autora a poznatkov z databázy cda a pod.. Samotná výmera neodzrkadľuje stav týchto biotopov, ktorý môže byť značne rozdielny.

/zdroj: RÚSES okresu Zvolen, 2013/

Zoznam biotopov národného významu a biotopov európskeho významu v riešenom území – lesné biotopy

Kód SK	Názov biotopu	Kód NATURA
Ls1.1	Vrbovo-topoľové nížinné lužné lesy	91E0*
Ls1.3	Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy	91E0*
Ls1.4	Horské jelšové lužné lesy	91E0*
Ls2.1	Dubovo-hrabové lesy karpatské	-
Ls3.1	Teplomilné submediteránne dubové lesy	91H0*
Ls3.3	Dubové nátržníkové lesy	91I0*
Ls3.4	Dubovo-cerové lesy	91M0
Ls3.51	Sucho a kyslomilné dubové lesy - časť A	-
Ls4	Lipovo-javorové sutinové lesy	9180*
Ls5.1	Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy	9130
Ls5.2	Kyslomilné bukové lesy	9110
Ls5.3	Javorovo-bukové horské lesy	9140
Ls7.4	Slatinné jelšové lesy	-
Ls8	Jedľové a jedľovo-smrekové lesy	-
Ls9.1	Smrekové lesy čučoriedkové	9410
Ls9.2	Smrekové lesy vysokobylinné	9410

/zdroj: RÚSES okresu Zvolen, 2013/

Na území okresu Zvolen sú vo väčšej miere zastúpené sekundárne, poloprirodzené nelesné biotopy. Jedná sa predovšetkým o kosné lúky a pasienky.

V okrese Zvolen nelesné biotopy zastupujú nasledovné biotopy (vzhľadom na rozsiahlu početnosť vyskytujúcich sa charakteristických druhov pri väčšine biotopov uvádzame spravidla len výskyt chránených, vzácných či ohrozených rastlinných druhov, príp. veľmi typických druhov):

- Nížinné a podhorské kosné lúky - Lk1 (6510)

Sú najrozšírenejším typom nelesnej vegetácie nielen v hodnotenom území, ale aj v rámci Slovenska. Spomedzi chránených druhov v tomto biotope rastie chránený vstavač (červenohlav) obyčajný (*Orchis morio*, *Anacamptis morio*), nátržník skalný (*Potentilla rupestris*) a pavstavač hlavatý (*Traunsteinera globosa*), z kategórie ohrozených a raniteľných druhov sa vyskytovali vemenník dvojlistý (*Platanthera bifolia*), veronikovec vstavačovitý (*Pseudolysimachion orchideum*), lomikameň zrnitý (*Saxifraga granulata*), žltuška lesklá (*Thalictrum lucidum*), zemežlč menšia (*Centaureum erythraea*), chlpaník vrcholikatý (*Pilosella cymosa*). Najhodnotnejšie zvyšky biotopu nížinných a podhorských kosných lúk ostali zachované v katastrálnych územiach obcí Ostrá Lúka, Môťová, Kráľová, Lukové, Sliač, Zvolenská Slatina, Očová, Pliešovce, Sása, Zaježová, Dobrá Niva, predovšetkým v oblastiach s lazníckym osídlením.

- Horské kosné lúky - Lk2 (6520)

Typickými zástupcami bylín sú alchemilka (*Alchemilla* sp.), tomka voňavá (*Anthoxanthum odoratum*), zvonček kľbkatý (*Campanula glomerata*), pakost hnedočervený (*Geranium phaeum*), pakost lesný (*G. sylvaticum*), nevädzovec vyvýšený (*Jacea pseudophrygia*), silenka červená (*Silene dioica*), soldanelka

uhorská (*Soldanella hungarica*), peniažtek modrastý tatranský (*Thlaspi caeruleum* subsp. *tatrense*). Výrazný jarný aspekt tvoria druhy šafran spišský (*Crocus discolor*) spolu s prvosenkou vyššou (*Primula elatior*). Biotop bol zaznamenaný v katastri obcí Očová, v chránenom areály Dolná Zálomská a tiež na Príslopoch.

- Mezofilné pasienky a spásané lúky - Lk3

V rámci biotopu neboli zaznamenané chránené druhy, z kategórie menej ohrozených druhov (LR) sa vyskytuje veronikovec vstavačolistý (*Pseudolysimachion orchideum*). Biotop bol zaznamenaný na Poľane, v Štiavnických vrchoch, v Zaježovej a v Severnom Javorí.

- Bezkolencové lúky - Lk4 (6410)

Na tento biotop sa viažu viaceré zistené ohrozené a chránené druhy: rebríček betrámový (*Achillea ptarmica*), ostrica Hartmanova (*Carex hartmanii*), horec pľúcny (*Gentiana pneumonanthe*), kosatec sibírsky (*Iris sibirica*), bezkolenc belasý (*Molinia caerulea*), žltuška lesklá (*Thalictrum lucidum*), žltohlav najvyšší (*Trollius altissimus*). Biotop bol v menších fragmentoch zistený aj v katastroch obcí Pliešovce, Sása, Zaježová a Očová. Najrozsiahlejším miestom výskytu je Holý vrch (aj v k.ú. Babiná).

- Vysokobylinné spoločenstvá na vlhkých lúkach - Lk5 (6430)

V porastoch zvyčajne dominuje túžobník brestový (*Filipendula ulmaria*), častá je mäta dlholistá (*Mentha longifolia*) alebo čerkáč obyčajný (*Lysimachia vulgaris*). Porasty biotopu sa vyskytujú ostrovčekovite po celom území okresu, najlepšie ukážky sme zistili napr. v okolí Zaježovej, Sásy, Babinej a Očovej.

- Podmáčané lúky horských a podhorských oblastí - Lk6

Na evidovaných lokalitách biotopu boli zaznamenané chránené druhy vstavačovec májový (*Dactylorhiza majalis*) – patrí k veľmi ohrozeným druhom, kosatec sibírsky (*Iris sibirica*) a žltohlav najvyšší (*Trollius altissimus*), z kategórie ohrozených a zraniteľných druhov ostricu trstnatú (*Carex cespitosa*), ostricu metlinatú (*Carex paniculata*), bezkolenc belasý (*Molinia caerulea*). Pri ústi rieky Slatina do vodnej nádrže Môťová, v lokalite Krpele, bola zaznamenaná aj populácia kriticky ohrozeného a chráneného druhu korunkovky strakatej (*Fritillaria meleagris*). Tento druh bol zaznamenaný aj v CHA Arborétum Borová hora. Najzachovalejšie porasty biotopu sa nachádzajú v katastroch obcí Kráľová, Sielnica, Zaježová, Sása, Pliešovce.

- Psiarkové aluviálne lúky - Lk7

Biotop s dominujúcou vysokou trávou psiarka lúčna (*Alopecurus pratensis*). V tomto biotope nebola zistená prítomnosť chránených rastlín, spomedzi ohrozených a zraniteľných druhov bol zaznamenaný šišak gracovitý (*Scutellaria hastifolia*) a žltuška lesklá (*Thalictrum lucidum*), ktorá je v okrese Zvolen pomerne častá. Biotop bol zaznamenaný na alúviách tokov Neresnica (v katastri obcí Breziny, Podzámčok, Dobrá Niva, Sása a Zvolen), Krupinica (v katastroch obcí Sása, Bzovská Lehôtka a Babiná) a Suchý jarok (v katastri Bacúrova).

- Vegetácia vysokých ostríc - Lk10b

Porasty z podzväzu *Caricion geniculata*. Na miestach s porastami vysokých ostríc bol zistený ohrozený druh ostrica Buekova (*Carex buekii*). Výskyt bol zaznamenaný najmä pozdĺž menších vodných tokov a v alúviách Neresnice a Krupinice.

- Trstinové spoločenstvá mokradí (Phragmition) - Lk11

V území bol zistený iba v menších fragmentoch, plošne väčšie lokality sa nachádzajú iba vzácné, napr. v alúviu Neresnice pri Dobrej Nive. V porastoch dominujú bežné druhy ako trstý obyčajná (*Phragmites australis*) alebo pálka širokolistá (*Typha latifolia*).

- Suchomilné travinno-bylinné a krovinové porasty na vápnitom substráte- Tr1 (6210)

V prípade zastúpenia väčšieho počtu taxónov z čeľade *Orchidaceae* bol biotop hodnotený ako prioritný biotop európskeho významu. Pre floristickú pestrosť boli všetky lokality s výskytom tohto biotopu zahrnuli medzi genofondové plochy v rámci RÚSES okresu Zvolen. Chránené rastliny zaznamenané neboli, zo vzácnějších druhov sa vyskytuje chlpánik veľkoubový (*Pilosella macrantha*), ktorý je zaradený do kategórie menej ohrozených druhov (LR). Výskyt bol zaznamenaný len na južných svahoch Kremnických vrchov v katastroch obcí Železná Breznica a Budča.

- Subpanónske travinno-bylinné porasty - Tr2 (6240*)

Biotop zahŕňa dva zväzy: *Festucion valesiaca* (podjednotka Tr2a) a *Asplenio-Festucion galucae* (podjednotka Tr2b). Častými druhmi je rebríček vznešený (*Achillea nobilis*), taričník skalný (*Aurinia saxatilis*), bodliak kopcový (*Carduus collinus*), krížavka piemontská (*Cruciata pedemontana*), druhy rodu kostrava – napr. padalmátska, veleská, žliabkatá (*Festuca pseudodalmatica*, *F.valeasiaca*, *F.rupicola*) oman hodvábný (*Inula oculus-christi*), čermeľ lúčny (*Melampyrum pratense*), kurička chlpatá kríčkovitá (*M. hirsuta* subsp. *frutescens*), druhy z rodu kavyľ – vláskovitý, Ivanov, pôvabný, euroazijský, tenkolistý (*Stipa capillata*, *S. joanis*, *S. pulcherima*, *S. transcarpatica*, *S. tirsia*), veronika jaquinova (*Veronica jacquinii*), vudsia skalná (*Woodsia ilvensis*). Spoločenstvá sa vyskytujú napr. v NPR Boky, v katastri obce Dobrá Niva.

- Teplomilné lemy - Tr6

Medzi najčastejšie druhy patria menej ohrozené druhy veternicu lesnú (*Anemone sylvestris*) a plamienok priamy (*Clematis recta*), z ďalších taxónov napr. rebríček vznešený (*Achillea nobilis*), mrvica peristá (*Brachypodium pinnatum*), pakost krvavý (*Geranium sanguineum*). Vytvárajú ekotonové spoločenstvá teplomilných dubín s dubom plstnatým (*Quercus pubescens*).

- Mezofilné lemy - Tr7

Majú subatlantický charakter a zahŕňajú ich zväzy *Melampyrion pratensis* a *Trifolion medii*. Sú biotopom národného významu. Častými druhmi sú mrvica lesná (*Brachypodium sylvaticum*), náprstník veľkokvetý (*Digitalis grandiflora*), oman vrboľistý (*Inula salicina*), čermeľ hájny a lúčny (*Melampyrum nemorosum* a *M. pratense*), smldník jelení (*Peucedanum cervaria*), ďatelinu ohnutú (*Trifolium flexuosum*). Výskyt je zaznamenaný z oblasti Štiavnických vrchov.

- Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte - Tr8b (6230*)

V biotope boli zaznamenané chránené druhy nátržník skalný (*Potentilla rupestris*) a karpatský endemit zvonček hrubokoreňový (*Campanula serrata*), zo skupiny menej ohrozených druhov chlpánik veľkoubový (*Pilosella macrantha*). V psicových porastoch na Poľane v katastri Očovej sa udávajú aj ďalšie chránené a ohrozené druhy ako vemenníček zelený (*Coeloglossum viride*), vstavačovec bazový (*Dactylorhiza sambucina*), vstavač mužský (*Orchis mascula*), hadomor nízky (*Scorzonera humilis*), pavstavač hlavatý (*Traunsteinera globosa*). Biotop bol zaznamenaný iba vo vyšších polohách okresu (na Poľane, v Štiavnických vrchoch) a vzácné aj na kyslých horninách v nižších polohách, napr. v Môťovskej doline.

- Horské vodné toky a bylinné porasty pozdĺž ich brehov – Br2 (3223)

Biotop chudobný na druhy, s dominanciou druhov ako smlz patrstový (*Calamagrostis pseudophragmites*) a chrastnica trstníková (*Phalaroides arundinacea*). Z ďalších typických reznáčka laločnatá (*Dactylis glomerata*), nezábudka močiarna (*Myosotis scorpioides*), deväťsil lekársky (*Petasites hybridus*) a viaceré druhy rodu štiav (*Rumex* sp.). Spoločenstvá sa nachádzajú v doline a v meandroch rieky Slatina.

- Brehové porasty deväťsilov - Br6 (6430)

Dominantným druhom je deväťsil lekársky (*Petasites hybridus*). Porasty sa vyskytujú v alúviu Hučavy, popri tokoch na Poľane, v štiavnických vrchoch, v katastri Dobrá Niva.

- Porasty borievky obyčajnej – Kr2 (5130),

Ojedinelý biotop len na Poľane v lokalite Príslopy, okrem borievky (*Juniperus communis*) výskyt druhov ako mrvica peristá (*Brachypodium pinatum*), smlz krovinatý (*Calamagrostis epigejos*), vres obyčajný (*Calluna vulgaris*), druhy rodu kručinka (*Genista* sp.), druhy rodu hloh (*Crataegus* sp.), borovica lesná (*Pinus sylvestris*), stoklas vzpriamený (*Bromus erectus*), kostrava žliabkatá (*Festuca rupicola*) a mnohé ďalšie.

- Sukcesné štádia s borievkou obyčajnou Kr3

Výskyt taktiež ojedinelý, na Poľane bol zaznamenaný aj výskyt niektorých vzácných a ohrozených taxónov, napr. vstavačovec bazový (*Dactylorhiza sambucina*) a vstavač mužský (*Orchis mascula*). Vyskytuje sa na Poľane v oblasti Príslopy, taktiež v Zaježovej a pri Podzámčoku.

- Trnkové a lieskové kroviny - Kr7

Najbežnejší typ krovinného biotopu s bežnými druhmi ako slivka trnková (*Prunus spinosa*), lieska obyčajná (*Corylus avellana*), ruže (*Rosa* sp. div.) a hlohy (*Crataegus* sp. div.).

- Vrbové kroviny stojatých vôd - Kr8

Biotop predstavuje cenné refúgiá mokradnej vegetácie, výskyt bežných druhov ako vrbica popolavá (*Salix cinerea*), krušina jelšová (*Frangula alnus*). Z bylinného poschodia záružlie močiarne (*Caltha palustris*), ostrica štíhla (*Carex acuta*), túžobník lekársky (*Filipendula ulmaria*), ostružina ožinová (*Rubus caesius*), prhľava dvojdomá (*Urtica dioica*). Zistené boli napr. v katastroch Babiná, Pliešovce, Očová.

- Vrbové kroviny na zaplavovaných brehoch riek - Kr9

Bežný biotop. Dominujú v ňom vrby, hlavne vrbica krehká (*Salix fragilis*) a jelša lepkavá (*Alnus glutinosa*). Na nive Hrona predstavuje zvyšky mokradí.

- Prirodzené eutrofné a mezotrofné stojaté vody s vegetáciou plávajúcich a/alebo ponorených cievnatých rastlín typu Magnopotamion alebo Hydrocharition – Vo2 (3150)

Výskyt druhov rodu močiarka (*Batrachium* sp.), vrátane kriticky ohrozeného druhu *Batrachium rhipiphyllum* (Bastard ex Boreau) Dumort, žaburinka (*Lemna* sp.), červenavec (*Potamogeton* sp.), stolístok klasnatý (*Myriophyllum spicatum*), leknica žltá (*Nuphar lutea*), salvínia plávajúca (*Salvinia natans*) a kotvica plávajúca (*Trapa natans*). Biotopy typu *Magnopotamion* a *Hydrocharition* sa vyskytujú v doline rieky Slatina, lokalita Krpele.

- Prirodzené dystrofné stojaté vody – Vo3 (3160)

Zahŕňa vzäzy *Sphagno Utricularion* a *Scorpidio-Utricularion minoris*. Okrem rodu bublinatka (*Utricularia* sp.) sa vyskytujú druhy ako ostrica metlinatá a zobáčikatá (*Carex paniculata* a *C. rostrata*), páperník

úzkolistý a širokolistý (*Eriophorum angustifolium* a *E. latipholium*), ježohlav najmenší (*Sparganium natans*), zlatolist hviezdovitý (*Campalium stellatum*).

- Nížinné až horské vodné toky s vegetáciou zväzu *Ranunculion fluitantis* a *Callitricho-Batrachion* - Vo4 (3260)

Dominantu tvoria rastliny z rodu močiarka (*Batrachium* sp.), vrátane kriticky ohrozeného druhu *Batrachium rhipiphyllum* (Bastard ex Boreau) Dumort a zelené riasy a machorasty. Tok Slatiny medzi Zvolenskou Slatinou a Môťovou, lokalita Krpele je pokladaný za jednu z najlepšie vyvinutých lokalít tohto biotopu na Slovensku.

- Prechodné rašeliniská a trasoviská - Ra3 (7140)

Ide o maloplošný, ale významný biotop s výskytom vzácných a ohrozených druhov ostrica Hartmanova (*Carex hartmanii*), vstavačovec májový (*Dactylorhiza majalis*), rosička okrúhlostá (*Drosera rotundifolia*), žltohlav najvyšší (*Trollius altissimus*). Vyskytuje sa v lokalite Príslopy na Poľane a na území VVP Lešť.

- Slatiny s vysokým obsahom báz - Ra6 (7230)

Sú na území Slovenska hodnotené ako biotopy európskeho významu. Zahŕňajú 2 zväzy: *Caricion davallianae* – extrémne bohaté slatiny bez zrážania penovca s prítomnosťou rašelinníkov a plytkokoreniacich acidofytou. Druhým zväzom je *Sphagno warnstorffiani-Tomenthypnion* – slatiny a slatinné lúky s kalcitolerantnými rašelinníkmi. Výskyt bol zaznamenaný v doline Kršiakovho potoka.

- Silikátové skalné steny so štrbinovou vegetáciou - Sk2 (8220)

Druhovo chudobný biotop. Prevládajú machorasty a lišajníky. Výskyt napr. v NPR Boky a v oblasti Podjavoria.

- Nespevnené silikátové sutiny v kolínnom stupni – Sk5 (8150)

Biotop zahŕňa zväz *Geleopsion segetum*. Biotop bol zaznamenaný v k.ú. Podjavorie, v oblasti Oremovho lazu.

- Pionierske spoločenstvá plytkých silikátových pôd - Pi4 (8230)

Vegetácia je málo zastúpená kvôli chýbajúcej pôde na vystupujúcom substráte, výskyt vzácnějších druhov nebol zaznamenaný, napriek tomu bol biotop zaradený ku genofondovým lokalitám pre výnimočné zastúpenie (pri obci Budička).

- Porasty invázných neofytov - X8

V porastoch výrazne dominujú invázne druhy rastlín a iné neofyty, predovšetkým pohánkovec japonský (*Fallopia japonica*), zlatobyľ kanadská (*Solidago canadensis*), v menšej miere tiež zlatobyľ obrovská (*Solidago gigantea*), netýkavka žliazkatá (*Impatiens glandulifera*), slnečnica hlúznatá (*Helianthus tuberosus*) a ježatec laločnatý (*Echinocystis lobata*). Rozľahlejšie plochy biotopu boli zaznamenané na brehoch Hrona v katastroch obcí Budča a Ostrá Lúka.

V území bol zaznamenaný výskyt ďalších chránených a ohrozených druhov ako *Dryopteris cristata* v lokalite Krpele, Veľká zákruta, *Gladiolus imbricatus* na Sekieri, *Lactuca perennis* v lokalite Veľká stráž (Poštárka, Pustovka), *Lilium martagon* v lokalite Veľká stráž, Pod dráhami, Veľká zákruta, *Lychnis coronaria* v lokalite Veľká stráž (Poštárka, Pustovka), *Matteuccia struthiopteris* v lokalite Veľká zákruta, Krpele, otázný je niekdajší výskyt *Pedicularis palustris* v lokalite Krpele, *Primula acaulis* v CHA Arborétum Borová hora, *Scilla kladnii* v lokalite Veľká stráž, Pustý hrad, Sekier, Veľká a Malá Zálužná, *Stipa eriocaulis* na

lokalite Veľká stráž (Poštárka, Pustovka), *Taraxacum palustre* na lokalite Krpele, *Veratrum album* subsp. *lobelianum* v Michalkovej, *Vinca minor* v lokalite Veľká a Malá stráž, *Convallaria majalis* v lokalite Veľká zákruta, *Cotoneaster melanocarpus* v lokalite Veľká stráž (Poštárka, Pustovka) a ďalšie.

Živočíšstvo

Územie okresu Zvolen patrí v rámci zoogeografického členenia do provincie listnatých lesov (podkarpatský úsek) v terrestrickom biocykle a do severopontického úseku pontokaspickej provincie (podunajský okres) v limnickom biocykle. V zoogeografickom členení Karpát patrí územie do južného okrsku vnútorného obvodu Západných Karpát.

Živočíšstvo sa, podobne ako rastlinstvo, vyznačuje prelínaním teplomilných druhov (dokonca pontomeditérnych a mediteránnych) so studenými horskými druhmi. Živočíšstvo je určované prostredím, v ktorom žije - biotopmi. Živočíšstvo lesov (od listnatých dubových, cez zmiešané až po ihličnaté smrekové) je prostredím mnohých druhov fauny. Teplé dubové lesy sú zastúpené v okrese na menšej ploche a typické sú výskytom teplomilných druhov, napr. z chrobákov sa tam vyskytuje roháč obyčajný (*Lucanus cervus*), roháčik (*Aesalus scarabaeoides*), vzácné druhy ako kováčiky *Lacon querceus*, *Ampedus quadrisignatus*, *Ampedus (Brachygonus) megerlei*, krasone *Eurythyrea quercus*, *Coraebus elatus*, zlatone *Gnorimus variabilis*, *Osmoderma eremita*, fuzáč (*Anisarthron barbipes*) a raritne i fuzáč veľký (*Cerambyx cerdo*) a fuzáč (*Trichoferus pallidus*). Z motýľov sú vzácnejšie a charakteristické napr. jasoň chochlačkový (*Parnassius mnemosyne*), vidlochvost feniklový (*Papilio machaon*), priadkovec trnkový (*Eriogaster catax*). Charakteristickými zástupcami stavovcov dubových a dubovohrabových lesov a ich okrajov sú napr. z obojživelníkov skokan štíhly (*Rana dalmatina*), salamandra škvrnitá (*Salamandra salamandra*), z plazov užovka stromová (*Elaphe longissima*). Vtáky sú druhovo najbohatšia skupina stavovcov v lesoch a charakteristické sú tam myšiarka ušatá (*Asio otus*), žlna zelená (*Picus viridis*), däteľ prostredný (*Dendrocopus medius*), krutohlav obyčajný (*Jynx torquilla*), muchárik bieločrý (*Ficedula albicollis*), slávik obyčajný (*Luscinia megarhynchos*), vlha obyčajná (*Oriolus oriolus*), sedmohlások obyčajný (*Hippolais icterina*). K dominantným druhom hniezdičov patria napr. pinka obyčajná (*Fringilla coelebs*), kolibkárik čipčavý (*Phylloscopus collybita*), červienka obyčajná (*Erithacus rubecula*), kolibkárik syrkavý (*Ph. sibilatrix*), sýkorka veľká a belasá (*Parus major* a *P. caeruleus*). Z cicavcov patria k typickým druhom v dubových lesoch napr. netopier obyčajný a veľkouchý (*Myotis myotis*, *M. bechsteini*), večernica pestrá (*Eptesicus serotinus*), ucháč sivý (*Plecotus austriacus*), ďalej mačka divá (*Felis silvestris*), jazvec lesný (*Meles meles*), plšík lieskový (*Muscardinus avellanarius*), z kopytníkov aj nepôvodné druhy našej teriofauny, napr. daniel škvrnitý (*Dama dama*) v južnej časti okresu.

Bukové a bukovo-smrekové lesy predstavujú hlavnú časť lesov územia. Z bezstavovcov sú v tomto biotope charakteristické chrobáky, napr. fuzáč alpský (*Rosalia alpina*), vyvíjajúci sa hlavne v bukovom dreve, *Acanthocinus reticulatus*, vyvíjajúci sa hlavne v jedľovom dreve, krasone *Chrysobothrys affinis* a *Ch. chrysostigma* v bukovom i jedľovom dreve, krasone (*Eurythyrea austriaca* a *Melanophila knoteki*) v jedľovom dreve, roháčik (*Synodendron cylindricum*), kováčiky (*Lacon lepidopterus* a *L. fasciatus*), chrobáky rodu *Melandrya*, *Boros schneideri*, vyvíjajúce sa v rozkladajúcom sa dreve a ochranný významné bystrušky, napr. *Carabus auronitens* a *Carabus variolosus*. Na okrajoch týchto lesov je sa vyskytuje z plazov napr. jašterica živorodá (*Lacerta vivipara*), vzácné na SV okresu vretenica (*Vipera berus*), z obojživelníkov je v bučinách typická salamandra (*Salamandra salamandra*), v periodických vodách kunka žltobruhá (*Bombina variegata*). Z vtákov sú charakteristické hniezdiče ako orol kriklavý (*Aquila pomarina*), vzácné aj sova dlhochvostá (*Strix uralensis*), holub plúžik (*Columba oenas*), däteľ bieločrptý (*Dendrocopos leucotos*), žlna sivá (*Picus canus*), muchárik malý (*Ficedula parva*). K dominantným druhom hniezdičov

patria napr. pinka obyčajná (*Fringilla coelebs*), sýkorka uhliarka (*Parus ater*), kolibkárik čipčavý (*Phylloscopus collybita*), červienka obyčajná (*Erithacus rubecola*), brhlík obyčajný (*Sitta europaea*) a sýkorka čiernohlavá (*Parus montanus*). V bukových lesoch patria k charakteristickým cicavcom obývajúcim dutiny starých stromov napr. netopier čierny (*Barbastella barbastellus*), netopier veľkouchý (*Myotis bechsteinii*), ucháč svetlý (*Plecotus auritus*), raniak malý (*Nyctalus leisleri*), netopier riasnatý (*Myotis nattereri*). V takto štruktúrovaných lesoch na Poľane a v Kremnických vrchoch sa pravidelne vyskytuje medveď hnedý (*Ursus arctos*) a vlk dravý (*Canis lupus*) a v lesoch spestrených skalami aj rys. Jelenia zver Poľany dosahuje vysoké trofejové hodnoty. Z plchov sa tu vyskytuje typicky plch veľký (*Glis glis*) a plch lesný (*Dryomys nitedula*) a v bukovo jedľovo smrekových lesoch a na ich okrajoch sa vyskytuje vzácné už aj myšovka vrchovská (*Sicista betulina*).

Na smrekové lesy sa z chrobákov medzi ochranársky významné radia napr. fúzače *Pseudogaurontina excelens*, *Acanthocinus griseus*, plocháč *Cucujus cinnaberinus* a vzácnnejšie aj *C. haematodes*. Na okrajoch týchto lesov sa vyskytuje z typických plazov napr. jašterica živorodá (*Lacerta vivipara*), vretenica obyčajná (*Vipera berus*), z obojživelníkov napr. skokan hnedý (*Rana temporaria*), salamandra škvrnitá (*Salamandra salamandra*). Z vtákov sú charakteristické hniezdiče hlucháň (*Tetrao urogallus*), jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*), kuvičok vrabčí (*Glaucidium passerinum*), pôtik kapcavý (*Aegolius funereus*), ďubník trojprstý (*Picoides tridactylus*), drozd kolohrivý (*Turdus torquatus*), sýkorka chochlatá (*Parus cristatus*) a hôrna (*P. palustris*), krivonos smrekový (*Loxia curvirostra*), hýľ obyčajný (*Pyrrhula pyrrhula*) a stehlík čížavý (*Carduelis spinus*). K dominantným druhom hniezdičov patrí ako vo všetkých lesoch pinka obyčajná (*Fringilla coelebs*), ďalej sýkorka uhliarka (*Parus ater*), králik zlatohlavý (*Regulus regulus*), červienka obyčajná (*Erithacus rubecula*), vrchárka modrá (*Prunella modularis*) a penica čiernohlavá (*Sylvia atricapilla*). Cicavce reprezentujú vo všetkých lesoch okresu zástupcovia párnokopytníkov (napríklad jeleň lesný (*Cervus elaphus*), srnec lesný (*Capreolus capreolus*), diviak lesný (*Sus scrofa*), ale aj všetky druhy veľkých šeliem (medveď hnedý (*Ursus arctos*), rys ostrovid (*Lynx lynx*), vlk dravý (*Canis lupus*), mačka divá (*Felis silvestris*). Z netopierov smrekové lesy osídľujú napr. večernica pestrá (*Vespertilio murinus*), večernica pozdná (*Eptesicus serotinus*), netopier fúzatý (*Myotis mystacinus*), ucháč svetlý (*Plecotus auritus*) a vzácné netopier veľkouchý (*Myotis bechsteinii*), na okrajoch lesov myšovka horská (*Sicista betulina*), v lesoch a v parkoch je všade prítomná veverica stromová (*Sciurus vulgaris*).

Na rôzne typy trávnych plôch okresu sú viazané napríklad aj európsky významné motýle modráčik krvavcový (*Maculinea teleius*), modráčik čiernoškvorný (*Maculinea arion*), spriadač kostihojový *Euplagia* (*Callimorpha quadripunctaria*), ohniváček veľký (*Lycaena dispar*), z chrobákov napr. kvetomilné fúzače z rodu *Phytoecia* (*P. coerulea*, *P. pustulata*, *P. cylindrica*), krasone rodu *Anthaxia*. Trávne porasty s rozptýlenou drevinovou vegetáciou sú hniezdnym biotopom pre charakteristické hniezdiče ako prepelica poľná (*Coturnix coturnix*), chrapkáč poľný (*Crex crex*), škvránik stromový (*Lullula arborea*), prhlaviar čiernohlavý a červenkastý (*Saxicola torquata*, *S. rubetra*), škvránok poľný (*Alauda arvensis*) a strnádka obyčajná (*Emberiza citrinella*). Na lokalitách s dostatkom mimolesnej drevinovej vegetácie sa vyskytujú typicky napr. strakoš obyčajný (*Lanius collurio*), penica jarabá (*Sylvia nisoria*), p. obyčajná (*S. communis*), stehlík konopiar (*Carduelis cannabina*), zelienska (*C. chloris*), mlynárka dlhochvostá (*Aegithalos caudatus*), na skalách je typický skaliarik sivý (*Oenanthe oenanthe*). K dominantným druhom hniezdičov patria ľabtuška hôrna (*Anthus trivialis*), škvránok poľný (*Alauda arvensis*), kolibiarik čipčavý (*Phylloscopus collybita*) a spevavý (*P. trochilus*) a strakoš obyčajný (*Lanius collurio*). Hniezdna hustota hniezdičov je v porovnaní s lesmi pomerne nízka a pozitívne ju ovplyvňuje množstvo mimolesnej drevinovej a krovitej vegetácie. Tieto biotopy sú dôležité aj ako potravný habitat viacerých druhov, typickým je napríklad dravec orol kriklavý (*Aquila pomarina*). Z cicavcov patria k charakteristickým zástupcom rôzne hlodavce a hmyzožravce, typické sú bieložúbky (*Crocidura suaveolens*, *C. leucodon*). Z ochranársky významných

druhov patrí v tomto biotope k významným syseľ pasienkov (Spermophilus citellus), prakticky dnes už len zbytková populácia v oblasti Gavuriel pri Dobrej Nive.

Mozaikové biotopy maloplošných políček, lúk, pasienkov, sádov, záhrad a hospodárskych usadlostí (lazičské osídlenie) sú špecifickou skupinou okresu Zvolen a Detva, v okrese Zvolen zvlášť v oblasti Zaježovej, na území UMR Zvolen v Sekierskej doline a v Kráľovej. Z bezstavovcov reprezentuje tento mozaikovitý biotop veľké množstvo druhov, napr. rovnokrídlovce (Orthoptera), z ktorých tam dominujú v máji svrčky poľné (Gryllus campestris), motýle (Lepidoptera) s množstvom vzácných heliofilných denných druhov (Rhopalocera), chrobáky (Coleoptera) s množstvom kvetomilných druhov aj na ovocných drevinách v sadoch a na maloplošných lúkach a políčkach. Z obojživelníkov je typický výskyt rosníčky zelenej (Hyla arborea), ropuchy obyčajnej a zelenej (Bufo bufo a Bufo viridis). Z plazov sa pravidelne vyskytuje jašterica krátkohlavá (Lacerta agilis), užovka hladká (Coronella austriaca), ktorá tam často dopláca na svoju podobnosť s vretenicou obyčajnou (Vipera berus). K charakteristickým hniezdičom patria sokol myšiar (Falco tinnunculus), hrdlička záhradná (Streptopelia decaocto), ďateľ hnedkavý (Dendrocopos syriacus), pipiška chochlatá (Gallerida cristata), drozd čvíkotavý (Turdus pilaris), a straka obyčajná (Pica pica). Dominantné druhy sú lastovička obyčajná (Hirundo rustica), belorítka obyčajná (Delichon urbica), trasochvost biely (Motacilla alba), žltouchvost domový (Phoenicurus ochruros), pinka obyčajná (Fringilla coelebs) a sýkorka veľká (Parus major). Stále vzácnejšie začínajú byť vrabec poľný a vrabec domový (Passer montanus, P. domesticus). Kvantita hniezdnych párov je veľmi vysoká hustota hlavne vďaka viacerým druhom synantropných vtákov (t.j. vtákov žijúcich v blízkosti človeka). Z cicavcov patria k charakteristickým zástupcom rôzne hlodavce a hmyzožravce, typické sú bielozúbky (Crocidura), jež tmavý (Erinaceus europaeus), všetky druhy synantropných hlodavcov a kuna skalná (Martes foina), stále častejšie sa vyskytuje priamo v okolí domov aj líška hrdzavá (Vulpes vulpes), na hranici s lesom i medveď hnedý (Ursus arctos). V podkrovných priestoroch domov a hospodárskych budov sú známe kolónie netopierov večernice hvízdavej (Pipistrellus pipistrellus), netopiera fúzatého (Myotis mystacinus) a Brandtovho (M. brandti) a ucháčov svetlého i sivého (Plecotus auritus a P. austriacus).

Pre vody sú typické ryby a bezstavovce. Brehové porasty sú bohaté na ďalšie významné skupiny živočíchov, napr. vážky (Odonata), dňovky (Ephemeroptera), pošvatky (Plecoptera). Vo vodnej nádrži Môťová a priľahlom hornom toku Slatiny je početný výskyt raka riečného (Astacus astacus), taktiež aj v niektorých ďalších tokoch okresu. V prítokoch a ramenách Slatiny sa vzácnne vyskytuje tiež mihul'a potočná (Lampetra planeri). Z európsky významných druhov rýb sa vzácnne vyskytuje hlavatka podunajská (Hucho hucho), mrena stredomorská (Barbus meridionalis). Dominantné v rieke Slatina sú jalec hlavatý a maloústny (Leuciscus cephalus, L. leuciscus), mrena severná (Barbus barbus), hrúz škvrnitý (Gobio gobio). V toku Slatiny bolo zaznamenaných 33 druhov rýb patriacich do 11 čeľadí a z kruhoústnic kriticky ohrozená mihul'a ukrajinská (Eudontomyzon mariae). Z ohrozených druhov rýb sa tu vyskytujú napríklad pl'ž zlatistý (Sabanejewia aurata), čerebľa pestrá (Phoxinus phoxinus), ploska pásavá (Alburnoides bipunctatus) a mieň obyčajný (Lota lota).

V okolí rieky Slatina a potoka Kozelník (Jasenica) a v rôznych ďalších vodných plochách (napr. vodná nádrž Môťová s prítokmi) sa vyskytujú pstruhy potočný a dúhový (Salmo trutta m. fario a Oncorhynchus mykiss), podustva severná (Chondrostoma nasus) a sezónne sú početné aj obojživelníky ako ropucha (Bufo bufo) alebo skokan hnedý (Rana temporaria), z plazov je charakteristickým zástupcom užovka f'rkaná (Natrix tessellata) a užovka obojková (Natrix natrix). Z mlokov sú v horských periodických a neperiodických stojatých vodách typické mlok karpatský (Lissotriton montandoni) a mlok horský (Mesotriton alpestris), v zvyškoch mŕtvych ramien sa vyskytujú mlok bodkovaný (Lissotriton vulgaris) a salamandra škvrnitá (Salamandra salamandra). Z vtáctva k typickým hniezdičom tokov patrí vodnár obyčajný (Cinclus cinclus) a trasochvost horský (Motacilla cinerea), v ich brehových porastoch sú typické svrčiak riečny (Locustella

fluviatilis), penica slávikovitá (*Sylvia borin*), červienka obyčajná (*Erithacus rubecola*), vrchárka modrá (*Prunella modularis*) a trsteniarik obyčajný (*Acrocephalus palustris*). Stojaté vody charakterizujú vzácne len niektoré hniezdiče, napr. potápka malá (*Tachybaptus ruficollis*), kačica divá (*Anas platyrhynchos*), na brehoch periodických mlák cíbik chochlatý (*Vanellus vanellus*), v brehovej vegetácii trsteniarik malý (*Acrocephalus schoenobaenus*) a strnádka trstinová (*Emberiza schoeniclus*). Za potravou sem zaletujú alebo tu hniezdia rôzne druhy vtákov, napr. rybárik riečny (*Alcedo atthis*), bocian čierny (*Ciconia nigra*) či močiarnica mekotavá (*Gallinago gallinago*). V lokalite Veľká Zákruta hniezdi niekoľko desiatok druhov vtákov, vrátane ohrozených druhov ako sú škovránok stromový (*Lullula arborea*), muchárik bielokrký (*Ficedula albicollis*), strakoš červenochrbtý (*Lanius collurio*) alebo krutohlav hnedý (*Jynx torquilla*). Veľký počet druhov viazaných na vodu sa vyskytuje len v tomto biotope ako permigranti, resp. hospites (celkom >40 druhov). Vodné nádrže nie sú veľmi vhodné pre hniezdenie vodného vtáctva kvôli absencii plytkých brehov, trste a pálky v pobrežnej vegetácii. Význačným zástupcom cicavcov tohto habitatu je vydra riečna (*Lutra lutra*), vzácné na VN Môťová, Dobrá Niva, mokradi Korea pri Lieskovci a rybníku Kováčová aj ondatra pižmová (*Ondatra zibethica*). Nad vodami lovia potravu často netopiere vodné (*Myotis daubentonii*) i ďalšie druhy etopierov, mokrade obýva hraboš močiarny (*Microtus agrestis*).

Živočíchy urbánnych biotopov sú vyslovene synantropné alebo synurbánne. Mnohé z nich nemajú ochranársku hodnotu (napríklad rôzne druhy hlodavcov, potkan (*Rattus norvegicus*), myš domová (*Mus musculus*), mnohé druhy si však pozornosť zasluhujú. Sú to napríklad v obciach sa častejšie vyskytujúce ropucha zelená (*Bufo viridis*), charakteristickým je napríklad aj bocian biely (*Ciconia ciconia*), pipíška chochlatá (*Galerida cristata*) alebo viacero druhov netopierov (napríklad netopier byčajný (*Myotis myotis*), večernica pozdňá (*Eptesicus serotinus*), večernica pestrá (*Vespertilio murinus*), raniak hrdzavý (*Nyctalus noctula*).

Krajina

Z celkovej rozlohy územia UMR Zvolen 17 552 ha predstavuje 35% lesná pôda, 51% poľnohospodárska pôda a 14% ostatná pôda.

Okres Zvolen má pomer plôch odlišný. Lesné pozemky predstavujú až 46% rozlohy okresu. Najviac lesov sa nachádza vo vojenskom obvode Lešť. Vysoký podiel lesov má aj mesto Zvolen v rámci všetkých svojich k.ú.. Z obcí UMR Zvolen má najnižší podiel lesov obec Lieskovec (24%). Najväčší podiel lesov je v pohorí Javorie (11 772 ha), v Zvolenskej kotline je 2 506 ha lesov. V druhovom zložení lesov na území okresu dominujú listnaté lesy (73 % porastovej plochy), na zmiešané lesy pripadá 20% výmery lesov, ihličnaté lesy pokrývajú len 7% výmery lesov okresu. Dominantnou drevinou je buk, nasleduje dub, hrab, dub cer. Z ďalších listnáčov jaseň a javor. Z ihličnatých drevín je najviac zastúpený smrek a borovica. Na území okresu sú zastúpené lesné vegetačné stupne od dubového po smrekový. Hospodárske lesy v okrese Zvolen tvoria 53% výmery lesov. Ochranné lesy na nachádzajú na 9% výmery a lesy osobitného určenia až na 38% výmery. Vysoký podiel lesov osobitného určenia je z dôvodu výuky a lesníckeho výskumu (Technická univerzita vo Zvolene, Národné lesnícke centrum vo Zvolene), významný podiel predstavujú vojenské lesy.

Všetky poľnohospodárske pôdy (PP) Slovenska sú začlenené do 4 typov (O, OT, T a N) a 14 subtypov ich racionálneho využívania. Na rozdiel od bodových hodnôt (BH BPEJ) naznačujú aj udržiateľné vzťahy medzi vlastnosťami bonitovaných pôdnoekologických jednotiek (BPEJ) a spôsobmi využívania ich potenciálu. Pôdy boli zaradené do skupín podľa typologicko-produkčných charakteristík nasledovne:

Potenciálne orné pôdy: O1 – najproduktnejšie orné pôdy až O7 – málo produkčné orné pôdy,
Striedavé polia: OT1 – stredne produkčné polia a produkčné trávne porasty až OT3 – málo produkčné polia a produkčné trávne porasty,
Trvalé trávne porasty: T1 – produkčné TTP až T3 – málo produkčné TTP.
Nevhodné: N – pre agrosystémy nevhodné územie.

Na území okresu Zvolen sa potenciálne orné pôdy pokrývajú takmer 39% výmery poľnohospodárskej pôdy, takmer 25% výmery PP možno využívať ako ornú pôdu aj ako trvalé trávne porasty. Výlučne pre TTP je vhodné takmer 36% výmery PP. Nariadenie Rady (ES) č. 1257/1999, čl. 16-21 s prihliadnutím na prírodné, ekonomické a demografické podmienky Slovenskej republiky vymedzuje tzv. znevýhodnené oblasti. Sú to súvislé územné celky, v ktorých vplyvom nepriaznivých podmienok, nadmorskej výšky, svahovitosti a nízkej úrodnosti pôdy a iných nepriaznivých prírodných podmienok, prípadne v spojení s osobitnými miestnymi hospodárskymi a sociálnymi podmienkami sú náklady na jednotku výroby v poľnohospodárskej činnosti trvalo nadpriemerné (v zmysle Zákona NR SR č. 240/1998 Z. z. o poľnohospodárstve a o zmene a doplnení ďalších zákonov). Základnou územnou jednotkou pre zaradenie PP do horských a ostatných znevýhodnených oblastí je obec, do oblastí so špecifickými nevýhodami k.ú. a do oblastí s environmentálnymi obmedzeniami územie NATURA 2000. Katastrálne územia patriace do jednotlivých poľnohospodársky znevýhodnených oblastí boli vyhlásené Výnosom MP SR č. 928/1/1999-100 v znení neskorších predpisov, v ktorom sa podrobnejšie vymedzili poľnohospodársky znevýhodnené oblasti s prihliadnutím na výsledky bonitácie poľnohospodárskeho pôdneho fondu a ďalšie kritériá. Zároveň tento výnos informuje o spôsobe a výške poskytovania podpory podnikateľom hospodáriacim na pôde v horských a v iných poľnohospodársky znevýhodnených oblastiach. Podľa Prílohy č. 1 uvedeného výnosu v rámci územia UMR je situácia nasledovná:

Poľnohospodársky znevýhodnené oblasti územia UMR Zvolen

K.ú.	Obec	Výmera (ha)	Kód LFA	Popis LFA
Budča	Budča	1601,89	O4/1	Ostatné znevýhodnené oblasti 4/1
Kováčová	Kováčová	710,14	O4/1	Ostatné znevýhodnené oblasti 4/1
Lieskovec	Lieskovec	1388,01	O4/1	Ostatné znevýhodnené oblasti 4/1
Hájniky	Sliač	2548,31	O4/1	Ostatné znevýhodnené oblasti 4/1
Rybáre		832,69	O4/1	Ostatné znevýhodnené oblasti 4/1
Sampor		594,38	O4/1	Ostatné znevýhodnené oblasti 4/1
Kráľová	Zvolen	1221,95	H4	Horské oblasti 4
Lukové		355,96	H4	Horské oblasti 4
Môťová		3972,14	H4	Horské oblasti 4
Zolná		1317,15	H4	Horské oblasti 4
Zvolen		2964,07	H4	Horské oblasti 4

Územie UMR Zvolen predstavuje prevažne poľnohospodársku krajinu. Najväčší podiel poľnohospodárskej pôdy z obcí na území UMR Zvolen má Lieskovec (64%). Na území obce Lieskovec je tiež najväčší podiel ornej pôdy (57% z výmery PP). Významné zastúpenie poľnohospodárskych prvkov v celom území UMR Zvolen majú trvalé trávne porasty (TTP) charakteru kosienkov a pasienkov. Z intenzívne využívaných plôch prevláda orná pôda. Významné zastúpenie z poľnohospodárskej pôdy má veľkobloková orná pôda. Orná pôda sa viaže na potenciálne najkvalitnejšie pôdy v území – typologicko-produkčná skupina O4. Na území UMR Zvolen, najmä v k.ú. Kráľová a v Sekierskej doline hospodárením vznikli mozaikové a úzkopásové štruktúry so striedaním malých políčok ornej pôdy s drevinovou vegetáciou (často ovocné stromy),

s trvalými trávnyimi porastami, často aj s obydliami – laznické osídlenie. Vplyvom prírodných podmienok, ale aj ekonomických ukazovateľov, dochádza ku premene ornej pôdy na trvalé trávne porasty (napr. Zvolen – Kráľová, Sekierska dolina). Trvalé trávne porasty pokrývajú v okrese Zvolen takmer 14% z celkovej výmery okresu, avšak z výmery poľnohospodárskej pôdy pokrývajú až 60%. Podiel TTP z výmery poľnohospodárskej pôdy je z obcí územia UMR Zvolen najmenší v k.ú. Lieskovec (40%) a Kováčová (44%). Skupina T1 sa v území UMR Zvolen nachádza na územiach obcí Zvolen, Sliač a Lieskovec. Makroštruktúry TTP sa nachádzajú v k.ú. Kráľová, v k.ú. Môťová, veľkobloky TTP sa vyskytujú aj v ostatných obciach územia UMR Zvolen – najmä v Sampire (Sliač), Lieskovci, Zvolene, Zolnej. Pri pozemkoch, ktoré nie sú obhospodarované dochádza k postupnej sukcesii a vzniku krovinových až lesných spoločenstiev. Na malej ploche vyskytujú ovocné sady (napr. Zvolen, medzi Borovou horou a Bakovou jamou a pod.).

Nelesnú drevinovú vegetáciu (NDV) v poľnohospodárskej a urbanizovanej krajine predstavujú brehové porasty pozdĺž vodných tokov, prevažne líniového charakteru, prirodzené i nepôvodné. Spravidla líniové sú tiež prvky sprievodnej vegetácie komunikácií (cesty, poľné cesty, železnice), ako aj remízky, háje, hájiky, vegetácia na medziach, hraniciach parciel, okrajoch sídiel, solitéry a pod. V území majú početné zastúpenie xerothermné mimolesné porasty, ktoré predstavujú iniciálne štádium stanovišťa, väčšinou spoločenstvo skalných stepí s úzkolistými bylinami a trávami rodov ostrica (*Carex*), kostrava (*Festuca*), na územiach s pôdou sú kroviny (napr. čerešňa krovitá a čerešňa mahalebková (*Cerasus fruticosa*, *C. mahaleb*), drieň obyčajný (*Cornus mas*), skalník obyčajný (*Cotoneaster integerrimus*), hloh jednosemenný (*Crataegus monogyna*), bršlen bradavičnatý (*Euonymus verrucosus*), dub plstnatý a cerový (*Quercus pubescens*, *Q. cerris*), ruža galská a bedrovníková (*Rosa gallica*, *R. pimpinellifolia*) a tavoločník prostredný (*Spiraea media*) s prechodom do klimaxových submediteránnych dubových lesov zväzu *Quercion pubescenti-petraea*. Takéto spoločenstvá NDV sú napr. na území NPR Boky. Na miestach pôvodných dubovo-hrabových, bukových, jedľovo-bukových a jedľovo-smrekových lesov boli vytvorené náhradné spoločenstvá horských a podhorských lúk i pasienkov, kde po ústupe pasienia a kosenia nastupujú mezofilné porasty NDV. Prvými štádiami sú trnkové lieskové kroviny zväzu *Prunion spinosae* s dominantnou lieskou obyčajnou (*Corylus avellana*) a slivkou trnkovou (*Prunus spinosa*). Na pasienkových lokalitách sú to sukcesné štádiá s borievkou. Uplatňujú sa v nich typické iniciálne dreviny ako breza previsnutá (*Betula pendula*), borovica lesná (*Pinus sylvestris*), smrekovec opadavý (*Larix decidua*), topoľ osikový (*Populus tremula*), borievka obyčajná (*Juniperus communis*), s prímiesou pôvodných druhov buk lesný (*Fagus sylvatica*), duby (*Quercus* sp.) a smrek obyčajný (*Picea abies*). Celkový charakter dotvárajú kroviny ruža šípová (*Rosa canina*), slivka trnková (*Prunus spinosa*), svíb krvavý (*Swida sanguinea*) atď. Časté sú porasty remízok, hájov, hájikov, falangy. Druhové zloženie sa mení podľa stanovištných podmienok, v porastoch prevláda buk lesný (*Fagus sylvatica*), hrab obyčajný (*Carpinus betulus*), breza previsnutá (*Betula pendula*), dub cerový, zimný a letný (*Quercus cerris*, *Q. petraea*, *Q. robur*), javol poľný (*Acer campestre*). Z krovín sú často zastúpené lieska obyčajná (*Corylus avellana*), ruža šípová (*Rosa canina*), slivka trnková (*Prunus spinosa*), bršlen európsky (*Euonymus europaeus*) a hloh (*Crataegus* sp.). V území sa nachádza niekoľko lokalít s rozvoľnenými porastmi solitérov listnatých (brezou previsnutou - *Betula pendula*, dubom letným a zimným - *Quercus robur* a *Q. petraea*) alebo ihličnatých drevín (borovica lesná - *Pinus sylvestris*, smrek obyčajný (*Picea abies*), často s absentujúcou krovinnou etážou. Príkladom takýchto porastov je napr. CHA Gavurky, lokalita Háj. Vzácnnejšie porasty NDV patria k acidofilným krovinám s prútnatcom metlovitým (*Sarothamnus scoparius*) zväzu *Sarothamnion*. V rámci územia sa vyskytujú primárne (väčšinou fragmentované) alebo sekundárne hygrofilné porasty NDV. Primárne sú rozšírené ako brehové porasty sprevádzajúce vodné toky alebo osídľujúce okolia vodných plôch. Sekundárne spätne osídľujú lokality, ktoré boli využívané ako vlhké kosné lúky alebo pasienky, alebo rastú v terénnych zníženinách (priekopy, kanále, okraje ciest a železničných tratí). V území sa vyskytujú vrbovo-topoľové nížinné lužné lesy s drevinami ako vrbica biela (*Salix alba*), vrbica

krešká (*S. fragilis*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*), topol čierny (*Populus nigra*), topol biely (*P. alba*) (napr. lokalita Lanice vo Zvolene). Biotopy vrbových krovín stojatých vôd s dominanciou vrb – vrba poplavá a ušatá (*Salix cinerea*, *S. aurita*), patriace do zväzu *Salicion cinereae* sa vyskytujú na viacerých lokalitách napr. V okolí Zolnej a Lukového. Pozdĺž vodných tokov a kanálov sú početné porasty vrbových krovín zväzu *Salicion triandrae* a sukcesné štádiá zväzu *Salicion albae*. Z drevín sú charakteristické jelša lepkavá (*Alnus glutinosa*), baza čierna (*Sambucus nigra*), viaceré druhy vrb: purpurová, trojtyčinková, košíkarska a krehká (*Salix purpurea*, *S. triandra*, *S. viminalis*, *S. fragilis*) a brest vāzový (*Ulmus laevis*). Podhorské jaseňovo-jelšové a horské jelšové lužné lesy sú NDV zväzu *Alnion incanae* a podzväzu *Alnenion glutinoso-incanae*. Z drevín sú charakteristické javor horský (*Acer pseudoplatanus*), jelša lepkavá a sivá (*Alnus glutinosa* a *A. incana*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*), čremcha vtáčia (*Padus avium*), ríbezľa egrešová (*Ribes uva-crispa*), vrba krehká (*Salix fragilis*), baza čierna (*Sambucus nigra*) a kalina obyčajná (*Viburnum opulus*). Synantropné spoločenstvá NDV sú plošne výrazne zastúpené po celom území UMR aj okresu, napr. porasty agátu bieleho – *Robinia pseudoaccacia*). Početné sú aleje línové porasty vysadených ovocných drevín (slivky, jablone, orechy a pod.). Špecifickou skupinou je sídelná vegetácia – sídlisková zeleň, parky, záhradkárske a chatové osady, pridoimové záhrady, predzáhradky a pod.. Na území UMR Zvolen, predovšetkým vo Zvolene je niekoľko plôch sídelnej zelene prirodzeného charakteru (napr. Lanice). Takéto lokality plnia významnú ekologickú funkciu v zastavanom území.

Vysoký podiel plôch reprezentuje urbanizovaná krajina so zastavanými územiami prevažne obytného, ale aj obslužného, výrobného a skladového charakteru. V krajine je výrazná sieť líniových objektov, jednak prevažne upravených vodných tokov s dominanciou toku Hrona, ako aj technických objektov (cesty rôznych významových tried, železnice, elektrovedy, produktovody). Pomerne významné je zastúpenie prvkov bez vegetácie – skalné útvary, odkryvy, aktívne aj opustené lomy a ťažobné jamy, odkalisko popolčeka, skládka odpadov medzi Zvolenskou Slatinou a Zolnou a pod.

Vodné prvky reprezentuje predovšetkým vodná nádrž Môtová a rybník v Kováčovej. Osídlenie je prevažne sústredené (návesná alebo radová cestná zástavba) určená smerom prebiehajúcej cesty, bežne rozšírená do terajšej podoby hromadnou a ulicovou zástavbou, s výnimkou k.ú. Kráľová a Sekierskej doliny s laznickým typom osídlenia, obce územia majú charakter vidieckeho sídla, mestá Zvolen a Sliač sú sídlami mestského typu.

Súčasnú krajinnú pokrývku dokumentuje schematická mapka v prílohe Správy o hodnotení navrhovaného strategického dokumentu.

Krajinne typy odrážajú typ krajinnej pokrývky a charakter reliéfu. V území UMR Zvolen možno vyčleniť horskú a kotlinovú lesnú krajinu v členitejších častiach kotliny a okolitých pohorí. Prechodné ekotonové pásmo je území na prechode z homogénnej lesnej krajiny do poľnohospodárskej krajiny, kde sa pri interakcii medzi dvoma rozličnými spoločenstvami prejavuje tzv. okrajový (ekotónový) efekt (zmeny v zložení, štruktúre alebo funkcie okrajových spoločenstiev). Horská a kotlinová poľnohospodárska krajina s extenzívnym obhospodarovaním prevládajú mezoštruktúry trvalých trávnych porastov, nelesná drevinová vegetácia a prípadne malobloková/veľkobloková orná pôda (napr. územie Sliač – Sampor, Zvolen – Kráľová). Kotlinová sídelno-poľnohospodárska krajina s intenzívnym obhospodarovaním je územím zvlnených rovín a pahorkatín s hlavným sústredením hospodárskych aktivít, hlavne s veľkoblokovou ornou pôdou (centrálne časť Zvolenskej kotliny mimo zastavané územia sídiel). Kotlinová urbanizovaná krajina predstavuje urbanizované/zastavané územie intravilánu miest (Zvolen, Sliač) a obcí (Budča, kováčová, Lieskovec). Vytvárajú ju obytné plochy, komunikačné siete (cestná a železničná sieť, letisko Sliač), priemyslové a obchodné zóny, skládky, rekreačné zástavby chatových osád, plochy umelej zelene, atď.

Scenériu územia určuje jeho ohraničenie z juhu pohorím Javorie, zo západu Kremnickými vrchmi. Územie je otvorené smerom na sever na Banskú Bystricu a na východ smerom na Detvu. Z hľadiska krajinného rázu má územie charakter predovšetkým pahorkatinnej krajiny s ornou pôdou, trvalými trávnyymi porastmi a nelesnou drevinovou vegetáciou, na horizonte prechádzajúcej do lesných porastov a členitejšieho horského reliéfu. Krajinnou aj vizuálnou dominantou sú horské hrebene uvedených pohorí s lesnými porastmi, miestami so skalnatými bralami. Výraznými krajinotvornými prvkami je predovšetkým tok Hrona, ale aj jeho prítoky, na niektorých úsekoch spolu s brehovými porastmi, samotné sídla, predovšetkým jadrové mesto Zvolen v úzkom priestorovom kontexte s ostatnými obcami UMR Zvolen. Líniové dopravné a technické prvky majú v území výrazný vizuálny a bariérový efekt. Tok Hrona je aj hlavnou osou osídlenia územia a lokalizácie hospodárskych aktivít v území. Na rozvoj osídlenia mali vplyv aj ostatné vodné toky, popri ktorých viedli historické cesty, spájajúce územie Zvolenskej kotliny s okolitými regiónmi. V niektorých častiach územia UMR Zvolen existujú v krajine indície starej pozemkovej držby v podobe pozostatkov agroštruktúr záhumenicovej plužiny pri kompaktných sídlach (napr. Zolná) alebo ako pozostatky úsekovej plužiny v rámci roztrateného osídlenia (Kráľová). Pôvodné usporiadanie pozemkov poľnohospodárskej pôdy naznačujú najmä terénne indície hraníc medzi jednotlivými poliami, TTP a lemujúca nelesná drevinová vegetácia. Tieto lokality sú v rámci územia UMR Zvolen krajinnoekologicky významnými územiaми z hľadiska ekologickej stability, historických krajinných štruktúr (agroštruktúr) a charakteristického vzhľadu krajiny s výskytom rozptýleného osídlenia. Pomerne zachovalá je pôdorysná štruktúra sídel, často je však rozšírená o prvky nerešpektujúce pôvodné rozmiestnenie stavieb. Mestské osídlenie Zvolena bolo formované okolo vretenovitého námestia, vidiecke sídla majú najčastejšie kompaktný pôdorys s radovou a návesnou zástavbou, menej rozšírené je rozptýlené osídlenie. Historický pôdorys sídel je zachovaný v plnej miere Kráľovej, Sampoře a Zolnej. Pre mestotvornú zástavbu Zvolena je charakteristické domoradie historických meštianskych domov lemujúcich námestie a príľahlé ulice. Typickú ľudovú architektúru usadlostí v širšom území reprezentujú kamenné murované domy s dvojoosovým alebo jednoosovým pôdorysom. V mestách a obciach územia UMR Zvolen tvoria vizuálne a priestorotvorné dominanty kultúrnej krajiny početné historické objekty (Pustý hrad, Zvolenský zámok, opevnenie, hrádok v Lieskovci, početné kaštiele, kúrie, liečebné domy v Sliači atď.), sakrálné objekty (kostoly, ale aj malé sakrálné pamiatky – kaplnky, kríže, božie muky) a pod.

Osídlenie

Zvolen patrí medzi päť najstarších miest na Slovensku. Pohyb ľudí na území Zvolena siaha až do obdobia tzv. mousteriínskej kultúry staršej doby kamennej (stredný paleolit, niekde medzi 220 000 až 40 000 rokmi). Z tohto obdobia sa zachovalo niekoľko artefaktov (driapadlá, úštepky) na niekoľkých lokalitách Zvolena (Pod Dráhami, V potokoch – Zlatý potok, Bakova jama/Vartovka). Známkou prvého trvalejšieho osídlenia sú datované do obdobia neolitu cca 5-6 tisíc rokov p.n.l., do kultúry s lineárnou keramikou (taktiež územie Pod Dráhami). Na tejto lokalite sa našli aj dôkazy osídlenia kultúry bukovohorskej a skupiny železovskej. Úlomky neolitických nádob boli objavené taktiež v Podborovej, v Zolnej a v Lieskovci. Ďalšie osídlenie bolo potvrdené z obdobia eneolitu cca 4tisíc rokov p.n.l. z obdobia lengyelskej kultúry, ludanickej kultúry (napr. Borová hora), kolonizácia neskorobadenského obdobia (cca 3tisíc rokov p.n.l.) je potvrdená v lokalite Hrádok v Lieskovci, na Borovej hore, v Podborovej, na Pustom hrade, Veľkej Stráži, Pod Dráhami, na Podbráľi, na Zvolenskom zámku. V území sa postupne objavili ďalšie skupiny a kultúry v ďalších kolonizačných vlnách. V období neskorej bronzovej doby (1250 – 700 p.n.l.) sa potvrdzuje osídlenie lokality Pustý hrad. Z rovnakého obdobia pochádza aj pohrebisko lužickej kultúry v lokalite Krivá lužickej. Na tejto lokalite a v lokalite Haputka sa našla keramika ľudí z obdobia púchovskej kultúry (2. – 1. storočie p.n.l.). Slovanské osídlenie je doložené od polovice 7. storočia (napr. lokalita

Haputka vo Zvolene, Sliač-Horné zeme, neskôr na ďalších miestach územia – Priekopa v Môťovej, Pustý hrad a iné). V stredoveku mestom viedla významná diaľková cesta, ktorá priniesla pôvodnej roľnícko-remeselníckej osade dôležitú obchodnú funkciu, čo vytvorilo podmienky na vznik a rozvoj budúceho mesta. Výšinné opevnené hradisko sa v 11. storočí stalo centrom rozsiahleho Zvolenského komitátu. Prvýkrát je existencia osídlenia písomne doložená v listinách z obdobia vlády Bela II. (1135). V roku 1238 udelil kráľ Belo IV. obchodno-remeselníckej osade mestské privilégia. Po tatárskom vpáde jej 28. decembra 1243 privilégia obnovil a natrvalo ju tak povýšil do kategórie slobodných kráľovských miest.

Mesto malo etapy prosperity (získanie práv na výročné trhy (jarmoky, právo skladu, rozvoj cechov, remesiel, výstavba opevnení, hradov, vyhlásenie za centrum župy, vybudovanie železnice a pod.) a úpadku (nápady vojsk, požiare, rabovanie, mor, zrušenie sídla župy a pod.). Výstavbou mestských hradieb sa Zvolen stal centrom obrany banských miest so stálou početnou vojenskou posádkou. Od r. 1919 bol Zvolen opätovne vyhlásený za sídlo župy, od r. 1923 sa stal sídlom okresu.

Mesto Zvolen tvorí 5 katastrálnych území – Zvolen, Môťová, Zolná, Lukové a Kráľová. Mesto je rozdelené na 6 mestských častí:

- MČ 1 – Sekier, Záhonok, Lipovec, Môťová, Kráľová, Sekierska dolina;
- MČ 2 – Zlatý potok, Bakova jama, Lukové, Zolná;
- MČ 3 – Sídliisko Západ-Tepličky, Stráž;
- MČ 4 – Podborová, Borová hora;
- MČ 5 – Centrálna mestská zóna Východ;
- MČ 6 – Centrálna mestská zóna Západ.

Pre mesto Zvolen sa predpokladá výraznejší priestorový rozvoj mesta v severozápadnom smere približovaním k obytnému súboru Kováčová a v severnom smere s možnosťou postupného formovania vzájomných priestorových väzieb s mestom Sliač. Za optimálne rozvojové plochy mesta možno považovať teda územia na sever a západ od súčasného intravilánu mesta.

Mesto Sliač vzniklo v roku 1959 spojením obcí Hájniky, Rybáre a Sliač-kúpele. Prvá písomná zmienka o dvoch pôvodných obciach Hájniky a Rybáre je v listinách z polovice 13. storočia. Archeologické nálezy dokazujú osídlenie tejto lokality už v 5. storočí nášho letopočtu. Mesto Sliač je dlhodobo známe svojimi liečivými prameňmi a patrí do kategórie kúpeľných miest. Termálne pramene sú už od polovice 15. storočia spomínané pravidelne a v 16. storočí vznikajú miestne kúpele, ktoré sa postupne stali jednými z najvyhľadávanejších v celom Uhorskom kráľovstve. V priebehu 19. storočia došlo k výraznému rozšíreniu klientely kúpeľov a teda aj k rozvoju sídelnej štruktúry. Štatút mesta mu bol udelený 1. marca 1969. K mestu patrí od r. 1979 aj obec Sampor. Urbanizované územie je v návrhu územného plánu mesta Sliač rozdelené do týchto urbanistických častí: Trebuľa, Hájniky, Rybáre Stred, Rybáre Pod kúpeľmi, Kúpele, Sampor – pôvodne samostatná obec, ležiaca vo vzdialenosti cca 7 km od Sliača. Hlavné oblasti osídlenia tvoria mestské časti Hájniky a Rybáre.

Obec Budča v prvej polovici 13-teho storočia bola už väčšou obcou, pretože už v roku 1239 stál v obci gotický kostol, v 17. storočí bola dostavňovú stanicou na linke Banská Bystrica – Banská Štiavnica a v roku 1900 takmer celá obec vyhorela. Najzaujímavejšie nálezy z lužickej kultúry na území obce sú z rokov 1900 – 800 p. n. l. Budča aj v minulosti disponovala verejnými službami ako bola škola, notársky a poštový úrad a inými službami ako obchod a železničná doprava. Obec bola bohatá na tradičné remeslá (stolárstvo, textilná výroba a pod.) a významný podiel mala poľnohospodárska výroba. Aj vďaka histórii dnes v obci Budča existuje a funguje veľké množstvo záujmových organizácií a spolkov.

Obec Kováčová patrí do siete najstarších služobníckych osád vo Zvolenskej kotline, existenciu ktorých možno predpokladať ešte v preduhorskom období. Prvá písomná správa o kúpeľnej obci Kováčová pochádza z obdobia kolonizácie z 13. storočia, keď na územie Slovenska prišli nemeckí kolonisti – hostia. Zastavané územie obce tvoria dve funkčne odlišné časti: južná časť – zastavané územie obce s nadradenou obytnou funkciou, severná časť – vnútorné kúpeľné územie kúpeľného miesta Kováčová.

Obec Lieskovec má históriu siahajúcu so neskorej doby kamennej, kedy sa na lokalite Hrádok usídľujú prví osadníci. Prvá písomná zmienka o Lieskovci pochádza z roku 1263, kedy bol obci vymeraný vlastný chotár. Hromadná výstavba obce nastáva po roku 1923 a to výstavbou rodinných a hospodárskych budov, zaviedla sa elektrina a tento rozvoj pokračoval do roku 1931. V roku 1976 dostala obec príkaz na pripojenie sa k Zvolenu, čím došlo k miernemu stlmeniu rozvoja obce. Po novembrových voľbách v roku 1990 sa Lieskovec znova odčlenil od Zvolena a stal sa samostatnou obcou. Súčasné územie obce Lieskovec možno rozdeliť na dva základné celky a to samotnú obec, ktorá plní prevažne obytnú funkciu a priemyselnú zónu Lieskovskej cesty.

Obyvateľstvo

Okres Zvolen je z hľadiska sídelnej štruktúry rozdelený na 2 mestá a 24 obcí. 68% z celkového počtu 69 tis. obyvateľov okresu žije v mestách Zvolen a Sliač, ktoré patria do územia UMR Zvolen. Hustota zaľudnenia je 91 obyvateľov na km² (SR 111,33 osôb/km²).

Počtom obyvateľov patrí územie UMR Zvolen k menším UMR v SR. V roku 2020 bol celkový počet obyvateľov územia UMR Zvolen 51 434, z toho bolo 24 479 mužov (47,59 %) a 26 955 žien (52,41 %). Predstavuje to 75% obyvateľov okresu Zvolen.

V meste Zvolen žije 42 092 obyvateľov (61,31 % obyvateľov okresu Zvolen, vysoká miera urbanizácie), je 12. najväčším mestom na Slovensku podľa počtu obyvateľov. Mesto Sliač s takmer 5 000 obyvateľmi patrí medzi malé mestá na Slovensku. V ostatných z obcí na území UMR Zvolen žije menej ako 2 000 obyvateľov.

90% obyvateľov na území UMR Zvolen je slovenskej národnosti. Ďalej nasledujú národnosti česká (0,69%), maďarská (0,38%) a rómska (0,32%). Znížil sa počet nezistených národností obyvateľov z 12,80 % (SODB 2011) na 7,35 % (SODB 2021).

V roku 2020 na území UMR Zvolen tvorilo predproduktívnu zložku vo veku 0 – 14 rokov 6 883 obyvateľov (UMR Zvolen 13,28%, SR 15,90%), produktívnu zložku vo veku 15 – 64 rokov 34 730 obyvateľov (UMR Zvolen 67,52%, SR 67,03%) a poproduktívnu zložku vo veku nad 65 rokov 9 871 obyvateľov (UMR Zvolen 19,19%, SR 17,07%). Pokles počtu obyvateľov v predproduktívnom a produktívnom veku a nárast najstaršej zložky obyvateľstva povedie k zvýšeniu ekonomického zaťaženia v území.

Na území UMR Zvolen je veľmi priaznivá vzdelanostná úroveň. Takmer 25% obyvateľov má VŠ vzdelanie, čo je nad priemerom Banskobystrického samosprávneho kraja (15,75 %) aj nad celoslovenským priemerom, ktorý je 18,38 %. 48% obyvateľov je so SŠ vzdelaním. Vzdelanostnú úroveň územia UMR Zvolen ovplyvňuje viacero faktorov – napríklad existencia významných vedecko-výskumných a vývojových centier, prítomnosť univerzity, vysoký počet stredných škôl a vysoký podiel verejných služieb, ktoré sú dané pozíciou Zvolena ako univerzitného mesta a administratívneho centra. Na 11 stredných školách a na Technickej univerzite vo Zvolene študovalo v roku 2020 viac ako 5 000 študentov (2 913 na SŠ, 2 171 na TU).

Ekonomická aktivita obyvateľov je na úrovni priemeru kraja. Na území UMR Zvolen je evidovaných cca 49% ekonomicky aktívnych obyvateľov z celkového počtu obyvateľov. Počet zamestnancov v okrese Zvolen vzrástol od roku 2009 o 11,9%. Najviac zamestnancov pracuje v priemysle a vo vzdelávaní, taktiež v doprave, skladovaní a vo veľkoobchode a maloobchode. Počet zamestnancov sa od roku 2009 výrazne zvýšil v ubytovacích a stravovacích službách, v umení, zábave a rekreácii, v administratívnych a podporných službách a v oblasti informácií a komunikácie. Naopak, počet zamestnancov klesol v činnostiach v oblasti nehnuteľností, ťažbe a dobývání a vo finančných a poisťovacích službách. Medzi profesiami majú najväčšie zastúpenie špecialisti, technici a odborní pracovníci a pracovníci v službách a obchode. Hlavným miestnym hospodárskym odvetvím v meste Sliač je prevádzkovanie kúpeľov a vytváranie zázemia pre fungovanie letiska. Hospodársky život mesta je priamo prepojený s mestami Zvolen a Banská Bystrica, kde pracuje veľká časť jeho obyvateľov.

Do okresu Zvolen sa za sledované obdobie prisťahovalo najviac obyvateľov z okresov Krupina, Detva a Banská Bystrica.

Na území UMR Zvolen pripadalo podľa SODB 2021 445 bytov na 1000 obyvateľov. Väčšina obyvateľstva územia UMR Zvolen (predovšetkým v mestách Zvolen a Sliač) žije v bytových domoch, menej v rodinných domoch. Väčšina bytov sa nachádza na území mesta Zvolen (18 452 bytov), čo predstavuje 83,2% z celkového počtu bytov na území UMR Zvolen. V období 2014 – 2020 bolo na území UMR Zvolen postavených spolu 611 bytov, z toho 234 v rodinných domoch a 359 v bytových domoch. Ponuka bytov v meste Zvolen z hľadiska ich veľkosti a ceny je nepriaznivá najmä pre mladé rodiny, ceny sú vysoké nad možnosti ich príjmu.

Hospodárstvo a aktivity

Zvolen je administratívnym a spoločenským centrom regiónu, aj územia UMR Zvolen. Vo Zvolene má sídlo viacero subjektov štátnej správy (Okresný súd Zvolen, Okresná prokuratúra Zvolen, Okresný súd Zvolen, Okresné riaditeľstvo policajného zboru SR, Okresné riaditeľstvo Hasičského a záchranného zboru, Regionálny úrad verejného zdravotníctva, Regionálna veterinárna a potravinová správa, Obvodný lesný úrad, Obvodný pozemkový úrad, Sociálna poisťovňa, Veliteľstvo vzdušných síl OS SR, Taktické krídlo VÚ, Centrum výcviku Lešť, Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, Úrad vládneho auditu, Daňový úrad).

Socioekonomická situácia v území UMR Zvolen, aj v okrese Zvolen je priaznivá. Okres patrí v rámci kraja k ekonomicky najrozvinutejším, predovšetkým sa to týka oblasti územia UMR. Z hľadiska HDP na obyvateľa mu patrí druhé miesto v rámci BBSK. Okres Zvolen sa dlhodobo umiestňuje medzi top 15 najvýkonnejšími okresmi SR.

Okres má dobre rozvinutý priemysel s vysokým potenciálom pre ďalší rozvoj. Ekonomická aktivita sa koncentruje v meste Zvolen.

Hospodárska, podnikateľská, obchodná a výrobná činnosť na území mesta Sliač je okrem areálu kúpeľov sústredená najmä v dvoch samostatných areáloch. Prvý sa nachádza na pravom brehu Hrona v severnej časti Hájniky (firma Belspol). V mestskej časti Rybáre sa nachádza v bývalom areáli OTEX zóna nezávadnej výroby a skladov, vrátane prevádzky autoservisu a malej stavebnej výroby. Na Hronskej ulici sa nachádzajú viaceré prevádzky drobných podnikateľov a nezávadnej výroby. V priestore areálu bývalého roľníckeho družstva na juhozápadnom okraji intravilánu mesta sú umiestnené aj ďalšie prevádzky komunálneho hospodárstva, ako aj prevádzky súkromných podnikateľov – nezávadnej výroby a skladov.

V obci Budča pôsobia rôzne podnikateľské subjekty (stavebníctvo, služby, cestovný ruch, spracovanie dreva), nachádzajú sa tu niektoré prevádzky služieb. V súčasnosti sa uvažuje sa o dobudovaní priemyselnej zóny v obci. Obec bola tradične zameraná na poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo (dve pozemkové spoločenstvá, existujúce podnikateľské subjekty).

V obci Kováčová pôsobí najviac podnikateľských subjektov v oblasti obchodu, stavebníctva a obchodných činností. Pomerne vysoké percento (4,5%) je orientovaných na poľnohospodárstvo a lesníctvo. Na území obce je podnikateľská činnosť zameraná predovšetkým na služby pre kúpeľníctvo a cestovný ruch. Funkčné plochy pre služby výrobného charakteru a výrobné prevádzky sú situované na okraji zastavaného územia zmenou funkcie v priestoroch bývalého hospodárskeho dvora roľníckeho družstva. Na území kúpeľného miesta mimo vnútorného kúpeľného územia možno zriaďovať a prevádzkovať len zariadenia, ktoré nepôsobia rušivo na poskytovanie kúpeľnej starostlivosti a na kúpeľné prostredie.

Obec Lieskovec má intenzívne aglomeračné väzby na okresné mesto Zvolen. Okrem rozvinutej poľnohospodárskej výroby má významné predpoklady na rozvoj rekreácie, základ pre vybudovanie prímestskej rekreačnej zóny, ktorá svojou ľahkou dostupnosťou bude vyhľadávanou oblasťou pre obyvateľov samotnej obce ako aj mesta a okolitých sídel. Dôležitými faktormi pre ekonomický rozvoj obce sú aktivity podnikateľských subjektov pôsobiach na území obce a podmienky pre rozvoj podnikania v obci. Priamo v obci podnikajú fyzické osoby, najmä v oblasti obchodu a služieb, ide o živnostníkov venujúcich sa elektrikárskym, stavebným prácam, práci s drevom, vedeniu účtovníctva, finančnému poradenstvu. Podnikateľské subjekty sú sústredené v rámci priemyselnej zóny. Obec Lieskovec je vidieckou obcou s minimálnymi pracovnými príležitosťami priamo v obci. Významnú úlohu v ekonomickej aktivite obyvateľstva zohráva dochádzka do zamestnania, najmä do blízkej priemyselnej zóny, mesta Zvolen a mesta Banská Bystrica.

V území UMR Zvolen je možné očakávať rast podielu služieb spojených s novými technológiami a logistikou previazanými na veľkoobchod, maloobchod, dopravu a skladovanie.

V území UMR Zvolen medzi nosné hospodárske odvetvia patrí priemysel - strojársky, drevospracujúci, stavebný a potravinársky priemysel. Vysoký počet podnikateľských subjektov pôsobí v oblasti veľkoobchod, maloobchod, doprava a skladovanie, oprava motorových vozidiel a motocyklov, odborné, vedecké a technické činnosti, administratívne a podporné služby. Významné postavenie má kúpeľníctvo s previazaním na vybrané produkty cestovného ruchu. Na území okresu Zvolen bolo v r. 2020 evidovaných 2942 podnikateľských subjektov, z toho na území UMR Zvolen 2488). Podnikateľská aktivita obyvateľov je priemerná, predstavuje 6 podnikateľských subjektov na 100 obyvateľov v produktívnom veku, 50 živnostníkov na 1000 obyvateľov. Najviac podnikov má 0 – 49 zamestnancov.

Územie UMR je sídlom siedmich väčších podnikateľských subjektov s počtom zamestnancov nad 250. Počet podnikov v okrese Zvolen každoročne rastie. Naopak, počet živnostníkov klesá, čo zodpovedá celoslovenskému trendu. Podnikateľská aktivita obyvateľov je priemerná. Na tisíc obyvateľov pôsobí v okrese 52 živnostníkov, pričom priemer kraja je 51 živnostníkov na tisíc obyvateľov. Najväčší podiel na tvorbe HDP a zároveň najväčšími zamestnávateľmi v okrese je sektor priemyslu - výroba komponentov pre automobilový priemysel Continental Automotive Systems Slovakia s.r.o., nasledujú drevársky podnik Kronospan, s.r.o. (bývalá Bučina DDD), potravinárske spoločnosti HYDINA SLOVENSKO, s.r.o. a Domäsko, s.r.o., GLS General Logistics Systems Slovakia, s.r.o., ML consortium s.r.o., dopravná spoločnosť Geis SK s.r.o., veľkoobchod s potravinami GLOBUS spol. s r.o. a Zvolenská mliekareň s.r.o., Mäspoma spol s.r.o. a ďalšie podniky. Z ďalších prevádzok sú významnými zamestnávateľmi Slovenská autobusová doprava Zvolen, a.s., Technická univerzita vo Zvolene, Nemocnica Zvolen, a.s., Železničné opravovne a strojárne

Zvolen, a.s., Národné rehabilitačné centrum, Mesto Zvolen, VZOR, výrobné družstvo Zvolen, Národné lesnícke centrum, mnohé podniky pôsobiace v oblasti veľkoobchodu a maloobchodu a pod.

Významné postavenie v oblasti logistiky dokazuje lokalizácia najvýznamnejších hráčov v oblasti veľkoobchodu a distribúcie na území UMR Zvolen. Hlavnými hnacími silami dopytu po priemyselných priestoroch na Slovensku zostávajú prevádzkovatelia logistiky a automobiloví výrobcovia. Priemyselné a logistické parky triedy A, teda najmodernejšie a spĺňajúce súčasné kvalitatívne požiadavky, sú momentálne koncentrované predovšetkým v Bratislavskom a Trnavskom kraji, no z pohľadu plánovaných nových investícií a lokalizačných faktorov územia sa budú rozširovať práve do lokalít medzi okresy Žiar nad Hronom a Zvolen. Do okresu plynú takmer pätina zo všetkých priamych zahraničných investícií plynúcich do kraja.

Hlavným logistickým a obchodným areálom v území je lokalita Zvolen Západ – Tepličky (RETAIL PARK, Metro, GEIS, Mercury Market, STOP SHOP...), taktiež logistické centrum v Budči, v areáli bývalej veľkovýkrmne ošipaných a priemyselná zóna na Lieskovskej ceste. V území sa momentálne nenachádzajú žiadne priemyselné parky, ani pripravované. V území existuje rezerva pre plánované obchodné a výrobné aktivity vo všetkých aktuálne rozvinutých areáloch logistiky a obchodu – Zvolen Západ - Tepličky, priemyselná zóna medzi Zvolenom a Lieskovcom, centrum multimodálnej dopravy a výrobnotechnickú zónu v Budči. Potenciál je aj v revitalizácii a reštrukturalizácii zanedbaných území a objektov (tzv. brownfieldov).

Z celkového počtu 2 942 podnikateľských subjektov v okrese Zvolen v roku 2020 pôsobilo iba 117 subjektov (3,98 %) v oblasti poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a rybolovu. Poľnohospodárske dvory sa nachádzajú vo všetkých obciach územia UMR Zvolen. Sú určené hlavne pre spracovávanie a uskladňovanie krmovín a pre ustajnenie hovädzieho dobytku a oviec. Niektoré areály, resp. objekty majú čiastočne, alebo úplne zmenenú funkciu, hlavne na drobnú priemyselnú výrobu, prípadne sú už nefunkčné. Poľnohospodársky a lesnícky charakter majú predovšetkým obce Budča (dve pozemkové spoločenstvá, existujúce podnikateľské subjekty v oblasti poľnohospodárstva a lesného hospodárstva) a Kováčová. V obci Kováčová dochádza k redukcii poľnohospodárskej pôdy, predovšetkým ornej pôdy a trvalých trávnych porastov. Poľnohospodárska výroba v časti Chmeľová-Chotáre je riešená pre intenzívnejšiu rastlinnú výrobu využívaním poľnohospodárskej pôdy v kategóriách orné pôdy a trvalé trávne porasty, v časti Košariská-Dubičie pre extenzívnejšiu rastlinnú výrobu využívaním poľnohospodárskej pôdy v kategórii trvalé trávne porasty, nakoľko tento priestor je súčasťou navrhovaného lesoparku. V území UMR Zvolen v každom k.ú. pôsobí pozemkové, urbárske či pasienkové spoločenstvo. V území sú početné poľovné a rybárske lovné revíre a zverníky.

V území najväčšiu časť osevných plôch zaberajú obilniny, kukurica na zrno, repka olejná, viacročné krmoviny a zemiaky. V okrese Zvolen v období 2014 – 2021 malo pestovanie zrnín, obilnín, zemiakov a viacročných krmovín stúpajúcu tendenciu, pestovanie olejník kleslo. Hektárová úroda plodín bola v roku 2020 s výnimkou viacročných krmovín podpriemerná. V období 2014 – 2019 stúpol chov hovädzieho dobytku a kráv a klesol chov oviec a ošipaných. Intenzita chovu hospodárskych zvierat v roku 2020 bola u hovädzieho dobytku nadpriemerná a u oviec a ošipaných podpriemerná. Mestské časti Zvolena - Zolná, Lukové, Kráľová a Sekier majú okrem základnej poľnohospodárskej funkcie aj predpoklady na rozvoj vidieckej rekreácie.

Všetky lesy na území obce Kováčová patria do kategórie lesov osobitného určenia s ekologicko-environmentálnou funkciou, prevažná časť lesov je vymedzená pre diviačiu zvernicu (oplotený areál) a hospodárske využívanie lesa napriek vysokému produkčnému potenciálu je výrazne limitované mimoprodukčnými funkciami lesa (zvernica, kúpeľný a rekreačný les, urbárska spoločnosť, vysokoškolské

pozemky). Taktiež v meste Sliač primárna funkcia lesných porastov súvisí s ich umiestnením v okolí kúpeľných zariadení – kúpeľný les a kúpeľný lesopark. Lesné porasty na území mesta Zvolen a obcí Budča a Lieskovec sú aj hospodárskeho účelu.

UMR Zvolen je vďaka výhodnej geografickej polohe významným dopravným uzlom cestnej a železničnej dopravy.

Cez územie UMR Zvolen prechádzajú dve trasy medzinárodných cestných ťahov „E“, kategorizované ako doplnkové cesty triedy „A“:

- E58 (Viedeň – Bratislava – Zvolen – Košice – Užhorod),
- E77 (Krakov – Trstená – Ružomberok – Zvolen – Budapešť).
- Do priestoru Zvolena sa zbiehajú aj viaceré významné cestné ťahy:
- R1 (Trnava – Nitra – Žiar nad Hronom – Zvolen – Banská Bystrica),
- R2 (Trenčín – Žiar nad Hronom – Zvolen – Rožňava – Košice),
- R3 (Martin – Turčianske Teplice – Zvolen – Šahy).

V príprave je stavba úsekov:

- R2 Zvolen, Západ – Zvolen, Východ (10,77 km; proces EIA),
- R3 Zvolen – Šahy (70,00 km; proces EIA).

Železničný uzol Zvolen patrí k štyrom hlavným železničným staniciam v SR (Bratislava, Košice, Žilina, Zvolen). Územím UMR Zvolen vedú významné železničné trate pre osobnú a nákladnú dopravu: č. 150 Zvolen – Nové Zámky, nákladná trasa č. 153 Zvolen – Čata, č. 160 Zvolen – Košice, č. 170 Zvolen – Banská Bystrica – Vrútky a č. 171 Zvolen – Kremnica – Diviaky. Železničná trať Zvolen – Nové Zámky č.150 patrí medzi dôležité dopravné tepny, ktorá prepája juh a východ krajiny so stredným Slovenskom. Železničná trať č.160, ktorá patrí medzi hlavné trate na území Slovenskej republiky a tvorí tzv. juhoslovenskú transverzálu. Táto trať spája dva dôležité dopravné uzly, Zvolen a Košice. Na území UMR Zvolen sa nachádzajú 4 železničné stanice a zastávky: Zvolen mesto, Zvolen nákladná stanica, Zvolen osobná stanica a Sliač kúpele. Železničná stanica Zvolen pozostáva z dvoch staníc – osobnej a nákladnej, ktoré z dôvodov stagnácie železničnej dopravy kapacitne vyhovujú aj do budúcnosti. Umiestnenie zastávok je vyhovujúce, s dobrou pešou dostupnosťou a dobrou väzbou na ostatné druhy dopravy. Areál nákladnej stanice umožňuje vybudovať vo východnej časti priemyselnej zóny (medzi existujúcou cestou I/50 a riečkou Zolná) medzinárodný terminál kontajnerovej dopravy. Na území UMR Zvolen v súčasnosti neexistuje moderný terminál integrovanej dopravy pre všetky druhy nákladnej dopravy, po rekonštrukcii železničnej stanice vo Zvolene sa vytvoria predpoklady na jeho vytvorenie.

Územie UMR Zvolen je jediné územie v banskobystrickom kraji s existujúcim medzinárodným letiskom. Letisko Sliač zabezpečovalo vojenskú a civilnú prevádzku charterové linky do prímorských dovolenkových destinácií). V súčasnosti je letisko Sliač pre civilnú prevádzku uzavreté. Verejná hromadná doprava sa, podobne ako v iných mestách Slovenska, vyznačuje nevyhovujúcou deľbou dopravnej práce v prospech individuálnej automobilovej dopravy, chýba integrovaný dopravný systém. V súčasnom období na území UMR Zvolen zabezpečuje hromadnú dopravu: mestská hromadná doprava, prímestská a diaľková autobusová doprava a železnica. MHD je k dispozícii pre verejnosť vo Zvolene a Sliači. Autobusová stanica sa nachádza vo Zvolene, autobusové zastávky v mestách a obciach. Dopravný systém dopĺňa infraštruktúra statickej dopravy, Medzi významné parkoviská patria: parkovisko pri železničnej a autobusovej stanici, pod Zvolenským zámkom, pri nemocnici, zimnom štadióne a obchodných centrách (Europa Shopping Center, Retail Park) vo Zvolene. Počet parkovacích plôch, predovšetkým v mestách Zvolen a Sliač, je nedostatočný, odstavovanie a parkovanie motorových vozidiel je problematické. V meste

Zvolen je vybudovaná pešia zóna s vylúčením automobilovej dopravy na východnej strane Námestia SNP, Trhovej ulici a Sládkovičovej ulici. Významným ťahom aj pre peších je cestička Zvolen-Sliač.

Cestnú sieť v okrese Zvolen tvorí 221,44 km ciest, z toho 24,023km rýchlostných ciest/diaľnic, na ktorých sa nachádza 33 mostov; 46,554km ciest I. triedy s 37 mostami; 23,362km ciest II. triedy so 7 mostami a 127,295km ciest III. triedy s počtom mostov 73. Na cestách sa nachádza spolu 300 mostov, 996 priepustov, 66 podjazdov a 12 železničných priecestí. Hustota cestnej siete je 0,291 km/km², čo je nižšia hodnota ako je priemer kraja (0,339 km/km²). Na území okresu Zvolen bolo v r. 2020 vidovaných 42 012 vozidiel, 1 osobné vozidlo pripadá na 2,5 obyvateľa a 1 motorové vozidlo na 2 obyvateľov okresu.

Vhodné geomorfologické podmienky vytvárajú predpoklad pre rozvoj nemotorovej dopravy v území (cyklodoprava a cykloturistika), zatiaľ je rozsah cyklodopravnej siete na území UMR nedostatočný (na území UMR Zvolen je len 12,45km cyklochodníkov). Pre cyklodopravu (doprava za prácou, do školy, či záujmovými aktivitami najmä v rámci obce/mesta) je dôležitá rozvinutá sieť cyklistických chodníkov, resp. cyklocestičiek, či cyklokoridorov. Pre účely cyklodopravy v mestách a obciach slúži aj cestná sieť, miestami doplnená cyklochodníkmi rôzneho typu a značenia.

Cyklodoprava na území UMR Zvolen

Úsek	Dĺžka (km)	Poznámka
Cyklochodník Nám. SNP	0,76	cyklochodník po Námestí SNP od Európy po poštu
Cyklochodník Nám. SNP – Zlatý potok	3	Sládkovičova ul. 0,15 km P. O. Hviezdoslava 0,33 km Sokolská, 1,42 km A. Hlinku 1,1 km
Cyklochodník Nám. SNP – Západ Tepličky	1,1	Ľ. Štúra 1,1 km
Združený cyklochodník s chodníkom pre chodcov pravý breh Hrona od Hypernovy po ul. Ľ. Štúra	1,6	
Cyklochodník Retail park	1,1	Strážska cesta 0,5 km Obchodná ul. 0,6 km
Rodinná cestička Banská Bystrica – Zvolen	4,89	3,27 km v k. ú. Hájniky a Rybáre 1,62 km v k. ú. Zvolen

/zdroj PHRSR UMR Zvolen, 2022/

V iných častiach UMR Zvolen sa na nemotorovú prepravu osôb využívajú pozemné a cestné komunikácie.

Cyklistické trasy na území UMR Zvolen

Číslo trasy	Názov	Lokalita	Dĺžka (km)
12	Rudohorská cyklomagistrála (Zvolen - Košice) - úsek po Jelšavu	Zvolen - Košice	116,61
2565	Rodinná cestička Zvolen – Banská Bystrica	Zvolen – Banská Bystrica	21,24
5596	Hostinec - Sliač	Hostinec - Sliač	21,99

/zdroj PHRSR UMR Zvolen, 2022/

Koordináciu budovania nadradenej siete cyklotrás v súčasnosti zabezpečuje BBSK. Podľa navrhutej kostrovej siete budú územím UMR Zvolen prechádzať tri vetvy - BB01 Pohronska, BB05 Hontianska a BB07 Podpolianska. Kostrová sieť je navrhnutá tak, aby sa mohla ďalej rozvíjať aj po jej dobudovaní, predĺžením, riešením ďalších vetiev a rieši aj vybavenosť (odpočívadlá, smerové dopravné značenia, analyzátory dopravy, informačné strediská (BIKE POINT), odstavné zariadenia pre bicykle pri súčasnom zachovaní, príp. doplnení existujúcej zelene.

Územie UMR Zvolen je zásobované pitnou vodou z 2 zdrojov, na zásobovanie obyvateľov pitnou vodou v meste Zvolen a Sliač a obciach Kováčová. Na území obce Kováčová sa nachádzajú len zdroje liečivej vody. Obyvatelia sú napojení na verejný vodovod. Obec Budča sa používa Pohronský skupinový vodovod, nemá vlastné zdroje pitnej vody. Obec Lieskovec je napojená na verejný vodovod - Stredoslovenskú vodárenskú sústavu a čerpá pitnú vodu z vodného zdroja Čačín. Katastrálnym územím obce Lieskovec prechádzajú prívodné vodovodné potrubia profilov DN 300 zo zdrojov Čačín a Zolná. Z verejného vodovodu sú pitnou vodou zásobované: obec Lieskovec, priemyselný areál a poľnohospodárske družstvo. Skupinový vodovod v obci nie je.

Zdroje pitnej vody na území UMR Zvolen v roku 2021

Zdroje pitnej vody	Disponibilné množstvo pitnej vody
Zvolen Sekierska dolina vrt HS 1 - HS 4	Q max. 20 l.s
Kráľová vrt P-8	Q max. 1,5 l.s
Sliač Sampor	Q =1,25 liter.s na -1

/zdroj PHRSR UMR Zvolen, 2022/

Verejná kanalizácia nie je vybudovaná v meste Zvolen v lokalitách Zolná, Sekierska dolina, Bakova Jama, Kráľová, Lieskovská cesta (od plynárov smerom do Lieskovca), Dolná kolónia, Lučenecká cesta (od predkrižovania štátnej cesty a Slatiny smerom von z mesta), chatová oblasť Priehrada, Neresnícka cesta (od predajne AUTO ADEX smerom na Krupinu), Dobronivská cesta, Strážska cesta (priemyselná zóna medzi Strážskou cestou a Hronom) a Hronská ulica. V ostatných obciach je situácia nasledovná:

- Sliač: na uliciach Nová, ČSA, Mlynská a Továrenská.
- Kováčová: na uliciach Bystrá, Ľ. Štúra, Mierová, Kúpeľná, P.O. Hviezdoslava, Dubičie, časť ulice Slovanská, Trávniky, Slobody, Plánočkova, Hrby, M. Kukučina, Krátka, A. Kmeťa, Lesnícka, časť ulice Športová (horná časť), J. C. Hronského a Nová.
- Lieskovec: na ulici Agátová a v priemyselnej zóne.
- Obec Budča bude v prípade úspešnej kolaudácie prebiehajúcej stavby kanalizácie plne odkanalizovaná.

Odpadové vody sú zneškodňované v mestskej čistiarni odpadových vôd Zvolen, recipientom vyčistených odpadových vôd je rieka Hron. Aj obec Lieskovec má obecnú čistiareň odpadových vôd (M-ČOV). Kanalizačná sieť, ktorá je budovaná etapovite, je napojená na M-ČOV s biologickou jednotkou 2 x BC 65-D. V budúcnosti bude potrebné rekonštruovať ČOV aj existujúcu kanalizáciu a doplniť dažďovú kanalizáciu so záchytom dažďovej vody pre jej ďalšie použitie. Kanalizačná sieť mesta Sliač je napojená na sieť skupinovej kanalizácie Sliač – Kováčová – Zvolen s potrebou dobudovania v mestských častiach Hájniky a Sampor. Splašková kanalizačná sieť v obci Budča je nedostatočná. Dažďová kanalizačná sieť je riešená v celom území UMR Zvolen sporadicky prostredníctvom rigolov popri cestách, priepustov.

Vo Zvolene sa nachádzajú 4 hlavné zdroje elektrickej energie: teplárenské turbíny a 3 malé vodné elektrárne (vodná nádrž Moťová, Hydrocentrála Union, Hať Zvolen), okrem nich sú v prevádzke ďalšie drobné a záložné zdroje elektrickej energie. V okrese Zvolen sa nachádza 5 malých vodných elektrární, úpravy na tokoch Hron, Neresnica, Zolná a Hučava, viacero bariérnych prvkov a 4 významnejšie vodné nádrže (Môťová, Dobrá Niva, Pliešovce a Kováčová). Závodná tepláreň sa nachádza v meste Zvolen časť Lieskovec, kde Zvolenská teplárenská, a.s. okrem výroby a distribúcie tepelnej energie je aj dodávateľom elektrickej energie, ktorá sa dodáva do 110kV elektrickej rozvodnej siete cez rozvodňu Lieskovec a následne je distribuovaná prostredníctvom rozvodnej siete do okresu Zvolen. Tepláreň Zvolen má inštalovaný výkon 43,9 MWe. Na území mesta Sliač sa nevyrába elektrická energia, celá spotreba

obyvateľstva a podnikov je pokrytá z vedenia, ktoré sem prichádza z Banskej Bystrice (vedenia č. č.301, č.481 a 482). Pre plánovaný rozvoj mesta je súčasný stav siete VN a NN nepostačujúci. Nárast počtu obyvateľov a urbanistický rozvoj mesta si vyžiada vybudovanie nových energetických zariadení alebo výrazné zníženie spotreby elektrickej energie. Nevyhovujúca situácia je aj v obci Budča. V niektorých častiach obce nie sú vybudované ani cesty, osvetlenie a iná infraštruktúra vedúca k individuálnej bytovej výstavbe. Pre obec Kováčová je hlavným napájacím bodom v zásobovaní elektrickou energiou elektrická rozvodňa a transformovňa Rz Vlkanová. Rozvod elektrickej energie v okrese Zvolen je zabezpečený z rozvodnej stanice elektrickej energie Lieskovec, ktorá dodáva energiu do rozvodnej siete 110 kV. V smere severozápad – juhovýchod prebiehajú vedenia č. 7858 Lieskovec – Detva a č. 7883 Lučenec – Lieskovec. Do severnej časti okresu rozvádzajú elektrickú energiu vedenia č. 7870 Lieskovec – Vlkanová, č. 7859 Lieskovec – Medzibrod a cez MVE Zvolen – Union vedenia č. 7762.2, 3 Zvolen – Banská Bystrica- Fončorda. Vo východnej časti okresu Zvolen zabezpečujú rozvod energie vedenia č. 7762.2,3 Lieskovec – Hronská Dúbrava a č. 7503 Hronská Dúbrava – Žiar nad Hronom. V riešenom území sa nachádza jedna rozvodná stanica VVN 110 kV Zvolen – Lieskovec.

V súbehu s vodným tokom prebieha pohrónsky plynovod – diaľkový plynovod VTL DN 300 PN 2,5 MPa, ktorý prostredníctvom prípojok zásobuje mesto Zvolen a plynofikované obce v okrese. Pohrónsky VTL plynovod je napájaný prostredníctvom prepojovacieho plynovodu Lučenec – Lieskovec DN 300 6,4 MPa. Celá plynofikačná sústava okresu Zvolen je napájaná z medzinárodného plynovodu Bratstvo DN 700 PN 6,4 MPa. Mesto Zvolen a mesto Sliač sú plynofikované, plynovodná sieť v podstate pokrýva celé kompaktné obývané územia miest. Rozvodná sieť plynu je vybudovaná aj v ostatných obciach územia UMR Zvolen. Na území mesta Zvolen je vybudovaná sústava centrálného zásobovania teplom (SCZT), prostredníctvom ktorej sa realizuje 66% objemu dodávok, má dosah na 80% územia. Vykurovanie bytov v obciach je decentralizované. V súčasnosti má 97% bytov ústredné kúrenie, ostatné sú vykurované lokálne. Priemyselné závody a objekty skladového hospodárstva, ostatné podnikateľské prevádzky sú vykurované z individuálnych zdrojov tepla na báze zemného plynu, elektrickej energie, resp. biomasy. Podiel obnoviteľných zdrojov (OZE) sa aj vďaka štátnej podpore realizovanej Slovenskou inovačnou a energetickou agentúrou SR v rámci programu Zelená domácnostiam zvyšuje, ale je nedostatočné.

Z hľadiska telekomunikačných sietí má územie UMR Zvolen veľmi dobré pokrytie. Vo všetkých obciach je možné pripojiť sa na určitú sieť širokopásmového internetu. V meste Zvolen sú poskytované telekomunikačné služby (telefón, televízne a rozhlasové vysielanie, internet vrátane mestskej optickej siete). Vo Zvolene je vybudovaná ZOMES – Zvolenská optická metropolitná sieť s dĺžkou vybudovanej optickej trasy 15 km, do ktorej je pripojených 35 verejnoprospešných inštitúcií a 37 kamier. Doposiaľ 35 verejnoprospešných inštitúcií na území UMR môže využívať aj pripojenie na Zvolenskú optickú metropolitnú sieť. 5G sieť sa na území UMR Zvolen nenachádza. Mesto Sliač má napojenie na pevnú telefónnu sieť a služby telefónnych operátorov sú dostupné na celom jeho území. Pokrytie signálom mobilných telefónnych operátorov je tiež úplné. Mesto zatiaľ nemá mestskú optickú sieť na celom území a rýchlosť a kvalita pripojenia na internet je preto obmedzená. Pokrytie mobilných operátorov je zabezpečené aj v obciach Budča, Kováčová a Lieskovec. Občania majú v súčasnosti možnosť pripojenia na internet prostredníctvom optickej siete, Wi-Fi, prípadne prostredníctvom mobilných operátorov. Rýchle a kvalitné pripojenie na internet je jedným z kľúčových predpokladov hospodárskeho a spoločenského rozvoja.

Na území UMR Zvolen sa v roku 2020 nachádzalo 18 zariadení na zhodnocovanie odpadov (vo Zvolene - Zberné suroviny, a.s., Marius Pedersen, as., Špila corp. Export – import s.r.o., ALUEX, s.r.o., Mäspoma, spol s.r.o., DOPRASTAV, a.s., Železničné opravovne a strojárne Zvolen, a.s., MTM – Zlieváreň, s.r.o., Bučina Zvolen, a.s., Pneu Comp, s.r.o., Ján Viglaský, v Sliači – SITA Slovensko, a.s., Mesto Sliač, Sliačan SK, s r.r.o.,

Zberné suroviny, a.s., v Lieskovci – Castor & Pollux, a.s., Remos Zvolen, s.r.o., v Budči – HG Recycling, s.r.o.). V meste Sliač sa nachádza kompostáreň odpadu. Jej ročná kapacita dosahuje hodnotu 800 ton organického odpadu a kompostom zásobuje mesto Sliač a okolité obce.

V rámci okresov Zvolen a Banská Bystrica existujú tri veľké legálne skládky, ktorých spoločná kapacita dosahuje 443 611 m³ odpadu a ktoré budú otvorené do rokov 2020 – 2028. Aj keď kapacitne postačujú bude vhodné orientovať sa v budúcnosti na priority riešenia problému komunálneho odpadu a klásť väčší dôraz na predchádzanie vzniku odpadov, ich recykláciu a zhodnocovanie. Skládka komunálneho odpadu pre územie UMR Zvolen je medzi Zvolenskou Slatinou a Zolnou, mimo územie UMR Zvolen. Vlastné skládky majú Bučina, Železničné opravovne a strojárne, Zvolenská tepláreň – odkalisko.

Na území okresu Zvolen sa z hľadiska uspokojovania potrieb obyvateľstva nachádza komplexná infraštruktúra typická pre okresné mesto s počtom obyvateľov do 50 000 a jeho zázemie. Občianska vybavenosť a verejné služby na území UMR Zvolen sú koncentrované v meste Zvolen. V meste Sliač absentuje potrebná infraštruktúra zodpovedajúca úrovni mesta danej veľkostnej kategórie, predovšetkým moderná kultúrna infraštruktúra. Ostatné obce majú základnú vybavenosť pre potreby svojho obyvateľstva, bude potrebné dobudovať najmä multifunkčné priestory pre komunitné aktivity. Mesto Zvolen je vybavené širokou škálou zariadení lokálneho, mestského, okresného, regionálneho významu v oblasti školstva, zdravotníctva, kultúry, telovýchovy a športu, sociálnej starostlivosti, ako aj zariadení obchodu a služieb. Vzhľadom na tieto možnosti, ktoré sú dostupné obyvateľom obcí územia UMR Zvolen, sa javí základná vybavenosť obcí zatiaľ postačujúca. Rýchlo sa rozvíjajú také druhy veľkoobchodu, maloobchodu a služieb, ktoré pokrývajú denné potreby občanov miest a obcí územia. Zároveň je však možné konštatovať, že aj v komerčnej sfére ešte chýba nákladnejšia a kvalitnejšia vybavenosť, napr. ubytovacie a stravovacie zariadenia vyššieho štandardu, kryté a otvorené zariadenia a areály športu a zotavenia a pod..

Najväčším prevádzkovateľom zdravotnej starostlivosti v okrese je Nemocnica Agel Zvolen a.s. (33 ambulancií), ktorej kapacita je takmer 300 lôžok. Druhým najväčším poskytovateľom z hľadiska počtu ambulancií je Ústredná vojenská nemocnica SNP Ružomberok, ktorá prevádzkuje Polikliniku MO SR na Sliači (28 ambulancií). Z hľadiska počtu lôžok je významným poskytovateľom Národné rehabilitačné centrum Kováčová, ktoré má kapacitu 200 lôžok. s.r.o.. Na území UMR Zvolen funguje celkovo 5 nemocníc (Nemocnica Zvolen a.s., Národné rehabilitačné centrum Kováčová, Špecializovaný liečebný ústav Marína š.p. Kováčová, Oftal s.r.o. Zvolen, Gynpor s.r.o. Sliač), 2 polikliniky (Poliklinika Novapharm Zvolen, Poliklinika MO SR Sliač), zariadenie LAME, s.r.o. Zvolen (dispečing dopravnej zdravotnej služby) a 204 samostatných ambulancií lekárov (21 praktických lekárov pre dospelých, 12 praktických lekárov pre deti, 29 praktických lekárov stomatólogov, 8 praktických lekárov gynekológov a 134 lekárov špecialista), ďalej 26 lekární, 5 výdajní zdravotníckych pomôcok a 2 zariadenia rýchlej zdravotníckej pomoci. Zubno-lekársku pohotovostnú službu v okrese prevádzkuje JK-dent. Takmer 20% praktických lekárov a stomatólogov je vo veku nad 65 rokov. Chýba komplexná starostlivosť o chronicky a nevyliciteľne chorých pacientov.

Na území UMR Zvolen je vybudovaná fungujúca sieť sociálnych zariadení, funguje tu 42 zariadení sociálnych služieb (7 pobytových, 25 ambulantných, 10 terénnej formy). V zariadeniach s ročnou pobytovou formou je k dispozícii 140 miest v 4 domovoch sociálnych služieb, 170 miest v 3 zariadeniach pre seniorov a 22 miest v 1 útulku. V zariadení s týždennou pobytovou formou (DSS Symbia) je k dispozícii 6 miest. Samosprávy zriadili pre seniorov denné centrá (kluby dôchodcov), poskytujú tiež opatrovateľskú či prepravnú službu. Z hľadiska druhu poskytovaných sociálnych služieb, najvyššie zastúpenie majú opatrovateľské služby, ktoré poskytuje 13 poskytovateľov. V území UMR Zvolen funguje niekoľko sociálnych podnikov a podnikov obecných služieb (POH, s.r.o, Zvolen, AMG Security, s.r.o, Zvolen, ROBUL

clean, s.r.o., Zvolen, Formičkáreň s.r.o, Zvolen, BELSPOL, s.r.o., Sliač). BBSK je v okrese Zvolen zriaďovateľom najväčšieho zariadenia sociálnych služieb – DD a DSS Záhonok vo Zvolene, ktoré má spolu so strediskami, ktoré prevádzkuje, celkovú kapacitu približne 250 miest. V území sú aktívne organizácie pôsobiace v sociálnej oblasti (ÚPSVaR, mimovládne organizácie, Komunitné centrum Romano Jilo...). Na Technickej univerzite vo Zvolene pôsobí Univerzita tretieho veku zabezpečujúca neformálne vzdelávanie pre seniorov. Výchovné poradenstvo vo Zvolene zabezpečujú Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, Centrum špeciálnopedagogického poradenstva a špeciálni zamestnanci na školách (školský psychológ, školský špeciálny pedagóg, výchovný poradca a koordinátor prevencie), ich počet však nie je dostatočný. V rámci podpory z EÚ fondov rastie aj počet asistentov na základných školách, ich potreba však prevyšuje súčasné možnosti.

Z celkového počtu 6 221 subjektov so sídlom na území UMR Zvolen k 30. 06. 2020 bolo evidovaných 569 právnických osôb neziskových subjektov. V okrese Zvolen bolo v roku 2011 zaregistrovaných 381 subjektov z mimovládneho a neziskového sektora. Z toho 330 bolo občianskych združení, 39 neziskových organizácií, 8 záujmových združení právnických osôb alebo obcí, 2 nadácie a 2 neinvestičné fondy. Partnerská spolupráca a aktivity občianskej spoločnosti na území UMR je zameraná najmä na oblasti kultúry, sociálnych služieb, práce s mládežou a šport. Podpora aktivít občianskej spoločnosti reprezentovaná aj neformálnymi skupinami a iniciatívami je v meste Zvolen dobrá, o čom svedčí rozsah aktivít neziskových organizácií, dobrovoľníctvo a pilotný projekt Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti realizovaný aj na území UMR Zvolen. Na území UMR Zvolen sa nenachádza žiadna špecializovaná podnikateľská zóna zameraná na podporu mladých podnikateľov (napr. aj z radov študentov univerzity, freelancerov, kultúrneho a kreatívneho priemyslu, ako sú podnikateľský alebo technologický inkubátor doplnený podpornými službami pre podnikanie, co-working a pod.).

Zvolen je významným centrom vzdelania a vedy so širokou sieťou škôl, vrátane vysokej školy (Technická univerzita vo Zvolene – TUZVO so 4 fakultami – Drevárska fakulta, Lesnícka fakulta, Fakulta ekológie a environmentalistiky, Fakulta techniky), vedecko-výskumných pracovísk a vývojových pracovísk (TUZVO, Národné lesnícke centrum, Ústav ekológie lesa SAV, IPM Industries, s.r.o., I2 - Industrial innovations, s.r.o., Best Slovakia Travel, s.r.o., Drobnochov, s.r.o., ENARR, s.r.o., LHesrei, s.r.o., LuLeT, o.z., ML consortium, s.r.o., QSCert, spol. s.r.o., R-DAS, s.r.o., SK-BIOM, SIEXTAR, s.r.o. a ďalšie pracoviská). V systéme vysokých škôl na Slovensku má Technická univerzita vo Zvolene jedinečnú profiláciu so zameraním na komplex les – drevo – ekológia – environment s primeraným rozšírením do ďalších oblastí. V okrese Zvolen sa nachádza 36 materských škôl, 13 základných škôl, 9 stredných odborných škôl, 2 gymnáziá, 1 konzervatórium. Väčšina školských zariadení je sústredená na území UMR Zvolen: 25 materských škôl, 15 základných škôl, 8 základných umeleckých škôl, 6 centier voľného času, 11 stredných škôl, 1 vysoká škola. Počet detí a žiakov sa v materských a základných školách nevýrazne zvyšuje. Naopak stredné školy v okrese (stredné odborné školy, gymnáziá aj konzervatóriá), ako aj Technická univerzita zaznamenali pokles žiakov a študentov. Duálne vzdelávanie na stredných školách sa postupne rozvíja. K 30. 09. 2020 boli na území UMR Zvolen 4 stredné školy zapojené do systému duálneho vzdelávania a to Súkromná stredná odborná škola podnikania Zvolen, Stredná odborná škola hotelových služieb a obchodu Zvolen, Stredná odborná škola technická Zvolen a Stredná odborná škola drevárska, Zvolen. Samosprávy v spolupráci s Technickou univerzitou vo Zvolene a mimovládnymi organizáciami realizujú aktivity zamerané na zvyšovanie environmentálneho povedomia. Enviro-povedomie obyvateľstva a podnikateľského sektora zatiaľ nie je dostatočné.

Potenciál akademických, vedecko-výskumných, vývojových a inovačných inštitúcií pôsobiacich v území UMR nie je dostatočne využitý. Rozširujú sa aktivity poradenských inštitúcií oblasti kariérneho poradenstva (CPPPaP, Regionálne centrum kariéry, Centrum mládeže, Konekt-poradenské centrum pre

mladých, pozícia koordinátora práce s mládežou na MsÚ, ...). Na území UMR Zvolen je zriadené jedno centrum odborného vzdelávania a prípravy – COVaP pre hotelierstvo a služby v Strednej odbornej škole hotelových služieb a obchodu vo Zvolene. Významný inovačný potenciál je najmä v oblasti strojárkeho priemyslu a službách spojených s dopravou a logistikou a vo využívaní prírodných zdrojov (napríklad dreva).

Vo Zvolene existuje sieť inštitúcií pôsobiach v kultúre, cestovnom ruchu a kreatívnej oblasti (pamäťové a fondové inštitúcie, Zvolenské kultúrne centrum, Informačné centrum mesta, Katedra dizajnu TU, Podpolianske osvetové stredisko, základné umelecké školy...). Aktívne sú inštitúcie pôsobiace v kultúre a kreatívnej oblasti (celoslovenské súťaže Štúrovo pero a Etudy z dreva, Zvolen-mesto lesníctva, tvorba remeselných výrobcov...). Aj v ostatných obciach územia UMR Zvolen pôsobia početné organizácie, inštitúcie, kluby, krúžky, spolky, iniciatívy a záujmové skupiny v oblasti kultúry, športu, pohybových aktivít, rekreácie, relaxácie, spoločenských aktivít na úrovni školských zariadení aj na mimoškolskej úrovni, pre deti a mládež aj pre ostatné obyvateľstvo. Spolu bolo v území v r. 2020 evidovaných 323 subjektov pôsobiach v oblasti kultúrneho a kreatívneho priemyslu (258 vo Zvolene, 39 v Sliači, 9 v Budči, 9 v Lieskovci a 8 v Kováčovej). Činnosť týchto subjektov je zameraná predovšetkým na reklamu, ale aj na literatúru a tlačené médiá, architektúru, vizuálne umenie, dizajn, hudbu, audiovizíu a multimédiá, scénické umenie, umelecké vzdelávanie a kultúrne dedičstvo, archívnictvo a knižnice. Región poskytuje rôznorodé možnosti relaxácie, kultúrnych, športových a spoločenských aktivít. Široké spektrum inštitúcií, združení a iniciatív na území UMR Zvolen organizuje množstvo zaujímavých podujatí, medzi najväčšie podujatia patria: Zámocké hry zvolenské, Zámocká hudobná jar, Štúrovo pero, Etudy z dreva, Lesnícke dni, Akademický Zvolen, Dni mesta Zvolen, Dni mesta Sliač, Dni obce Kováčová, Jazzové námestie, Víkend atraktívneho divadla, Kráľovská svadba na Pustom hrade, Lesnícke dni, Vianočná dedina, Zvolenské Korzo, Cesta rozprávkovým lesom, koncerty, predstavenia, jarmoky, trhy, karnevaly, sprievody, hody, plesy, zábavy, oslavy, slávnosti, zabíjačky, súťaže, letné kiná, vatry, pamätné a spomienkové akcie, pietne akty a pod.. Pestrá je ponuka športových podujatí, väčšinou majú regionálny charakter, napr. Výstup na Pustý hrad, turnaj v plážovom volejbale Aqua beach open, medzinárodný hokejový turnaj Memoriál Pavla Zábojníka, plavecký maratón Plavecká 12 hodinovka, preteky automobilov do vrchu, Silvestrovský futbalový zápas, Štefanský futbal, Futbalový turnaj o pohár SNP, futbalový turnaj kúpeľných miest, všesportový hudobný festival Šport&Music Fest, séria športových podujatí pre deti a mládež Zvolenská športová jeseň, Dni športu Sliač, početné bežecké preteky a podujatia, cyklistické podujatia, tenisové podujatia, stolnotenisové súťaže, súťaže hasičov, zdravotnícke podujatia, početné športové akcie napr. pri príležitosti Dňa detí, Vianoc, Veľkej noci, hodov, fašiangov, výročí a pod.

V území fungujú tiež komunitné a dobrovoľnícke projekty. Každoročne sa koná množstvo kultúrnych podujatí regionálneho a medzinárodného významu. Partnerská spolupráca a aktivity občianskej spoločnosti na území UMR sú zamerané najmä na oblasti kultúry, sociálnych služieb, práce s mládežou a šport.

Prírodné podmienky územia okresu a jeho kultúrno-historický potenciál umožňujú celoročný cestovný ruch a rekreáciu s prevahou letnej sezóny. Územie má priaznivé podmienky na rozvoj cestovného ruchu, a to na mestský a kultúrno-poznávací cestovný ruch, poznávacie pobyty, šport, pešiu turistiku, cykloturistiku, vodné športy, rybárstvo, poľovníctvo, jazdeckto, stále viac sa rozvíja vidiecky a zdravotný cestovný ruch, v menšej miere sú vytvorené podmienky pre zimné športy a pre špecifické druhy mestských pohybových aktivít (napr. lezenie na umelej stene, skating, workout a pod.). Mimo územia UMR Zvolen, v katastrálnom území obce Sielnica, sa nachádza golfové ihrisko Tri duby.

Podľa regionalizácie cestovného ruchu v Slovenskej republike (2005) spadá okres Zvolen do Pohronskeho regiónu s národným významom pri dlhodobom horizonte rekreácie (Podpoľanie) a nadregionálnym významom pri strednodobom horizonte (Zvolen a kúpele Sliač, Kováčová).

Región má tradíciu a dobré podmienky pre kúpeľníctvo (Kúpele Sliač a.s., Kúpele Kováčová s.r.o., Národné rehabilitačné centrum, Špecializovaný liečebný ústav Marína, unikátne minerálne pramene, termálne kúpaliská, atraktívne areály kúpeľov). Kúpeľné mesto Sliač a obec Kováčová majú svojou dominantnou funkciou (liečebné kúpele) celoštátny až medzinárodný význam. V Sliači existuje päť prameňov, ktorých vlastnosti sú výrazne odlišné. Okrem hlavných využívaných liečivých prameňov existuje ešte v extraviláne mesta Sliač liečivý prameň BO-3, ktorý je klasifikovaný podobne ako Kúpeľný prameň A14. Kúpele Sliač poskytujú viac ako 45 druhov liečebných procedúr z oblasti hydroterapie, balneoterapie, teplotnej terapie, fyzioterapie a elektroliečby. Základom celej liečby je uhličitá terapia, ktorá je založená na prirodzenom vstrebávaní oxidu uhličitého kožou. Ubytovacie služby sú poskytované predovšetkým v meste Sliač. V roku 2015 pôsobilo v meste deväť subjektov, v roku 2020 ich počet klesol na 6. Najvýznamnejší poskytovateľom sú Kúpele Sliač a.s. – v areáli kúpeľov s rozlohou 405 143 m² sú 2 kúpeľné domy a ďalších 22 objektov s plánovanou kapacitou ubytovania okolo 500 lôžok. Súčasný stav objektov a areálu kúpeľov si v budúcnosti vyžiada rozsiahlu rekonštrukciu. Štyri budovy sú národnými kultúrnymi pamiatkami. Najvýznamnejšou z nich je komplex Palace***, ktorý sa skladá z ubytovacej časti, jedální, kaviarní a služieb. Ďalším významným poskytovateľom ubytovania je spoločnosť BAD s.r.o., ktorá vo svojom komplexe Hotel & Spa Resort Kaskády s rozlohou cca 20 000 m² má kapacitu ubytovania okolo 500 lôžok v 68 komfortných izbách, 25 priestranných suitách a v 5 súkromných vilkách. Zariadenie ponúka výbornú gastronómiu, nachádza sa tu rozsiahle wellness centrum s vlastným termálnym prameňom. Za posledných 5 rokov počet návštevníkov mesta Sliač kontinuálne rástol aj pri poklese zahraničných návštevníkov (priemerne 30 000 návštevníkov ročne). Ťažiskovým priestorom rekreačných služieb a športu v obci Kováčová je areál termálneho kúpaliska – Holidaypark a športový areál, ktoré sa nachádzajú vo vnútri vnútorného kúpeľného územia. Termálne kúpalisko má kapacitu v letnej sezóne do 5 000 návštevníkov/denne.

Cez územie UMR Zvolen prechádzajú turistické poznávacie trasy Pohronská hradná cesta (spája hrady na rieke Hron) a Barborská cesta (spája banské pamiatky a zaujímavosti v oblasti stredného Slovenska), tiež náučné turistické chodníky Pustý hrad, Údolie rieky Slatiny a Boky.

V samotných mestách a obciach územia UMR Zvolen priestory pre mestskú a prímestskú rekreáciu a oddych poskytujú vnútorné systémy zelene a parkov, športových plôch a zariadení, vodné plochy, záhradkárske a chatové kolónie a pod. Ponuku športovej infraštruktúry tvoria: všesportový štadión, zimný štadión, tenisové centrum, mobilná ľadová plocha, početné športoviská (tenis, loptové hry, vodáctvo, atletika, gymnastika a pod.), kúpaliská, multifunkčné areály. Existujúce zariadenia a areály ponúkajú možnosti pre organizovaný šport aj pre individuálne športovanie a aktívny oddych počas celého roku, predovšetkým však počas letnej sezóny. V oblasti cestovného ruchu plnia mestá a obce územia UMR hlavne funkcie z hľadiska rekreačných činností v súvislosti so zabezpečením potrieb najmä bývajúceho obyvateľstva.

V území UMR Zvolen sa nachádza niekoľko záhradkárskych a chatových osád, rozvinuté je chalupárstvo:

- záhradkárske osady: k. ú. mesta Zvolen – lokality Zlatý potok, Sekier, Borová Hora, Borový potok, Hájik, Sarvaška; k. ú. mesta Sliač – Pod Kozákom;
- chatové osady: k. ú. mesta Zvolen – lokality pri vodnej nádrži Môťová (Kopanice, Somárno, Galovo a Malatiny), lokalita Červený Medokýš; k. ú. Obce Kováčová – Košariská, Pôtočky, Žlaby;
- chalupy: pôvodné obytné domy premenené na chalupy sú lokalizované najmä v menších obciach a oblastiach s roztrateným osídlením (Kráľová).

Rastie záujem turistov o región. Návštevnosť ubytovacích zariadení sa do roku 2019 každoročne mierne zvyšovala. Podiel ubytovacích zariadení v okrese Zvolen na celkových výkonoch kraja je 14 - 16%. Najvyššiu návštevnosť zaznamenávajú ubytovacie zariadenia v letnej sezóne, predovšetkým v auguste. Návštevníci ubytovaní v okrese zostávajú v ubytovacích zariadeniach dlhšie a tržby na 1 návštevníka sú vyššie ako je priemer kraja, je to pravdepodobne spôsobené hlavne kúpeľnými zariadeniami v Sliači a Kováčovej. V r. 2019 bolo na území UMR Zvolen evidovaných 94 332 návštevníkov, z toho 83% tvorili domáci a 27% zahraniční návštevníci. Na území UMR Zvolen bolo evidovaných 40 ubytovacích zariadení s počtom izieb 956 a počtom lôžok 2 446. Návštevníci strávili v území v priemere 4,07 noci, pričom domáci 4,33 noci a zahraniční 2,01 noci.

Na území UMR Zvolen sa nachádza 1 múzeum (Lesnícke a drevárske múzeum, Zvolen), 1 divadlo (Divadlo Jozefa Gregora Tajovského, Zvolen), 1 galéria (Slovenská národná galéria, Zámok Zvolen), 1 osvetové stredisko (Podpolianske osvetové stredisko), 5 verejných knižníc, 7 kultúrnych domov, 1 stále kino, 1 výstavná sieň, 1 polyfunkčné kultúrne zariadenie. Banskobystrický samosprávny kraj je zriaďovateľom troch kultúrnych inštitúcií: Krajská knižnica Ľudovíta Štúra vo Zvolene, Podpolianske osvetové stredisko vo Zvolene, Divadlo Jozefa Gregora Tajovského vo Zvolene. V Arboréte Borová hora sa nachádzajú zbierky genofondu pôvodných druhov drevín, ako aj genofondu ruží.

Územie UMR Zvolen má priaznivé podmienky na cestovný ruch a rekreáciu, napriek tomu nepatrí k najvýkonnejším destináciám cestovného ruchu a nemá výrazne identifikovateľnú značku a identitu územia. Potenciál cestovného ruchu územia nie je dostatočne využitý.

Kultúrne a historické pamiatky, osobnosti územia

Na území UMR Zvolen sa nachádza viacero významných kultúrnych pamiatok a archeologických lokalít.

Je tu evidovaných 165 nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok. 68,27% má dobrý alebo vyhovujúci stavebno-technický stav, 20% je v nevyhovujúcom stave a skoro 2% v dezolátnom technickom stave. Najviac nehnuteľných kultúrnych pamiatok sa nachádza v meste Zvolen.

Pustý hrad, Zvolenský hrad (zámok) a Kúpeľný park v Sliači sú zapísané v zozname národných kultúrnych pamiatok s prioritou ochrany a obnovy.

Unikátny je najmä Pustý hrad. S pôdorysom 19,9 x 19,9 metra patrí medzi najväčšie stavby rezidenčného typu v strednej Európe. Lokalita bola osídlená už v neskorej dobe kamennej. Vďaka polohe tu bolo vybudované pôvodné sídlo moci v území. Najstaršou stredovekou stavbou na Pustom hrade je veža komitátneho hradu s opevnením z konca 12. stor. V 12. – 15. stor. boli budované ďalšie obytné časti hradu. Po tatárskom vpáde vzniklo na Pustom hrade rozsiahle opevnenie. Zánik hradu sa datuje do polovice 15. storočia, do obdobia vojnových stretov medzi Jánom Huňadym a Jánom Jiskrom z Brandýsa. Poslednou stavbou vybudovanou na Pustom hrade bola vartovka postavená podobne v poslednom decéniu 16. storočia. Sídlo moci bolo v 14. stor. prenesené na nový hrad – Zvolenský hrad (zámok). V rozľahlom areáli Pustého hradu a v jeho okolí prebiehajú dlhoročné archeologické výskumy a obnova areálu. Každoročne sa v tejto lokalite organizuje mnoho kultúrnych a športových podujatí.

Zvolenský zámok je goticko-renesančná stavba. Bol postavený kráľom Ľudovítom I. z Anjou v 14. stor. ako gotický poľovnícky zámok podľa vzoru talianskych mestských zámkov. Na zámku sa zdržiavali viacerí významní králi a šľachtické rody. Neskôr bol opakovane prestavaný s prvkami renesančnej a barokovej úpravy, bolo vybudované vonkajšie opevnenie s baštami a bránou, delostrelecký bastion, strieľne. Objekt nesie prevažne renesančnú podobu. Pamiatková obnova sa uskutočnila v 60. rokoch 20. stor. Dnes je

objekt národnou kultúrnou pamiatkou, sídlom trvalej expozície Slovenskej národnej galérie a miestom konania početných podujatí, obradov, slávností. Na nádvorí zámku je Zámocká kaviareň.

Dominantou mesta Zvolen je rozľahlé námestie. Patrí medzi najrozľahlejšie námestia na Slovensku. Pri rekonštrukcii námestia boli objavené archeologické nálezy, ktoré budú prezentované v pripravovanej expozícii. Na námestí sa nachádza katolícky Kostol sv. Alžbety, Evanjelický kostol sv. trojice, Pamätník SNP, meštianske domy.

Na území mesta Zvolen sa nachádzajú početné objekty historického, architektonického a spoločenského významu a hodnoty, sakrálne objekty, objekty regionálnych a lokálnych tradícií, výtvarné diela, pamätné domy, tabule, nápisy a epitafy, pomníky a pamätníky, parky a záhrady, pietne a pamätné miesta, cintoríny, vrátane vojenského a židovského, náhrobky, hroby, technické pamiatky a pod..

V Sliači je niekoľko kultúrno-historických objektov. Najvýznamnejším je Kúpeľný park v okolí objektov kúpeľov Sliač. V areáli kúpeľov je viacero pamiatkovo chránených objektov. Najvýznamnejším je komplex kúpeľného hotela PALACE postavený v 30-tych rokoch 20. storočia. Funkcionalistický komplex, dielo významného českého architekta Rudolfa Stockara, obsahuje lôžkovú a spoločenskú časť (spoločenskú dvoranu s barom, jedálne, divadlo s kapacitou 350 sedadiel). Dnes je hotel PALACE vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku a zachoval si v areáli kúpeľov dominantné postavenie. Pamiatkovo chránené sú aj ďalšie kúpeľné objekty v areáli, vrátane klasicistickej kaplnky sv. Hildegardy z prvej tretiny 19. storočia, nachádzajúcej sa v kúpeľnom parku s prírodnými liečivými prameňmi. V obci sa nachádza rímsko-katolícky kostol sv. Mikuláša, renesančný kaštieľ a kúria rodiny Bezeghovcov, Bezeghovská (rybárska) kúria s pamätnou tabuľou, Hájnický most, Evanjelický kostol, evanjelická zvonica, pamätníky, kaplnky, historické letisko Tri Duby a ďalšie objekty.

V obci Kováčová sa nachádza niekoľko národných kultúrnych pamiatok evidovaných v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR: Liečebný dom Detvan, Dom ľudový s hospodárskou časťou, Pamätník SNP v Bôrne a iné.

V Lieskovci sa nachádza archeologická lokalita Hrádok. V obci sú zachované tradičné studne s drevenou nadstavbou, evanjelická zvonica.

V Budči je významným objektom kultúrno-historického charakteru rímsko-katolícky kostol sv. Michala a evanjelická zvonica.

K hnutelným pamätihodnostiam patria erby miest a obcí, kroniky, ocenenia. Významné sú nehmotné pamätihodnosti v podobe spomienkových dní v dátumoch viažucim sa k významným udalostiam starej aj novodobej histórie.

V území aj v novodobej histórii žilo a pôsobilo a aj v súčasnosti pôsobí veľa významných osobností a verejne známych a činných osobností z oblasti spoločenského života, literatúry, umenia a kultúry, cirkvi, vied a výskumu, pedagogiky, mnohé divadelné a herecké osobnosti, športové osobnosti, predovšetkým v oblasti hokeja a tenisu.

Pravdepodobný vývoj, ak sa strategický dokument nebude realizovať

V prípade, že strategický dokument nebude schválený, budú naďalej pretrvávať mnohé problémy na území UMR Zvolen, vrátane problémov z oblasti životného prostredia a zdravia, ktoré návrh strategického dokumentu predpokladá riešiť a v čo najväčšej miere eliminovať, minimalizovať a predchádzať im.

V PHRSR UMR Zvolen boli v rámci SWOT analýzy identifikované tieto hlavné **slabé stránky**:

Demografia: Odchod mladých ľudí a mladých rodín z územia.

Práca: Dlhodobá nezamestnanosť MRK. Muži zarábajú o 20 % viac ako ženy.

Ekonomika: Žiadny priemyselný park – existujúci ani pripravovaný. Žiadna špecializovaná podnikateľská zóna. Klesajúca intenzita poľnohospodárstva.

Inovácie: Nedostatočne využitý potenciál akademických, vedecko-výskumných, vývojových a inovačných inštitúcií. Nízka úroveň spolupráce medzi univerzitou, samosprávou a podnikateľským sektorom.

Cestovný ruch: Nedostatočná výkonnosť CR, nevýrazná značka a identita územia. Krátka dĺžka pobytu návštevníkov územia s výnimkou návštevníkov kúpeľov.

Bývanie: Nepriaznivá ponuka bytov z hľadiska ich veľkosti a ceny najmä pre mladé rodiny.

Sociálne služby a zdravotníctvo: Nedostatočný rozsah a integrácia sociálnych a zdravotných služieb. Vysoký podiel lekárov nad 65 rokov.

Vzdelávanie: Pokles počtu študentov stredných škôl a univerzity. Zvyšujúci sa vekový priemer pedagógov.

Kultúra, kreatívny priemysel, šport a voľný čas: Nevyhovujúci technický stav kultúrnej a športovej infraštruktúry, infraštruktúry pre kreatívny priemysel a komunitný rozvoj.

Partnerstvá: Nedostatočné medzisektorové sieťovanie a sieťovanie podnikateľských subjektov.

Doprava: Nedobudovaná dopravná infraštruktúra. Vysoký podiel ciest v havarijnom a nevyhovujúcom stave. Nárast počtu vozidiel. Nezavedený integrovaný systém dopravy v území. Neefektívny parkovací systém v mestách Zvolen a Sliač. Žiadny terminál kontajnerovej dopravy. Letisko bez civilnej prevádzky. Chýba elektronický informačný systém MHD. Nedostatočný rozsah siete pre cyklodopravu a cykloturistiku. Nárast počtu dopravných nehôd.

Technická infraštruktúra: Nedostatočná kapacita vodovodnej a kanalizačnej siete. Zastarané inžinierske siete.

Odpadové hospodárstvo: Nárast množstva odpadu. Čierne skládky odpadu. Nedostatočne vybudovaná environmentálna infraštruktúra.

Bezpečnosť: Nárast negatívnych spoločenských javov.

Životné prostredie: Narušené životné prostredie (Pohronska zaťažená oblasť, narušenie kvality ovzdušia z dôvodu priemyslu, výroby energie a dopravy). Environmentálne záťaže. Nedostatočné environmentálne povedomie obyvateľov a podnikateľov.

Správa územia: Nízky počet spoločných projektov subjektov UMR Zvolen. Nedostatok finančných prostriedkov samospráv na modernizáciu infraštruktúry (vzdelávanie, kultúrne pamiatky, športové objekty, komunikácie...). Obmedzené možnosti samosprávy poskytovať nové služby a inovovať. Nevysporiadané majetkovo-právne vzťahy.

V oblasti environmentálnej sa jedná hlavne o problémy v oblasti zachovania rastlinných a živočíšnych druhov a ich biotopov, biodiverzity, genofondu, kvality prírodných zdrojov, najmä vody, pôdy, lesov, ovzdušia, klímy, ako aj zdravia a kvality života obyvateľov miest a obcí územia UMR Zvolen.

Z uvedenej analýzy vyplývajú nasledovné **ohrozenia** na lokálnej, aj regionálnej úrovni:

Demografia: Mierny pokles počtu obyvateľov, rýchle starnutie populácie.

Ekonomika: Nezaujímam nových podnikateľov a investorov o príchod do územia. Nedostatočná podpora podnikateľov.

Práca: Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily pre rozhodujúce sektory (strojárstvo, zdravotníctvo, logistika a IKT).

Vzdelávanie: Zhoršovanie kvality vzdelávania vzhľadom na potreby trhu práce a životných zručností. Pomaly sa rozvíjajúca podpora systému inklúzie vo vzdelávaní. Nedostatok kvalifikovaných záujemcov o prácu v školstve.

Sociálne a zdravotné služby: Požiadavky na zvýšenie rozsahu sociálnych a zdravotných služieb z demografických dôvodov. Odliv a nedostatok kvalifikovaného personálu pre oblasť sociálnej a zdravotnej starostlivosti.

Životné prostredie: Negatívne dôsledky klimatickej zmeny - vysoké teploty vzduchu a periódy horúčav, záplavy. Negatívne javy prostredia (povodne, erózie, zosuvy, blokové rozpadliny a polia).

Správa územia: Nedôvera vo verejné inštitúcie. Nedostatok finančných prostriedkov z externých zdrojov. Výška spoluúčasti pri financovaní projektov, iné obmedzenia projektov. Časté a nepredvídateľné zmeny v legislatíve. Pokračujúci trend nesystémového prístupu štátu k rozvoju.

Posudzovaný strategický dokument PHRSR UMR Zvolen v navrhovanom variante predpokladá čo najväčšiu elimináciu a taktiež prevenciu identifikovaných problémov a ohrození územia UMR Zvolen.

2. Informácia vo vzťahu k environmentálne obzvlášť dôležitým oblastiam, akými sú navrhované chránené vtáčie územia, územia európskeho významu, európska sústava chránených území (Natura 2000), chránené vodohospodárske oblasti a pod.

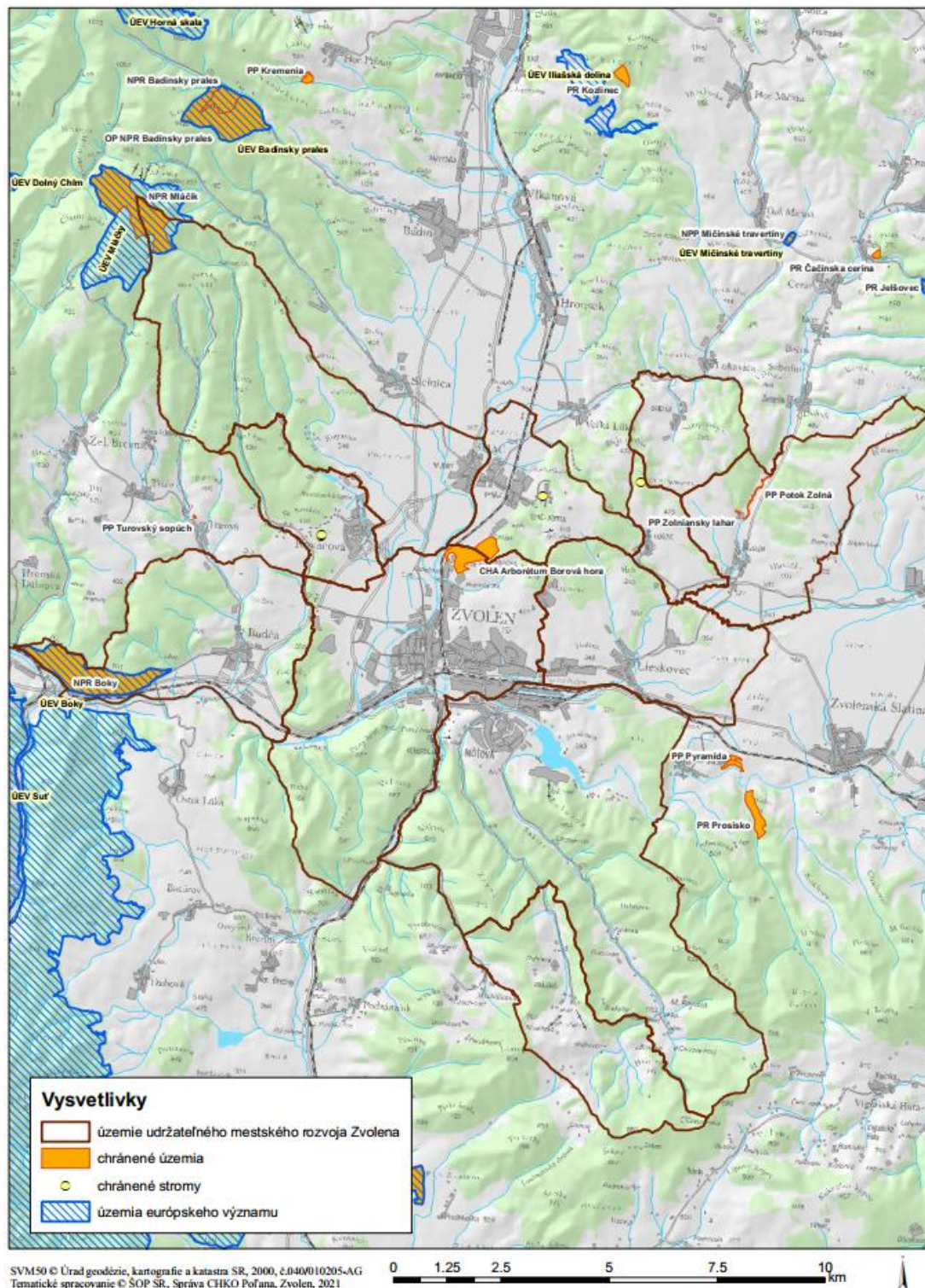
Na území UMR Zvolen je vymedzených 5 chránených území, 3 územia Natura2000 a 3 chránené stromy.

Chránené územia na území UMR Zvolen

Typ prírodného dedičstva	Názov	Lokalita
Chránené územia	CHA Arborétum Borová hora	Zvolen
	NPR Boky	Budča
	NPR Mláčik	Kováčová
	PP Potok Zolná	Zvolen
	PP Zolniansky lahar	Zvolen
Natura 2000	ÚEV Boky	Budča
	ÚEV Mláčky	Kováčová, Sliač
	Návrh ÚEV Slatinka	Zvolen
Územný systém ekologickej stability	-	-
Územia medzinárodného významu	-	-
Chránené stromy	Duby v Kováčovej	Kováčová
	Borovica Ľudmily Podjavorinskej	Sliač
	Hrab pri Lukovom	Zvolen

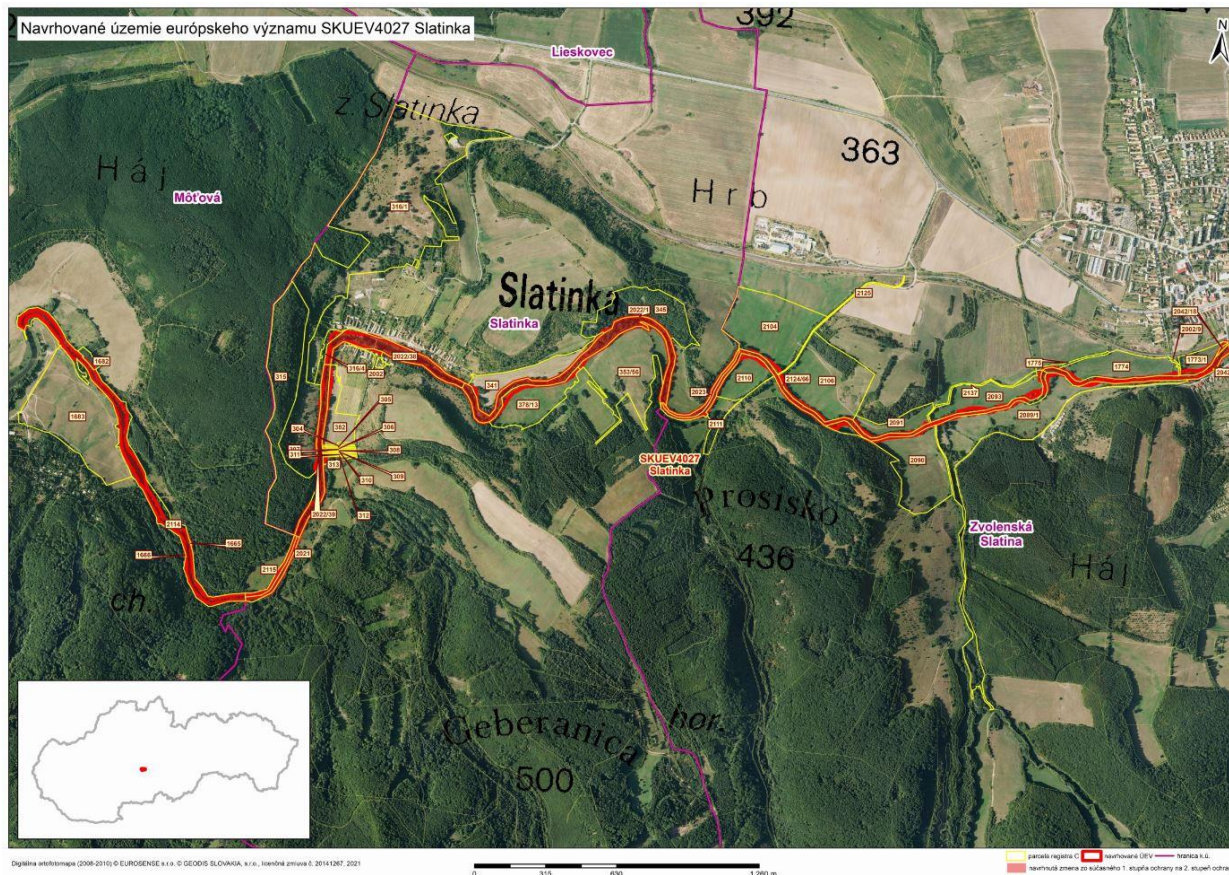
/zdroj: PHRSR UMR Zvolen, 2022/

Chránené územia na území UMR Zvolen

/zdroj: PHRSR UMR Zvolen, 2022/

Navrhované územie európskeho významu Slatinka

[/https://minzp.sk/uradna-tabula/eu-uzemia/skuev4027-slatinka.html/](https://minzp.sk/uradna-tabula/eu-uzemia/skuev4027-slatinka.html/)

Národná sieť chránených území

Maloplošné chránené územia

Národná prírodná rezervácia Boky - územie o výmere 1 764 900 m² v 5 stupni ochrany vymedzené v k.ú. Budča a Trnie. Rok vyhlásenia je 1964. CHÚ predstavuje jednu z najsevernejších lokalít xerothermných rastlinných a živočíšnych druhov s výskytom zaujímavých geologických útvarov. CHÚ je využívané ako vedecký objekt TU vo Zvolene pre fyto- a zoogeografické štúdium. OP nevyhlásené.

Národná prírodná rezervácia Mláčik – územie o výmere 1 472 000 m² v 5 stupni ochrany v k.ú. Sliach – Rybáre a Železná Breznica. Rok vyhlásenia je 1982. CHÚ je zriadené na ochranu zachovalých spoločenstiev jedľovo-bukového lesného vegetačného stupňa s porastmi jelše a výskytom ďalších fytoecologických významných druhov rastlín na vedeckovýskumné a kultúrno-výchovné ciele. OP nevyhlásené.

Prírodná pamiatka Potok Zolná – územie o výmere 19 200 m² vo 4 stupni ochrany v k.ú. Zvolen – Zolná a Sebedín. Rok vyhlásenia je 1991. PP je vyhlásená na ochranu zachovalého úseku vodného toku Zolná a jeho prirodzeného prítoku porastu, dôležitého z vedeckovýskumného, náučného a ekologického hľadiska. OP nevyhlásené.

Prírodná pamiatka Zolniansky lahar – územie o výmere 3 242 m² vo 4 stupni ochrany v k.ú. Zvolen - Zolná. Rok vyhlásenia je 2000. Ukážka odkryvu laharového prúdu. Významná lokalita pre poznanie prírodných pomerov Slovenského stredohoria, ktoré bolo vyformované sopečnou činnosťou v treťohorách. Jedna z dvoch najvýznamnejších ukážok na Slovensku. Paleontologické nálezy, drevný opál. OP nevyhlásené.

Chránený areál Arborétum Borová hora – územie o výmere 455 000 m² v 3 stupni ochrany v k.ú. Zvolen a Sliach - Rybáre a Hájniky. Rok vyhlásenia je 1981. Ochrana ukážky genetického bohatstva drevinového zloženia lesov Slovenska širokej individuálnej premenlivosti jednotlivých druhov drevín na vedeckovýskumné, náučné a kultúrno-výchovné ciele.

Na území MR Zvolen nie sú vymedzené *veľkoplošné chránené územia*.

Východne od územia UMR Zvolen (nezasahuje na územie UMR Zvolen) je vymedzené CHKO Poľana. Územie je zachovanou kalderou s početnými zvyškami lávových andezitových prúdov a aglomerátových zvyškov, z ktorých sú mnohé vyhlásené za maloplošné chránené územia (Kalamárka, Melichova skala, Vodopád Bystré, Bátorovský balvan, Jánošíkova skala, Veporské skalky). Územie sa vyznačuje špecifickou riečnou sieťou. Osobitosťou chránenej krajinej oblasti je vrcholová smrečina na Zadnej Poľane, ktorá sa nachádza na najjužnejšom okraji pôvodného areálu v Západných Karpatoch na andezitovom podklade. V území dochádza k prelínaniu teplomilných a horských druhov rastlín a živočíchov. Bolo tu identifikovaných približne 1 220 druhov vyšších rastlín, z ktorých je 80 chránených. V území sa vyskytuje tiež 390 druhov húb, 160 druhov lišajníkov a 130 druhov machov. Fauna je zastúpená 278 druhmi stavovcov, z ktorých je 222 chránených, dominujú najmä vtáky a cicavce. Pre výnimočné kvality z hľadiska poľovníctva bola stredná a južná časť chránenej krajinej oblasti vyhlásená za chránenú poľovnícku oblasť pre chov jelenej zveri.

Od r. 1990 plní aj UNESCO Program Človek a biosféra, je biosférickou rezerváciou. Územie je významné z hľadiska ochrany biologickej diverzity. Z hľadiska usmernenia činnosti a diferencovaného využívania územia CHKO BR Poľana bola vypracovaná zonácia (jadrová zóna, nárazníková zóna a prechodná zóna). Územie patrí medzi svetovú špičku v manažovaní biosférických rezervácií vo svete (v r. 2017 získalo vedenie BR medzinárodnú Cenu Michela Batissa).

CHKO Štiavnické vrchy sa rozprestiera juhozápadne od územia UMR Zvolen. Predmetom ochrany je najrozsiahlejšie sopečné pohorie na Slovensku, ktoré leží na hranici panónskej a karpatskej oblasti, čo sa odráža na veľkej pestrosti flóry a fauny. Mnohé druhy tu majú hraničné výskyty v rámci svojich areálov (severná hranica pre panónske a južná pre karpatské druhy). Predstavuje územie s výraznou diverzitou lesov, lúk i technických diel človeka. V exploatovaných rudných žilách bolo popísaných viacero vzácnych a jedinečných minerálov Slovenska. V tunajších lesoch sa vyskytuje veľké množstvo cudzokrajných drevín. Atraktivnosť územia zvyšujú vodné nádrže – tajchy a kultúrna krajina vytvorená dlhoročným pôsobením človeka.

Chránené stromy

Duby v Kováčovej - dva jedince duba letného (*Quercus robur* L.) a jeden jedinec duba zimného (*Quercus petraea* (Matt.) Liebl.) (výška 23, 22 a 22 m, obvod kmeňa 410, 402 a 470 cm) v areáli chatovej osady JZ od obce Kováčová. Ochranné pásmo s 2. stupňom ochrany. Stromy majú približne 250 rokov, dôvodom ochrany je ich kultúrno-výchovný, vedecký, ekologický a krajinársky význam.

Borovica Ľudmily Podjavorinskej v Sliači – jeden jedinec borovice lesnej (*Pinus sylvestris* L.) veku cca 150 rokov (výška 23 m, obvod kmeňa 350 cm) v areáli kúpeľov Sliač, medzi objektom liečebného domu Slovensko a budovou Správy kúpeľov. Ochranné pásmo s 2. stupňom ochrany. Dôvod a význam ochrany je kultúrny a estetický, taktiež historická väzba na spisovateľku Ľudmilu Podjavorinskú.

Hrab pri Lukovom (Zvolen) – jeden jedinec hrabu obyčajného (*Carpinus betulus* L.) (výška 22 m, obvod kmeňa 288 cm) v zmiešanom poraste (zarastený pasienok), cca 20 m od jeho okraja, na červenej turistickej trase. Strom má cca 150 rokov. Ochranné pásmo s 2. stupňom ochrany. Dôvodom ochrany je vysoká ekologická, estetická a vedecká hodnota.

Na území UMR Zvolen sa nenachádzajú mokrade v zmysle Ramsarského dohovoru a Parížskeho protokolu. Na území okresu Zvolen sa nachádza jedna lokalita z kategórie mokradí národného významu – Slatinka – Krpele. Na území okresu je vymedzených 5 regionálne významných mokradí, z toho na území UMR 2 – Môťovská vodná nádrž v k.ú. Môťová a Tok Slatiny nad VN Môťová, zasahujúca aj do k.ú. Môťová. Lokálnych mokradí na území UMR Zvolen je 14. Vo Zvolene sú to: Zvolen – pri trati, Zvolen, Bazény II., Laice, Neresnica – poľnosklad, Balkán – močiar, Zvolen, Bariny, Kobelovec medzi Zvolenom a Sliačom a Slatinka, Veľká zákruta I. v k.ú. Môťová a v Lieskovci: Korea, Lieskovec I. – Zolná, Lieskovec – Zvolenská Slatina, Lukové – Zolná (350), Lieskovec II – Zolná (PD).

Natura 2000

Do územia UMR Zvolen zasahujú nasledovné územia sústavy Natura2000 (územia európskeho významu v zmysle Smernice Rady č. 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín, chránené vtáčie územia v zmysle Smernice Rady č. 79/409/ESH o ochrane voľne žijúcich vtákov).

Na území UMR Zvolen sú vymedzené územia európskeho významu (ÚEV):

SKUEV0245 Boky - územie o výmere 168,04 ha v k.ú. Budča a Trnie v nadmorskej výške 235 – 577 m n.m.. Hranica kopíruje hranice NPR Boky. Na celom území platí 5. stupeň ochrany. Ochranné pásmo nebolo stanovené.

Územie predstavuje jednu z najsevernejších lokalít xerothermných druhov rastlín a živočíchov, s mimoriadnou biodiverzitou, výraznými lesostepnými spoločenstvami, otvorenými skalnými stanovišťami, so zachovanými komplexami dubových a lipovo-javorových sutinových lesov, ako aj s výskytom jedinečných geologických útvarov (skalné steny, skalné hriby v rôznych štádiách vývoja). Geologické podložie tvoria heterogénne vulkanické produkty, andezitové aglomeráty a tufy, ktoré v dôsledku nerovnomerného zvetrávania, podmienili vznik kamenných morí, sutí, brál a iných zaujímavých skalných útvarov, z ktorých vyniká staticky vyvážený andezitový balvan (sopečná bomba) – Čertova skala. Osobitné postavenie majú otvorené skalné stanovištia a lesostepné formácie s veľmi pestrým zastúpením bezstavovcov. Najhodnotnejšie lesné porasty s dubom cerovým a ostatnými prirodzenými sprievodnými drevinami majú charakter pôvodného prírodného lesa a patria medzi najstaršie na Slovensku (220 až 250 rokov). Na veľký počet „mŕtveho“ dreva a dutinových stromov sú viazané významné populácie vzácných a ohrozených chrobákov považovaných za pralesné reliktu.

Vzhľadom na zachovalý charakter územia je tu evidovaných viac ako 70 druhov hniezdičov avifauny. Bežné druhy poľovnej zveri dopĺňa jazvec lesný (*Meles meles*), kuna hôrna (*Martes martes*), občas sa tu objaví rys ostrovid (*Lynx lynx*) i medveď hnedý (*Ursus arctos*). Predmetom ochrany v území je 8 typov biotopov európskeho významu a 15 druhov živočíchov európskeho významu.

Biotopy na území UEV Boky (* prioritné biotopy):

Skalné biotopy - Silikátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou 8220,

Nelesné biotopy - Pionierske spoločenstvá plytkých silikátových pôd 8230, Subpanónske travinno-bylinné porasty 6240*, Xerothermné kroviny 40A0*,

Lesné biotopy - Bukové a jedľové kvetnaté lesy 9130, Lipovo-javorové sutinové lesy 9180*, Karpatské a panónske dubovo-hrabové lesy 91G0*, Teplomilné panónske dubové lesy 91H0*.

Druhy európskeho významu na území UEV Boky (* prioritné druhy):

Bezstavovce - fuzáč veľký (*Cerambyx cerdo*), kováčik fialový (*Limoniscus violaceus*), roháč obyčajný (*Lucanus cervus*), pižmovec hnedý (**Osmoderma eremita*), drevník ryhovaný (*Rhysodes sulcatus*), fuzáč alpský (*Rosalia alpina*), plocháč červený (*Cucujus cinnaberinus*), spriadač kostihojový (*Euplagia quadripunctaria*), jasoň chochlačkový (*Parnassius mnemosyne*),

Cicavce – netopiere - netopier čierny/ uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*), netopier brvitý (*Myotis emarginatus*), netopier veľkouchý (*Myotis bechsteini*), netopier obyčajný (*Myotis myotis*),

Cicavce – šelmy - rys ostrovid (*Lynx lynx*), medveď hnedý (**Ursus arctos*).

Okrem druhov európskeho významu sa v území vyskytujú desiatky druhov živočíchov a rastlín národného významu.

SKUEV0186 Mláčky - územie o výmere 402,48 ha v k.ú. Sliač - Hájniky, Železná Breznica a Sielnica s čiastočným prekryvom s NPR Mláčik. Stupne ochrany na lokalite - 2, 3, 5. Ochranné pásmo nebolo stanovené.

Lokalita je tvorená andezitom a inými horninami vulkanického pôvodu. Nachádza sa okolo vrchu Mláčik na mierne strmých svahoch (10-65%). Lokalita je vďaka zachovalému prirodzenému drevinovému zloženiu a bohatosti lesných spoločenstiev považovaná za jednu z najcennejších lokalít nielen na území samotných Kremnických vrchov, ale aj celého územia Slovenska.

Biotopy, ktoré sú predmetom ochrany: 9130 Bukové a jedľové kvetnaté lesy, 9180 Lipovo-javorové sutinové lesy. Druhy, ktoré sú predmetom ochrany: *Boros schneideri*, *Canis lupus*, *Carabus variolosus*, *Cucujus cinnaberinus*, *Lynx lynx*, *Rhysodes sulcatus*, *Rosalia alpina*, *Ursus arctos*.

Navrhované územie európskeho významu SKUEV4027 Slatinka - územie o výmere 22,56 ha.

Zároveň je tok Slatiny považovaný za biokoridor regionálneho významu Slatina RBk1. Tok Slatiny je jedným z posledných zachovalých stredohorských dolín s meandrujúcou riekou v strednej Európe. Brehové porasty rieky Slatiny sú ukážkou zachovalých porastov tvorených prevažne jelšou lepkavou. V brehových porastoch Slatiny môžeme dodnes nájsť stromy staré viac ako 200 rokov.

Územie sa sčasti prekrýva s mokraďou Slatinka – Krpele, jedinou mokraďou národného významu v okrese Zvolen. Lokalita má hodnotu prírodnej rezervácie s rozlohou asi sedem hektárov.

Oblasť Poľany (mimo územia UMR Zvolen) bola vyhlásená za Chránené vtáčie územie Poľana (SKCHVU022).

CHVÚ Poľana je jedným z troch najvýznamnejších území na Slovensku pre výskyt a hniezdenie strakoša kolesára (*Lanius minor*) a škovránka stromového (*Lullula arborea*). Zároveň sa tu vyskytuje a pravidelne hniezdi viac ako 1% slovenskej populácie muchárika bieločrkého (*Ficedula albicollis*), muchárika červenohrdlého (*Ficedula parva*), jariabka hôrneho (*Bonasa bonasia*), tetraova hlucháňa (*Tetrao*

urogallus), d'atľa čierneho (*Dryocopus martius*), d'atľa bielochrbtého (*Dendrocopos leucotos*), d'atľa trojprstého (*Picoides tridactylus*), d'atľa hnedkavého (*Dendrocopos syriacus*), žlny sivej (*Picus canus*), krutihlava hnedého (*Jynx troquilla*), chriašteľa poľného (*Crex crex*), prepelice poľnej (*Coturnix coturnix*), včelára lesného (*Pernis apivorus*) a prhlaviara čiernohlavého (*Saxicola torquatta*). Cieľom ochrany v chránenom vtáčom území je zachovanie a obnova biotopov vybraných druhov vtákov európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov vtákov a zabezpečenie podmienok pre ich prežitie a rozmnožovanie. V území platí 1. stupeň ochrany (mimo vymedzených maloplošných CHÚ).

Územia významné z hľadiska ochrany prírody a krajiny predstavujú okrem ich ekologickej a spoločenskej významnosti a rozhodujúce environmentálne limity pre rozvoj aktivít a realizáciu investičných zámernov.

Na ostatnom území UMR Zvolen platí 1. stupeň ochrany podľa Zákona NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

Územný systém ekologickej stability (ÚSES)

Vo vzťahu k územiu UMR Zvolen sú podľa RÚSES okresu Zvolen (2013) priestorovo relevantné nasledovné prvky územného systému ekologickej stability:

Biocentrá (Bc)

nadregionálneho významu (NBc):

- NRbC1: Biocentrum nadregionálneho významu Kremnické vrchy – Mláčik (k.ú.: Železná Breznica, Hájniky (Sliač), Sielnica, Trnie, Kašova Lehôtka (Trnie))
- NRbC2: Biocentrum nadregionálneho významu Boky (k.ú.: Budča, Trnie, Budička (Trnie), Turová)

regionálneho významu (RBk):

- RBc2: Biocentrum regionálneho významu Bakova jama (k.ú.: Rybáre(Sliač), Lieskovec, Zvolen)
- RBc5: Biocentrum regionálneho významu Severné Javorie (k.ú. : Zvolen, Môťová (Zvolen), Kráľová (Zvolen), Zvolenská Slatina, Slatinka (Zvolenská Slatina), Michalková, Dobrá Niva, Sása, Podzámčok)
- RBc6: Biocentrum regionálneho významu Údolie Slatiny (k.ú. : Môťová (Zvolen), Slatinka (Zvolenská Slatina), Zvolenská Slatina)

Najbližšie biocentrum *biosférického významu* Poľana (BBc1) je vymedzené mimo územie UMR Zvolen (k.ú. Očová).

Biokoridory (Bk)

nadregionálneho významu (NBk):

- NRBk 1: Biokoridor nadregionálneho významu Hron
- NRBk 2: Biokoridor nadregionálneho významu Kremnické vrchy – Boky

regionálneho významu (RBk):

- RBk1: Biokoridor regionálneho významu Slatina
- RBk2: Biokoridor regionálneho významu Neresnica
- RBk4: Biokoridor regionálneho významu Boky - Štiavnické vrchy

- RBk5: Biokoridor regionálneho významu Bakova jama – Poľana-západ
- RBk6: Biokoridor regionálneho významu Bakova jama – Slatina

Na území UMR Zvolen je vymedzených niekoľko lokalít na úrovni *biocentier* a *biokoridorov lokálneho významu*.

Na území mesta Zvolen boli v krajinno-ekologickom pláne mesta Zvolen do kategórie lokálnych biocentier boli začlenené nasledovné lokality:

- BC 1 – Bakova Jama (k.ú. Zvolen)
- BC 2 – Pod vinicou (k.ú. Lukové)
- BC 3 – Pod skalicou (k.ú. Zolná)
- BC 4 – Drislava-Pažitie (k.ú. Zolná)
- BC 5 – Zolniansky lahar-Diel (k.ú. Zolná)
- BC 6 – Breziny (k.ú. Zolná)
- BC 7 – Krpele-Veľká zákruta (k.ú. Môťová)
- BC 8 – Malatíny (k.ú. Môťová)
- BC 9 – Nad Neresnicou (k.ú. Môťová)
- BC 10 – Pri kríži (k.ú. Môťová)
- BC 12 – Oprchlé-Časté (k.ú. Môťová – Kráľová)
- BC 13 – Kopasovo (k.ú. Kráľová)
- BC 14 – Predná Klenovata (k.ú. Môťová)
- BC 15 – Človekovo-Drieň (k.ú. Môťová)
- BC 16 – Holý vrch (k.ú. Môťová)
- BC 17 – Jasenina-Kráľovská jama (k.ú. Kráľová)
- BC 18 – Na cvik (k.ú. Kráľová)
- BC 19 – Násad (k.ú. Kráľová)
- BC 20 – Veľký vrch (k.ú. Zvolen)
- BC 21 – Baba-Pokorová (k.ú. Zvolen)
- BC 22 – Sokolia skala (k.ú. Zvolen)
- BC 23 – Veľká Stráž-Poštárka (k.ú. Zvolen)
- BC 24 – Dolné Lanice i SAD (k.ú. Zvolen)
- BC 25 – Dolné Lanice (pri Kauflande)
- BC 26 – Dolné Lanice
- BC 27 – Bariny
- BC 28 – Horné Lanice
- BC 29 – Pod zámkom
- BC 30 – V areáli ŽSR
- BC 32 – Pod Borovou horou (pri trati)
- BC 33 – Borová-travertínova kopa
- BC 34 – Pri Borovianskom potoku
- BC 35 – Nad Zlatým potokom
- BC 36 – Za kasárňami
- BC 37 – Strážnica, južné svahy nad VN Môťová
- BC 38 – Pod Lieskovcom
- BC 39 – Nerenica
- BC 40 – Ryzavec
- BC 41 – Kórea

Na území mesta Zvolen boli vymedzené nasledovné biokoridory lokálneho významu:

BK 1 – Boroviansky potok ako hydricko-terestrický

BK 2 – Lukovský potok ako hydricko-terestrický

BK 3 – potok Zolná ako hydricko-terestrický

BK 4 – potok Hučava ako hydricko-terestrický

BK 5 – potôčik (bezmenný) tvoriaci východnú hranicu k.ú. Zolná ako hydricko-terestrický

BK 6 – ekotónová zóna (les – bezlesie) v časti Breziny smerovaný od údolia Zolnej (BC 5) okrajom lesa v smere na Chytrú dolinu (BC 6), v ktorej je vzájomný prirodzený prienik biotickej zložky lesného a lúčneho ekosystému, je charakterizovaný ako terestrický biokoridor

BK 7 – ekotónová zóna (les – bezlesie) v časti Malatíny – Neresnická dolina spájajúci biocentrá BC 7, BC 8 a BC 9, tvorí priestor medzi antropicky využívaným územím (rekreácia, záhradkárske osady, bývanie) a okrajom lesa, kde sa zachovali poloprírodné bylinné spoločenstvá a prirodzenou sukcesiou rôzne druhy drevín (terasové usporiadanie), je charakterizovaný ako terestrický biokoridor

BK 8 – ekotónová zóna (les – bezlesie) lesného komplexu Háj spájajúca BC7 a BC36, je charakterizovaný ako terestrický (prechádza okrajom lesa a poľnohospodárskym územím s výskytom xerothermnej vegetácie)

BK 9 – potok Sekier ako hydricko-terestrický

BK 10 – ekotónová zóna (les – bezlesie) v závere Sekierskej doliny ako terestrický

BK 11 – potok Ryzavec ako hydricko-terestrický

BK 12 – potok Pomiaslo ako hydricko-terestrický

BK 13 – ekotónová zóna Lomné – Strmá úboč ako terestrický

BK 14 – potok Burzovo ako hydricko-terestrický

BK 15 – potok Bieň ako hydricko-terestrický

BK 16 Kováčovský potok ako hydricko-terestrický

Genofondové lokality (GL) na území UMR Zvolen:

- Genofondová lokalita Mláčik GL1 (k.ú. Železná Breznica, Hájniky (Sliač))
- Genofondová lokalita Budča – pod elektroviadkom GL14 (k.ú. Budča)
- Genofondová lokalita Budča – severozápadne od obce GL15 (k.ú. Budča)
- Genofondová lokalita Kováčová – pri liečebnom ústave GL 17 (k.ú. Kováčová)
- Genofondová lokalita Rákoš Čierne zeme GL18 (k.ú. Zvolen)
- Genofondová lokalita Pod Borovou horou GL 19 (k.ú. Zvolen, Hájniky (Sliač), Rybáre (Sliač))
- Genofondová lokalita Sampor – pri potoku Lukavica GL 20 (k.ú. Sampor (Sliač))
- Genofondová lokalita Sliač Ovsené GL 21 (k.ú. Rybáre (Sliač))
- Genofondová lokalita Rybáre – Pri laze GL22 (k.ú. Rybáre (Sliač))
- Genofondová lokalita Rybáre – povýše kúpeľov GL 23 (k.ú. Rybáre (Sliač))
- Genofondová lokalita Lieskovec – Medokýšne GL 24 (k.ú. Lieskovec)
- Genofondová lokalita Lukové – severne od obce GL25 (k.ú. Lukové (Zvolen))
- Genofondová lokalita Lukové – Drisľava GL 26 (k.ú. Lukové (Zvolen))
- Genofondová lokalita Zolná – Hlavačky GL 27 (k.ú. Zolná (Zvolen))
- Genofondová lokalita Lieskovec – pri potoku Hučava GL 28 (k.ú. Lieskovec, Zvolenská Slatina)
- Genofondová lokalita Boky GL 45 (k.ú. Budča)
- Genofondová lokalita Sokolia skala 1, 2, 3 GL 56 (k.ú. Zvolen)
- Genofondová lokalita Poštárka GL 57 (k.ú. Zvolen)
- Genofondová lokalita Pustý hrad GL 58 (k.ú. Zvolen)

- Genofondová lokalita Veľký vrch GL 59 (k.ú. Zvolen)
- Genofondová lokalita Údolie Neresnice GL 60 (k.ú. Zvolen, Môťová)
- Genofondová lokalita Pomiaslo I. GL 61 (k.ú. Môťová (Zvolen))
- Genofondová lokalita Pomiaslo III. GL62 (k.ú. Môťová (Zvolen))
- Genofondová lokalita Pomiaslo II. GL 63 (k.ú. Môťová (Zvolen))
- Genofondová lokalita Korea GL 67 (k.ú. Zvolen, Lieskovec)
- Genofondová lokalita VN Môťová GL 68 (k.ú. Môťová (Zvolen))
- Genofondová lokalita Krpele a Veľká zákruta GL 69 (k.ú. Môťová (Zvolen), Slatinka (Zvolenská Slatina))
- Genofondová lokalita Zálužná GL 70 (k.ú. Môťová (Zvolen))
- Genofondová lokalita Sekierska dolina 1,2 GL 71 (k.ú. Môťová (Zvolen))
- Genofondová lokalita Michalková Pavlová 1,2 GL 80 (k.ú. Kráľová (Zvolen))
- Genofondová lokalita Michalková GL 81 (k.ú. Kráľová (Zvolen))
- Genofondová lokalita Kráľová – Žužňová GL 86 (k.ú. Kráľová (Zvolen))
- Genofondová lokalita Kráľová – úpatie kóty Soliská GL 87 (k.ú. Kráľová (Zvolen))
- Genofondová lokalita Kráľová – okolie vlekov GL88 (k.ú. Kráľová (Zvolen))
- Genofondová lokalita Dobrá Niva – Hanzelky GL 89 (k.ú. Dobrá Niva, Kráľová (Zvolen))
- Genofondová lokalita Môťová – Kajanka GL 91 (k.ú. Môťová (Zvolen))
- Genofondová lokalita Môťová – Dúbravka 2 GL 92 (k.ú. Môťová (Zvolen))
- Genofondová lokalita Môťová – Dúbravka 1 GL 93 (k.ú. Môťová (Zvolen))
- Genofondová lokalita Môťová – Podnasad GL 94 (k.ú. Môťová (Zvolen))
- Genofondová lokalita Môťová – Čierničky GL 95 (k.ú. Môťová, Kráľová (Zvolen))
- Genofondová lokalita Kráľová – pri potoku Hrdzavec 1,2. GL 96 (k.ú. Kráľová (Zvolen))
- Genofondová lokalita Kráľová – Hrdzavec GL 97 (k.ú. Kráľová (Zvolen)).

Uvedené prvky tvoria tzv. kostru ÚSES, sú to prvky, ktoré sú zachovateľné na národnej, regionálnej a lokálnej úrovni. Sú významnou súčasťou zelenej infraštruktúry.

Biocentrum je ekosystém alebo skupina ekosystémov, ktorá vytvára trvalé podmienky na rozmnožovanie, úkryt a výživu živých organizmov a na zachovanie a prirodzený vývoj ich spoločenstiev.

Biokoridor je priestorovo prepojený súbor ekosystémov, ktorý spája biocentrá a umožňuje migráciu a výmenu genetických informácií živých organizmov a ich spoločenstiev, na ktorý priestorovo nadväzujú interakčné prvky (trvalé trávne porasty, NDV).

Genofondová lokalita je územie, na ktorom sa vyskytujú chránené, vzácne alebo ohrozené druhy rastlín alebo živočíchov, na pomerne zachovalých alebo prírode blízkych biotopoch, alebo sa tam vyskytujú druhy rastlín a živočíchov typických pre danú oblasť alebo menšie územie (nemusia patriť medzi chránené a pod.) a potenciálne by sa mohli z genofondových plôch šíriť do okolia, v prípade, že by sa zmenili podmienky a využívanie okolitej krajiny. Genofondové lokality majú veľký význam pre zachovanie biodiverzity a genofondu územia.

Jednotlivé vyčlenené prvky územného systému ekologickej stability nemajú legislatívne určený stupeň ochrany, majú v súčasnosti rôzny stupeň legislatívnej ochrany, v rámci návrhov RÚSES okresu Zvolen (2013) neboli navrhované zmeny v podobe navýšenia súčasného stupňa ochrany.

Priestorový priemet prvkov ÚSES dokumentuje návrhová mapa RÚSES okresu Zvolen (2013) v prílohe Správy o hodnotení navrhovaného strategického dokumentu.

Podrobný popis uvedených prvkov kostry územného systému ekologickej stability, vrátane manažmentových opatrení pre starostlivosť o tieto prvky, obsahuje samotný dokument RÚSES okresu Zvolen (2013)

Ochrana prírodných zdrojov

Do územia UMR Zvolen, ani do územia okresu Zvolen nezasahuje žiadna Chránená vodohospodárska oblasť (CHVO).

Hron (4-23-01-001), Slatina (4-23-03-001), Zolná (4-23-03-054) a Neresnica (4-23-03-077) sú v zmysle Vyhlášky MŽP SR č. 211/2005 Z. z., ktorou sa ustanovuje zoznam vodohospodársky významných vodných tokov a vodárenských vodných tokov vodohospodársky významnými vodnými tokmi. Slatina je zároveň na úseku 48,00 – 53,20 km vodárenským vodným tokom, čo znamená, že sa jej voda môže využívať ako vodárenský zdroj na odber pre pitnú vodu.

Na území UMR Zvolen nie je vyhlásené ochranné pásmo vodárenských zdrojov.

Podľa Vyhlášky MZ SR č. 551/2005 Z. z., ktorou sa vyhlasujú ochranné pásma prírodných liečivých zdrojov v Sliači a Kováčovej je v okrese Zvolen a zároveň aj na území UMR Zvolen vyhlásené jedno ochranné pásmo prírodného liečivého zdroja v Sliači a Kováčovej s I. a II. stupňom ochrany. Obciam Sliač a Kováčová bol zároveň podľa Zákona NR SR č. 538/2005 Z. z. o prírodných liečivých vodách, prírodných liečebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov udelený Štatút kúpeľného miesta s vymedzeným kúpeľným územím, schválený Uznesením vlády SR č. 830/1997 v znení neskorších zmien. Ochranné pásmo II. stupňa tohto zdroja zahŕňa v rámci územia UMR Zvolen k. ú. Zvolen, Zolná, Sliač, Budča, Kováčová a Lieskovec.

Poľnohospodársky využívané pozemky územia UMR Zvolen okrem územia obce Kováčová (teda Zvolen, Sliač, Budča a Lieskovec) boli v zmysle Nitrátovej direktívy Nariadením vlády SR č. 617/2004 Z. z., ktorým sa ustanovujú citlivé oblasti a zraniteľné oblasti vyhlásené zraniteľnými oblasťami v zmysle Zákona NR SR č. 364/2004 Z. z. o vodách pod č. 518204, 558133, 518808 a 518158 v súvislosti s obhospodarovaním pôdy a možným znečistením dusičnanmi z poľnohospodárstva.

Zraniteľné oblasti sú poľnohospodársky využívané územia, z ktorých odtekajú vody zo zrážok do povrchových vôd alebo vsakujú do podzemných vôd, v ktorých je koncentrácia dusičnanov vyššia ako 50 mg.l⁻¹ alebo sa môže v blízkej budúcnosti prekročiť.

Všetky vodné útvary povrchových vôd boli citovaným nariadením vlády SR ustanovené za citlivé oblasti. Sú to útvary povrchových vôd, v ktorých dochádza alebo môže dôjsť v dôsledku zvýšenej koncentrácie živín podľa § 2 písm. ag) k nežiaducemu stavu kvality vôd, ktoré sa využívajú ako vodárenské zdroje alebo sú využiteľné ako vodárenské zdroje a ktoré si vyžadujú v záujme zvýšenej ochrany vôd vyšší stupeň čistenia vypúšťaných odpadových vôd.

Podľa Zákona NR SR č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene Zákona NR SR č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov sú všetky poľnohospodárske pôdy podľa príslušnosti do BPEJ zaradené do 9 skupín kvality pôdy. Najkvalitnejšie patria do 1. skupiny a najmenej kvalitné do 9. skupiny. Prvé 4 skupiny sú chránené podľa §12 citovaného zákona a možno ich dočasne alebo trvale použiť na nepoľnohospodárske účely iba v nevyhnutných prípadoch, ak nie je možné alternatívne riešenie.

V zmysle Prílohy č. 2 k Nariadeniu vlády SR č. 58/2013 Z. z. o odvodoch za odňatie a neoprávnený záber poľnohospodárskej pôdy, na území mesta Zvolen patria k najkvalitnejším pôdam pôdy kódu Bonitovaných pôdno-ekologických jednotiek (BPEJ) 0506002, 0506042, 0511002, 0511005, 0511015, 0511045, 0512003, 0556202, 0556402, 0557002, 0557003, 0557202, 0711042, v k.ú. Zolná pôdy kódu 0511002, 0511005, 0512003, 0557002, 0557003, 0711005, 0771232, 0771233 a v k.ú. Lukové pôdy kódu BPEJ 0511005, 0512003, 0557402, 0571232, 0757202, 0771202, 0771213, 0771233, 0771242. Na území mesta Sliač sú to v k.ú. Rybáre 0506005, 0511002 a v k.ú. Hájniky 0506005, 0511002, 0511005, 0511045, 0512003, 0565015, 0765212, 0765215, 0771002, 0771202, 0771212. V obci Budča sú najkvalitnejšími pôdami pôdy kódu 0506002, 0511002, 0512003, 0556002, 0771212, na území obce Kováčová 0506002, 0557002, 0565015, na území obce Lieskovec 0511002, 0511005, 0512003, 0557002, 0557202, 0561212, 0765402, 0771233.

Na území okresu Zvolen nemajú zastúpenie poľnohospodárske pôdy 1. – 4. stupňa kvality, teda pôdy patriace k najkvalitnejším a chráneným pôdam.

Pôdy 5. stupňa majú na území okresu zastúpenie 10,94%, pôdy 6. stupňa 36,61%, 7. stupňa 15,97%, 8. stupňa 23,12% a 9. stupňa 13,36%.

Ochranné lesy sa na území okresu Zvolen vyskytujú v subkategóriách a, b a d. Subkategória a predstavuje 27,6% výmery ochranných lesov a nachádza sa po celom území okresu, kde prírodné podmienky neumožňujú intenzívne hospodárenie z dôvodov pre ktoré boli tieto lesy vyhlásené ako ochranné. Subkategória b – vysokohorské lesy pokrývajú 1,3% z výmery ochranných lesov a tvoria porasty na hrebeni Poľany. Sú to lesy nachádzajúce sa v 7. lesnom vegetačnom stupni. Subkategória d – 71,1% z výmery ochranných lesov, tieto lesy plnia predovšetkým funkciu ochrany pôdy. Nachádzajú sa taktiež ako subkategória a) po celom území okresu, ale najväčší podiel z výmery ochranných lesov majú v k.ú. Zvolen a Môťová, Budča (Boky) a Dobrá Niva. Z uvedeného vyplýva výskyt ochranných lesov aj na území UMR Zvolen. Ochranné lesy na nachádzajú na 9% výmery všetkých lesov okresu Zvolen.

Lesy osobitného určenia zaberajú až 38% výmery všetkých lesov okresu Zvolen. Vysoký podiel lesov osobitného určenia je z dôvodu výuky a lesníckeho výskumu (Technická univerzita vo Zvolene, Národné lesnícke centrum vo Zvolene), významný podiel predstavujú vojenské lesy.

Na území okresu Zvolen je vymedzených niekoľko jednotiek priestorového rozdelenia lesa (JPRL), ktoré sú na základe ich fenotypovej hodnoty uznané pre zber semena a semennej suroviny, častí rastlín alebo na vyzdvihovanie semenáčikov z prirodzeného zmladenia. Na základe mimoriadnej kvality sa vyberajú výberové stromy. Ťažiskovými drevinami pre zber reprodukčného materiálu sú na území okresu Zvolen buk a smrek. Zo vzácnych drevín sa materiál zbiera pre brest, jaseň a javor horský. Lesné škôlky sú na území UMR Zvolen vo Zvolene, v Zolnej, v Hájnokoch a v Kováčovej. Najväčšou lesnou škôlkou je Biologická základňa Stráž obhospodarovaná Národným lesníckym centrom Zvolen, využívaná je hlavne pre potreby lesníckeho výskumu.

V území sú vymedzené všeobecné pásma hygienickej ochrany (PHO) a technické ochranné pásma, resp. pásma individuálne vymedzené podľa potreby – PHO prírodných zdrojov, priemyselných a ťažobných areálov, poľnohospodárskych dvorov, skládok odpadov, ČOV, odkaliska, ochranné pásma letiska, líniových objektov (diaľnic, ciest, železníc, elektrických vedení, plynovodov), ale aj cintorínov, kultúrno-historických a archeologických objektov a lokalít a pod.

V prílohe Správy o hodnotení navrhovaného strategického dokumentu je priestorový priemet pozitívnych prvkov územia okresu Zvolen (RÚSES, 2013).

3. Charakteristika životného prostredia vrátane zdravia v oblastiach, ktoré budú pravdepodobne významne ovplyvnené

Kvalita životného prostredia je premietnutá do environmentálnej regionalizácie Slovenska. Tento podklad diferencuje územie Slovenska do 5 stupňov z hľadiska stavu životného prostredia: 1. prostredie vysokej úrovne, 2. prostredie vyhovujúce, 3. prostredie mierne narušené, 4. prostredie narušené, 5. prostredie silne narušené. Územie Zvolena patrí narušeného prostredia, do tzv. Pohronskej oblasti (Banská Bystrica, Zvolen, Žiar nad Hronom, Žarnovica), ktorá patrí k 7 regiónom Slovenska s najnepriaznivejšou kvalitou životného prostredia, čo sa odráža aj na zdravotnom stave obyvateľstva.

Kvalita životného prostredia na území UMR Zvolen je ovplyvnená znečistením ovzdušia najmä dopravou a priemyslom. K stavu ovzdušia prispieva aj slabá vetranosť územia, nízka priemerná rýchlosť vetra, veľký podiel dní s bezvetrím, častý výskyt inverzií a hmiel.

Štruktúra priemyslu v zaťaženej oblasti je zastúpená predovšetkým drevárskym a spracovateľským priemyslom, výrobou tepelnej a elektrickej energie so značným únikom emisií, čo v konečnom dôsledku negatívne vplyva na kvalitu ovzdušia. Medzi najväčších prevádzkovateľov zdrojov znečistenia ovzdušia v okrese Zvolen v roku 2019 patrili Zvolenská teplárenská, a.s., Zvolen; Kronospan, s.r.o., Zvolen; Bučina Zvolen, a.s., Zvolen a Bioplyn, s.r.o., Budča. Celkovo z veľkých a stredných zdrojov znečistenia ovzdušia v okrese Zvolen v roku 2019 bolo vypustených do ovzdušia 42,555 t tuhých znečisťujúcich látok; 151,757 t SO₂; 414,318 t NO₂ a 173,481 t CO. V množstve emisií prepočítaných podľa rozlohy dosahuje okres Zvolen podpriemerné hodnoty v množstve tuhých znečisťujúcich látok 0,5 t/km², SO₂ 0,2 t/km² (SR 0,3 t/km²), NO₂ 1,1 t/km² (SR 1,2 t/km²) a CO 2,8 t/km² (SR 5,7 t/km²). Na celkovom znečistení ovzdušia sa podieľajú aj stredné a malé zdroje. V území UMR Zvolen sa nachádza niekoľko stredných zdrojov znečistenia ovzdušia od 0,2 do 5 MW výkonu (ide hlavne o plynové kotolne). Ďalšími zdrojmi znečistenia ovzdušia sú taktiež suspenzia a resuspenzia častíc z nedostatočne čistených komunikácií, stavenísk, skládok sypkých materiálov, vykurovanie domov na tuhé palivá, taktiež poľnohospodárstvo.

Doprava (predovšetkým cestná) je jedným z hlavných zdrojov negatívnych dopadov na životné prostredie. V súčasnosti zodpovedná za štvrtinu emisií skleníkových plynov a je dominantným znečisťovateľom ovzdušia a producentom hlukovej záťaže. Územím UMR Zvolen vedú významné dopravné ťahy, ktoré sú zdrojom znečisťujúcich látok a tiež hluku a vibrácií. Znečistenie ovzdušia má za následok desaťnásobne viac obetí ako dopravné nehody.

Kvalita ovzdušia na území UMR je monitorovaná automatickou monitorovacou stanicou SHMÚ na Ul. J. Alexyho vo Zvolene, v areáli ZŠ. Monitoruje sa množstvo emisií PM₁₀ a PM_{2,5}, v ostatnom období dochádza k opakovanému prekračovaniu priemernej dennej a ročnej koncentrácie meraných znečisťujúcich látok nad limitné hodnoty.

V registri prevádzok vyžadujúcich integrovanú prevenciu a kontrolu znečisťovania a vydaných integrovaných povolení (IPKZ) je na území UMR Zvolen evidovaných 6 prevádzok: Farma brojlerových kurčiat Bakova Jama Zvolen, Farma na výkrm brojlerov Lieskovec, Odkalisko Zvolen, Tepláreň Zvolen, Výroba surovej drevotrieskovej dosky, laminovanej drevotrieskovej dosky a impregnovaného papiera Zvolen, Výrobný areál Continental Teves Zvolen (časť Galvanické povrchové úpravy Zvolen).

Podmienkou sociálno-ekonomického rozvoja územia UMR Zvolen, aj celého kraja je budovanie nadradenej dopravnej infraštruktúry a modernizácia technickej infraštruktúry. Dobrá dopravná dostupnosť je výrazným faktorom potenciálneho rozvoja a jedným z kľúčových aspektov hodnotenia kvality života. Dopravná dostupnosť okresu je najmä vďaka napojeniu na R1 veľmi dobrá. Medzi dopravné priority patrí dobudovanie stredného a vonkajšieho dopravného okruhu Zvolena, obchvat a napojenie

Budče na R1, riešenie dopravného vstupu na Sliač zo Zvolena a Kováčovej, riešenie prístupu k priemyselnej zóne obce Lieskovec a iných špecifických funkčných území. Poloha územia UMR poskytuje optimálne podmienky pre dopravno-logistické centrum s potrebou rozvoja bývania a služieb v budúcnosti (logistické centrá, dopravný uzol R1/železnica/letisko).

Dopravný uzol Zvolen je jedným z ťažísk slovenskej cestnej siete. Z hľadiska hospodárskeho významu je najdôležitejší ťah R1-R2 v smere západ-východ, ktorý spája dve najväčšie slovenské mestá Bratislavu a Košice a poskytuje spojenie aj pre ďalšie regióny Slovenska. Z pohľadu európskej cestnej siete je významná historická trasa Varšava – Krakov – Trstená – Ružomberok – Banská Bystrica – Zvolen – Šahy – Budapešť, ktorá spája európske metropoly a zodpovedá reálnemu medzinárodnému dopravnému toku v severojužnom smere. Z hľadiska intenzity dopravy je jedným z najzaťaženejších úsekov cestnej siete na území UMR Zvolen úsek cez mesto Zvolen smerom na Košice (viac ako 20 000 automobilov denne). Cestná sieť v okrese je pomerne dobre rozvinutá, jej kvalita a stav sú však nedostatočné až havarijné (až 42% ciest, predovšetkým cesty III. tr.).

Meranie hluku na území UMR Zvolen sa realizuje na požiadanie v zmysle platnej legislatívy o ochrane zdravia. Hlavným zdrojom hluku územia UMR Zvolen je hluk z cestnej dopravy (predovšetkým R1) a železnice. Zdrojom hluku sú aj priemyselné prevádzky, logistika, stavebná činnosť, lokálne aj poľnohospodárska a lesnícka činnosť, ako aj samotné osídlenie. Špecifickým zdrojom aj nadmernej hlučnosti je letecká doprava na letisku Sliač, ktorá má negatívny dopad predovšetkým na obyvateľov mestskej časti Hájniky.

Kvalitu vôd negatívne ovplyvňujú bodové a plošné zdroje znečistenia. Najväčšie nebezpečenstvo z plošných zdrojov (poľnohospodárska činnosť) predstavuje zaťaženie vôd dusíkom a fosforom. Nadbytok dusičnanov a fosforu vo vodných zdrojoch významne prispieva k eutrofizácii a k znehodnocovaniu povrchových a podzemných vôd. Medzi významné priemyselné zdroje znečistenia povrchovej vody v okrese Zvolen patrí: Bučina DDD a ŽOS Zvolen so strojárskou výrobou, ktoré odvádzajú odpadové vody do toku Slatina a čiastočne aj do toku Zolná, taktiež hydínárske závody, odkiaľ sú odpadové vody odvádzané do toku Zolná. Zdrojom znečistenia sú tiež samotné sídla, odpadové vody z čistiarní odpadových vôd, žumpy, netesná kanalizácia, divoké skládky, areály poľnohospodárskej výroby, poľné hnojiská a pod. Zdrojmi znečistenia povrchových a podzemných vôd sú tiež environmentálne záťaže a skládky odpadu nachádzajúce sa na okrajoch sídiel, ale aj na poľnohospodárskej a aj lesnej pôde. V okolí týchto zdrojov kontaminácie je zvýšené riziko koncentrácie škodlivých a toxických látok, ktoré sú však často neznáme. Ide o neregistrované a aj čierne skládky mimo súkromných areálov.

Monitoring kvality podzemných vôd realizuje a zverejňuje SHMÚ. Územie UMR Zvolen je začlenené predovšetkým do hydrogeologického rajónu SK200220FP - Puklinové a medzizrnné podzemné vody severnej časti stredoslovenských neovulkanitov. Chemický stav útvarov podzemných vôd v rámci rajónu je dobrý. Kvantitatívny stav útvarov podzemných vôd je taktiež dobrý. Do územia UMR Zvolen úzkym výbežkom popri toku Hrona zasahuje aj hydrogeologický rajón SK1000700P - Medzizrnné podzemné vody kvartérnych náplavov Hrona. Kvantitatívny stav útvarov podzemných vôd tohto rajónu je dobrý. Chemický stav útvarov podzemných vôd tohto rajóna bol v ostatnom období opakovane vyhodnotený ako zlý. Boli zistené nevyhovujúce zvýšené hodnoty NO_3^- , Cl^- , sírany SO_4^{2-} , fosforečnany PO_4^{3-} , As a celkového organického uhlíka TOC. Dusičnany NO_3^- potvrdil aj Test III – Povrchové vody - test zhoršenia chemického a ekologického stavu súvisiacich útvarov povrchových vôd v dôsledku prieniku znečisťujúcich látok z útvarov podzemných vôd. Požiadavkám nevyhovovali ani zvýšené koncentrácie Mn a celkového Fe, predovšetkým Fe^{2+} , boli prekročené hodnoty v skupine pesticídov, polyaromatických uhľovodíkov a prchavých alifatických uhľovodíkov. Nepriaznivé hodnoty boli však namerané mimo územia UMR Zvolen.

Monitoring kvality minerálnych prameňov vykonáva RÚVZ.

Na území UMR Zvolen prebieha monitorovanie kvantity a kvality povrchových vôd v zmysle Rámcovej smernice o vode (smernica 2000/60/ES Európskeho parlamentu a Rady z 23. októbra 2000, ktorou sa stanovuje rámec pôsobnosti pre opatrenia spoločenstva v oblasti vodného hospodárstva) a s ňou súvisiacich smerníc.

Zoznam vodných útvarov, relevantné prvky kvality a rozpis monitorovania za účelom hodnotenia ekologického stavu, ekologického potenciálu a chemického stavu útvarov povrchových vôd na obdobie 2016 - 2021 (výrez)

POPIS VODNÉHO ÚTVARU							RELEVANTNOSŤ										Obdobie 2016-2021											
KOD	TYP	Názov VÚ	R km od	R km do	Dĺžka VÚ	Charakter	Prvky kvality										2016		2017		2018		2019		2020		2021	
							Fytoplanktón	Fyrobentos (• umelé substráty)	Maložvierky	Bentonické bezstavovce (•• exotné planktonových)	Ryby*	HYMO	FCHPK	Relevantné látky	ES/EP	CHS	ES/EP	CHS	ES/EP	CHS	ES/EP	CHS	ES/EP	CHS	ES/EP	CHS		
SKR0001	K4M	HRON	280	265	15,00	PR	N	R	R	R	R	R	R	R	R	N												
SKR0002	K3S	HRON	265	225	40,00	PR_NO	N	R	R	R	R	R	R	R	R	N			X	X			X*	X			X	X
SKR0003	K2S	HRON	225	174,5	50,50	PR_NO	N	R	R	R	R	R	R	R	R	N			X	X			X*	X			X	X
SKR0004	R1(K2V)	HRON	174,5	82	92,50	PR_NO	N	R	R	R	R	R	R	R	R	N			X*	X	X			X	X			X
SKR0005	R2(P1V)	HRON	82	0	82,00	PR_NO	N	R	N	R	R	R	R	R	R	N	X		X*	X	X			X	X			X
SKR0008	K3M	SLATINA	59,00	50,20	8,80	PR	N	R	R	R	R	R	R	R	R	N									X*	X		
SKR0009	K3M	SLATINA	48,00	41,40	6,60	HMWB	N	N	R	R	R	R	R	R	R	N					X*	X						
SKR0011	K2S	SLATINA	41,40	7,20	34,20	PR_NO	N	R	R	R	R	R	R	R	R	N			X	X			X*	X			X	X
SKR0012	K2S	SLATINA	4,70	0,00	4,70	HMWB	N	N	R	R	R	R	R	R	R	N			X	X			X*	X				
SKR0013	K3M	ZOLNA	34	17	17,00	PR_NO	N	R	R	R	R	R	R	R	R	N									X*	X		
SKR0014	K2S	ZOLNA	17	6,2	10,80	PR_NO	N	R	N	R	R	R	R	R	R	N			X	X			X	X			X	X
SKR0015	K2S	ZOLNA	6,2	0	6,20	PR_NO	N	R	R	R	R	R	R	R	R	N	X					X					X*	X
SKR0078	K2M	NERESNICA	23,9	0	23,90	PR	N	R	N	R	R	R	R	R	R	N					X*	X						

Poznámky: R - relevantný prvok, N - nerelevantný prvok, PR - prirodzený vodný útvar, PR_NO - prirodzený vodný útvar po nápravných opatreniach, K - kandidát, vodný útvar ešte nebol testovaný, AWB - umelý vodný útvar, HMWB - významne zmenený vodný útvar, typy - podľa vyhlášky MPŽPRR č. 418/2010 Z. z.

/zdroj:https://www.vuvh.sk/rsv2/download/02_Dokumenty/26_Ramcovy_program_monitorovania_vod/P4_1_2_1_2_1_1.pdf

Prioritné látky (látky sú uvedené v Zozname III Zákona NR SR č. 364/2004 Z. z. o vodách v znení neskorších predpisov) a niektoré ďalšie znečisťujúce látky (zlúčeniny tributylcínú, benzo(a)pyrén) zodpovedali priaznivému bilančnému stavu (A) v 2 miestach pre najväčšie prípustné koncentrácie (NPK). Nepriaznivý pasívny bilančný stav (C) bol zistený v 2 miestach pre NPK a v 4 miestach pre ročný priemer (RP), určujúcim ukazovateľom bol fluorantén. V rokoch 2020 aj 2019 pretrvával pasívny bilančný stav (C) v miestach Slatina - Zvolen a Zolná - ústie. Na toku Hron je sledovaných 39 monitorovaných miest, z nich 25 nespĺňa požiadavky na kvalitu vôd (stav k 25. 11. 2021). Všeobecnými ukazovateľmi, ktoré nespĺňajú požiadavky na kvalitu povrchovej vody sú O₂, BSK₅, pH, EK (vodivosť), CHSK_{Cr}, N-NO₂, N-NO₃, N-NH₄, N_{celk.}, P_{celk.}, AOX, Ca, TOC, z hydrobiologických mikrobiologických ukazovateľov abundancia fytoplanktónu, chlorofyl-a, kultivovateľné mikroorganizmy pri 22 °C a zo syntetických látok Antracén (NPK), FLU (RP, NPK), B(b)fluorantén (NPK), B(k)fluorantén (NPK), PCP (RP), oktylfenol (RP*), 4-nonylfenol (RP*), Cyklod. pesticídy (RP), Chlórpyrifos (RP), B(a)P (RP*), Heptachlór (RP*, NPK*), TBT (RP*), kde * - potenciálne nevyhovuje požiadavkám na kvalitu vody podľa Nariadenia vlády SR č. 269/2010 Z. z. a č. 167/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov (< 12 meraní za rok).

Na území UMR Zvolen je registrovaných 19 environmentálnych záťaží (A – pravdepodobná environmentálna záťaž, B – environmentálna záťaž, C – sanovaná, rekultivovaná lokalita). Medzi B-environmentálne záťažie patria: Zvolen - Rušňové depo Cargo a.s., Sliac - letecké kasárne, Sliac - letisko

produktovod, Zvolen - Bučina biela impregnácia, Zvolen - Bučina stará depónia, Zvolen - Železničné opravovne a strojárne, Zvolen - Bučina čierna impregnácia, Zvolen - armádne objekty.

Environmentálne záťaž na území UMR Zvolen (stav k 19. 02. 2021)

Register	Environmentálna záťaž	Lokalita	Popis
A – Pravdepodobná environmentálna záťaž	Lieskovec - obaľovačka	Lieskovec	*
	Zvolen - Liaz Zvolen	Zvolen	*
	Zvolen - Môťová - odkalisko	Zvolen	*
B – Environmentálna záťaž	Zvolen - Rušňové depo, Cargo a.s.	Zvolen	Železničné depo a stanica - Dlhodobá manipulácia s nebezpečnými látkami - oprava a údržba koľajových vozidiel - rušňov.
	Sliač - letecké kasárne	Sliač	Základne bývalej Sovietskej armády - Nevhodné nakladanie s ropnými látkami Sovietskou armádou v lokalite Sliač-letisko-juh. Nevhodné skladovanie starých a nefunkčných automobilových akumulátorov. Z okolia vrtu LK-2 bolo zo zeme vybratých niekoľko sudov s vykurovacím olejom. Budova prístrešok č.90 s komínom, neoddeliteľne spojená s budovou č. 5 - uhoľná kotolňa, po vybudovaní v r. 1957 slúžil pre uskladnenie uhlia a pevného paliva. Neskôr slúžil k umiestneniu starých a nefunkčných transformátorov. Budova č. 5 až do r. 1984 slúžila ako uhoľná kotolňa pre vykurovanie celého areálu leteckých kasární. Vnútny priestor kotolne je poznačený spaľovaním uhlia a tvorbou dechtov s prítomnosťou PAU. Základy jedného z kotlov museli byť v minulosti sanované pre ich havarijné sadenie spojené s prelomením podlahových betónov. Pod základmi budovy sa predpokladá prítomnosť kontaminovaných zemín a podzemnej vody. Budova sklad zemiakov po vybudovaní v roku 1980 slúžil pre uskladnenie potravín, neskôr slúžil k umiestneniu starých a nefunkčných automobilových akumulátorov (baterkáreň).
	Sliač - letisko - produktovod	Sliač	Základne po bývalej Sovietskej armáde - Produktovod Vlkanová - Sliač (sever) v dĺžke 3 660 m bol ku koncu prevádzky vo veľmi zlom technickom stave, na viacerých miestach poškodený, s únikmi kerozínu. Na registrovanej lokalite došlo k jeho úmyselnému poškodeniu a kontaminácii ropnými látkami.
	Zvolen - Bučina - biela impregnácia	Zvolen	Ochrana a spracovanie dreva - Na lokalite bielej impregnácie sa nechával „odkvapkávať“ impregnačný olej zo železničných podvalov na nebezpečný povrch terénu. V súčasnosti je pozemok zatravnovaný a nevyužíva sa.
	Zvolen - Bučina - stará depónia	Zvolen	Ochrana a spracovanie dreva - Na lokalite sa „skládkoval“ opotrebovaný impregnačný olej a iné odpady asi v pôvodnej terénnej depresii. Hrúbka depónie je 0,5 - 2,8 m, pod prekryvom asi 0,5 - 1,5 m navážkových hĺn.
	Zvolen - Železničné opravovne a strojárne	Zvolen	Strojárska výroba - Výroba, oprava a údržba koľajových dopravných prostriedkov, špeciálnych strojov a zariadení v železničnej doprave. V areáli sa manipulovalo s PHM, olejmi, sú tam sklady nafty, opravárenské haly a pod.
	Zvolen - Bučina - čierna impregnácia	Zvolen	Ochrana a spracovanie dreva - Predmetná EZ je na pozemkoch Bučiny DDD s.r.o. od r. 2006, ktorá pozemky zatravnila a vykonáva sanačné čerpanie. Na lokalite už boli vykonané sanačné opatrenia a územie je chránené podzemnou testniacou stenou.
	Zvolen - armádne objekty	Zvolen	Základne armády SR - V objekte boli garážové dvory ťažkej vojenskej techniky a pravdepodobne aj sklady resp. ČS PHM. Na satelitnej snímke je zreteľne vidieť, že v areáli bolo veľmi veľa vojenskej techniky. Mesto plánuje areál prebudovať na bytové domy.
C – Snovaná, rekultivovaná lokalita	Sliač - letisko - juh	Sliač	Základne po bývalej Sovietskej armáde - Lokalita slúžila SA ako výdajňa so skladmi PHM, v susedstve sú garážové dvory. V súčasnosti sú tu sklady, bez manipulácie s ropnými látkami.
	Sliač - letisko - produktovod	Sliač	Základne po bývalej Sovietskej armáde - Produktovod Vlkanová - Sliač (sever) v dĺžke 3 660 m bol ku koncu prevádzky vo veľmi zlom

			technickom stave, na viacerých miestach poškodený, s únikmi kerozínu. Na registrovanej lokalite došlo k jeho úmyselnému poškodeniu a kontaminácii ropnými látkami.
	Sliač - letisko - sever II	Sliač	Základne po bývalej Sovietskej armáde - Lokalita slúžila SA ako sklady PHM pre vojenské letisko. PHM pre lietadlá (letecký benzín) sa dopravovali na letisko z Vlkanovej produktovodom a železničnou vlečkou. Ku koncu pobytu SA sa na lokalite prejavilo masívne znečistenie ropnými látkami.
	Zvolen - Železničné opravovne a strojárne	Zvolen	Strojárska výroba - Výroba, oprava a údržba koľajových dopravných prostriedkov, špeciálnych strojov a zariadení v železničnej doprave. V areáli sa manipulovalo s PHM, olejmi, sú tam sklady nafty, opravárenské haly a pod.
	Zvolen - Bučina - skládka tekutých odpadov	Zvolen	Skládka tekutých/pastovitých odpadov.
	Zvolen - bývalé Jegorovove kasárne	Zvolen	Základne po bývalej Sovietskej armáde - V čase pobytu SA v kasárňach tu boli ubytovne, administratívne budovy, parkovanie automobilov, sklad a výdajňa PHM (vrátane nádrže), pri Hrone aj umývací rampa.
	Zvolen - ČS PHM Neresnícka cesta	Zvolen	Čerpacia stanica PHM EZ vznikala z nedostatku vybavených nádrží, pri plnení nádrží a pri čerpaní pohonných hmôt.
	Zvolen - Širiny	Zvolen	Základne bývalej Sovietskej armády - V JV časti areálu bola menšia v zemi zapustená kovová nádrž na PHM (motorovú naftu) s objemom cca 20 m ³ , na Z okraji areálu sklady motorových a opotrebovaných olejov. PHM boli k technike a rádiolokátorom dopravované oceľovými a gumovými produktovodmi.
D – Environmentálna záťaž vyjadrená z registrov	-	-	-

/zdroj: PHRSR UMR Zvolen, 2022/

Medzi hlavné špecifické environmentálne záťažé územia UMR Zvolen patrí trvalé poškodenie životného prostredia mesta Sliač a jeho okolia v dôsledku prítomnosti jednotiek armády Sovietskeho zväzu v rokoch 1968 – 1990 a poškodzovanie životného prostredia v dôsledku pretrvávajúcej prevádzky leteckej základne a letiska. Na území obcí Budča, Kováčová a Lieskovec nie sú evidované environmentálne záťažé.

Nebezpečenstvo environmentálnych záťaží spočíva vo vyplavovaní znečistených podzemných vôd do recipientov počas intenzívnych zrážok (dlhé a vytrvalé dažde, topenie snehu) z dôvodu zvýšeného tlaku v pôde na vodný stĺpec. Do ČOV Zvolen sú podľa nahlásených údajov privádzané priemyselné odpadové vody s obsahom prioritných alebo relevantných látok. Vodné útvary sú znečistené v dôsledku priemyselných výrobných v Bučina DDD a. s., Zvolenská teplárenská a.s a vyplavovania starých EZ (Pentachlórfenol, 4-terc-oktylfenol, Benzo(a)pyrén, Fluórantén).

Priestorový priemet envirozáťaž v území dokumentuje schematická mapka v prílohe Správy o hodnotení navrhovaného strategického dokumentu.

Na území UMR Zvolen je menej lesnej a viac poľnohospodárskej pôdy ako je slovenský priemer. Územie tvorí 35% lesná pôda, 51% poľnohospodárska pôda a 14% ostatná pôda (slovenský priemer je 41% lesná pôda, 48% poľnohospodárska pôda a 10% ostatná pôda).

Fyzický stav porastov na území UMR Zvolen je relatívne dobrý. Aj väčšina lesov okresu Zvolen vykazuje slabé až stredné poškodenie. Silne poškodené porasty netvorí súvislé plochy lesov a sú viazané hlavne na výskyt smrečín mimo ich prirodzeného stanovišťa. Takýmito nestabilnými lesnými porastmi sú sekundárne smrečiny, kde podiel smreka je väčší alebo rovný 60% a ktoré nepatria do biotopov, kde dominoval smrek prirodzene, t. j. do biotopov Ls9.1, Ls9.2, Ls8. Takéto lesy sa v okrese Zvolen nachádzajú na približne 6300 ha, z toho viac ako 40% pokrývajú lesy so zastúpením smreka viac ako 90%. Koncentrácia takýchto lesov, ktorá je zvyčajne ešte sprevádzaná aj výsadbami úplne nepôvodných drevín ako napríklad

smrekovec opadavý, je situovaná do oblasti Kremnických vrchov, Javoria a Poľany. Nestabilné lesné monokultúry, takmer výlučne smrekové, sú náchylné k chorobnosti a fyzickej degradácie v podobe veterných smrští. V okrese Zvolen sú tieto lesy prevažne mladšie s ťažiskom veku okolo 60 rokov a je predpoklad, že s pribúdajúcim vekom môžu byť postihované v dôsledku veterných smrští alebo gradácie lykožrúta smrekového ešte výraznejšie. Poškodenie lesných porastov sa navonok prejavuje defoliáciou stromov. Veľkosť poškodenia závisí od imisií v ovzduší, od vplyvov biotických činiteľov (huby, plesne, podkôrny a drevokazný hmyz a zver) a tiež abiotických činiteľov (vietor, sneh, námraza, sucha a úpal, zosuvy, podmáčanie a antropogénna činnosť, vrátane nevhodného hospodárenia v lesoch). Uvedené činitele zvyčajne pôsobia komplexne a ich pôsobením sú najviac postihovanými drevinami smrek a za ním buk. Biota je celkovo poznačená urbanizačnými antropogénnymi vplyvmi, čo sa prejavuje nielen na spomínanom zdravotnom stave (poškodenosť, degradácia biotopov a spoločenstiev, narušenie prirodzeného prostredia a vývoja ekosystémov), ale aj na kvalite a druhovej skladbe vyskytujúceho sa rastlinstva a živočíšstva (nepôvodné, sekundárne, domestikované, synantropné druhy, nízka druhová rozmanitosť, ústup vegetačných plôch, fragmentácia územia, izolácia populácií). Z hľadiska ochrany prírody a biodiverzity sú dôležité biotopy, ktoré si vyžadujú asanačný manažment kvôli výskytu invázných rastlín. Pre prirodzenú vegetáciu predstavujú hrozbu tak expanzívne, ako aj šíriace sa nepôvodné druhy rastlín. Nástup a postupné šírenie nepôvodných druhov je často spojené aj s ich neúmyselným alebo zámerným zavliekaním. Invázne rastliny osídľujú rozmanité biotopy, kde postupným šírením vytlačujú domáce druhy, menia charakter a štruktúru pôvodného biotopu až postupne vytvárajú monodominantné porasty. Spomedzi nich sme v sledovanom území najčastejšie evidovali pohánkovca japonského (*Fallopia japonica*) a zlatobyľ kanadskú (*Solidago canadensis*). Oba druhy sa vyskytujú v intravilánoch viacerých obcí na rumoviskách, v záhradách, pri opustených budovách, mimo obcí zvyčajne na okrajoch ciest a pozdĺž brehov vodných tokov. Lokálne bola zaznamenaná slnečnica hľuznatá (*Helianthus tuberosus*) a iva voškovníkovitá (*Iva xanthiifolia*), do územia boli vnesené s kŕmnymi semenami pre lesnú zver. V k.ú Budča bol zaznamenaný ježatec laločnatý (*Echinocystis lobata*), pajaseň žliazkatá (*Ailanthus altissima*), zlatobyľ obrovská (*Solidago gigantea*) a ambrózia palinolistá (*Ambrosia artemisiifolia*). Lokálny výskyt majú zatiaľ hviezdnik ročný (*Stenactis annua*), netýkavka žliazkatá (*Impatiens glandulifera*), netýkavka malokvetá (*Impatiens parviflora*)(napr. v Kráľovej). Najväčšie plošné i druhové zastúpenie, ako aj šírenie sa predpokladá pozdĺž Hrona a v okrajových častiach intravilánu Zvolena.

Negatívne ovplyvnenie lesných aj mimolesných porastov sa prejavuje aj na plnení ich ekologických funkcií v krajine (ekologická významnosť, ekostabilizačné funkcie, migračné koridory a pod.).

Podľa RUSES okresu Zvolen (2013) je koeficient ekologickej stability na území mesta Zvolen 3,0, mesta Sliač 3,3, obce Budča 3,1, obce Kováčová 3,1 a obce Lieskovec 2,7. Priemerný stupeň ekologickej stability pre okres Zvolen bol stanovený na úrovni 3,3. Všetky obce územia UMR Zvolen prináležia do typu krajiny s vysokou ekologickou stabilitou, s výnimkou územia obce Lieskovec, ktorá spadá so typu krajiny so strednou ekologickou stabilitou.

Zvolen je hodnotený občanmi a turistami ako výrazne zelené mesto, mesto s množstvom zelene. Napriek tomu je podiel, ale hlavne zdravotný stav, kvalita, druhové zloženie plôch sídelnej zelene nedostatočné.

V Národnej sieti „zdravých miest SR“ je zapojených 15 sídel, medzi nimi aj Zvolen (Košice, Banská Bystrica, Bratislava, Liptovský Mikuláš, Martin, Nitra, Prešov, Stará Ľubovňa, Trenčín, Trnava, Turčianske Teplice, Zvolen, Levice, Spišská Nová Ves, Hronské Kľačany). Je taktiež vytvorená Asociácia Zdravých miest, ako dobrovoľné, záujmové a neziskové združenie samosprávy SR, ktorého cieľom je podpora zdravia obyvateľov miest a obcí. V rámci projektu „Zdravé mesto“ sa uskutočňujú rôzne aktivity, zamerané na podporu zdravia a zdravého životného štýlu.

Demografická situácia územia UMR Zvolen nasleduje trend demografického vývoja na Slovensku. Vývoj počtu obyvateľstva má dlhodobý klesajúci trend, predovšetkým z dôvodu sťahovania, čo má za následok zhoršujúcu sa demografickú štruktúru obyvateľstva územia UMR. V období od roku 2014 do roku 2020 poklesol počet obyvateľov územia UMR Zvolen o 878 obyvateľov, počet obyvateľov vzrástol v obciach Budča (+61) a Kováčová (+115), ale klesol v obci Lieskovec (-22), mestách Sliač (-77) a Zvolen (-955). Ročný priemerný pokles počtu obyvateľov na území UMR Zvolen v období 2014 – 2020 bol 125 osôb z toho 34 prirodzeným úbytkom a 99 sťahovaním.

Taktiež dlhodobý vykazuje územie, najmä mesto Zvolen, nadpriemerné starnutie obyvateľstva. Index starnutia na území UMR Zvolen v r. 2020 bol 145 (SR 107), je nad úrovňou SR aj kraja a rastie rýchlejším tempom. Okres má vyšší podiel obyvateľov v poproduktívnom veku (nad 65 rokov) a nižší podiel obyvateľov predproduktívneho veku (do 15 rokov) oproti priemeru kraja a SR. Podiel obyvateľov v produktívnom veku je na celonárodnej úrovni. Vekové zloženie obyvateľov územia UMR Zvolen v roku 2020 predstavovalo 13% obyvateľov vo veku 0 – 14 rokov, 68% vo veku 15 – 64 rokov a 19% je obyvateľov nad 65 rokov. Priemerný vek obyvateľa v okrese Zvolen je 43 rokov (SR 41,26 roka).

Problémom, najmä na území jadrového mesta Zvolen, je inklúzia marginalizovaných rómskych komunít. Rómske obyvateľstvo je situované v siedmich osídleniach, v ktorých sa nachádza 165 obydľí (päť osídlení v meste Zvolen a po jednom osídlení v obciach Budča a Lieskovec). V priemere má 96,67 % obydľí dostupný verejný vodovod a verejnú kanalizáciu. Medzi skupiny obyvateľstva ohrozené sociálnym vylúčením patria najmä rodiny s deťmi v ohrození, seniori, osoby so zdravotným postihnutím a osoby so sociálnym znevýhodnením (občania v núdzi), dlhodobý nedostatocne riešený problém najmä na území jadrového mesta je inklúzia marginalizovaných rómskych komunít.

Faktormi, ktoré ovplyvňujú zdravie obyvateľstva, sú znečistenie ovzdušia, kvalita povrchovej a podzemnej vody, pôdy, zlé hygienické podmienky, nedostatok potravy, spánku, zmenené klimatické podmienky, nesprávne stravovacie návyky, nevhodné zaobchádzanie s chemikáliami, ale aj neprimeraná fyzická aktivita – či už jej nedostatok alebo prebytok. Zmena klímy bude mať vplyv aj na faktory, ako je rozširovanie invázných rastlín a s tým spojené riziká, častejšie a menej predvídateľné záplavy a následky pre zdravie ľudí.

Degradácia pôdy má priamy dosah na kvalitu vody a ovzdušia, biologickú diverzitu a zmenu klímy. Môže tiež vyvolať zhoršenie zdravotného stavu obyvateľov a ohrozoť bezpečnosť potravín a krmív. Degradácia pôdy bude v globálnom, európskom i lokálnom meradle pokračovať pravdepodobne ešte rýchlejším tempom ako doteraz.

Na zdravotný stav obyvateľstva má vplyv aj geologické podložie, predovšetkým čo sa týka radónového rizika. Existujú zjavné korelácie medzi zvýšenou koncentráciou radónu a nepriaznivým zdravotným stavom obyvateľstva. Oblasť v okolí Zvolena vykazuje nízke až stredné radónové riziko, vysoké riziko v tejto oblasti identifikované nebolo. V prílohe Správy o hodnotení navrhovaného strategického dokumentu je schematická mapka dokumentujúca úroveň radónového rizika na území UMR Zvolen.

Z hľadiska prejavu geodynamických javov je územie UMR Zvolen postihnuté prevažne svahovými deformáciami, zosuvmi, vrátane aktívnych. V území na mnohých lokalitách dochádza k výmoľovej erózii, na vodných tokoch k hĺbkovej korytovej erózii. Pôdy územia, hlavne v období bez vegetačnej pokrývky, postihuje urýchlená vodná erózia, na plochých chrbtoch sa skôr výnimočne prejavuje veterná erózia. Mieru zraniteľnosti pôd okrem samotných pôdnych vlastností ovplyvňuje aj charakter vegetačnej pokrývky a využívania územia. Zatravnené časti územia majú z hľadiska erózných procesov na pôde najoptimálnejšie využívanie, nakoľko trávne porasty majú vysokú pôdoochrannú protieróznú funkciu. Na

ornej pôde je náchylnosť k degradácii pomerne veľká, treba tu uplatniť zásady optimálnej priestorovej štruktúry a využívania územia a podľa potreby zaviesť osobitnú sústavu hospodárenia, predchádzať aplikáciou vhodných protierózných opatrení organizačného, agrotechnického a vegetačného charakteru.

Na strednom Slovensku majú zemetrasenia ohniská v Kremnických a Štiavnických vrchoch a postihujú aj región Zvolena a Banskej Bystrice. Za posledných 70 rokov bola najvyššia intenzita zemetrasenia v regióne 5° podľa Mercalli-Cancaniho stupnice v rozsahu 1 – 12°.

Podľa hodnotenia zdravotného stavu obyvateľstva Slovenska (Vilinová, 2012) mal okres Zvolen v období 1997 – 2007 vysoko nepriaznivý zdravotný stav obyvateľstva, pričom sa v sledovanom období zhoršoval. Počet negatívnych indikátorov zdravotného stavu obyvateľstva výrazne prevyšuje počet pozitívnych indikátorov. Najzávažnejším prevládajúcim indikátorom boli choroby tráviacej sústavy, ďalej nádory, choroby dýchacej sústavy, choroby žliaz s vnútorným vylučovaním. Problémovým indikátorom bola aj dostupnosť lekárskej starostlivosti pre deti a dospelých.

Stredná dĺžka dožitia v okrese Zvolen v roku 2019 bola takmer 75 rokov u mužov a takmer 82 rokov u žien, je o niečo vyššia ako slovenský priemer a vykazuje zvyšujúci sa trend.

Okres Zvolen mal od r. 2009 ako jediný v kraji pozitívnu bilanciu migračného salda, aj keď len minimálne. Z okresu sa sťahujú najmä mladí ľudia v produktívnom veku. Najčastejšie odchádzajú do susedných okresov Banská Bystrica a Detva a taktiež do Bratislavy. Z okresu sa za uvedené obdobie vysťahovali najmä produktívni obyvatelia – prevažne mladí vo veku 25 - 39 rokov, ktorí tvorili až 41% všetkých vysťahovaných. Najväčší podiel (41%) z vysťahovaných nad 15 rokov malo úplné stredoškolské vzdelanie a 33% malo vysokoškolské vzdelanie.

Index ekonomického zaťaženia obyvateľov okresu Zvolen (48) bol v roku 2009 pod úrovňou kraja aj SR (49), rástol však rýchlejšie a dnes je blízko priemeru kraja a SR. Od roku 2009 index vzrástol o 11 p.b., vzhľadom na populačný vývoj v okrese je predpoklad, že index bude naďalej rásť. Vzhľadom na starnutie obyvateľstva okresu je predpoklad, že ekonomické zaťaženie obyvateľstva bude naďalej rásť.

Nezamestnanosť v okrese je dlhodobo pod priemerom kraja aj Slovenska, v polovici roku 2020 dosiahla 5,35% (3,5% pred koronakrízou) a je druhá najnižšia v kraji. Výnimku predstavuje dlhodobá nezamestnanosť marginalizovanej rómskej komunity a v budúcnosti významnejšie zastúpenie žien nad 65+ spôsobené zmenou legislatívy odchodu do dôchodku. Okres má mierne vyšší podiel uchádzačov o zamestnanie (UoZ) starších ako 55 rokov. V porovnaní s krajom má okres tiež nadpriemerný podiel uchádzačov do 24 rokov. Podiel UoZ s maximálne základným vzdelaním (16%) je v porovnaní s krajským aj slovenským priemerom výrazne nižší. V priemere sú UoZ z okresu Zvolen v evidencii kratšie ako je obvyklé v kraji. Podiel dlhodobo nezamestnaných (27%) je pod krajským priemerom aj priemerom SR. V okrese je stále relatívny nedostatok voľných pracovných miest. V r. 2020 ÚPSVaR evidoval 342 voľných pracovných miest a 2 205 UoZ (z toho 1593 na území UMR Zvolen). Najväčší podiel uchádzačov má stredoškolské vzdelanie. Aj napriek pretrvávajúcej nezamestnanosti v okrese sú stále voľné pracovné miesta najmä na pozície kvalifikovaných pracovníkov a remeselníkov, pomocných pracovníkov a pracovníkov v službách a obchode. Nedostatok pracovných príležitostí re sociálne znevýhodnených obyvateľov vytvára potrebu pomoci získať zamestnanie v úzkej spolupráci s ostatnými podpornými organizáciami, napr. aj v sociálnych podnikoch a podporou spoločensky zodpovedného podnikania vo všetkých oblastiach. Na území UMR Zvolen bolo v roku 2021 registrovaných 5 podnikov so sociálnym zameraním – 1 všeobecný registrovaný sociálny podnik a 4 integračné podniky.

Priemerná nominálna mzda zamestnancov na úrovni 1 182 eur je nad priemerom kraja a dosahuje 93% slovenského priemeru, pričom je ovplyvnená nízkym podielom sektorov s vysokými mzdami. Muži zarábajú o 20% viac ako ženy. Priemerná nominálna mesačná mzda v okrese Zvolen vzrástla oproti roku 2009 o 60%, v roku 2019 dosiahla úroveň 1 182 EUR, čo je o 6% viac ako je priemer kraja a o 6,6% pod úrovňou priemernej mzdy v SR. V okrese Zvolen sú rozdiely medzi priemernou mzdou žien a mužov vyššie ako krajský priemer, muži zarábajú v priemere o 20,2% viac ako ženy. V priemere najviac zarábajú zamestnanci vo verejnej správe a obrane, vo finančných a poisťovacích činnostiach a v priemysle. Najnižšie mzdy majú zamestnanci v administratívnych a podporných službách a v ubytovacích a stravovacích službách, taktiež v umení, zábave a rekreácii. Podiel poberateľov pomoci v hmotnej núdzi v okrese Zvolen klesol od roku 2010 na tretinu. Tento podiel je dlhodobo pod krajským priemerom. Okres má nízky podiel obyvateľov v hmotnej núdzi (1,66 %), čo ho zaraďuje na 36. priečku v rámci všetkých okresov SR.

Angažovanosť občanov vo veciach verejných je všeobecne nízka. Volebná účasť v okrese Zvolen vo voľbách do orgánov samosprávy obcí v roku 2018 bola iba 45,23% čo je pod krajským aj slovenským priemerom (BBSK 47,91%, SR 48,67%). Dlhodobo nízka volebná účasť v okrese je vo voľbách do Európskeho parlamentu a to len 25,67%.

Z hľadiska vodného hospodárstva sa územie UMR Zvolen vyznačuje pomerne dobrým napojením obyvateľstva na vodovodnú, kanalizačnú sieť a ČOV. V roku 2019 v okrese Zvolen bol podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov 95,6% (UMR Zvolen 97%, BBSK 87,7% a SR 89,5%). Obec Budča mala iba 82,06% podiel zásobovaných obyvateľov, problémy s kapacitou vodovodu boli evidované vo Zvolene-časť Lukové a v Kováčovej. Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť bol v r. 2019 na území UMR Zvolen 94% (BBSK 62,4%, SR 69,1%) a podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s ČOV 78,1% (BBSK 60,1%, SR 68,7%), teda nad priemerom BBSK aj SR. Obce, ktoré sa rozrastajú, budú potrebovať rozšíriť existujúcu infraštruktúru. Najnižší podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu je v obci Kováčová, a to 53,51%, naopak najvyšší podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu je v meste Zvolen a to 97,69%.

V období 2014 – 2019 v okrese Zvolen vzrástla spotreba pitnej vody obyvateľstva (z 1 873 tis. m³ na 1 942 tis. m³, nárast o 3,68 %), spotreba elektrickej energie v hospodárstve (z 133 538 MWh na 142 846 MWh, nárast o 6,97 %), spotreba zemného plynu v hospodárstve (z 14 623 tis. m³ na 20 762 tis. m³, nárast o 41,98 %). Narástlo aj množstvo vody čistenej v čistiarnach odpadových vôd v rokoch 2014 – 2019 v BBSK (z 51 487 tis. m³/rok na 54 356 tis. m³/rok, nárast o 5,57 %), väčšina z týchto vôd sú vody zrážkové, keďže väčšina priestoru UMR nemá delenú kanalizáciu.

Zdrojom komunálnych odpadov sú obyvatelia a podnikateľské subjekty, ktoré majú na území UMR Zvolen svoje prevádzky. Na území UMR Zvolen bolo v r. 2020 vyprodukovaných 440kg komunálneho odpadu na obyvateľa. V období 2014 – 2020 došlo k zvýšeniu množstva komunálneho odpadu na 1 obyvateľa a tiež podielu separovaného odpadu. V období 2014 – 2020 v okrese Zvolen narástlo množstvo komunálneho odpadu z 24 182,59 t na 27 095,52 t a množstvo vyseparovaného odpadu z 6 312,13 t na 10 391,83 t. Vyseparovaný odpad tvorí v území UMR Zvolen 39% podiel, čo je pod priemerom Slovenskej republiky (43,67 %) a Európskej únie (48 %). V roku 2020 spomedzi miest a obcí územia UMR Zvolen najlepšie separovali obec Lieskovec (69,52%), mesto Sliač (44,45%) a mesto Zvolen (33,77%). Obec Budča má problémy s recykláciou odpadu najmä z dôvodu slabého environmentálneho povedomia obyvateľov.

Množstvo odpadu v okrese Zvolen v rokoch 2014 – 2020

Územie/ Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Množstvo komunálneho odpadu (t)	24 182,59	22 590,26	24 705,28	29 352,11	28 765,85	27 440,33	27 095,52
Množstvo kom. odpadu na 1 obyv. (t)	0,35	0,33	0,36	0,43	0,42	0,40	0,39
Množstvo vyseparovaného odpadu (t)	6 312,13	5 773,90	7 098,82	11 709,17	10 827,81	9 930,19	10 391,83
Podiel vyseparovaného odpadu (%)	26,10	25,56	28,73	39,89	37,64	36,19	38,35
Množstvo skládkovaného odpadu (t)	14 349,97	17 262,14	17 323,07	17 324,45	17 260,78	16 559,39	16 703,69

/zdroj: PHRSR UMR Zvolen, 2022/

Podľa materiálu „Predbežné hodnotenie povodňového rizika v čiastkovom povodí Hrona – aktualizácia 2018“ k potenciálne ohrozeným územiám patria dva úseky o celkovej dĺžke cca 10 km na toku Hrona v mestách Zvolen a Sliač, cca 3 km na toku Neresnice v meste Zvolen, 1,5 km na toku Pomiaslo v meste Zvolen a cca 5 km na toku Slatina taktiež na území mesta Zvolen.

Mestá a obce územia UMR Zvolen majú spracované povodňové plány záchranných prác. Mesto Zvolen je zaradené v III. Povodňovom úseku, kde je v zmysle Povodňového plánu zabezpečovacích prác je ohraničený vodný tok Hron od rkm 144,125 – 162,335 so všetkými prítokmi v tomto povodí. Hron a jeho prítoky má viacero miest, ktoré by boli zaplavené aj pri Q100 ročnej vode. Hron a väčšie vodné toky majú na niektorých úsekoch okresu Zvolen realizované protipovodňové opatrenia (okrem Hrona Neresnica, Zolná, Hučava, Lukavica). Niektoré úseky malých tokov sú upravené len drobnými miestnymi úpravami. Z hľadiska ochrany územia pred povodňami sú nebezpečné najmä malokapacitné priepusty, premostenia a vtoky do krytých profilov.

Časti so sústredeným výskytom stresových faktorov patria k problémovým v dôsledku už samotného výskytu a koncentrácie stresových faktorov. Jedná sa o zastavané územia, obzvlášť s funkciou výrobnou a skladovou, ale aj lokality s obytnou a obslužnou funkciou. Problematické sú aj časti územia s výskytom technických objektov (cesty, železnice, elektrické vedenia, letisko, produktovody a pod.), tiež intenzívne poľnohospodársky využívané územia. Tieto časti krajiny sa vyznačujú aj výskytom sekundárnych stresových javov, akými sú znečistenie, kontaminácia, devastácia, ale aj prítomnosť negatívnych faktorov ako hluk, vibrácie, žiarenie a pod. V takýchto územiach bude nevyhnutné k realizácii cieľov PHRSR UMR Zvolen pristupovať obzvlášť citlivo.

Rovnako opatrnosť pri plánovaní a pri realizácii naplánovaných projektov a aktivít bude potrebná na lokalitách stretu ohrozujúcich prvkov (stresových faktorov, primárnych aj sekundárnych) s prvkami ohrozenými (chránené územia, ekologicky, kultúrno-historicky, či inak významné časti krajiny, prírodné zdroje, prvky ÚSES, ochranné pásma chránených území aj technických objektov a pod.).

Pôdy, útvary povrchových a podzemných vôd, lesné porasty, ovzdušie, ale aj samotný priestor sú prírodnými zdrojmi, k akémukoľvek využívaniu ktorých je potrebné pristupovať v zmysle príslušných predpisov.

V zmysle Nariadenia vlády SR č. 58/2013 Z. z. o odvodoch za odňatie a neoprávnený záber poľnohospodárskej pôdy k najkvalitnejším pôdam patria pôdy kvalitatívna skupiny 1. – 4.. Aktivita a projekty lokalizované na tieto skupiny pôd musia byť posudzované so špeciálnym dôrazom. Na území UMR Zvolen sa takéto pôdy nevyskytujú. Pre každé katastrálne územie sú určené najkvalitnejšie skupiny pôd podľa bonitovaných pôdnoekologických jednotiek (BPEJ). , na území mesta Zvolen patria k najkvalitnejším pôdam pôdy kódu Bonitovaných pôdno-ekologických jednotiek (BPEJ) 0506002, 0506042, 0511002, 0511005, 0511015, 0511045, 0512003, 0556202, 0556402, 0557002, 0557003, 0557202, 0711042, v k.ú. Zolná pôdy kódu 0511002, 0511005, 0512003, 0557002, 0557003, 0711005, 0771232, 0771233 a v k.ú. Lukové pôdy kódu BPEJ 0511005, 0512003, 0557402, 0571232, 0757202, 0771202,

0771213, 0771233, 0771242. Na území mesta Sliač sú to v k.ú. Rybáre 0506005, 0511002 a v k.ú. Hájniky 0506005, 0511002, 0511005, 0511045, 0512003, 0565015, 0765212, 0765215, 0771002, 0771202, 0771212. V obci Budča sú najkvalitnejšími pôdami pôdy kódu 0506002, 0511002, 0512003, 0556002, 0771212, na území obce Kováčová 0506002, 0557002, 0565015, na území obce Lieskovec 0511002, 0511005, 0512003, 0557002, 0557202, 0561212, 0765402, 0771233.

Vodné toky Hron, Slatina a Zolná sú vodohospodársky významnými vodnými tokmi. Slatina je na úseku 48,00 – 53,20 km vodárenským vodným tokom.

Poľnohospodárske pôdy územia Zvolena, Sliača, Budče a Lieskovca patria k zraniteľným oblastiam zmysle Zákona NR SR č. 364/2004 Z. z. o vodách (vodný zákon) v znení neskorších predpisov. Všetky vodné útvary povrchových vôd boli citovaným nariadením vlády SR ustanovené za citlivé oblasti.

Na území UMR Zvolen je vyhlásené ochranné pásmo prírodného liečivého zdroja v Sliači a Kováčovej s I. a II. stupňom ochrany. Obciam Sliač a Kováčová bol zároveň udelený Štatút kúpeľného miesta s vymedzeným kúpeľným územím. Ochranné pásmo II. stupňa tohto zdroja zahŕňa v rámci územia UMR Zvolen k. ú. Zvolen, Zolná, Sliač, Budča, Kováčová a Lieskovec.

Bude dôležité dbať, aby plánovanými aktivitami a projektami nebolo zasahované do významných krajinných prvkov, akými sú lesy, nelesné drevinové porasty, trvalé trávne a bylinné porasty, vodné útvary, ale aj sídelné parky, aleje – všetky prvky, ktoré tvoria kostru územného systému ekologickej stability, taktiež neprerušovať línie biokoridorov a plôch biocentier. Zachovaniahodné sú predovšetkým časti krajiny významné na nadregionálnej úrovni (biocentrá a biokoridory nadregionálneho významu), ale aj prvky významné na regionálnej, i lokálnej úrovni (biocentrá a biokoridory regionálneho a lokálneho významu).

K územiu UMR Zvolen majú priestorový vzťah nasledovné prvky ÚSES: NRBC1: Biocentrum nadregionálneho významu Kremnické vrchy – Mláčik (k.ú.: Železná Breznica, Hájniky (Sliač), Sielnica, Trnie, Kašova Lehôtka (Trnie)), NRBC2: Biocentrum nadregionálneho významu Boky (k.ú.: Budča, Trnie, Budička (Trnie), Turová), RBc2: Biocentrum regionálneho významu Bakova jama (k.ú.: Rybáre(Sliač), Lieskovec, Zvolen), RBc5: Biocentrum regionálneho významu Severné Javorie (k.ú. : Zvolen, Môťová (Zvolen), Kráľová (Zvolen), Zvolenská Slatina, Slatinka (Zvolenská Slatina), Michalková, Dobrá Niva, Sása, Podzámčok), RBc6: Biocentrum regionálneho významu Údolie Slatiny (k.ú. : Môťová (Zvolen), Slatinka (Zvolenská Slatina), Zvolenská Slatina), NRBK 1: Biokoridor nadregionálneho významu Hron, NRBK 2: Biokoridor nadregionálneho významu Kremnické vrchy – Boky, RBK1: Biokoridor regionálneho významu Slatina, RBK2: Biokoridor regionálneho významu Neresnica, RBK4: Biokoridor regionálneho významu Boky - Štiavnické vrchy, RBK5: Biokoridor regionálneho významu Bakova jama – Poľana-západ, RBK6: Biokoridor regionálneho významu Bakova jama – Slatina a niekoľko genofondovo významných lokalít.

Funkciu lokálnych biocentier plnia plochy lesných porastov, ale aj súvislé porasty nelesnej drevinovej vegetácie, hlavne skupinová vegetácia na svahoch, na dnách dolín, strží, výmoľov, na medziach, terénnych hranách, aj v rámci intenzívne využívannej poľnohospodárskej krajiny, či v rámci zastavaných území. Vodné toky a sprievodné brehovité porasty, ale aj ďalšie prvky vegetácie líniového charakteru (sprievodná vegetácia komunikácií), okraje lesa (hranica lesa a nelesnej krajiny – ekotónová zóna) plnia funkciu biokoridorov, teda migračných trás vybraných druhov živočíchov. Ostatná vegetácia (vrátane trvalých trávnych porastov) plní funkciu interakčných prvkov. Všetky uvedené časti krajiny majú veľký význam z hľadiska zachovania a ochrany biodiverzity, sú nevyhnutnými časťami krajiny pre výskyt a reprodukciu druhov viazucich sa k takýmto stanovišťam (biotopom). Obzvlášť dôležité je plánovanie a realizácia

činností v územiach s výskytom významných, prioritných, chránených, či ohrozených druhov rastlín a živočíchov.

Osobitný režim starostlivosti a hospodárenia, a teda aj plánovania a realizácie nových aktivít a projektov, sa vzťahuje k územiám legislatívne vymedzeným z hľadiska európskej (Natura2000) a národnej legislatívy (chránené územia národnej siete chránených území). Na území UMR Zvolen nimi sú: CHA Arborétum Borová hora, NPR Boky, NPR Mláčik, PP Potok Zolná, PP Zolniansky lahar, ÚEV Boky, ÚEV Mláčky, navrhované ÚEV Slatinka. V území UMR Zvolen sa nachádzajú chránené stromy – duby v Kováčovej, Borovica Ľudmily Podjavorinskej v Sliači a Hrab v Lukovom.

V rámci riešeného územia sú vymedzené početné pásma hygienickej ochrany a ochranné technické pásma technických prvkov – prírodných zdrojov, diaľnic a ostatných cestných komunikácií, železníc, letiska, ČOV, poľnohospodárskych dvorov, výrobných a dobývacích areálov, skládok, odkaliska, ČOV, infraštruktúrnych rozvodov a produktovodov, ale aj cintorínov, kultúrno-historických pamiatok, archeologických nálezísk a pod. V rámci týchto území platí špecifický režim hospodárenia, tieto skutočnosti bude potrebné brať pri realizácii aktivít a projektov do úvahy a rešpektovať všetky vymedzené ochranné pásma.

V prílohe Správy o hodnotení navrhovaného strategického dokumentu je priestorový priemet negatívnych prvkov územia okresu Zvolen (RÚSES, 2013).

4. Environmentálne problémy vrátane zdravotných problémov, ktoré sú relevantné z hľadiska strategického dokumentu

Hlavnými problémami územia UMR Zvolen sú:

V oblasti ľudských zdrojov

- Znižovanie počtu obyvateľov a odchod obyvateľov v produktívnom veku z územia.
- Starnutie obyvateľstva a zvyšovanie dopytu po vybraných sociálnych a zdravotníckych verejných službách.
- Nedostatok kvalitných pracovných miest pre všetky vekové skupiny.

V oblasti infraštruktúry

- Nesystematická/nedostatočná údržba existujúcej infraštruktúry.
- Zmena klímy a životného prostredia.

V oblasti procesov

- Súdržnosť a spolupráca v území.

Problémy územia UMR Zvolen boli stanovené pomocou tzv. analýzy problémov. Je to metóda založená na skúsenostiach miestnych expertov. Cieľom bolo identifikovať a pomenovať hlavné problémy, ktoré existujú v danej tematickej problémovej oblasti na území UMR Zvolen, pre ktoré sa navrhovaný strategický plán spracováva. Hodnotenie vychádzalo zo slabých stránok z analýzy SWOT, medzi ktorými boli vyhľadávané súvislosti v postupnosti „príčina -> problém -> následky“.

Strom problémov bol vstupom na formulovanie strategického plánu, pričom sa vychádzalo z predpokladu, že strategický dokument bude riešiť príčiny problémov a nie ich dôsledky. Preklopením stromu problémov vznikne „strom cieľov“. Do tohto hodnotenia vstupovali environmentálne aspekty do každej z 5 tematických problémových oblastí (viď Strom problémov, číta sa zdola nahor: dole sú zaznamenané príčiny problémov, v strede problémy a hore následky neriešenia problémov).

Strom problémov územia UMR Zvolen

Možné následky neriešenia problémov				
Odchod mladých ľudí a mladých rodín z územia. Nedostatočná konkurencieschopnosť územia. Nedostatočná výkonnosť cestovného ruchu. Nedostatočná podpora a využitie výsledkov inovácií a výskumu. Negatívne dôsledky klimatickej zmeny - vysoké teploty vzduchu a periódy horúčav, záplavy. Negatívne javy prostredia (povodne, erózie a zosuvy. Negatívny vplyv dopravy na stav ovzdušia. Nárast počtu dopravných nehôd. Nedostatok financií v samospráve na rozvoj a služby				
Problém 1 Nedostatočne využitý inovatívny potenciál v území	Problém 2 Nedostatočný stav životného prostredia	Problém 3 Nevhodná dopravná infraštruktúra	Problém 4 Nedostatočný rozsah a nerovnomerná kvalita verejných služieb	Problém 5 Nerovnomerná kvalita života v území
Príčiny - Nízka úroveň spolupráce medzi univerzitou, samosprávou a podnikateľským sektorom. - Nedostatočné medzisektorové sieťovanie a sieťovanie podnikateľských subjektov. - Žiadny priemyselný park – existujúci ani pripravovaný. Žiadna špecializovaná podnikateľská zóna. - Klesajúca intenzita poľnohospodárstva. - Obmedzené možnosti samosprávy poskytovať nové služby a inovovať. - Nízky počet spoločných projektov subjektov UMR Zvolen. - Nedostatočná podporná infraštruktúra pre kreatívny priemysel. - Zhoršovanie kvality vzdelávania vzhľadom na potreby trhu práce a životných zručností. - Letisko bez civilnej prevádzky.	Príčiny - Pohrónská zaťažená oblasť. - Narušenie kvality ovzdušia z dôvodu priemyslu, výroby energie a dopravy. - Environmentálne záťaž. - Nárast množstva odpadu. - Čierne skládky odpadu. - Nedostatočne vybudovaná environmentálna infraštruktúra. - Nedostatočná kapacita vodovodnej a kanalizačnej siete. - Zastarané inžinierske siete. - Nepripravenosť na klimatické zmeny. - Nedostatočné environmentálne povedomie obyvateľov a podnikateľov.	Príčiny - Vysoký podiel ciest v havarijnom a nevyhovujúcom stave. - Nárast počtu vozidiel. - Nezavedený integrovaný systém dopravy v území. - Neefektívny parkovací systém v mestách Zvolen a Sliač. - Chýbajúci elektronický informačný systém MHD. - Nedostatočný rozsah siete pre cyklotransportu a cykloturistiku. - Žiadny terminál kontajnerovej dopravy.	Príčiny - Nepriaznivá ponuka bytov z hľadiska ich veľkosti a ceny najmä pre mladé rodiny. - Nedostatočný rozsah a integrácia sociálnych a zdravotných služieb. - Vysoký podiel lekárov nad 65 rokov. - Zhoršovanie kvality vzdelávania vzhľadom na potreby trhu práce a životných zručností. - Pomaly sa rozvíjajúca podpora systému inklúzie vo vzdelávaní. - Nedostatok kvalifikovaných záujemcov o prácu v školstve. - Zvyšujúci sa vekový priemer pedagógov. - Požiadavky na zvýšenie rozsahu sociálnych a zdravotných služieb z demografických dôvodov. - Odliv a nedostatok kvalifikovaného personálu pre oblasť sociálnej a zdravotnej starostlivosti. - Obmedzené možnosti samosprávy poskytovať nové služby, nedostatok finančných prostriedkov samospráv na rozvoj a modernizáciu moderných služieb. - Nízky počet spoločných projektov subjektov UMR Zvolen.	Príčiny - Nevyhovujúci technický stav kultúrnej a športovej infraštruktúry. - Nedostatočný rozsah participatívnych projektov. - Nízky počet spoločných projektov subjektov UMR Zvolen, nedostatok finančných prostriedkov a personálnych kapacít samospráv na prípravu a realizáciu projektov.

/zdroj: PHRSR UMR Zvolen, 2022/

V strome problémov bolo identifikovaných 5 problémov:

- Problém 1 Nedostatočne využitý inovatívny potenciál v území.
- Problém 2 Nedostatočný stav životného prostredia.
- Problém 3 Nevhodná dopravná infraštruktúra.
- Problém 4 Nedostatočný rozsah a nerovnomerná kvalita verejných služieb.
- Problém 5 Nerovnomerná kvalita života v území.

Predovšetkým Problém 2 – Nedostatočný stav životného prostredia má charakter environmentálny. V rámci všetkých uvedených problémových okruhov je možné identifikovať aj **problémové okruhy** odrážajúce sa **v oblasti environmentálnej a ekologickej**.

Za konkrétnejšie problémové okruhy a výzvy, ktoré sa týkajú environmentálnych aspektov, v priestorovom kontexte územia UMR Zvolen možno označiť:

- vysoká surovinová a energetická náročnosť hospodárstva, budov, majetku, nedostatky na strane spotreby, produkcie a distribúcie energií, slabá úroveň využívania obnoviteľných zdrojov energie,
- negatívne dôsledky zmeny klímy,
- nedostatočný rozsah, stav a údržba infraštruktúry vodného hospodárstva,
- nedostatočná úroveň separácie, recyklácie, zhodnocovania odpadov, vrátane biologicky rozložiteľného odpadu,
- nízka podpora obehového hospodárstva,
- neracionálne využívanie vôd,
- nedostatočná ochrana a obnova prírody, zachovanie a obnova ekosystémov biodiverzity,
- nízke ekologické povedomie obyvateľstva a podnikateľského sektora, slabá zainteresovanosť a účasť verejnosti pri záležitostiach starostlivosti o životné prostredie.
- nevyhovujúci stav životného prostredia, narušené a zaťažené prostredie,
- nedostatočná bezpečnosť v oblasti životného prostredia (katastrofy), dopravy, digitalizácie (kybernetická bezpečnosť), sociálnych služieb, prostredia miest a obcí,
- výskyt ohrozujúcich prvkov v krajine (výroba, skladovanie, energetika, doprava a iná technická infraštruktúra, vlastné sídla atď.), ktoré sú pôvodcom negatívnych, stresových javov – znečistenie, hluk, vibrácie, zápach, žiarenie, produkcia odpadov, vrátane nebezpečných, odpadových vôd a pod.,
- početný výskyt environmentálnych záťaží, vrátane nebezpečných,
- početný výskyt degradovaných plôch (negatívne procesy a javy prejavujúce sa predovšetkým na pôde – prevažne vodná s výmoľová, výnimočne veterná erózia, zhutnenie pôdy, znečistenie, strata úrodnosti a pod., ale aj na horninovom prostredí – kontaminácia, svahové deformácie),
- nevyhovujúci stav dopravnej a ostatnej technickej infraštruktúry, chýbajúca infraštruktúra,
- nízky stupeň ekologickej stability (prevažne v poľnohospodársky využívanej a urbanizovanej),
- nízky stupeň ekologickej významnosti územia, slabé zastúpenie chránených či inak významných častí prírody a krajiny,
- slabý dôraz na výskyt chránených, vzácných a ohrozených rastlinných a živočíšnych druhov a ich biotopov,
- slabá druhová rozmanitosť, biodiverzita niektorých ekosystémov, biotopov a druhov územia,
- slabý podiel ekostabilizačných prvkov v mimolesnej krajine, predovšetkým nelesnej drevinovej a bylinnej vegetácie,

- nízky podiel, zlý stav a nevhodné zloženie existujúcej sídelnej vegetácie,
- nízky podiel zelených prvkov v urbanizovanom prostredí (zelené strechy, zelené steny a vertikálna zeleň, vegetačný mobiliár a pod.) prevažne v mestách,
- nevhodná druhová skladba lesnej a nelesnej drevinovej a bylinnej vegetácie, nepôvodné druhy, invázne druhy, silná synantropizácia, poškodenosť porastov,
- nevhodný pomer, priestorové usporiadanie, veľkosť a tvar plôch využívania územia, prevažne problémových (napr. územia veľkoblokovej ornej pôdy),
- slabé využívanie existujúcich neúžitkových objektov a plôch v nevyhovujúcom alebo nevyužívanom stave,
- záber poľnohospodárskych a lesných pozemkov na účely výstavby a realizácie aktivít/projektov,
- nepriaznivé odtokové pomery, slabý podiel vodných prvkov v krajine, nedostatočná schopnosť krajiny optimálne hospodáriť s vodou, nevhodné využívanie plôch z hľadiska odtokových pomerov,
- nerešpektovanie obmedzení a limitov vyplývajúcich z potenciálu územia (rôzna vhodnosť niektorej časti územia pre rôzne aktivity),
- nedostatočná protipovodňová ochrana, predovšetkým v úsekoch s potenciálnym povodňovým rizikom,
- nedostatočné uplatňovanie adaptačných opatrení na zmenu klímy,
- nedostatočné uplatňovanie mitigačných opatrení na zmiernenie dopadov klimatickej zmeny, na znižovanie vplyvov zdrojov a na záchyt skleníkových plynov,
- nepriaznivá kvalita vôd niektorých vodných útvarov, predovšetkým povrchových,
- kolízia záujmov rozvojových aktivít/projektov so záujmami ochrany prírody, zachovania prírodnosti, obnovy krajiny, prírodných zdrojov, pamiatkových objektov a hodnôt, územný stret s chránenými územiami, s územným systémom ekologickej stability,
- ohrozovanie vyskytujúcich sa druhov rastlínstva a živočíšstva a ich biotopov realizovanými aktivitami,
- nedostatočné uplatňovanie ekostabilizačných, revitalizačných a rekultivačných opatrení v narušených častiach územia,
- pretrvávajúce používanie nevhodných, voči životnému prostrediu nešetrných postupov, technológií a zariadení,
- pomalé zavádzanie inovatívnych prístupov, predovšetkým najlepších dostupných technológií (BAT),
- nedostatočné uplatňovanie systémových environmentálne orientovaných manažmentových opatrení vo výrobe, logistike, distribúcii, zásobovaní, nevhodný manažment,
- neefektívne využívanie ekosystémových služieb spoločnosťou,
- nerešpektovanie obmedzení a limitov vyplývajúcich z príslušných predpisov na ochranu prírody a krajiny (stupne ochrany prírody a krajiny, ochrana prírodných zdrojov – lesných, pôdných, vodných, ochrana technických prvkov, pamiatková ochrana, ochrana zdravia atď.),
- nedostatočné uplatňovanie manažmentových opatrení na zabezpečenie optimálnej priestorovej štruktúry a využívania územia,
- nedostatočná integrácia environmentálnych princípov do priestorovo-plánovacích procesov a do sektorových politík,
- absencia komplexnej (integrovanej) starostlivosti a prevencie, stret záujmov odvetví,
- nedostatočné využívanie miestneho rozvojového potenciálu,

- preferencia ekonomických aspektov pred ekologickými a environmentálnymi, nekoordinovaný rozvoj podnikateľských aktivít bez zohľadnenia environmentálnych aspektov, výrazné tlaky investorov, lobizmus, klientelizmus,
- vysoko nepriaznivý zdravotný stav obyvateľstva vo vybraných významných ukazovateľoch,
- nevyhovujúca úroveň zdravotnej starostlivosti, nedostatočný počet zdravotníckeho personálu, nedostatočná sieť zdravotníckych zariadení,
- nedostatočná pohybová aktivita obyvateľstva, predovšetkým detí a dorastu, na úrovni školskej aj mimoškolskej,
- chýbajúca občianska vybavenosť, nedostatočná sieť športovísk a voľnočasových pohybových areálov v rámci sídiel i v extravilánoch, vrátane plôch určených pre netradičné pohybové aktivity a športy,
- nedostatočné, miestami až formálne uplatňovanie nástrojov starostlivosti o životné prostredie,
- nízka environmentálna propagácia a motivácia,
- absencia potrebných ľudských, technických, finančných kapacít na podporu a realizáciu environmentálnych prístupov,
- nízka technická a finančná podpora.

Hlavným environmentálnym problémom územia UMR Zvolen podľa PHRSR UMR Zvolen je zmena klímy a životného prostredia. Tento problém vyžaduje maximálnu pozornosť a skutočne účinné riešenia, nielen v územnom kontexte UMR Zvolen, ale patrí k najpálčivejším globálnym problémom a výzvam súčasnosti celej planéty.

Hlavnými sektorovými environmentálnymi problémami územia UMR Zvolen podľa PHRSR sú nedostatočná kvalita životného prostredia, vysoké emisie z motorovej dopravy, nedostatočná kvalita zdravia a života, nedostatočná kvalita verejnej správy v tvorbe, realizácii a hodnotení verejných politík, slabé zapojenie obyvateľov do tvorby, realizácie a kontroly verejných politík (vrátane tých environmentálneho charakteru).

5. Environmentálne aspekty vrátane zdravotných aspektov zistených na medzinárodnej, národnej a inej úrovni, ktoré sú relevantné z hľadiska strategického dokumentu, ako aj to, ako sa zohľadnili počas prípravy strategického dokumentu

Informačnými zdrojmi použitými pre vypracovanie PHRSR UMR Zvolen boli aktuálna legislatíva EÚ a SR predovšetkým z oblasti regionálneho rozvoja a obecného zriadenia, ale aj z ďalších relevantných oblastí, vrátane legislatívy z oblasti ochrany životného prostredia, jeho zložiek, prírodných zdrojov, ochrany prírody a krajiny, ochrany zdravia obyvateľstva, obrany a bezpečnosti, prírodných hrozieb, kultúrnej a pamiatkovej ochrany atď.

Dokument PHRSR UMR Zvolen sa tvoril súčasne s tvorbou strategických dokumentov na národnej a regionálnej úrovni a odráža súčasný stav prípravy predmetných dokumentov.

Medzi dôležité strategické dokumenty vo vzťahu k PHRSR UMR Zvolen patria taktiež Agenda 2030, Vízia a stratégia Slovenska do roku 2030, Program Slovensko, Slovensko 2030, Partnerská dohoda SR, Plán obnovy a odolnosti SR, Národný investičný plán, Koncepcia územného rozvoja Slovenska, odborné publikácie SAV a ďalšie.

Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj je súhrnom globálnych záväzkov, reagujúcich na najzávažnejšie výzvy súčasnosti. Pre Slovensko rieši 6 prioritných oblastí:

- Vzdelanie pre dôstojný život.
- Smerovanie k znalostnej a environmentálne udržateľnej ekonomike pri demografických zmenách a meniacom sa globálnom prostredí.
- Znižovanie chudoby a sociálna inklúzia.
- Udržateľné sídla, regióny a krajina v kontexte zmeny klímy.
- Právny štát, demokracia a bezpečnosť.
- Dobré zdravie.

Slovensko 2030 – Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do r. 2030 je základným implementačným dokumentom plnenia národných priorít Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj Organizácie spojených národov v Slovenskej republike. Zároveň plní úlohu Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR v zmysle Zákona NR SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja. Definuje priority a ciele rozvoja Slovenska v troch integrovaných rozvojových programoch pokrývajúcich kľúčové oblasti rozvoja: ochrana a rozvoj zdrojov, ich udržateľné využívanie a rozvoj komunit. Priority a ciele dlhodobej stratégie udržateľného rozvoja boli ďalej rozpracované v Národnom investičnom pláne, odvetvových stratégiách jednotlivých orgánov ústrednej štátnej správy, plánoch hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja samosprávnych krajov, miest a obcí a zároveň boli premietnuté do prípravy programového obdobia EÚ 2021 – 2027, predovšetkým do Partnerskej dohody a Operačného programu Slovensko.

Vízia Slovenska do roku 2030: Slovensko je krajina úspešných udržateľne sa rozvíjajúcich regiónov, ktorá poskytuje kvalitné a bezpečné prostredie pre zdravý a plnohodnotný život všetkých obyvateľov.

Podľa dokumentu „Slovensko 2030“ patrí územie UMR Zvolen medzi mestské regióny a aglomerácie využívajúce svoj rastový potenciál. UMR tvoria územie a zázemie miest s viac ako 30 000 obyvateľmi v jadrovom sídle, ktoré plnia úlohu regionálnych až nadregionálnych hospodárskych, akademických a kultúrnych centier. Súčasťou dokumentu Slovensko 2030 sú 2 špecifické priority a 2 ciele:

Environmentálne aspekty sú definované v rámci špecifickej priority 1: Zabezpečenie udržateľnosti rozvoja územia a harmonizácia dynamiky rozvoja jednotlivých funkčných systémov miest ako motora rozvoja regiónov a zabezpečenie ich udržateľnosti, a to najmä s dôrazom na:

- Zlepšenie a dobudovanie napojenia aglomerácie na blízke veľké sídla, zlepšenie dopravy medzi jadrom aglomerácií a ich zázemím.
- Efektívne riešenie problematiky životného prostredia spojenej s koncentráciou veľkého množstva obyvateľov a adaptácia aglomerácie na zmenu klímy.
- Zabezpečenie dostatočného rozsahu služieb, občianskej vybavenosti a predchádzanie vzniku a prehlbovania sociálneho vylúčenia.
- Zlepšovanie podmienok pre posun podnikov smerom ku konkurencieschopnosti založenej na znalostiach a inováciách v rámci regionálnych inovačných ekosystémov.
- Zohľadnenie zvýšenia nákladov na výstavbu, údržbu a modernizáciu infraštruktúry v mestských aglomeráciách.

Cieľom je zmiernenie a odstránenie disproporcií medzi rozvojom jadrového sídla a jeho okolia a harmonizácia rozvoja jednotlivých funkčných systémov ako sú bývanie, doprava, výroba, služby, rekreácia a prírodné ekosystémy na regionálnej úrovni.

Partnerská dohoda SR na roky 2021 – 2027 je základný strategický dokument s celoštátnym dosahom, a ktorým sa stanovuje stratégia, priority a opatrenia pre účinné a efektívne využívanie prostriedkov z fondov politiky súdržnosti Európskej únie na programové obdobie 2021 – 2027. Dokument je v štádiu prípravy.

Environmentálne ciele tejto stratégie relevantné z hľadiska PHRSR UMR Zvolen:

Cieľ 2 - Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa

V rámci tohto cieľa boli určené hlavné oblasti intervencie:

Podpora energetickej efektívnosti, znižovania emisií skleníkových plynov, obnoviteľné zdroje energie, vývoj inteligentných energetických systémov; adaptácia na zmenu klímy, prevencie rizík a odolnosti voči katastrofám; zlepšenie kvality vôd a stavu v zásobovaní vodou a čistení odpadových vôd; prechod na obehové hospodárstvo s dôrazom na odpadové hospodárstvo; ochrana prírody, krajiny, biodiverzity a ekosystémových služieb; zabezpečenie prieskumu, sanácie a monitorovania environmentálnych záťaží; zlepšenie kvality ovzdušia; udržateľná multimodálna mestská mobilita; ENRAF.

Aj pri ďalších cieľoch tejto stratégie (Cieľ 1 – Inteligentnejšia a konkurencieschopnejšia Európa, Cieľ 3 – Prepojenejšia Európa, Cieľ 4 – Sociálnejšia Európa, Cieľ 5 – Európa bližšie k občanom) v rámci definovaných oblastí intervencie možno identifikovať aj viacero relevantných environmentálnych aspektov.

Plán obnovy a odolnosti SR je postavený na globálnej vízii Slovenska ako inovatívnej ekonomiky, ktorá je motorom udržateľného ekonomického rastu a zárukou úspešného zvládnutia zelenej a digitálnej transformácie, Slovenska ako moderného štátu, ktorý poskytuje občanom kvalitné verejné služby a napokon Slovenska ako zdravej krajiny, ktorá vytvára predpoklady na plnohodnotné využívanie ľudského a prírodného kapitálu. Je komplexnou odpoveďou EÚ na dôsledky krízy spojenej s pandemiou COVID-19, ako aj reakciou na identifikované hlavné výzvy a systémové nedostatky slovenskej ekonomiky. Plán obnovy a odolnosti je zameraný na päť kľúčových oblastí verejných politík (Oblasť 1 – Zelená ekonomika, Oblasť 2 – Vzdelávanie, Oblasť 3 – Veda, výskum a inovácie, Oblasť 4 – Zdravie a Oblasť 5 – Efektívna verejná správa a digitalizácia).

Environmentálne aspekty sú identifikované najmä v rámci Oblasti 1 Zelená ekonomika, kde definovanými komponentmi sú:

- Obnoviteľné zdroje energie a energetická infraštruktúra
- Obnova budov
- Udržateľná doprava
- Dekarbonizácia priemyslu
- Adaptácia na zmenu klímy

a v Oblasti 4 Zdravie:

- Moderná a dostupná zdravotná starostlivosť
- Humánna, moderná a dostupná starostlivosť o duševné zdravie
- Dostupná a kvalitná dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť

Aj v rámci ďalších oblastí (Oblasť 2 – Vzdelávanie, Oblasť 3 – Veda, výskum, inovácie a Oblasť 5 – Efektívna verejná správa a digitalizácia) sú viac či menej priamo či nepriamo zakomponované relevantné environmentálne aspekty.

Spôsob poskytovania prostriedkov z Plánu obnovy a odolnosti SR stanovuje Zákon NR SR č. 368/2021 Z.z. o mechanizme na podporu obnovy a odolnosti.

Národný investičný plán

Národný investičný plán SR 2018 – 2030, pilotná verzia (NIP) má povahu nadrezortného a integrovaného strategického dokumentu, definujúceho prioritné témy a kľúčové programy do roku 2030, dokumentované indikatívnymi projektmi, prostredníctvom ktorých bude vybudovaná nová hospodárska a sociálna infraštruktúra, prípadne sa zlepší stav existujúcej infraštruktúry, s cieľom postupného naplnenia dlhodobých potrieb Slovenskej republiky.

NIP v nadväznosti na ciele udržateľného rozvoja Agendy 2030 OSN obsahuje charakteristiky súčasného stavu, želaného stavu v roku 2030 a kľúčové investičné programy a projekty v nasledovných oblastiach: doprava, energetika, informatizácia a elektronické komunikácie, výskum a inovácie, zdravotníctvo, životné prostredie, poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo, sociálna inklúzia a zamestnanosť, regionálny rozvoj. Projekty zaradené do NIP sú indikatívne a boli navrhnuté na základe existujúcich sektorových stratégií. Vznik novej verzie NIP sa predpokladá z dlhodobej vízie a priorít a z dlhodobých stratégií. NIP je v štádiu prípravy.

Koncepcia územného rozvoja Slovenska (KURS) je celoštátnou územnoplánovacou dokumentáciou, ktorá vyjadruje hlavné ciele územnoplánovacej politiky štátu, priestorový rozvoj SR v celoštátnych a medzinárodných súvislostiach. KURS bola sformulovaná na základe požiadaviek rovnovážneho sídelného rozvoja, zabezpečenia rovnocennej dostupnosti k infraštruktúram, zachovania a rozvoja biodiverzity, prírodného a kultúrneho dedičstva, zachovania prvkov prírody, vyjadreného v princípoch trvalo udržateľného rozvoja. Definuje mnohé environmentálne aspekty relevantné z hľadiska PHRSR UMR Zvolen.

Catching-Up Regions (CURI) je iniciatívou EÚ na pomoc dobiehajúcim regiónom – na podporu rastu a inovácií v nich, odstránenie prekážok pre lepšie využívanie európskych fondov a na zvýšenie prínosu týchto investícií. Iniciatívu od roku 2015 realizuje Európska komisia v spolupráci so Svetovou bankou. Počas realizácie CURI v Banskobystrickom samosprávnom kraji experti Svetovej banky, v spolupráci so zamestnancami Úradu BBSK a miestnymi odborníkmi, zanalyzujú prekážky rýchlejšieho rastu regiónu a vypracujú odporúčania opatrení a projektov, ktoré sú pre kraj kľúčové pre rozvoj jeho potenciálu. V prebiehajúcej druhej fáze Iniciatívy tímy odborníkov pracujú na 5 témach - Komponentoch Akčného plánu pre rast a zamestnanosť: Komponent 1 – Integrovaný, inteligentný a udržateľný dopravný systém (TRANS), Komponent 2 – Zosúladenie existujúcej ponuky stredných odborných škôl s potrebami trhu práce (VET), Komponent 3 – Prepojenie priemyslu na pracoviská výskumu a vývoja (R&D), Komponent 4 – Integrovaný model zdravotných a sociálnych služieb pre seniorov (HSS), Komponent 5 – Zlepšenie integrácie skupín ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením.

Všetky komponenty okrajovo zohľadňujú aj určité environmentálne aspekty relevantné z hľadiska PHRSR UMR Zvolen.

Priamym podkladom boli územnoplánovacie dokumentácie obcí územia UMR Zvolen, relevantné strategické dokumenty EÚ, SR, BBSK, obcí UMR Zvolen, relevantné interné materiály BBSK, obcí územia UMR Zvolen, údaje Štatistického úradu SR, Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, MIRRI, MŽP SR a pod.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja na roky 2022 – 2030

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja (PHRSR BBSK) je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je spolu s Územným plánom veľkého územného celku Banskobystrický kraj kľúčovým dokumentom pre riadenie samosprávy v oblasti regionálneho rozvoja. PHRSR kraja je nástroj na koncepčný a cieľavedomý rozvoj kraja. Definuje víziu a stratégiu rozvoja kraja a na ich základe tvorí plán opatrení, aktivít, ktorými dosahuje určené priority a strategické ciele a ktoré berú ohľad na demografické, ekonomické, sociálne a environmentálne špecifiká a príležitosti v kraji. Dokument je v štádiu prípravy.

Vízia rozvoja BBSK do roku 2030: Vytvárať pracovné príležitosti, zlepšovať kvalitu verejných služieb a prakticky podporovať samosprávy ako kľúčových aktérov rozvoja kraja.

Hlavný cieľ BBSK: Zvýšiť atraktivnosť kraja pre obyvateľov, investorov a návštevníkov.

Tento prístup je vyjadrený v 4 prioritách a 10 strategických cieľoch BBSK: Priorita 1 Konkurencieschopná a udržateľná ekonomika, Priorita 2 Zelený kraj pre budúce generácie, Priorita 3 Zdravá, vzdelaná a súdržná spoločnosť, Priorita 4 Prepojený kraj. Environmentálne aspekty sú obsiahnuté predovšetkým v rámci Priority 2 Zelený kraj pre budúce generácie, kde bol stanovený strategický cieľ 2.1 Zabezpečiť efektívnu ochranu a obnovu (všetkých zložiek) životného prostredia, s dôrazom na zmiernenie zmeny klímy a zvýšenie odolnosti kraja na jej nepriaznivé dôsledky.

Väčšina z uvedených dokumentov sa zameriava alebo zohľadňuje aj environmentálne aspekty, vzhľadom na ich charakter, územnú a obsahovú previazanosť, sú z hľadiska PHRSR UMR Zvolen rozhodujúcim vstupom. Do PHRSR UMR Zvolen sú priamo premietnuté všetky kľúčové aspekty jednotlivých obcí územia UMR Zvolen a regiónu BBSK, vrátane environmentálnych. PHRSR UMR Zvolen svojim schválením nahradí uvedené parciálne strategické dokumenty miest a obcí na území UMR Zvolen.

Základným podkladovým materiálom pre spracovanie PHRSR UMR Zvolen bola Vstupná správa IÚS UMR Zvolen.

V tomto dokumente boli environmentálne aspekty súčasťou Priority 2 Ekologický región. V tejto prioritě išlo o dosiahnutie čistého a zdravého prostredia pre budúce generácie.

Strategickým cieľom tejto priority bolo zlepšiť kvalitu zložiek životného prostredia.

Špecifické ciele boli nasledovné:

- Zvýšiť energetickú efektívnosť a znížiť emisie skleníkových plynov
- Zvýšiť adaptáciu na zmenu klímy, prevenciu rizík a odolnosť voči katastrofám
- Zlepšiť kvalitu vôd a stav v zásobovaní vodou a čistení odpadových vôd
- Zaviesť systém obehového hospodárstva
- Zlepšiť ochranu prírody, krajiny, biodiverzity a ekosystémových služieb
- Znížiť environmentálne záťaž¹⁰
- Zlepšiť kvalitu ovzdušia
- Budovať environmentálne povedomie a podporovať občiansky aktivizmus a dobrovoľníctvo

Merateľné ukazovatele:

- Emisie znečisťujúcich látok v ovzduší v okrese Zvolen (tony, ŠÚ SR),
- Miera recyklácie komunálneho odpadu za obce UMR (% , ŠÚ SR),
- Miera skládkovania komunálneho odpadu (% , ŠÚ SR).

Aj v ostatných prioritách (Priorita 1 – Inovatívny región, Priorita 3 – Prepojený región, Priorita 4 – Súdržný a vzdelaný región a Priorita 5 – Kvalitný život v regióne) boli zakomponované environmentálne aspekty.

Environmentálne aspekty boli tiež uvažované v rámci všetkých realizovaných analýz a hodnotení pre identifikáciu hlavných problémov, kľúčových výziev, potenciálov a limitov, vrátane environmentálnych limitov.

V rámci prípravy PHRSR UMR Zvolen boli uplatnené nasledovné postupy a analýzy, ktoré sa viac či menej venovali aj environmentálnym aspektom:

Prieskumy

V období 2018 – 2021 sa na území UMR Zvolen realizovalo viacero prieskumov, všetky v meste Zvolen. V rokoch 2017 – 2021 realizovalo Mesto Zvolen prieskum s názvom „Vysvedčenie pre mesto Zvolen – prieskum spokojnosti obyvateľov so službami samosprávy“. Cieľom prieskumu bolo zistiť názory občanov na 16 oblastí života v meste. V máji 2019 Mesto Zvolen realizovalo dotazníkový prieskum medzi rodičmi detí, ktoré v tom čase navštevovali materské, základné, stredné školy a osemročné gymnáziá. Cieľom prieskumu bolo zistiť spokojnosť a názory rodičov na rôzne aspekty školstva vo Zvolene. Vo februári a marci 2018 uskutočnil Mestský úrad vo Zvolene v spolupráci so Združením Slatinka, CVČ Domino a s Krajskou knižnicou Ľ. Štúra „Prieskum potrieb mladých ľudí vo Zvolene v roku 2018 – Ako sa žije mladým ľuďom? Kvalitatívny prieskum „Novo vynárajúce sa potreby detí a mladých ľudí v meste Zvolen 2019“ bol súčasťou projektu Nadácie pre deti Slovenska pod názvom „Novo vynárajúce sa potreby detí a mladých ľudí na Slovensku a projektu s názvom: Zvyšovanie informovanosti a participácie občanov vo verejných politikách zameraných na deti a mladých ľudí na samosprávnej úrovni“. Projekt bol realizovaný v partnerstve s Mestom Zvolen a Združením Slatinka.

Mesto Sliač, obce Budča, Kováčová a Lieskovec nerealizovali žiadny prieskum.

Analýza PESTLE

Analýza PESTLE bola použitá pre analýzu vonkajšieho prostredia. Ide o analýzu rôznych (P) politických, (E) ekonomických, (S) sociálnych, (T) technologických, (L) legislatívnych a (E) ekologických faktorov. V analýze vonkajších faktorov sa vychádzalo najmä z opisu globálnych megatrendov a ich hodnotenia z pohľadu Slovenskej republiky, z dokumentu Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 a ďalších dokumentov MIRRI a SAV.

Environmentálne aspekty boli vzhľadom na ich prierezovosť viac či menej priamo alebo nepriamo zohľadňované v podstate rámci všetkých analyzovaných faktorov.

Analýza ekologických faktorov vyústila do hodnotenia a výziev globálnych megatrendov pôsobiacich v súčasnosti v oblasti životného prostredia, teda aj Slovenska. Analýzy na úrovni Slovenska nevykazujú priaznivé výsledky vo väčšine hodnotených ukazovateľov, napriek tomu, že Slovensko patrí k 30 krajinám s najkvalitnejším životným prostredím podľa hodnoty indexu environmentálnej výkonnosti (EPI). Máme pretrvávajúcu vitalitu ekosystémov a solídny systém ochrany životného prostredia. Najhoršie hodnoty dosahuje kvalita ovzdušia (predovšetkým znečistenie tuhými časticami), stav lesov a kvalita habitatov. Dlhodobu dochádza k strate prírodného kapitálu SR, nedostatočne využívame nástroje na znižovanie emisií, máme výrazné ekonomické straty v dôsledku zmeny klímy, pričom tieto budú narastať, máme negatívnu ekologickú stopu, naša ekonomika spotrebúva viac prírodných zdrojov na obyvateľa ako je naša kapacita tvoriť tieto zdroje, zaostávame v ekologických inováciách, máme jedno z energeticky najnáročnejších hospodárstiev v EÚ, väčšina využívaných energetických zdrojov je neobnoviteľných, kritická situácia je v sektore dopravy, zelené obstarávanie tvorí len nepatrný podiel na celkovom objeme

obstarávaných tovarov a služieb, máme nízku mieru recyklácie, vysoké percento skládkovaného odpadu, poškodené lesné porasty, nevyhovujúcu kvalitu poľnohospodárskej pôdy, vôd, vysoké erózne ohrozenie pôd, početné environmentálne záťaže a pod.

Uvedené národné (niektoré aj medzinárodné, globálne) problémové okruhy boli hlavnými analyzovanými ukazovateľmi stanovenia ekologických faktorov aj v rámci analýzy PESTLE v rámci prípravy PHRSR UMR Zvolen.

Hodnotenie a výzvy globálnych megatrendov z pohľadu Slovenskej republiky

Globálny megatrend	Relevancia/SR	Hlavné výzvy
Rozdielne globálne populačné trendy	Silná	Zastavenie demografického poklesu a riadená migrácia
Zvyšujúca sa miera urbanizácie vo svete	Stredná	Podporiť koncept udržateľných miest a sídiel
Meniace sa zaťaženie chorobami a riziká pandémie	Stredná	Prevenca a komplexné stratégie prepojenia environmentálnych a zdravotných opatrení
Zrýchľujúci sa technologický pokrok	Silná	Podporovať progresívne technologické riešenia postavené na nízkouhlíkových prístupoch a princípoch predbežnej opatrnosti
Pokračujúci hospodársky rast	Silná	Rozvíjať koncept rastu v kontexte obehovej ekonomiky a alternatív k meraniu kvality rastu
Multipolárny svet	Silná	Podporovať mierové riešenie konfliktov a medzinárodnú spoluprácu
Intenzívnejšia globálna súťaž o zdroje	Silná	Efektívne využívanie zdrojov a dematerializácia výroby a potreby
Rastúci tlak na ekosystémy	Silná	Zameranie na príčiny tlaku a komplexné riešenia
Zmena klímy – zvyšovanie závažnosti problému a dôsledkov	Silná	Pokračovať v mitigácii, príprava nízkouhlíkovej stratégie a podpora adaptačných opatrení
Rastúce znečistenie životného prostredia	Silná	Hľadať prepojenie technických a politických riešení v kontexte rozvoja nových ekonomických modelov
Diverzifikujúce sa prístupy k riadeniu	Stredná	Hľadať dlhodobé a fungujúce riešenia založené na transparentnosti a participatívnom riadení

/zdroj: PHRSR UMR Zvolen, 2022/

SWOT analýza

Analýza SWOT bola spracovaná za územie UMR Zvolen. Odpovedá na otázku: „Kde sa teraz nachádzame?“. Analýza SWOT hodnotí silné a slabé stránky, príležitosti a ohrozenia územia. Silné a slabé stránky pomenúvajú súčasný stav riešenej problematiky v samospráve z hľadiska vnútorných faktorov. Príležitosti a ohrozenia vyjadrujú predpoklad vplyvu vonkajších faktorov na budúci rozvoj územia. Analýza SWOT je metóda založená na skúsenostiach odborníkov, vznikla ako výstup analýz, stretnutí spracovateľa so zástupcami samosprávy, kľúčovými socio-ekonomickými partnermi a členmi pracovných skupín.

Z týchto analýz vyplynuli silné stránky územia UMR Zvolen, v rámci ktorých sa environmentálnej oblasti týkajú predovšetkým:

Pestré prírodné spoločenstvá a zaujímavé prírodné útvary, minerálne pramene, náučné chodníky, množstvo zelene; chránené územia, územia Natura 2000 a chránené stromy; realizácia zelených opatrení a adaptačných opatrení na zmenu klímy; environmentálne aktivity.

Slabé stránky environmentálnej povahy sú predovšetkým:

Narušené životné prostredie (Pohronska zaťažená oblasť, narušenie kvality ovzdušia z dôvodu priemyslu, výroby energie a dopravy); environmentálne záťaže; nedostatočné environmentálne povedomie obyvateľov a podnikateľov.

Hlavnými ohrozeniami environmentálnej povahy:

Negatívne dôsledky klimatickej zmeny - vysoké teploty vzduchu a periódy horúčav, záplavy; negatívne javy prostredia (povodne, erózie a zosuvy).

Výstupy analýzy SWOT a PESTLE vyústili do stanovenia výziev, potenciálov a limitov, faktorov a disparít.

Výstupom analýzy SWOT bol aj návrh jedného zo štyroch prístupov: ofenzívnej stratégie, defenzívnej stratégie, stratégie spojenectva a stratégie úniku. Stratégia môže byť v tomto zmysle založená na maximalizácii využitia vnútorných zdrojov (ako sú fyzické, nefyzické, alebo organizačné schopnosti, dopyt, jedinečnosť/nahraditeľnosť, vhodnosť, trvácnosť), na využití spolupráce a delby práce medzi partnerov, na zabezpečení udržiateľnosti budovaním robustnosti, resp. rozvojom adaptačných schopností a flexibility v dynamicky sa meniacich a ťažko predvídateľných podmienkach, na prioritne uspokojovania dopytu, či na využití najnovších poznatkov, prístupov a technológií. V súčasnosti sa v rámci rôznych prístupov presadzujú integrované prístupy. Jedným z osobitne podporovaných prístupov zo strany Európskej komisie je inovačne orientovaná smart stratégia rozvoja.

Územie UMR Zvolen patrí medzi mestské regióny a aglomerácie využívajúce svoj rastový potenciál. Na základe zhrnutia analýz bola zvolená stratégia založená na posilnení silných stránok územia UMR Zvolen a využití príležitostí. Hlavnými princípmi rozvoja územia je udržiateľný územný rozvoj založený na ochrane, efektívnom a ekologickom využívaní zdrojov územia, uplatňovanie smart konceptu, participácia a súdržnosť.

Rozvojová stratégia PHRSR UMR Zvolen zohľadňuje zistenia analýzy súčasného stavu na území UMR Zvolen, potreby kľúčových aktérov pôsobiach na území, ako aj spoločenské výzvy a východiská nadradených strategických dokumentov SR a BBSK. Zvolená stratégia vychádza z poznania komplexných potrieb územia a ich dôležitosti pre zabezpečenie kvality života jeho občanov v nasledujúcich rokoch. Riešenie relatívne širokého spektra existujúcich rozvojových potrieb je závislé na aktívne vstupujúcich aktéroch z verejného, súkromného a neziskového sektora, ktorí majú rôzne kompetencie, záujmy a finančné zdroje. Preto stratégia vychádza z predpokladu, že existujúci inštitucionálny rámec na národnej, regionálnej a miestnej úrovni zabezpečí koordinovaný a partnerský prístup pri realizácii intervencií na území UMR Zvolen. Špecifická pozornosť bude venovaná koordinácii intervencií spolufinancovaných zo zdrojov európskych fondov smerujúcich do územia UMR Zvolen (Program Slovensko) a hospodárskej obnovy po pandémie COVID-19 (Plán obnovy a odolnosti SR, Plán REACT-EU).

Stratégia smart rozvoja UMR je zameraná na dosiahnutie vysokej kvality života prostredníctvom realizácie inovácií a zmien. Smart stratégia integruje tvrdé infraštruktúrne riešenia s mäkkými organizačnými, inštitucionálnymi a sociálnymi inováciami, ktoré využívajú najnovšie poznatky zo sociálnych, prírodných a

technických vied a najmodernejšie technológie pre efektívny a udržateľný rozvoj a zabezpečenie kvality života obyvateľov a kvality podnikateľského prostredia. Smart znamená správať sa rozumne, a pritom najefektívnejšie a udržateľne využívať svoje zdroje.

Rozhodujúcimi faktormi pre zvyšovanie kvality života sú inovácie v manažmente regionálneho rozvoja, integrovaný strategický prístup, synergie jednotlivých opatrení v území a aktivita kooperačných štruktúr aspoň na okresnej alebo subregionálnej úrovni za aktívneho zapojenia súkromného sektora a občianskej spoločnosti do tvorby a napĺňania strategických rozvojových dokumentov.

Integrovaný a participatívny prístup pri spracovaní a implementácii PHRSR vytvára priestor na prekročenie hraníc tradičnej tematickej a územnej koncentrácie a administratívy, vyžaduje si však väčšiu ochotu a záväzok socio-ekonomických partnerov spolupracovať a koordinovať činnosti na dosiahnutie spoločných cieľov. Pre územie UMR Zvolen to bude znamenať tiež hľadanie spoločnej agendy a projektov s krajským mestom Banská Bystrica, ostatnými územiami UMR v BBSK (UMR Banská Bystrica, UMR Lučenec a UMR Rimavská Sobota) a okresmi v rámci Strategicko-plánovacieho regiónu Stred (okres Detva, okres Krupina). Vybudovanie nových funkčných systémov, väzieb a vzťahov medzi jadrovým mestom a ostatnými obcami Kováčová, Budča a Lieskovec a mestom Sliač si vyžaduje dôsledné integrované plánovanie a koordináciu na území, úzku spoluprácu so všetkými aktérmi na území. Územie UMR Zvolen bude mať po prvýkrát príležitosť realizovať investície do svojho rozvoja integrovaným spôsobom, koordinované jadrovým mestom Zvolen, na základe spoločnej dohody miest a obcí, spoločnej integrovanej stratégie, s vlastnou vymedzenou alokáciou finančných prostriedkov pre integrované územné investície realizované na území UMR Zvolen.

V PHRSR UMR Zvolen boli identifikované problémy, stanovené ciele a navrhnuté viaceré riešenia s prvkami bezpečnosti najmä oblasti životného prostredia (odolnosť územia voči katastrofám), dopravy (dopravná bezpečnosť), digitalizácie (kybernetická bezpečnosť), sociálnych služieb (prevencia negatívnych sociálnych javov, monitorovanie a signalizácia pomoci) a bezpečného fyzického prostredia miest a obcí (bezpečnosť verejných objektov a priestorov).

Problematika energetiky je zahrnutá v PHRSR UMR Zvolen v podobe problémov, cieľov a projektových riešení. Mesto Zvolen má spracovanú Nízkouhlíkovú stratégiu a Koncepciu rozvoja mesta v oblasti tepelnej energetiky, ktoré navrhuje opatrenia najmä v šiestich oblastiach: budovy miestnej samosprávy, budovy na bývanie, verejné osvetlenie, tepelná energetika a priemysel, verejné priestranstvá a doprava. Opatrenia nízkouhlíkovej stratégie boli integrované do jednotlivých priorít PHRSR UMR Zvolen.

Na základe výstupov komplexného hodnotenia a analýzy východiskovej situácie bol identifikovaný vnútorný potenciál územia UMR Zvolen z hľadiska sociálneho, ekonomického a environmentálneho rozvoja, ktorý môžu posilniť rozvoj územia. Vnútorný potenciál vytvára predpoklady na rozvoj územia. Z hľadiska environmentálneho rozvoja bola ako vnútorný potenciál územia UMR Zvolen označená Podpora aktivít zo strany samospráv v oblasti odpadového hospodárstva a adaptácie na klimatickú zmenu.

Zároveň boli identifikované kľúčové vnútorné výzvy v sociálno-ekonomickej, územno-technickej, prírodno-environmentálnej a inštitucionálno-organizačnej oblasti. Kľúčovými vnútornými výzvami v rámci prírodno-environmentálnej oblasti boli:

- Znečistenie ovzdušia vo vybraných lokalitách z dôvodu priemyslu a dopravy.
- Negatívne dôsledky zmeny klímy.
- Zavedenie obehového hospodárstva.
- Nízke environmentálne povedomie obyvateľstva a podnikateľského sektora.

Dokument PHRSR UMR Zvolen reaguje na vonkajšie výzvy, limity a problémy vyplývajúce z vývoja vo vonkajšom prostredí (EÚ, SR, susediace územné subjekty).

Na základe analytických výstupov boli identifikované kľúčové výzvy územia UMR Zvolen z vonkajšieho prostredia, t.j. politické, ekonomické, sociálne, technologické, legislatívne a environmentálne výzvy. Pri definovaní podmienok udržiateľného rozvoja boli zbrané do úvahy najmä nadradené koncepcie európskeho významu.

Kľúčovými *environmentálnymi výzvami vyplývajúcimi z analýzy vonkajšieho prostredia* sú:

- Ochrana a obnova prírody, zachovanie a obnova ekosystémov biodiverzity.
- Udržiateľné sídla, regióny a krajina v kontexte zmeny klímy.
- Racionálne využívanie vôd.
- Kvalita ovzdušia.

Zároveň boli identifikované najvýznamnejšie limitujúce faktory (bariéry) z pohľadu strategického, územnoplánovacieho a environmentálneho, ktoré môžu ohroziť rozvoj územia a hlavné problémy v oblasti ľudských zdrojov, infraštruktúry a procesov.

Medzi najvýznamnejšie limitujúce faktory, ktoré môžu ohroziť rozvoj územia UMR Zvolen patria:

Strategické limity územia

- obmedzenia z hľadiska priorít a cieľov nadradených strategických dokumentov.
- posúdenie predpokladaných vplyvov niektorých aktivít/projektov na životné prostredie (EIA).

Územnoplánovacie limity územia

- vlastnícke vzťahy a ochranné pásma líniových stavieb dopravnej a technickej infraštruktúry, bezpečnostné pásma, hygienické pásma, verejnoprospešné stavby a pod.

Environmentálne limity územia

- územia podliehajúce ochrane prírody a krajiny.

Veľký podiel v rámci limitujúcich faktorov majú práve faktory environmentálnej povahy, tzv. environmentálne limity. Limitovaný alebo obmedzený rozvoj územia je možné očakávať predovšetkým v územiach podliehajúcich ochrane prírody a krajiny, ktoré predstavujú na jednej strane najcennejšie prírodné dedičstvo, ale zároveň aj najprísnejšie environmentálne limity. Do územia UMR Zvolen zasahujú územia spadajúce pod ochranu prírody a krajiny – chránené územia (Arborétum Borová hora, Boky, Mláčik, Potok Zolná, Zolniansky lahar), územia Natura 2000 (Boky, Mláčky, Slatinka) a chránené stromy (Duby v Kováčovej, Borovica Ľudmily Podjavorínskej v Sliači, Hrab pri Lukovom). Obdobný limitujúci charakter majú tiež lokality a objekty významné z hľadiska kultúrno-historického, pamiatkového, archeologického, architektonického, ale aj ochranné pásma chránených častí krajiny, prírodných zdrojov, technických objektov a pod.

Identifikácia disparít vyváženého rozvoja (nezrovnalostí)

Poznatky z analýzy SWOT slúžili na určenie kľúčových disparít a hlavných faktorov rozvoja územia.

Disparity vyváženého rozvoja vychádzajú zo slabých stránok a ohrození. Faktory rozvoja, prostredníctvom ktorých sa majú disparity riešiť, vychádzajú zo silných stránok a príležitostí.

Hlavné faktory rozvoja a disparity územia UMR Zvolen

Hlavné faktory rozvoja	Disparity
Významnými rozvojovými faktormi územia UMR Zvolen a možnými zdrojmi konkurenčnej výhody územia sú: - Vysoká dostupnosť sociálnych služieb. - Strategická dopravná poloha, významná dopravná križovatka, špecifické postavenie letiska Sliač (medzinárodné vojenské sily). - Existencia významných vedecko-výskumných kapacít, vývojových kapacít a univerzity, silný inovačný potenciál priemyslu. - Vysoký podiel vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva, rozvinutá vzdelávacia infraštruktúra. - Významné kúpeľné miesta.	Územie UMR Zvolen: - Je súčasťou „dobiehajúceho regiónu“ s nevyužitým potenciálom, k dispozícii však bude podpora (vysoko špecifická technická a finančná podpora v budúcom Programe Slovensko a Pláne obnovy a odolnosti najmä pre projekty s najväčším územným dopadom, podpora pilotných projektov). - Sa musí vysporiadať s nepriaznivým demografickým vývojom, v tejto oblasti bude možné využiť podporu sociálnych inovácií v oblasti aktívneho starnutia a realizovať nové modely poskytovania verejných služieb. - Potrebuje rýchle riešenie pre dopravnú dostupnosť, a to v zmysle pripravovaného Plánu udržateľnej mobility BBSK. - Malo by lepšie využiť existujúcu vedecko-výskumnú infraštruktúru (dostupné verejné zdroje na infraštruktúru a odborné kapacity). - Potrebuje posilniť „značku“ územia a prilákať nových investorov (nové pracovné miesta pre mladých a vzdelaných ľudí). - Môže využiť zdroj nových ekonomických aktivít územia a nových pracovných príležitostí, ktorým je prepojenie kúpeľníctva a nových foriem cestovného ruchu, tieto dve oblasti tvoria „dodatočnú“ pridanú hodnotu a konkurenčnú výhodu územia.

/zdroj: PHRSR UMR Zvolen, 2022/

Hlavný faktor je chápaný ako hybná sila prebiehajúceho procesu podpory mestského rozvoja alebo ako podmienka ovplyvňujúca proces rozvoja územia, spolupôsobiaci, spoluurčujúci okolnosť. Faktory boli pri hodnotení rozdelené do dvoch skupín – endogénne (napríklad sídlená štruktúra, dopravná infraštruktúra, geografická poloha a ďalšie) a externé (napríklad podpora z EÚ fondov, priame zahraničné investície a ďalšie). Hlavné faktory rastu predstavujú: produktivita práce, flexibilný trh práce, inovácie a transfer technológií a kvalifikovaná pracovná sila.

Regionálne alebo miestne disparity sú rozdiely v stupni sociálno-ekonomického rozvoja územia. Pri hodnotení disparít na území UMR Zvolen sa vychádzalo z rozdielov a problémov identifikovaných v analýze územia, a to z pohľadu jeho budúceho udržateľného rozvoja, ktoré je možné cielenou politikou, aktivitami a investíciami pozitívne ovplyvniť.

Do hodnotenia vstúpili aj záznamy z rozhovorov s aktérmi v území UMR Zvolen.

Vzhľadom na úzke prepojenie a súvislosť environmentálnych aspektov s ostatnými tematickými a problémovými oblasťami, boli environmentálne aspekty riešené a zohľadňované v podstate v rámci každého problémového okruhu. Väčšina environmentálnych aspektov relevantných na úrovni SR či BBSK je relevantných aj pre územie UMR Zvolen.

IV. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O PREDPOKLADANÝCH VPLYVOCH STRATEGICKÉHO DOKUMENTU VRÁTANE ZDRAVIA

1. Pravdepodobne významné environmentálne vplyvy na životné prostredie a vplyvy na zdravie

V procese posudzovania navrhovaného strategického dokumentu PHRSR UMR Zvolen boli vyhodnotené aj jeho predpokladané vplyvy na životné prostredie vrátane zdravia obyvateľstva.

Navrhovaný PHRSR UMR Zvolen predpokladá realizáciu rôznorodých aktivít a projektov z rôznych oblastí, v prípade mnohých je presné priestorové vymedzenie v tejto etape problematické, príp. nemožné, nakoľko akcie a projekty bude možné do zásobníka aktivít dopĺňať počas celého obdobia platnosti PHRSR UMR Zvolen.

V rámci očakávaného napĺňania cieľov PHRSR UMR Zvolen možno v súvislosti s realizáciou projektových zámerov (aktivít) potenciálne v budúcnosti predpokladať určité **negatívne vplyvy environmentálneho charakteru**, predovšetkým:

- zásah a ovplyvnenie horninového prostredia pri realizácii niektorých aktivít/projektov v súvislosti s výkopovými prácami, príp. so získavaním stavebných surovín – lokálny vplyv, pravdepodobný, priamy, trvalý, málo významný,
- zásah a ovplyvnenie reliéfu pri realizácii niektorých aktivít/projektov v súvislosti s výkopovými prácami, príp. so získavaním stavebných surovín – lokálny vplyv, pravdepodobný, priamy, trvalý, málo významný,
- záber a ovplyvnenie pôd (poľnohospodárskych, lesných) pri realizácii niektorých aktivít/projektov - lokálny vplyv, pravdepodobný, priamy, trvalý, významný,
- ovplyvnenie chránených, citlivých, prírodných, kultúrno-historických, archeologických, paleontologických, geologických, krajinnno-ekologických či iných významných lokalít, zdrojov a území, ako aj ochranných hygienických, technických, manipulačných pásiem, pri realizácii niektorých aktivít/projektov – lokálny až regionálny vplyv, málo pravdepodobný, priamy, trvalý, veľmi významný,
- negatívne vplyvy na pôdy a horninové podložie v súvislosti s realizáciou niektorých aktivít/projektov v podobe produkcie znečisťujúcich látok, mechanického poškodenia, degradácie pôd a podložia, aktivácia erózných procesov, svahových deformácií a pod. – lokálny až regionálny vplyv, málo pravdepodobný, priamy, trvalý, veľmi významný,
- negatívne vplyvy na ovzdušie a vody v súvislosti s prevádzkou niektorých aktivít/projektov v podobe produkcie znečisťujúcich látok, odpadových vôd – lokálny až regionálny vplyv, pravdepodobný, priamy, trvalý, veľmi významný,
- negatívne vplyvy na obyvateľstvo a živočíšstvo v etapách výstavby pri realizácii niektorých aktivít/projektov v podobe prašných znečisťujúcich látok, stavebných odpadov, hlučnosti, vibrácií, emisií výfukových plynov – lokálny vplyv, pravdepodobný, priamy, dočasný, málo významný,
- negatívne vplyvy na obyvateľstvo v súvislosti s prevádzkou niektorých aktivít/projektov v podobe napr. znečisťujúcich látok, hlučnosti, vibrácií, emisií výfukových plynov, svetelného znečistenia, tepla, zápachu, vyrušovania – lokálny až regionálny vplyv, pravdepodobný, priamy, trvalý, veľmi významný,
- negatívne vplyvy na rastlinstvo, živočíšstvo, biotopy, ekosystémy, biodiverzitu v súvislosti s realizáciou niektorých aktivít/projektov v podobe napr. znečisťujúcich látok, hlučnosti, vibrácií, emisií výfukových plynov, svetelného znečistenia, tepla, zápachu, vyrušovania, šírenia nepôvodných druhov a pod. – lokálny až regionálny vplyv, málo pravdepodobný, priamy, vratný, veľmi významný,

- kolízia s územným systémom ekologickej stability, s migračnými trasami v súvislosti s realizáciou niektorých aktivít/projektov – regionálny vplyv, málo pravdepodobný, priamy, vratný, veľmi významný,
- kolízia niektorých aktivít/projektov s existujúcou technickou infraštruktúrou, s jej ochrannými, hygienickými, manipulačnými pásmami – lokálny až regionálny vplyv, pravdepodobný, priamy, vratný, významný,
- zvýšené nároky na vodné zdroje v súvislosti s prevádzkou niektorých aktivít/projektov – lokálny až regionálny vplyv, pravdepodobný, priamy, trvalý, významný,
- zvýšené nároky na energetické zdroje (elektrická energia, plyn) v súvislosti s prevádzkou niektorých aktivít/projektov – lokálny až regionálny vplyv, pravdepodobný, priamy, trvalý, významný,
- zvýšená produkcia odpadov a odpadových vôd v súvislosti s prevádzkou niektorých aktivít/projektov – lokálny až regionálny vplyv, pravdepodobný, priamy, trvalý, významný,
- zvýšené nároky na dopravnú a technickú infraštruktúru v súvislosti s prevádzkou niektorých aktivít/projektov – lokálny až regionálny vplyv, pravdepodobný, priamy, trvalý, významný,
- vizuálny impakt, znehodnotenie vzhľadu krajiny, scenérie a krajinného rázu, zmena štruktúry a využívania krajiny, vrátane charakteristických a tradičných foriem v súvislosti s realizáciou niektorých aktivít/projektov – lokálny vplyv, pravdepodobný, priamy, vratný, významný,
- kontaminácia pôd, vôd, horninového prostredia, bioty, príp. znečistenie ovzdušia, poškodenie zdravia obyvateľstva, škody na majetku a pod. v dôsledku nepredvídaných havárií počas realizácie niektorých aktivít/projektov – lokálny až regionálny vplyv, málo pravdepodobný, priamy, dočasný, veľmi významný,
- ohrozenie obyvateľstva, hospodárstva, živočíšstva, rastlínstva a ich biotopov v prípade prírodných (napr. povodeň, zemetrasenie, extrémny počasie – silný vietor, nadmerné zrážky a pod.) a antropogénnych hrozieb (napr. požiar, vojnový konflikt a pod.) – lokálny až regionálny vplyv, málo pravdepodobný, priamy, dočasný, veľmi významný.

Žiadne iné potenciálne negatívne vplyvy navrhovaného strategického dokumentu neboli v tejto etape prípravy dokumentácie zistené.

Uvedené aktivity/projekty môžu mať priamy alebo nepriamy vplyv na životné prostredie a zdravie obyvateľstva. Mnohé vplyvy môžu pôsobiť izolovane, v prípade niektorých vplyvov môže dochádzať ku ich kumulácii a synergii. Charakter, lokalizáciu ani rozsah izolovaných ani kumulatívnych a synergických vplyvov v súčasnosti nie je možné vymedziť. Na úrovni strategického dokumentu, akým je PRHSR, sú dopady, vrátane negatívnych, len načrtnuté.

Mnohé z vyššie načrtnutých vplyvov sú identifikované skôr v teoretickej rovine, nie sú skutočne očakávané, nakoľko:

Aktivity/projekty naplánované v rámci PHRSR UMR Zvolen nie sú lokalizované v územiach environmentálne, krajinné-ekologicky, prírodne, kultúrno-historicky, archeologicky, paleontologicky, geologicky či inak významných. Strategický dokument nepredpokladá zábery vzácných lokalít s výskytom prirodzenej vegetácie a živočíšstva, biotopov, ekosystémov, rešpektuje územné a obsahové vymedzenie chránených a citlivých lokalít a území, podporuje zachovanie a ochranu všetkých hodnotných častí územia, nepredpokladajú sa preto negatívne vplyvy na chránené, či inak významné územia, národnej, ani európskej siete, ani na chránené, ohrozené, či inak významné druhy rastlín a živočíchov a ich biotopov.

V PHRSR UMR Zvolen sú plne rešpektované všetky prvky územného systému ekologickej stability, preto sa nepredpokladajú negatívne vplyvy na tieto časti krajiny.

Taktiež sa predpokladá, že plánované aktivity a projekty budú zohľadňovať existujúce pásma hygienickej ochrany a ochranné pásma existujúcich prírodných zdrojov, stavieb a činností, predpokladá sa teda, že pri napĺňaní cieľov PHRSR UMR Zvolen nebude dochádzať k priestorovej a prevádzkovej kolízii s územiami a objektami vyžadujúcimi vymedzenie ochranného pásma.

Predpokladá sa taktiež, že všetky aktivity a projekty plánované a realizované v území v zmysle napĺňania cieľov tohto strategického dokumentu budú vychádzať z požiadaviek platnej legislatívy, predpisov, noriem, nariadení, usmernení.

Taktiež budú rešpektovať existujúce strategické dokumenty, predovšetkým záväznú časť územnoplánovacích dokumentácií a PHSR miest a obcí územia UMR Zvolen, ako aj hlavné nadradené strategické dokumenty, predovšetkým územnoplánovaciu dokumentáciu VÚC BBSK a PHRSR UMR BBSK.

Pre aktivity a projekty, ktoré budú mať investičný charakter, platí, rovnako ako pre iné investičné zámery, povinnosť postupovať v súlade so Zákonom NR SR č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v prípade, ak charakter a rozsah takýchto aktivít/projektov prekročí prahové hodnoty stanovené Prílohou č. 8 uvedeného zákona (posudzovanie EIA). V zmysle §4 tohto zákona posudzovanie vplyvov PHRSR UMR Zvolen nenahrádza posudzovanie vplyvov relevantných činností a aktivít navrhovaných v tomto strategickom dokumente. Z procesov posudzovania vplyvov plánovaných (navrhovaných) činností (aktivít, projektov) na životné prostredie vyplynú konkrétnejšie vplyvy jednotlivých investičných zámerov na životné prostredie.

Predpokladá sa tiež, že pri realizácii akýchkoľvek aktivít a projektov plánovaných pre naplnenie vízií a cieľov PHRSR UMR Zvolen budú uplatňované všetky dostupné opatrenia na prevenciu, elimináciu a minimalizáciu možných negatívnych vplyvov a dopadov na životné prostredie, vrátane zdravia obyvateľstva v zmysle rámcového náčrtu opatrení uvedených v časti V. 1 tejto Správy o hodnotení navrhovaného strategického dokumentu, z pripomienkovania tohto dokumentu v procese SEA a taktiež ďalšie opatrenia, ktoré vyplynú z jednotlivých procesov EIA.

Pri spracovaní posudzovaného strategického dokumentu boli zohľadnené relevantné právne predpisy z oblasti ochrany, tvorby a starostlivosti o životné prostredie, prírodu, krajinu, prírodné zdroje, zdravie, pohodu a bezpečnosť obyvateľstva, čo je taktiež predpokladom eliminácie prípadných negatívnych vplyvov.

Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti je možné predpokladať, že schválenie navrhovaného strategického dokumentu nebude mať negatívne dopady na životné prostredie, ani na zdravie, pohodu a bezpečnosť dotknutého obyvateľstva. Naopak, posudzovaný strategický dokument má prispieť k podpore komplexného zveľaďovania životného prostredia a celkovej kvality života obyvateľstva a návštevníkov miest a obcí územia UMR Zvolen.

Očakávané kľúčové dopady v podobe príležitostí boli v navrhovanom strategickom dokumente zhrnuté nasledovne:

Demografia: Imigrácia obyvateľstva v produktívnom veku.

Ekonomika: Rast služieb spojených s novými technológiami a logistikou previazanými na veľkoobchod, maloobchod, dopravu a skladovanie. Rozširovanie priemyselných a logistických parkov v okresoch Zvolen a Žiar nad Hronom.

Cestovný ruch: Nové trendy v cestovnom ruchu.

Sociálne a zdravotné služby: Inovácie a nové modely poskytovania sociálnych služieb a služieb zdravotnej starostlivosti. Rastúci záujem o zdravý životný štýl.

Partnerstvá: Vytváranie nových partnerstiev a sietí.

Dopravná a technická infraštruktúra: Príprava cestných úsekov R2 Zvolen, Západ – Zvolen, Východ a R3 Zvolen – Šahy. Nové technológie v doprave.

Bezpečnosť: Smart riešenia v oblasti bezpečnosti.

Správa územia: Vytvorenie UMR Zvolen. Možnosť získania finančných prostriedkov z fondov EÚ. Možnosti medzinárodnej spolupráce subjektov (programy cezhraničnej spolupráce SK-HU, nadregionálne cezhraničné programy Central Europe, Dunajská stratégia).

Mnohé z uvedených dopadov sú relevantné aj z hľadiska životného prostredia.

Očakávané a predpokladané vplyvy a dopady schválenia PHRSR UMR Zvolen a napĺňania jeho cieľov **na životné prostredie a zdravie možno považovať dominantne za pozitívne. Napĺňaním cieľov navrhovaného strategického dokumentu sa očakáva zlepšenie vo všetkých identifikovaných problémových oblastiach, vrátane environmentálnej.**

Vplyvy navrhovaného strategického dokumentu, ktoré bolo možné predpokladať v rámci tejto etapy jeho prípravy, nie sú takého charakteru, ktoré by spôsobili závažný vplyv na životné prostredie a obyvateľstvo územia UMR Zvolen.

Vplyvy navrhovaného strategického dokumentu identifikované v tejto etape posudzovania (SEA) budú podrobne riešené v rámci procesov posudzovania vplyvov konkrétnych aktivít/projektov (EIA) navrhovaných pre naplnenie cieľov strategického dokumentu. Z jednotlivých posudzovaní EIA vyplynú konkrétne opatrenia na zmiernenie, príp. prevenciu identifikovaných negatívnych vplyvov.

Jedným z hlavných kritérií pri vytváraní ponuky plánovaných aktivít/projektov musí byť ochrana a tvorba životného prostredia a zdravie obyvateľstva.

Pri plánovaní a realizácii aktivít/projektov s prípadným územným stretom s územiami vymedzenými z hľadiska záujmov ochrany prírody, krajiny, prírodných zdrojov, biodiverzity a genofondu budú tieto vopred konzultované s príslušným orgánom ochrany prírody a krajiny.

Na zmiernenie, elimináciu, resp. predchádzanie predpokladaným vplyvom navrhovaného strategického dokumentu na životné prostredie a zdravie boli navrhnuté opatrenia environmentálneho charakteru, ktoré je možné považovať za efektívne.

Predpokladá sa, že PHRSR UMR Zvolen, po jeho úprave so zohľadnením navrhovaných opatrení, ako aj opodstatnených pripomienok, ktoré vyplynú z pripomienkovania tejto Správy, bude materiálom, ktorý prispeje k zefektívneniu a skvalitneniu environmentálnej infraštruktúry, ochrany, obnovy a starostlivosti o životné prostredie, prírodu, krajinu, prírodné zdroje, zdravie, pohodu, celkovú kvalitu života a bezpečnosť obyvateľstva územia UMR Zvolen.

Navrhovaný strategický dokument PHRSR UMR Zvolen v navrhovanom variante s podmienkou zohľadnenia požiadaviek a opatrení uvedených v kapitole V. 1 tejto Správy o hodnotení navrhovaného strategického dokumentu a opodstatnených pripomienok, ktoré vyplynú z pripomienkového konania, je možné predložiť na schválenie.

V. NAVRHOVANÉ OPATRENIA NA PREVENCIU, ELIMINÁCIU, MINIMALIZÁCIU A KOMPENZÁCIU VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A ZDRAVIE

1. Opatrenia na odvrátenie, zníženie alebo zmiernenie prípadných významných negatívnych vplyvov na životné prostredie vrátane zdravia, ktoré by mohli vyplývať z realizácie strategického dokumentu

Opatrenia navrhnuté v posudzovanom strategickom dokumente, majú investičný alebo neinvestičný charakter. Mnohé z navrhovaných opatrení majú za cieľ pôsobiť preventívne, eliminačne, minimalizačne, prípadne kompenzačne aj z hľadiska možných vplyvov navrhovaného strategického dokumentu na životné prostredie a zdravie. Opatrenia by tak mali byť nástrojom na predchádzanie, zmiernenie, minimalizáciu, resp. nápravu významných nepriaznivých vplyvov a dopadov strategického dokumentu na životné prostredie a zdravie obyvateľstva, ale zároveň aj na podporu pozitívnych vplyvov a dopadov. Opatrenia stanovujú podmienky pre realizáciu plánovaných projektových zámerov - aktivít/projektov. Účelné zavedenie niektorých opatrení môže prispieť k zabezpečeniu menšej zraniteľnosti negatívne ovplyvňovaného prostredia, môže poskytnúť alternatívne riešenia, viesť ku kompenzácií negatívnych dopadov v podobe environmentálnych prínosov na inom mieste či v inej oblasti. Opatrenia majú taktiež prispieť k riešeniu možného neuspokojivého stavu v dôsledku nenaplnenia cieľov stanovených v PHRSR UMR Zvolen.

Tieto opatrenia možno súčasne považovať aj za účinné nástroje na riešenie už existujúcich problémov a neuspokojivého stavu v niektorých tematických oblastiach, vrátane environmentálnych. Navrhovaný strategický dokument má za cieľ slúžiť ako nástroj na riešenie identifikovaných problémov a slabých stránok územia UMR Zvolen a na predchádzanie vzniku nových problémov. Identifikované silné stránky územia UMR Zvolen sú určujúcimi východiskami pre smerovanie rozvojových záujmov a pre realizáciu takých aktivít/projektov, ktoré budú pôsobiť ako opatrenia na prevenciu, elimináciu a minimalizáciu negatívnych vplyvov navrhovaného dokumentu na životné prostredie a zdravie.

Opatrenia neinvestičného charakteru spočívajú v tvorbe organizačných, plánovacích, inštitucionálnych, legislatívnych a programovacích postupov, plánov a aktivít bez predpokladu priameho vplyvu na životné prostredie.

Investičný charakter majú predovšetkým aktivity/projekty typu investičných zámerov. U týchto aktivít je predpoklad istého vplyvu na životné prostredie a zdravie, vrátane negatívnych vplyvov, pričom negatívne vplyvy budú spravidla sprievodnou skutočnosťou realizácie aj tých aktivít/projektov, ktoré v konečnom dôsledku, v zmysle napĺňania postavených cieľov navrhovaného strategického dokumentu, majú prispieť k zlepšeniu existujúcej situácie, riešeniu problémových oblastí, predchádzať ich zhoršeniu, teda pri ktorých sú očakávané vplyvy predovšetkým pozitívne. V takých prípadoch preukázateľné pozitívne prínosy sú určujúce a presahujú možné negatívne dopady aktivít/projektov na niektorú zo zložiek životného prostredia, či na celistvosť niektorých z vymedzených území z hľadiska ochrany a obnovy prírody a krajiny, prírodných zdrojov, kultúrno-historických pamiatok a lokalít a pod.

Nevyhnutné bude takýmto aktivitám a projektom venovať zvýšenú pozornosť, predovšetkým pokiaľ majú priestorový alebo prevádzkový súvis, príp. dosah na chránené, citlivé a inak významné, ale taktiež na zaťažené a problémové časti územia. Pre tieto aktivity bude povinnosť postupovať v súlade so Zákom NR SR č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a jednotlivé aktivity/projekty posudzovať ako navrhované činnosti, resp. ich zmeny (EIA), v prípade, ak tieto aktivity/projekty svojim charakterom a rozsahom podliehajú povinnosti posudzovania (Príloha č. 8 uvedeného zákona).

V zmysle §4 ods. 5 uvedeného zákona posudzovanie vplyvov strategického dokumentu nenahrádza posudzovanie vplyvov činností (aktivít/projektov) navrhovaných v PHRSR UMR Zvolen.

Z procesov posudzovania jednotlivých aktivít/projektov (EIA) vyplynú konkrétne vplyvy na životné prostredie a zdravie, takisto ako aj konkrétne opatrenia na ich zmiernenie, či prevenciu.

V prípade potreby bude možné realizovať aj potrebné územnoplánovacie či kompenzačné opatrenia.

Vzhľadom na hlavné problémové oblasti územia UMR Zvolen, ako aj všeobecné globálne problémy a riešenia, sa odporúča uplatniť nasledovné opatrenia na zmiernenie prípadných negatívnych vplyvov schválenia a realizácie navrhovaného strategického dokumentu na životné prostredie a zdravie:

- dôsledne rešpektovať relevantné legislatívne predpisy a technické normy z oblasti ochrany jednotlivých zložiek ŽP, ochrany a obnovy prírody a krajiny, regionálneho rozvoja, prírodných zdrojov, prírodných hrozieb a rizík, ochrany zdravia a bezpečnosti obyvateľstva, pamiatkovej ochrany a obnovy, energetiky, dopravy, poľnohospodárstva, lesného hospodárstva, vodného hospodárstva, rekreácie a cestovného ruchu, ďalších hospodárskych odvetví, stavebného poriadku a pod.,
- zabezpečiť účelnú ochranu a obnovu životného prostredia na všetkých úrovniach, zdôrazňovať dôležitosť environmentálnych kritérií pri realizácii všetkých rozvojových aktivít/projektov v území, dôsledne sledovať aspekt trvalej udržateľnosti, vyváženosť krátkodobých a dlhodobých vplyvov a zároveň vyváženosť regionálnych a lokálnych prínosov pri rozhodovaní o realizácii rozvojových aktivít/projektov,
- zabezpečiť optimalizáciu navrhovaných riešení a ich lokalizácie, výber environmentálnych technológií, časovej a vecnej následnosti jednotlivých realizačných krokov, ako aj vyváženosť environmentálnych, sociálnych a ekonomických aspektov realizovaných aktivít/projektov,
- dôsledne dodržať záväzné regulatívy a časti ÚPN VÚC BBSK, ÚPN Zvolen, ÚPN Sliač, ÚPN Budča, ÚPN Kováčová a ÚPN Lieskovec, ako aj z ďalších záväzných dokumentov pri realizácii všetkých rozvojových aktivít/projektov,
- zabezpečiť zachovanie stavu, integrity, významnosti a predmetu ochrany chránených území národnej siete a siete Natura2000, ako aj inak významných častí prírody a krajiny (kultúrno-historickej, pamiatkovej, archeologickej, krajinárskej významnosti a pod.) pri realizácii rozvojových aktivít/projektov,
- realizovať nové aktivity/projekty mimo chránených území národnej a európskej siete chránených území, mimo území s výskytom chránených, vzácných a ohrozených rastlinných a živočíšnych druhov a ich biotopov, s dôrazom na prioritné druhy a biotopy, mimo prvkov územného systému ekologickej stability, vrátane prvkov lokálneho významu, mimo lokalít s najkvalitnejšími pôdami podľa skupín kvality BPEJ v rámci jednotlivých katastrálnych území, mimo vymedzené ochranné pásma vodných zdrojov, vrátane vodárenských a liečivých, mimo území ohrozených geodynamickými javmi (napr. zosuvné územie), mimo území ohrozených povodňami, rešpektovať vymedzenie zátopového územia, ochranné pásma pozdĺž vodných tokov, hydromelioračných zariadení, pobrežné pozemky a pod.), mimo území so zvýšeným výskytom ornitofauny a pod., príp. len za podmienky realizácie účinných opatrení,
- dôsledne uplatňovať pri posudzovaní rozvojových aktivít/projektov kritériá rešpektujúce chránené územia národnej siete a siete Natura 2000, chránené, vzácné a ohrozené druhy fauny, flóry a ich biotopy, zabezpečiť zachovanie a systematickú obnovu biodiverzity ekosystémov, biotopov (habitatov), druhov a génov) s dôrazom na prioritné biotopy a druhy, zabrániť ich zhoršeniu a podporovať ich zlepšenie,

- zabezpečiť posúdenie vplyvu rozvojových aktivít/projektov realizovaných v priestorovej kolízii s územiami Natura2000 alebo v ich preukázateľnom dosahu z hľadiska vplyvu na priaznivý stav takýchto lokalít pri realizácii akýchkoľvek rozvojových aktivít/projektov,
- realizovať kompenzácie za prípadný záber lokalít chránených druhov a ich biotopov pre realizáciu rozvojových aktivít/projektov podľa platných predpisov a po dohode s príslušnými orgánmi a organizáciami ochrany prírody a krajiny,
- zabezpečiť zachovanie funkčnosti územného systému ekologickej stability nadregionálneho, regionálneho a lokálneho charakteru, prevažne prvkov tzv. kostry ÚSES (biocentrá, biokoridory, interakčné prvky, ekologicky významné segmenty krajiny), dôsledne dodržať navrhované opatrenia, všeobecné podmienky, odporúčania a zásady manažmentu pre prvky ÚSES (biocentrá, biokoridory nadregionálneho, regionálneho a lokálneho významu, interakčné prvky, genofondové lokality a ostatné ekologicky významné segmenty krajiny) zadefinované v RÚSES okresu Zvolen (2013), zabezpečiť efektívne opatrenia pre udržanie alebo zlepšenie stavu genofondových lokalít, zabezpečiť implementáciu revitalizačných a rekultivačných opatrení na obnovenie prirodzených ekosystémov a posilnenie ekologickej stability,
- zabezpečiť zachovanie súčasného rozsahu nelesnej vegetácie v poľnohospodárskej krajine, zabezpečiť efektívnu ochranu brehových porastov, lúčnych porastov, regionálnych a lokálnych mokradí; zabezpečiť dodržiavanie podmienok ochrany v porastoch ochranných lesov, pre ktoré boli vyhlásené,
- riešiť problém migračných bariér, predovšetkým kolíznych migračných bariér, rešpektovať migračné trasy živočíchov, vodné aj terestrické, zabrániť kolízii aktivít/projektov s migrujúcimi živočíchmi,
- rešpektovať vymedzené ochranné pásma chránených území, ochranné, hygienické a manipulačné pásma prírodných zdrojov a technických prvkov (vodných, lesných zdrojov, vodohospodárskych zariadení, letísk, dopravných prvkov, energetických zariadení a vedení, produktovodov a pod.),
- realizovať akékoľvek aktivity/projekty, ktoré by mohli mať vplyv na kultúrne pamiatky alebo iné kultúrne hodnoty územia výlučne na základe rozhodnutia Krajského pamiatkového úradu v Banskej Bystrici v súlade s jeho podmienkami,
- realizovať akékoľvek aktivity/projekty, ktoré by mohli mať vplyv na existujúce zariadenia a objekty technickej infraštruktúry (elektrické vedenia, objekty a zariadenia, vodovodné, kanalizačné potrubia, objekty a zariadenia, plynovodné objekty a zariadenia, protipovodňové objekty a zariadenia, hydromelioračné objekty a zariadenia, telekomunikačné objekty a zariadenia a pod.), dopravnej infraštruktúry (diaľnica, cesty, železnice, letisko, statická doprava a pod.), ako aj objekty a zariadenia civilnej a požiarnej bezpečnosti výlučne na základe rozhodnutí jednotlivých správcov konkrétnych objektov a zariadení v súlade s ich podmienkami,
- zabrániť zhoršeniu súčasného stavu globálnych a lokálnych problémov a zabezpečiť jeho zlepšenie, zabezpečiť efektívne kontinuálne monitorovanie hlavných problémových okruhov a ich vývoja, s dôrazom na environmentálne indikátory kvality životného prostredia,
- zabrániť zhoršeniu súčasného zdravotného stavu, hygienických podmienok, pohody, kvality života a blahobytu obyvateľstva, vrátane sociálne a zdravotne znevýhodneného obyvateľstva a podporovať ich zlepšenie, zabezpečiť dostupnú a kvalitnú zdravotnú starostlivosť a starostlivosť o telo, vrátane sociálne a zdravotne znevýhodneného obyvateľstva, zabezpečiť doplnenie chýbajúcich zdravotníckych služieb, podporovať motiváciu zdravotníckych pracovníkov, zabezpečiť dostupnosť sociálnych služieb a prepojenie sociálnych a zdravotných služieb, vrátane sociálne a zdravotne znevýhodneného obyvateľstva, zabezpečiť kvalitné verejné služby pre všetkých vrátane sociálne a zdravotne znevýhodneného obyvateľstva, zabezpečiť atraktívne,

bezpečné a bezbariérové verejné priestory, verejnú dopravu, chodníky (osvetlenie, kamerové systémy),

- podporovať koncept udržateľných, zdravých a pohodových miest a obcí, zabezpečiť rozvoj bývania, obnovu bytového a domového fondu, zabezpečiť dostupné bývanie, princíp „bývanie na prvom mieste“, vrátane sociálne a zdravotne znevýhodneného obyvateľstva,
- zabezpečiť realizáciu logistických centier, dopravného uzla R1/železnica/letisko), zabezpečiť dobudovanie stredného a vonkajšieho dopravného okruhu Zvolena, obchvatu a napojenie Budče na R1, riešenie dopravného vstupu na Sliač zo Zvolena a Kováčovej, zabezpečiť budovanie priemyselného parku Lieskovec a ostatné priemyselné lokality, pričom realizovať nové prevádzky priemyslu, výroby, skladovania a prevádzky ohrozujúce životné prostredie mimo území bývania,
- zabrániť zhoršeniu súčasného stavu a kvality ovzdušia (predovšetkým znečistenie tuhými časticami) a podporovať ich zlepšenie, zamedziť existencií nekontrolovaných zdrojov znečisťovania ovzdušia, zabezpečiť zníženie emisií znečisťujúcich látok z malých zdrojov a dopravy, spôsobujúcich lokálne znečistenie ovzdušia, uplatňovať dostatočné a efektívne nástroje na zníženie emisií v ovzduší, predovšetkým oxidov síry, oxidov dusíka, prchavých organických látok, ťažkých kovov a perzistentných látok, podporovať progresívne technologické riešenia založené na nízkouhlíkových prístupoch a princípoch predbežnej opatrnosti, podporovať investovanie do znižovania energetickej náročnosti budov a majetku, podporovať využívanie obnoviteľných zdrojov energie a súčasne znížiť energetickú náročnosť založenú na využívaní neobnoviteľných zdrojov, zabezpečiť modernizáciu rozvodov tepla, zabezpečiť výmenu zostávajúcich svietidiel za LED alternatívu,
- zabezpečiť dôsledné uplatňovanie efektívnych mitigačných a adaptačných opatrení na zmiernenie negatívnych dôsledkov zmeny klímy zamerané na zmiernenie dopadov klimatických výkyvov, extrémov, vysokých teplôt vzduchu (horúčav), silných vetrov až víchric, intenzívnych zrážok alebo sucha, zabezpečiť budovanie zelenej (vegetácia, zeleň) a modrej (prirodzené a umelé vodné prvky) infraštruktúry v krajine, zabezpečiť zachovanie súčasných vodných pomerov územia, zabrániť ich zhoršeniu a podporovať ich zlepšenie, vylúčiť zásahy meniace hydrologické pomery, zabezpečiť redukciu a spomalenie povrchového odtoku prostredníctvom retencie, akumulácie a likvidácie dažďových vôd na nehnuteľnostiach vlastníkov, redistribúcie snehu z rizikových oblastí, realizovať vodozádržné opatrenia budov a verejných priestorov, podporovať sekundárne využívanie dažďových vôd (závlahy zelene, WC a pod.), zachytávanie dažďovej vody, budovanie retenčných nádrží, dažďových záhrad a pod., zabezpečiť efektívne využitie miestnych mokradí na odvádzanie zrážkových vôd, podporovať a preferenčne povoľovať vodopriepustné plochy v dopravnej infraštruktúre (parkoviská, stojiská, chodníky, pešie zóny, parky), zabezpečiť optimalizáciu vnútorných priestorov – klimatizácia, termické izolácie budov, slnolamy, vetrolamy, ochranná vegetácia a pod.,
- zabezpečiť čo najväčší rozsah a vyhovujúcu kvalitu sídelnej zelene, realizovať sadové úpravy v čo možnom najväčšom rozsahu, pre sadbový materiál použiť provinienčné druhy zodpovedajúce stanovištným a klimaxovým podmienkam, zachovať charakter, rozsah a stav prírodných lokalít v rámci zastavaného územia miest a obcí, zabezpečiť rekonštrukciu druhového zloženia sídelnej vegetácie s ohľadom na adaptáciu na zmenu klímy, podporovať budovanie nadštandardných vegetačných prvkov ako napr. ochranná a izolačná zeleň, zelené vegetačné strechy, terasy, balkóny a átriá, vertikálna zeleň a zelené vegetačné steny, vegetačný mobiliár a pod.,
- zabezpečiť dôslednú ochranu obytných stavieb alebo stavieb s pobytovými miestnosťami proti prenikaniu radónu z geologického podlažia v lokalitách so stredným radónovým rizikom,

- uplatňovať dostatočné a efektívne nástroje na zníženie erózných a degradačných procesov na pôdach, udržiavať poľné a lesné cesty v dobrom technickom stave a eliminovať prejazdy mimo nich, uplatňovať protierózne spôsoby obhospodarovania pozemkov, aplikovať vhodné agrotechnické opatrenia na ornej pôde s protieróznym účinkom (napr. vrstevnicové obrábanie, vhodné plodiny, pásové striedanie plodín, zasakovacie pásy a pod.), znižovať veľkosť pôdných celkov orných pôd na menšie celky delením líniami nelesnej drevinovej vegetácie, resp. osevnými postupmi a striedaním plodín,
- zabezpečiť zachovanie súčasného rozsahu, stavu a kvality poľnohospodárskych zdrojov, zabrániť ich zhoršeniu a podporovať ich zlepšenie, minimalizovať zábery poľnohospodárskej pôdy pri návrhu lokalizácie a riešenia rozvojových aktivít/projektov, zabrániť pustnutiu a opúšťaniu krajiny, úbytku rozlohy poľnohospodársky využívaných plôch, zabrániť šíreniu nepôvodných a invázných rastlinných aj živočíšnych druhov, zabezpečiť ich odstraňovanie, zabrániť ohrozeniu genofondu domácich ovocných stromov a ohrozeniu druhov a plemien hospodárskych zvierat dlhodobo chovaných na území UMR, podporovať ekologický a permakultúrny (prírodný) spôsob hospodárenia, podporovať preferenciu životného štýlu korešpondujúcu s princípmi a kritériami trvalo udržateľného rozvoja, vytvárať a udržiavať poľnohospodársky produktívne ekosystémy s rozmanitosťou, stabilitou a odolnosťou prírodných ekosystémov, zabezpečiť vhodné podmienky pre voľne žijúce opeľovače, trávne plochy realizovať formou lúčneho porastu a pod., podporovať chov opeľovačov,
- zabezpečiť zachovanie súčasného rozsahu, stavu a kvality lesných pôdných zdrojov, zabrániť ich zhoršeniu a podporovať ich zlepšenie, minimalizovať zábery lesnej pôdy pri návrhu lokalizácie a riešenia rozvojových aktivít/projektov, zabezpečiť stabilizáciu kompaktnosti a homogenosti lesných porastov, zachovať minimálne súčasnú pestrosť lesných drevín a zvyšovať podiel autochtónnych druhov, stabilizovať spodnú hranicu lesa, zabezpečiť súlad medzi ekonomickým využitím lesných ekosystémov a plnením ich mimoprodukčných funkcií, zabezpečiť zachovanie a využívanie maximálnej produkcie geneticky hodnotného semena v porastoch s genofondom lesných drevín, uprednostňovať biologické a integrované metódy ochrany a diferencovaného sprístupňovania lesov, uplatňovať diferencované formy hospodárenia (pri ťažbovo-obnovných postupoch uprednostňovať maloplošnú podrastovú formu, maloplošný holorub použiť len zriedkavo, zvýšiť podiel prirodzenej obnovy), obnovné postupy riešiť provenienčne vhodnými druhmi s primerane pestrým zastúpením drevín, udržiavať populáciu lesnej zveri v hraniciach ekologickej únosnosti ekosystémov,
- zabezpečiť zachovanie súčasného rozsahu, stavu a kvality povrchových a podzemných vodných zdrojov, zabrániť ich zhoršeniu a podporovať ich zlepšenie,
- zabrániť nevhodnému zaobchádzaniu s chemikáliami v hospodárstve aj v domácnostiach, zabezpečiť odstránenie čiernych a nebezpečných skládok, zabezpečiť sanáciu environmentálnych záťaží, zabezpečiť revitalizáciu odkaliska popolovín Zvolenskej teplárenskej a.s, zabezpečiť zlepšenie životného prostredia vo funkčných plochách priemyselnej výroby, veľkoskladov, výrobných a nevýrobných služieb a veľkoobchodu úpravou vnútorných priestorov areálov,
- komplexne riešiť prevenciu vzniku odpadu, zabezpečiť separáciu odpadu na všetkých lokalitách územia, podporovať spracovanie a ďalšie zhodnocovanie odpadu, obzvlášť biologicky rozložiteľného, zvýšiť objem recyklácie komunálneho odpadu, zabezpečiť budovanie environmentálne ohľaduplného, ekonomicky efektívneho a sociálne na občana orientovaného centra obehového hospodárstva,

- zabezpečiť dopravnú dostupnosť, zabezpečiť vyhovujúcu dopravnú sieť, podporovať budovanie ciest vyšších tried, riešiť nevyhovujúci stav a kvalitu cestnej siete, zabezpečiť prechod na udržiateľnú ekologickú dopravu najmä v meste Zvolen, komplexne doriešiť logistiku dopravy v území, zabezpečiť zlepšenie stavu technickej základne verejnej dopravy (autobusy, zastávky MHD a informačný systém), zabezpečiť zvyšovanie podielu verejnej dopravy na preprave obyvateľov, zaviesť efektívnu parkovacu politiku najmä v mestách Zvolen a Sliač, riešiť problém s odstavovaním, garážovaním a parkovaním, zabezpečiť budovanie infraštruktúry pre nemotorovú dopravu a rozvoj nemotorovej dopravy (cyklodoprava), podporovať rozvoj elektromobility a zavádzania infraštruktúry nabíjacích staníc, rozšíriť existujúcu technickú infraštruktúru, zabezpečiť zlepšenie jej technického stavu a dobudovať chýbajúcu technickú infraštruktúru, zabezpečiť rýchle a kvalitné pripojenie na internet,
- podporovať zavádzanie trendových postupov recyklácie v súlade s najnovšími BAT, zavádzať systémy environmentálneho manažérstva v čo najväčšom rozsahu, zabezpečiť zníženie ekologickej stopy ekonomiky a života spoločnosti, zabezpečiť rozvoj a aplikáciu ekologických inovácií do všetkých sfér života, podporovať zelené investície a zvýšiť podiel zeleného obstarávania na objeme obstarávaných tovarov a služieb, zavádzať smart riešenia, budovať smart modernú a efektívnu samosprávu, multisektorovú spoluprácu, integráciu, medzisektorové sieťovanie, sieťovanie podnikateľských subjektov a pod., zabezpečiť zväčšovanie rozsahu, benefitov a ekonomickej hodnoty poskytovaných ekosystémových služieb a tovarov,
- budovať optimálnu demografickú štruktúru obyvateľstva, podporovať ekonomický rast územia s cieľom pritiahnutia obyvateľstva v produktívnom veku, zabezpečiť znižovanie počtu odchádzajúcich obyvateľov, zabezpečiť aktívne a dôstojné starnutie, uplatňovať efektívnu migračnú politiku, zabezpečiť zachovanie súčasnej mierovej situácie, podporovať uplatňovanie mierových postupov a riešení, zabezpečiť súdržnosť na všetkých úrovniach spoločnosti,
- zabrániť zhoršeniu súčasného objemu, zloženia, stavu, kvality a bezpečnosti potravín a podporovať ich zlepšenie a dostupnosť pre obyvateľstvo, vrátane sociálne a zdravotne znevýhodneného obyvateľstva, zabrániť zhoršeniu súčasného objemu, zloženia, stavu, kvality a bezpečnosti krmív a podporovať ich zlepšenie a dostupnosť pre chované zvieratá, vrátane osobami sociálne a zdravotne znevýhodnenými, zabezpečiť dostupnosť vyváženej stravy a podporovať uplatňovanie zdravého životného štýlu, správnych stravovacích návykov a zachovanie duševného zdravia obyvateľstva, vrátane sociálne a zdravotne znevýhodneného obyvateľstva, podporovať uplatňovanie primeranej fyzickej aktivity obyvateľstva, vrátane sociálne a zdravotne znevýhodneného obyvateľstva, podporovať záujmovú, pohybovú, kreatívnu, rekreačnú a relaxačnú činnosť predovšetkým u detí a mládeže, vrátane sociálne a zdravotne znevýhodneného obyvateľstva, podporovať šport a budovanie kvalitnej voľnočasovej vybavenosti, zabezpečiť dostupnosť športu pre všetkých, vrátane zdravotne a sociálne znevýhodneného obyvateľstva, podporovať vrcholový a výkonnostný šport, vrátane netradičných a okrajových disciplín,
- podporovať podnikateľský sektor, vytvárať príležitosti a podmienky na podnikanie, výskum a vývoj, inovácie, diverzifikovanú ekonomiku, zdieľanú ekonomiku, zabezpečiť kvalifikované pracovné sily, znižovať mieru nezamestnanosti, podporovať prácu s dlhodobou nezamestnanými a mladými nezamestnanými ako potenciálnymi pracovnými silami, zabezpečiť dostatok vhodných pracovných miest, vrátane pozícií pre sociálne a zdravotne znevýhodnené obyvateľstvo, podporovať sociálne podnikanie a podporované zamestnávanie, zabezpečiť prosperitu, atraktivnosť zamestnaní pre rôzne cieľové skupiny, súlad dopytu a ponuky na trhu práce, flexibilné formy práce, zaviesť efektívne motivačné a bonusové balíky ako podporný mechanizmus pri riešení niektorých problémov, zabezpečiť dostatočné investície na podporu potrebných opatrení,

- zabezpečiť inkluzívnu a zdravú občiansku spoločnosť, podporovať verejné politiky, participáciu, aktívne občianstvo, posilniť záujem obyvateľov o účasť na tvorbe verejných politík a stratégií, riešiť inklúziu marginalizovaných rómskych komunít a vyčlenených komunít, vrátane osôb bez domova, podporovať rozvoj aktívnych, odolných a udržateľných komunít, vrátane zdravotne a sociálne slabších a vyčlenených komunít,
- podporovať potenciál akademických, vedecko-výskumných, vývojových a inovačných inštitúcií, zabezpečiť inkluzívne vzdelávanie, dostupné pre všetkých, podporovať odborné vzdelávanie, celoživotné vzdelávanie, duálne vzdelávanie, kariérne poradenstvo, moderné vzdelávanie, podporovať výučbu cudzích jazykov na všetkých úrovniach školstva aj na mimoškolskej úrovni, podporovať environmentálnu výchovu, zvyšovanie environmentálneho povedomia obyvateľov a inštitúcií, vrátane sociálne a zdravotne znevýhodneného obyvateľstva, podporovať komunitnú prácu, dobrovoľníctvo, neziskové organizácie, subjekty verejnej správy a podnikateľské subjekty zamerané na riešenie problémových aspektov zdravia, pohody, spoločenského života, životných situácií, ochrany a obrany, životného prostredia a pod.,
- zabezpečiť prevenciu negatívnych spoločenských javov, zabezpečiť efektívnu ochranu obyvateľstva, bioty, majetku a hospodárstva pred požiarmi, škodcami, vetrom a inými negatívnymi javmi, zabezpečiť efektívne opatrenia na zmiernenie dopadov záplav (manažment povodí a krajiny, zvyšovanie retenčnej kapacity mesta, rekonštrukcie kanalizačnej sústavy a pod.), zabezpečiť dostatočnú a efektívnu protipovodňovú ochranu obyvateľstva, biotopov, majetku a hospodárstva ekologicky vhodnou úpravou povodia, koryta, ako aj premostení a priepustov všetkých vodných tokov v území, predovšetkým však na rizikových úsekoch, realizovať pravidelnú údržbu vodných tokov – brehových porastov, odstraňovanie prekážok, invázných druhov a pod., zabezpečiť osvetu a ciele vzdelávacie a preventívne programy v oblastiach ako je zdravie, sociálne otázky, riešenie vybraných životných situácií, krízových javov, zabezpečiť predchádzaniu kriminalite, vrátane ekologickej a environmentálnej kriminality,
- zabezpečiť zachovanie hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva, tradičné formy a spôsoby hospodárenia, tradičnú architektúru, podporovať obnovu a využívanie kultúrneho dedičstva, podporovať snahy vedúce k zachovaniu tradícií a regionálnych zvyklostí, podporovať dopyt po lokálnych produktoch a službách, zabezpečiť podporu rozvoja vidieka, zachovať charakteristickú urbanistickú štruktúru vidieckeho osídlenia, s dôrazom na rozptýlené osídlenie, založeného na lokálnom potenciáli, podporovať cestovný ruch a kúpeľníctvo, podporovať kultúru a kreatívny priemysel, zabezpečiť zvýšenie návštevnosti územia,
- zabezpečiť posúdenie vplyvov všetkých rozvojových aktivít/projektov podľa Zákona NR SR. č. 24/2006 Z.z., ktoré svojim charakterom dosahujú prahové hodnoty podľa Prílohy č. 8 uvedeného zákona (EIA), zabezpečiť minimalizáciu, príp. odstránenie akýchkoľvek negatívnych vplyvov realizovaných aktivít/projektov v súvislosti s napĺňaním cieľov navrhovaného strategického dokumentu v etape povoľovania podľa stavebného zákona za účasti kompetentných environmentálnych orgánov a orgánov na ochranu zdravia.

Zo stanovísk subjektov vyjadrujúcich sa k návrhu strategického dokumentu PHRSR UMR Zvolen vo fáze Oznámenia o strategickom dokumente vyplynuli požiadavky, ktoré zároveň možno pokladať za opatrenia na zmiernenie prípadných negatívnych vplyvov schválenia navrhovaného strategického dokumentu.

Nasledujúce opatrenia boli prenesené aj do špecifických požiadaviek Rozsahu hodnotenia a časového harmonogramu (list č. OU-ZV-OSZP-2021/007530-021 zo dňa 23. 07. 2021):

- pri realizácii aktivít uvedených v strategickom dokumente rešpektovať záväznú časť Územného plánu veľkého územného celku Banskobystrický kraj v platnom znení a záväznú časť ÚPD obcí v zmysle §8 ods. 3 Zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov, osobitne v nadväznosti na Logistický areál Budča, ktorý je v prílohe 2 uvedený v SIB 1 Inovácie a práca ako kľúčový projekt, nakoľko tento čiastočne zasahuje do lokality navrhovanej pre terminál intermodálnej prepravy, ktorý musí byť v zmysle platného ÚPN VÚC BBK zachovaný;
- riešiť odkanalizovanie celej priemyselnej lokality Lieskovskej cesty v k.ú. Lieskovec a v k.ú. Zvolen ako jednu z priorít a limitujúci faktor rozvoja tejto časti územia, pričom odkanalizovanie navrhnuť do vhodného recipientu v závislosti od druhu odvádzaných odpadových vôd.

Na základe ostatných pripomienok a požiadaviek možno sformulovať nasledovné opatrenia:

- brať na vedomie, že vzhľadom na aktivitu Energetické zhodnotenie odpadu, Zvolen, nebude energetické zhodnocovanie odpadov podporované zo zdrojov EÚ (skutočnosť vyplývala z pripomienok MŽP SR k „Vstupnej správe IÚS BBSK“);
- v oblasti odpadového hospodárstva podporovať v novom programovom období 2021 – 2027 prostredníctvom Operačného programu Slovensko aktivity zamerané na predchádzanie vzniku odpadov prostredníctvom budovania centier opätovného používania alebo podpory domáceho kompostovania, zefektívňovanie zberu a triedeného zberu komunálnych odpadov, recykláciu odpadov napríklad budovaním kompostární;
- brať na vedomie, že podpora projektov odpadového hospodárstva prostredníctvom Programu Slovensko bude podmienená ich súladom s aktuálne platným programom odpadového hospodárstva SR a programom predchádzania vzniku odpadu SR;
- vzhľadom na existenciu národných kultúrnych pamiatok, pamiatkových území (Pamiatková zóna Zvolen) a archeologické náleziská pri zámere stavebných činností postupovať podľa Zákona NR SR č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

Uvedené opatrenia môžu výrazným spôsobom eliminovať a minimalizovať prípadné negatívne vplyvy navrhovaného strategického dokumentu na životné prostredie a zdravie a zároveň pôsobiť ako ich účinná prevencia. Navrhované opatrenia a odporúčania bude pre dosiahnutie zmiernenia negatívnych vplyvov navrhovaného strategického dokumentu nevyhnutné dodržať v čo najväčšom možnom rozsahu.

Všetky navrhované opatrenia sú za predpokladu vytvorenia vhodných podmienok ich uplatnenia realizovateľné.

Ďalšie opatrenia bude potrebné prijať, ak tieto vyplývajú z ďalšieho vývoja procesu tohto strategického hodnotenia (SEA). Ďalšie opatrenia vyplývajú z opodstatnených pripomienok a odporúčaní zainteresovaných subjektov v rámci procesu pripomienkovania tejto Správy o hodnotení navrhovaného strategického dokumentu. A ďalšie opatrenia budú určené pri jednotlivých procesoch posudzovania vplyvov navrhovaných činností (aktivít/projektov) na životné prostredie (EIA), ktoré budú posudzované v rámci napĺňania cieľov navrhovaného strategického dokumentu.

Ďalšie požiadavky a opatrenia definoval vlastný strategický dokument PHRSR UMR Zvolen. Tento uvádza, že pre úspešné naplnenie jeho cieľov bude nevyhnutné:

- posilniť odborné kapacity v oblasti regionálneho a miestneho rozvoja,
- zabezpečiť dostatočné pokrytie odborných a projektových kapacít, predovšetkým v obciach UMR Zvolen,
- zaviesť nový systém prípravy a realizácie integrovaných investícií a nové modely spolupráce a financovania navrhnutých intervencií na území,
- zabezpečiť digitalizáciu a ďalšie vzdelávanie pracovníkov verejnej správy na území UMR Zvolen,
- uplatňovať integrovaný a participatívny prístup pri formulovaní priorít a cieľov rozvoja územia v partnerstve so socioekonomickými partnermi na území,
- uplatňovať integrovaný a participatívny prístup pri spracovaní nadradených strategických dokumentov, s ktorými musí byť PHRSR UMR Zvolen v súlade,
- riešiť spoločnú agendu a projekty s krajským mestom Banská Bystrica, s ostatnými územiaми UMR v BBSK (UMR Banská Bystrica, UMR Lučenec a UMR Rimavská Sobota) a s okresnými mestami a susediacimi okresmi (okres Detva, okres Krupina),
- vybudovať nové funkčné systémy, väzby a vzťahy medzi jadrovým mestom a ostatnými obcami Kováčová, Budča a Lieskovec a mestom Sliač s uplatnením dôsledného integrovaného plánovania a koordinácie na území, úzkej spolupráce so všetkými aktérmi na území,
- pri realizácii významných projektov využiť princíp verejno-súkromného partnerstva,
- zjednodušiť proces súvisiaci s vysporiadaním vlastníckych vzťahov a vydaním stavebného povolenia,
- zmeniť financovanie a kompetencie územnej samosprávy,
- zjednodušiť procesy a administratívnu náročnosť prípravy a implementácie projektov financovaných prostredníctvom EŠIF a problematiky verejného obstarávania,
- dobudovať implementačnú kapacitu územia UMR Zvolen.

Zo spracovania PHRSR UMR Zvolen vyplynuli odporúčania a požiadavky pre nadradené a nižšie úrovne strategického riadenia:

- vytvoriť administratívne kapacity UMR Zvolen na MsÚ Zvolen (odborný útvar UMR vedený manažérom UMR Zvolen),
- vytvoriť systém na zber, uchovávanie, hodnotenie a sprístupňovanie údajov pre rozhodovanie samosprávy. Systém nastaviť tak, aby prebiehal v maximálnej miere automaticky s väzbou na vlastný informačný systém samosprávy,
- zapracovať do implementácie PHRSR UMR skutočnosti vyplývajúce z nadradených strategických a programových dokumentov po ich schválení,
- prepojiť strategické a koncepcné dokumenty na úrovni UMR Zvolen,
- koordinovať investície, projekty a aktivity územia UMR Zvolen s SPR Stred a BBSK,
- podporovať spoločné projekty samosprávy a socio-ekonomických partnerov, spoločných projektov území UMR v SR.

Odporúčania a požiadavky pre partnerské a spolupracujúce subjekty:

- vytvoriť a pravidelne aktualizovať databázu socio-ekonomických partnerov na území UMR Zvolen,
- realizovať pravidelné stretnutia socio-ekonomických partnerov na území UMR Zvolen s cieľom zlepšenia informovanosti a realizácie spoločných aktivít a projektov,
- vyčleniť časť webstránky mesta Zvolen na zverejňovanie výziev na spoluprácu samosprávy a socio-ekonomických partnerov a publikovať tieto výzvy v položke aktuálny.

VI. DÔVODY VÝBERU ZVAŽOVANÝCH ALTERNATÍV ZOHľadŇUJÚCICH CIELE A GEOGRAFICKÝ ROZMER STRATEGICKÉHO DOKUMENTU A OPIS TOHO, AKO BOLO VYKONANÉ VYHODNOTENIE VRÁTANE ŤAŽKOSTÍ S POSKYTOVANÍM POTREBNÝCH INFORMÁCIÍ, AKO NAPR. TECHNICKÉ NEDOSTATKY ALEBO NEURČITOSTI

Charakter identifikovaných výziev a problémov, ani geografický rozmer PHRSR UMR Zvolen nevyžaduje spracovanie variantných návrhov stratégie. Posudzovaný strategický dokument je tak navrhnutý len v jednom variante, preto nebolo vykonané porovnávanie a výber optimálneho variantu. Identifikácia a vyhodnocovanie možných parciálnych alternatívnych riešení boli vykonávané priebežne počas procesu vypracovávania posudzovaného strategického dokumentu, konečný výstup v podobe predkladaného variantu je výsledkom partnerskej spolupráce a dohody všetkých autorov a spoluriešiteľov dokumentu.

Požiadavka bezvariantného spracovania návrhu strategického dokumentu PHRSR UMR Zvolen vyplynula aj z požiadaviek Rozsahu hodnotenia a časového harmonogramu (list č. OU-ZV-OSZP-2021/007530-021 zo dňa 23. 07. 2021).

Nulový variant predstavuje súčasný stav využívania a rozvoja územia mestského rozvoja Zvolen a predstavuje tiež stav bez schválenia navrhovaného PHRSR UMR Zvolen.

To by pre dotknuté obce znamenalo, že nebudú mať kľúčový strednodobý strategický dokument s právnou záväznosťou, ktorý by koncepcne usmerňoval a koordinoval činnosti na území UMR Zvolen a účinne zamedzil environmentálne neprijateľné zámery a činnosti v tomto území. Taktiež by to znamenalo pretrvávajúce súčasných problémov, vrátane problémov environmentálneho a ekologického charakteru, ktoré navrhovaný strategický dokument v navrhovanom variante plánuje čo najviac riešiť, eliminovať, minimalizovať a predchádzať im.

V prípade, ak by sa strategický dokument PHRSR UMR Zvolen neimplementoval (nulový variant), územie by podľa samotného dokumentu s vysokou pravdepodobnosťou negatívne ovplyvnili neriešené výzvy a problémy, predovšetkým:

- Odchod mladých ľudí a mladých rodín z územia.
- Nedostatočná konkurencieschopnosť územia.
- Nedostatočná výkonnosť cestovného ruchu.
- Nedostatočná podpora a využitie výsledkov inovácií a výskumu .
- Negatívne dôsledky klimatickej zmeny - vysoké teploty vzduchu a periódy horúčav, záplavy.
- Negatívne javy prostredia (povodne, erózie a zosuvy).
- Negatívny vplyv dopravy na stav ovzdušia.
- Nárast počtu dopravných nehôd.
- Nedostatok financií v samospráve na rozvoj a služby.

Nedostatočným využitím potenciálu a zdrojov územia by došlo k spomaleniu rozvoja územia, prejavili by sa dôsledky klimatických a environmentálnych zmien, zrýchlil by sa pokles počtu obyvateľov, znížila by sa kvalita života. Možné následky neriešenia problémov sú načrtnuté v tzv. strome problémov (Kap. III.4 tejto Správy o hodnotení).

Nedostatky a neurčitosti sú pri strategickom posudzovaní, vzhľadom na charakter posudzovaného elaborátu, štandardne vyplývajúce z absencie konkrétnejších relevantných informácií o území, o plánovaných aktivitách vyplývajúcich z cieľov dokumentu, o časovom zasadení predpokladanej realizácie aktivít/projektov či napĺňania cieľov a pod. S vysokou pravdepodobnosťou budú pri uplatňovaní strategického dokumentu v rámci jednotlivých procesov posudzovania vplyvov na ŽP posudzované

jednotlivé činnosti (EIA), taktiež budú navrhované činnosti podliehať povoľovaciemu procesu. Je možné predpokladať, že tieto postupy odhalia prípadné negatívne vplyvy na ŽP a zabezpečia ich elimináciu.

Pozitívne vplyvy PHRSR UMR Zvolen na životné prostredie a zdravie zabezpečia nástroje (opatrenia) implementácie dokumentu:

- Inštitucionálne a organizačné opatrenia (napr. v podobe všeobecne záväzných nariadení). Na území UMR Zvolen bolo prijaté Memorandum o spolupráci na tvorbe PHRSR, spracované štatúty Kooperačnej rady UMR, vytvorený Sekretariát UMR. V rámci Mestského úradu Zvolen boli vybudované „administratívne kapacity UMR“ a vytvorená pozícia „manažér UMR“.
- Informačné a vzdelávacie opatrenia (napr. komunikačné kanály a informačné služby). Na webovom portáli mesta Zvolen bola vyčlenená časť pre participáciu, zverejňovanie a pripomienkovanie dokumentov. Budú vytvorené dátové sety a publikované ako otvorené dáta UMR.
- Investície (napr. do infraštruktúry). Bol spracovaný zásobník aktivít UMR Zvolen.
- Finančné nástroje (napr. dotácie, pôžičky, koncesie, dane).
- Programy, projekty, služby alebo iné aktivity verejného i súkromného sektora, ktoré povedú k naplneniu definovaných cieľov.

VII. NÁVRH MONITOROVANIA ENVIRONMENTÁLNYCH VPLYVOV VRÁTANE VPLYVOV NA ZDRAVIE

Vzhľadom k tomu, že PHRSR UMR Zvolen je vypracovaný na dlhšie časové obdobie, bude potrebné ho priebežne sledovať a vyhodnocovať.

Hodnotenie plnenia priorít a cieľov PHRSR UMR Zvolen sa bude realizovať podľa plánu monitorovania v pravidelných intervaloch – raz ročne. Mimoriadne hodnotenie je možné realizovať na základe rozhodnutia Kooperačnej rady UMR Zvolen, a to najmä v prípade novej spoločenskej situácie, rizika alebo odklonu od stanovených cieľov.

Monitorovanie bude realizované prostredníctvom súboru ukazovateľov. V prípade hlavného cieľa ide o ukazovatele dopadu, v prípade strategických a špecifických cieľov ide o ukazovatele dopadu a výsledku.

Aktivity budú monitorované na úrovni výstupov, najmä či boli, alebo neboli zrealizované v zmysle projektového zámeru. Najčastejším zdrojom údajov pre ukazovatele budú samosprávy UMR Zvolen, Centrálny register zmlúv, monitorovací systém ITMS a Štatistický úrad SR. Väčšina ukazovateľov bude sledovaná ročne. Ukazovatele, u ktorých to bude možné, budú sledované až na úroveň jednotlivých miest a obcí UMR Zvolen.

Plán monitorovania a hodnotenia

Proces	Postup	Termín
Monitorovanie	Zber a spracovanie údajov.	Raz ročne do 31. 03. alebo na základe rozhodnutia Kooperačnej rady UMR Zvolen alebo v prípade novej spoločenskej situácie, rizika alebo odklonu od stanovených cieľov.
Hodnotenie	Vyhodnotenie získaných údajov. Spracovanie návrhu hodnotiacej správy. Spracovania oponentského posudku. Spracovanie finálnej verzie hodnotiacej správy.	Raz ročne do 31. 05. alebo na základe rozhodnutia Kooperačnej rady UMR Zvolen alebo v prípade novej spoločenskej situácie, rizika alebo odklonu od stanovených cieľov.

/zdroj: PHRSR UMR Zvolen, 2022/

Vo vzťahu k prioritám a cieľom boli definované kľúčové ukazovatele, ktoré umožňujú sledovanie plnenia jednotlivých cieľov a napĺňanie vízie a hlavného cieľa. K jednotlivým ukazovateľom boli stanovené východiskové a cieľové hodnoty, periodicita monitorovania a zdroje údajov. Pri návrhu ukazovateľov PHRSR UMR Zvolen boli zohľadnené aj ukazovatele definované v nadradených strategických dokumentoch (Agenda 2030, Vízia a stratégia SR, PHRSR a IÚS BBSK). Toto umožňuje systematizáciu a harmonizáciu monitorovania plnenia priorit a cieľov na miestnej, regionálnej a národnej úrovni. Ukazovatele podobne ako ciele alebo výzvy a problémy tvoria navzájom previazanú sústavu, ktorá predstavuje tzv. strom ukazovateľov. To znamená, že ukazovatele vyššej úrovne by mali mať vyššiu mieru integrácie a odrážať synergie spolupôsobenia efektov dosiahnutia cieľov nižšej úrovne. Napĺňanie cieľov je sledované jedným ukazovateľom alebo niekoľkými vzájomne sa dopĺňujúcimi ukazovateľmi.

Monitorovanými merateľnými ukazovateľmi hlavného cieľa PHRSR UMR Zvolen budú:

- Index kvality života v okrese Zvolen
- Počet obyvateľov s trvalým pobytom v UMR Zvolen k 31. 12.
- Prírastok obyvateľov sťahovaním v UMR Zvolen k 31. 12.
- Index ekonomického zaťaženia v okrese Zvolen k 31. 12.
- Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Zvolen k 31. 12.
- Miera ekonomickej aktivity v okrese Zvolen
- Miera zamestnanosti v okrese Zvolen
- Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu v UMR Zvolen k 31. 12.
- Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov v UMR Zvolen k 31. 12.
- Podiel vyseparovaného odpadu v okrese Zvolen k 31. 12.
- Počet evidovaných uchádzačov o zamestnanie v UMR Zvolen k 31. 12.
- Podiel obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním na území UMR Zvolen
- Počet poberateľov dávok v hmotnej núdzi so spoločne posudzovanými osobami v okrese Zvolen k 31. 12.
- Počet postavených bytov v UMR Zvolen k 31. 12.
- Počet aktivít realizovaných z akčného plánu PHRSR UMR Zvolen
- Výška realizovaných investícií z akčného plánu PHRSR UMR Zvolen

Mnohé z uvedených ukazovateľov odrážajú aj environmentálny charakter.

Mestá a obce na území UMR Zvolen budú realizovať monitorovanie a hodnotenie plnenia priorit a cieľov PHRSR za svoje územie. Následne bude realizované aj spoločné monitorovanie a hodnotenie plnenia priorit a cieľov za celé územie UMR Zvolen.

Systém monitorovania a hodnotenia bude previazaný s programovými rozpočtami miest a obcí. Bude využívať nástroje programového rozpočtovania najmä záverečný účet, ktorý je každoročne pripravovaný a schvaľovaný samosprávou.

V procese monitorovania sa uskutoční zber a spracovanie dát (hodnoty ukazovateľov, ako aj míľnikov). V rámci procesu hodnotenia sa získané údaje vyhodnotia. Monitorovanie a hodnotenie PHRSR UMR Zvolen bude previazané s monitorovaním a hodnotením nadradených strategických a programových dokumentov.

Zodpovednosť za zber údajov a spracovanie hodnotiacej správy budú mať Sekretariát UMR/Administratívne kapacity UMR Zvolen. Funkciu monitorovacieho a hodnotiaceho výboru bude plniť Kooperačná rada UMR Zvolen. Hodnotiaca správa bude predložená na prerokovanie Kooperačnej rade UMR Zvolen, mestským a obecným zastupiteľstvám. Následne bude zverejnená.

Hodnotiaca správa bude:

- mať písomnú formu (text, tabuľky, grafické prvky),
- obsahovať zoznam informovaných subjektov (napr. pracovná skupina, riadiaci výbor, gestor implementácie stratégie, štatutárny orgán územnej samosprávy, orgán štátnej správy alebo územnej samosprávy, v ktorého gescii sú nadradené dokumenty za oblasť regionálneho rozvoja a pod.),
- posúdená oponentom (subjekt, ktorý nebol spracovateľom hodnotiacej správy bude môcť poukazovať na nedostatky a zadávať zásadné pripomienky na zapracovanie pred prijatím záväzných rozhodnutí na základe výsledkov hodnotiacich správ).

Hodnotiaca správa o realizácii priorít a cieľov PHRSR bude zameraná na zistenie:

- úspešnosti plnenia priorít a cieľov pri implementácii PHRSR,
- správnosti voľby nástrojov pri implementácii PHRSR,
- či sú ciele, proces implementácie, alebo výsledky implementácie stratégie ovplyvnené meniacimi sa okolnosťami, efektívnosti alokovaných zdrojov.

Hlavné otázky hodnotiacej správy:

- Aký pokrok bol dosiahnutý v implementácii PHRSR UMR (aktivity uvedené v Akčnom pláne PHRSR UMR na daný rok, ukazovatele, míľniky)?
- Ako boli zohľadnené odporúčania pre zlepšenie implementácie PHRSR UMR, ktoré boli navrhnuté v predchádzajúcom období?
- Aké sú odporúčania pre zlepšenie implementácie PHRSR UMR v ďalšom období?

Monitorovanie a hodnotenie teda poskytnú informácie o realizácii a vplyve realizovaných opatrení na územie. Poukážu na to, či realizované opatrenia sú účinné a prinášajú výsledky, do akej miery sa darí dosahovať zámery a ciele strategického dokumentu a nakoľko sú stav a smerovanie udržateľné.

Hodnotiaca správa bude podkladom na aktualizáciu strategického dokumentu vzhľadom na prebiehajúce zmeny, prípadne na tvorbu nového dokumentu.

Pri aktualizácii dokumentu bude možné pracovať okrem kvantitatívnych dát aj so získavaním názorov obyvateľov na subjektívnu bezpečnosť, ktorá je reprezentovaná postojmi, pocitmi, subjektívnym vnímaním územia samotnými obyvateľmi a návštevníkmi. Vhodné nástroje pre ich zber sú dotazníkový prieskum, emočné mapy, riadené rozhovory a pod.

Podnet na aktualizáciu alebo tvorbu nového PHRSR UMR Zvolen môže podať Kooperačná rada UMR Zvolen, mestské alebo obecné zastupiteľstvo na území UMR Zvolen a to formou uznesenia. Potreba aktualizácie alebo tvorba nového PHRSR UMR Zvolen môže nastať najmä v prípade, ak:

- nastane významná zmena v príslušnej legislatíve a to najmä v oblasti regionálneho rozvoja alebo financovania samospráv,
- nastane zmena príslušných nariadení Európskej komisie,
- dôjde k schváleniu nových strategických dokumentov s významným dopadom na územie UMR Zvolen na národnej a regionálnej úrovni,
- nastane neočakávaná zmena externého prostredia (pandémia, prírodná katastrofa a iná mimoriadna udalosť).

V prípade, že dôjde k zmenám realizovaných monitorovacích prác oproti ich plánovanému rozsahu vplyvom výskytu nepredvídateľných udalostí, tieto sa nebudú hodnotiť ako neplnenie programu monitorovania.

Transparentnosť hodnotenia plnenia priorít a cieľov stratégie bude zabezpečená:

- pozvaním kľúčových aktérov z územia do procesu monitorovania a hodnotenia,
- prerokovaním hodnotiacej správy Kooperáčnou radou UMR Zvolen, mestskými a obecnými zastupiteľstvami,
- sprístupnením akčných plánov, finančných plánov a hodnotiacich správ.

Keďže platnosť a implementácia navrhovaného strategického dokumentu bude mať trvanie niekoľko rokov, bude potrebné pravidelne alebo podľa potreby revidovať aj samotný monitorovací program a metódy tak, aby zohľadňovali nové trendy v každej monitorovanej oblasti.

Monitorovanie vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie a zdravie

Podľa Zákona NR SR č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sú obstarávateľ a rezortný orgán povinní zabezpečiť sledovanie a vyhodnocovanie vplyvov schváleného strategického dokumentu na životné prostredie, prípadne použiť na tento účel existujúci monitoring, aby sa predišlo zdvojojaniu monitorovania (§16, ods.1).

Sledovanie a vyhodnocovanie vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie podľa §16, ods. 2 spočíva v:

- systematickom sledovaní a vyhodnocovaní jeho vplyvov,
- vyhodnocovaní jeho účinnosti,
- zabezpečení odborného porovnania predpokladaných vplyvov uvedených v Správe o hodnotení strategického dokumentu so skutočným stavom.

Uvedený zákon ďalej uvádza (§16, ods. 3), že ak obstarávateľ zistí, že skutočné vplyvy strategického dokumentu na životné prostredie posudzovaného podľa tohto zákona sú horšie, ako sa uvádza v Správe o hodnotení strategického dokumentu, je povinný zabezpečiť opatrenia na ich zmiernenie a zároveň zabezpečiť zmenu, doplnenie, prípadne prepracovanie strategického dokumentu.

Obstarávateľ a rezortný orgán sú povinní bezodkladne oznámiť príslušnému orgánu informácie o výsledkoch sledovania a vyhodnocovania vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie podľa odseku 2, ako aj o zabezpečení povinností podľa odseku 3 v elektronickej podobe alebo v listinnej podobe (§16, ods. 4). Príslušný orgán bezodkladne zverejní informácie doručené podľa odseku 4 na webovom sídle MŽP SR.

Monitorovanie vplyvov strategického dokumentu bude realizované pomocou vyššie uvedených merateľných ukazovateľov na úrovni národnej, regionálnej (BBSK), ako aj lokálnej, na úrovni obcí územia UMR Zvolen.

Predpokladá sa, že okrem vyššie uvedených ukazovateľov bude naďalej realizovaný monitoring vybraných environmentálnych indikátorov kvality životného prostredia v podobe kontinuálneho merania kvality ovzdušia. Taktiež bude potrebné zabezpečiť podľa potreby monitoring hlukovej situácie na zaťažených lokalitách, produkcie odpadov a nakladania s nimi, trvalé zábery pôd, zásahy do chránených a inak vymedzených území, zásahy do prvkov územného systému ekologickej stability, odber podzemných a povrchových vôd, kvalita vôd, erózne a chemické ohrozenie pôd, kvalita pôd, čistenie odpadových vôd,

zloženie odpadových vôd, spotreba energie, využiteľnosť obnoviteľných zdrojov, vybrané ukazovatele dopravnej situácie, technickej infraštruktúry, doplňujúce ukazovatele zdravotného stavu obyvateľstva, stav lesných porastov, biodiverzity, únosnosť zaťažených oblastí, hodnotenie prírodných rizík (svahové deformácie, erózne procesy, povodňové ohrozenie, radón, seizmicita a pod.), stav environmentálnych záťaží, ukazovatele klimatickej zmeny, vybavenosti a služieb, návštevnosti, spokojnosti, vybraných sociálnych, ekonomických ukazovateľov a mnohých ďalších.

Pre zabezpečenie minimalizácie, eliminácie a prevencie negatívnych vplyvov navrhovaného strategického dokumentu na životné prostredie bude nevyhnutné monitorovať plnenie vlastných navrhnutých opatrení na zmiernenie negatívnych vplyvov a dopadov navrhovaného strategického dokumentu na životné prostredie a zdravie. Taktiež sa predpokladá pravidelné monitorovanie plnenia vlastného PHRSR UMR Zvolen, z hľadiska jeho cieľov a stratégií.

V citovanom Zákone NR SR č. 24/2006 Z. z. sa neustanovuje žiadny časový rámec sledovania a vyhodnocovania vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie.

VIII. PRAVDEPODOBNE VÝZNAMNÉ CEZHRANIČNÉ ENVIRONMENTÁLNE VPLYVY VRÁTANE VPLYVOV NA ZDRAVIE

Vzhľadom na polohu UMR Zvolen, charakter posudzovaného dokumentu, ako aj jeho obsah nie je predpoklad cezhraničných vplyvov, vrátane vplyvov na zdravie obyvateľstva. PHRSR UMR nemá charakter strategického dokumentu vyžadujúceho cezhraničné posudzovanie, žiadny susedný štát nie je z hľadiska tohto dokumentu dotknutým štátom.

IX. NETECHNICKÉ ZHRNUTIE POSKYTNUTÝCH INFORMÁCIÍ

Spoločný program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja skupiny obcí na území udržiavateľného mestského rozvoja Zvolen na obdobie 2022 – 2027 s výhľadom do roku 2030 (PHRSR UMR Zvolen) je kľúčový strednodobý strategický dokument, na základe ktorého sa Mesto Zvolen, Mesto Sliač, Obec Kováčová, Obec Budča a Obec Lieskovec pri výkone svojej činnosti budú starať o všestranný rozvoj svojho územia a o potreby svojich obyvateľov.

Bol vypracovaný na obdobie 6 rokov s výhľadom na 9 rokov.

Dokument bol vypracovaný v období december 2020 až jún 2022 v zabezpečení odborom rozvoja Mestského úradu Zvolen v spolupráci so samosprávami, sociálno-ekonomickými partnermi a s externými subjektmi pre konkrétne záujmové oblasti.

Vypracovanie PHRSR UMR Zvolen vyplýva zo Zákona NR SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov.

PHRSR UMR Zvolen bol vypracovaný podľa odporúčaní dokumentu „Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržiavateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja“.

Dokument PHRSR UMR Zvolen sa tvoril súčasne s tvorbou strategických dokumentov na národnej a regionálnej úrovni a v tejto verzii odráža súčasný stav prípravy dokumentov. PHRSR UMR Zvolen vychádza z PHSR miest a obcí na území UMR Zvolen, zohľadňuje výzvy, strategické ciele a rozvojové zámery jednotlivých obcí. PHRSR UMR Zvolen nahradí PHSR obcí na území UMR Zvolen.

Celkovú predstavu o budúcnosti vyjadruje vízia rozvoja územia UMR Zvolen: „Územie udržateľného mestského rozvoja Zvolen, miest Zvolen a Sliač a obcí Kováčová, Budča a Lieskovec bude v roku 2030 súdržným a prosperujúcim územím, ktoré je atraktívne pre obyvateľov, návštevníkov i kúpeľných hostí, aktívne reaguje na príležitosti a výzvy, opiera sa o múdrosť a dedičstvo našich predkov, ako aj o poznatky a skúsenosti nás všetkých, ktorí tu žijeme.“

Pre dosiahnutie vízie UMR Zvolen bolo stanovených 5 priorít rozvoja UMR Zvolen, ktoré boli rozpracované do hlavného cieľa a 5 strategických cieľov.

Priority korešpondujú s cieľmi politiky Európskej únie v programovom období 2021 – 2027 a reprezentujú želané zmeny v kvalite života na území UMR Zvolen:

Priorita 1 Inovatívne územie UMR Zvolen – prosperujúce a inteligentné územie,

Priorita 2 Environmentálne udržateľné územie UMR Zvolen – čisté a zdravé prostredie pre budúce generácie,

Priorita 3 Prepojené územie UMR Zvolen – s kvalitnou a udržateľnou dopravnou a technickou infraštruktúrou,

Priorita 4 Súdržné a vzdelané územie UMR Zvolen – s kvalitným vzdelávaním, dostupnými a atraktívnymi pracovnými miestami, súdržnými komunitami, dostupnými sociálnymi a verejnými službami a bývaním,

Priorita 5 Kvalitný život na území UMR Zvolen – bezpečné prostredie, zdravý životný štýl, udržateľné využívanie prírodného a kultúrneho dedičstva, udržateľný cestovný ruch, kultúra a kreatívny priemysel, moderná samospráva a aktívna občianska spoločnosť.

Hlavným cieľom je vytvoriť inovatívne, environmentálne udržateľné, prepojené, súdržné a vzdelané územie s kvalitným životom jeho obyvateľov na území UMR Zvolen. Dosiahnutie hlavného cieľa bude vyžadovať ciele a dlhodobé intervencie (investície, opatrenia, aktivity a projekty) vedúce k posilneniu územia UMR Zvolen ako aglomerácie využívajúcej svoj rastový potenciál.

Strategické ciele boli stanovené nasledovne:

1 Posilniť inovácie, výskum, vývoj a podnikanie na území UMR Zvolen

2 Zlepšovať stav prioritných zložiek životného prostredia a adaptačnej schopnosti na klimatickú zmenu na území UMR Zvolen

3 Vytvoriť sieť kvalitnej dopravnej a technickej infraštruktúry na území UMR Zvolen

4 Zlepšiť dostupnosť a kvalitu verejných služieb pre riešenie životných situácií obyvateľov na území UMR Zvolen

5 Zabezpečiť komplexný rozvoj a atraktivitu územia UMR Zvolen

Strategické ciele boli detailnejšie rozpracované prostredníctvom 25 špecifických cieľov.

Vo vzťahu k prioritám a cieľom boli definované merateľné ukazovatele, ktoré umožnia sledovanie plnenia jednotlivých cieľov a napĺňanie vízie a hlavného cieľa. V prípade hlavného cieľa ide o ukazovatele dopadu, v prípade strategických a špecifických cieľov ide o ukazovatele dopadu a výsledku. Väčšina ukazovateľov bude sledovaná ročne. Ukazovatele, u ktorých to bude možné, budú sledované až na úroveň jednotlivých miest a obcí UMR Zvolen. Aktivity budú monitorované na úrovni výstupov, najmä či boli, alebo neboli zrealizované v zmysle projektového zámeru.

Mestá a obce územia UMR Zvolen zostavili zoznam aktivít (projektových zámerov) na zabezpečenie realizácie PHRSR UMR Zvolen. Zahŕňajú aktivity samospráv a jej partnerov z verejnej správy, podnikateľského a občianskeho sektora. Aktivity/projekty boli zoradené do 20 tematických oblastí:

Oblasť 1 Moderné služby samosprávy
Oblasť 2 Inovácie a zamestnanosť
Oblasť 3 Monitorovanie kvality životného prostredia
Oblasť 4 Vodné hospodárstvo
Oblasť 5 Obehové hospodárstvo
Oblasť 6 Energetická efektívnosť verejných budov
Oblasť 7 Verejné priestory – modrá a zelená infraštruktúra
Oblasť 8 Envirovýchova
Oblasť 9 Doprava a komunikácie
Oblasť 10 Verejná osobná doprava
Oblasť 11 Nemotorová doprava
Oblasť 12 Parkovanie
Oblasť 13 Sociálne a zdravotné služby
Oblasť 14 Bývanie
Oblasť 15 Vzdelávanie
Oblasť 16 Kultúrne dedičstvo
Oblasť 17 Cestovný ruch
Oblasť 18 Kultúrne a spoločenské centrá
Oblasť 19 Športové a voľnočasové priestory
Oblasť 20 Bezpečnosť

V území boli evidované projektové zámery (aktivity) pre obdobie 2021 – 2027 zaradené do tzv. zásobníka aktivít, na základe ktorého bol spracovaný finančný plán. Zásobník aktivít aktuálne obsahuje 107 projektových zámerov, je otvorenou platformou, ktorá bude priebežne dopĺňaná podľa potreby počas celého obdobia platnosti PHRSR UMR Zvolen.

Dokument PHRSR UMR Zvolen sa skladá z:

- *analytickej časti*, ktorá obsahuje komplexné hodnotenie a analýzu východiskovej situácie územia, vonkajšieho prostredia, silných a slabých stránok, príležitostí a rizík (SWOT), kľúčové výzvy a problémy, odhad jej budúceho vývoja, možné riziká a ohrozenia vo väzbe na existujúce stratégie a koncepcie a využívanie vnútorného potenciálu územia, jeho limitov a rozvoja, definovanie podmienok udržateľného rozvoja územia, hlavných faktorov rozvoja a disparít,
- *strategickej časti*, ktorá obsahuje stratégiu rozvoja územia pri zohľadnení jeho vnútorných špecifík a určí hlavné smery, vízie, priority, hlavné a špecifické ciele rozvoja územia rešpektovaním princípov regionálnej politiky s cieľom dosiahnutia vyváženého udržateľného rozvoja územia,
- *implementačnej časti*, zloženej z *programovej časti*, ktorá obsahuje najmä zoznam opatrení a aktivít (projektov) na zabezpečenie realizácie programu rozvoja územia a *realizačnej časti*, ktorá je zameraná na popis postupov inštitucionálneho zabezpečenia formou partnerstva a organizačné zabezpečenie realizácie programu rozvoja územia, systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja územia s ustanovením merateľných ukazovateľov, vecný a časový harmonogram realizácie programu rozvoja územia formou akčných plánov,
- *finančnej časti*, ktorá obsahuje finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení, aktivít a projektov, inštitucionálnej a organizačnej stránky realizácie programu rozvoja územia.

Prílohy PHRSR UMR Zvolen tvoria:

- Príloha č. 1 - Analýzy a zoznamy
- Príloha č. 2 - Zásobník aktivít
- Príloha č. 3 - Merateľné ukazovatele

V Prílohe č. 1 - Analýzy a zoznamy - je spracovaná analýza vnútorného prostredia, analýzu vonkajšieho prostredia a zhrnutie analýz, obsahuje podrobné analytické údaje a tiež zoznamy (partnerov, informačných zdrojov, skratiek).

V Prílohe č. 2 Zásobník aktivít - je uvedený zoznam projektov k termínu predloženia návrhu PHRSR UMR Zvolen, ktoré je možné podporiť ako súčasť PHRSR UMR.

V Prílohe č. 3 Merateľné ukazovatele - je uvedený návrh ukazovateľov.

Dokument PHRSR UMR Zvolen je v súlade s relevantnými strategickými dokumentmi BBSK, SR a EÚ. Tvoril sa súčasne s tvorbou niektorých strategických dokumentov na národnej a regionálnej úrovni a v predkladanej verzii odráža súčasný stav prípravy týchto dokumentov.

Navrhovaný PHRSR UMR Zvolen predpokladá realizáciu rôznorodých aktivít a projektov z rôznych oblastí, v prípade mnohých je priestorové vymedzenie v tejto etape problematické.

V rámci očakávaného napĺňania cieľov PHRSR UMR Zvolen možno v budúcnosti v súvislosti s realizáciou aktivít/projektov predpokladať určité **negatívne vplyvy**. Teoreticky je možné, že v prípade niektorých aktivít/projektov, dôjde k zásahu do horninového prostredia a reliéfu v dôsledku realizácie výkopových prác, záberu poľnohospodárskej alebo lesnej pôdy na stavebné účely, možné je negatívne ovplyvnenie kvality ovzdušia, vôd, pôd v dôsledku znečistenia, možné sú vplyvy na pôdu a podložie v podobe mechanického poškodenia, degradácie, aktivácie erózných a svahových procesov, negatívne ovplyvnenie obyvateľstva, ale aj rastlinstva, živočíšstva, ich biotopov, biodiverzity rôznym spôsobom počas výstavby a počas prevádzky aktivít/projektov znečisťujúcimi látkami, hlučnosťou, vibráciami, emisiami výfukových plynov, žiarením a svetelným znečistením, teplom, zápachom, vyrušovaním, šírením invázných druhov, a pod., ovplyvnenie chránených, citlivých, prírodných, kultúrno-historických, archeologických, paleontologických, geologických, krajinnno-ekologických či iných významných lokalít, zdrojov a území, ako aj ochranných hygienických, technických, manipulačných pásiem, kolízia s prvkami územného systému ekologickej stability (ÚSES) a s migračnými trasami živočíchov, možno očakávať zvýšené nároky na dopravnú a technickú infraštruktúru, na energetické zdroje, na vodné zdroje, môže dôjsť k zvýšeniu produkovaných odpadov, odpadových vôd, možno očakávať istý vizuálny impakt, znehodnotenie vzhľadu krajiny, scenérie a krajinného rázu, zmenu štruktúry a využívania krajiny, vrátane charakteristických a tradičných foriem, v prípade málo pravdepodobných havárií môže dôjsť ku kontaminácii pôd, vôd, podložia, bioty, ovzdušia, príp. k poškodeniu zdravia obyvateľstva, škôd na majetku, v prípade prírodných (napr. povodeň, zemetrasenie, extrémny počasie – silný vietor, nadmerné zrážky a pod.) a antropogénnych hrozieb (napr. požiar, vojnový konflikt a pod.) môže byť ohrozené obyvateľstvo, hospodárstvo, rastlinstvo, živočíšstvo, biotopy a pod.

Žiadne iné negatívne vplyvy navrhovaného strategického dokumentu na životné prostredie a zdravie neboli v tejto etape jeho prípravy zistené.

Mnohé vplyvy môžu pôsobiť izolovane, v prípade niektorých vplyvov môže dochádzať ku ich kumulácii a synergii. Charakter, lokalizáciu ani rozsah izolovaných ani kumulatívnych a synergických vplyvov v súčasnosti nie je možné vymedziť. Na úrovni strategického dokumentu, akým je PHRSR, sú dopady, vrátane negatívnych, len načrtnuté.

Mnohé z vyššie načrtnutých vplyvov sú identifikované skôr v teoretickej rovine, nie sú skutočne očakávané, nakoľko:

Strategický dokument nepredpokladá nové zábery vzácných lokalít s výskytom prirodzenej vegetácie a živočíšstva a ich biotopov. Plánované aktivity nie sú lokalizované do území chránených, citlivých krajinnno-ekologicky, environmentálne, archeologicky, geologicky, paleontologicky, kultúrno-historicky či inak významných, naopak, strategický dokument podporuje zachovanie a ochranu všetkých hodnotných častí územia, nepredpokladajú sa preto negatívne vplyvy na chránené, či inak významné územia, národnej, ani európskej siete, ani na chránené druhy rastlín a živočíchov. V PHRSR sa predpokladá rešpektovanie všetkých prvkov územného systému ekologickej stability. Pri umiestňovaní novej zástavby budú zohľadňované pásma hygienickej ochrany a ochranné, technické a manipulačné pásma existujúcich prírodných zdrojov, stavieb a činností. Nepredpokladajú sa negatívne vplyvy na obyvateľstvo.

Opatrenia navrhnuté v posudzovanom strategickom dokumente, majú investičný alebo neinvestičný charakter. Mnohé z navrhovaných opatrení majú za cieľ pôsobiť preventívne, eliminačne, minimalizačne, prípadne kompenzačne aj z hľadiska možných vplyvov navrhovaného strategického dokumentu na životné prostredie a zdravie.

Tieto opatrenia možno súčasne považovať aj za účinné nástroje na riešenie už existujúcich problémov a neuspokojivého stavu v niektorých tematických oblastiach, vrátane environmentálnych. Navrhovaný strategický dokument má za cieľ slúžiť ako nástroj na riešenie identifikovaných problémov a slabých stránok územia UMR Zvolen a na predchádzanie vzniku nových problémov. Identifikované silné stránky územia UMR Zvolen sú určujúcimi východiskami pre smerovanie rozvojových záujmov a pre realizáciu takých aktivít/projektov, ktoré budú pôsobiť ako opatrenia na prevenciu, elimináciu a minimalizáciu negatívnych vplyvov navrhovaného dokumentu na životné prostredie a zdravie.

Opatrenia neinvestičného charakteru spočívajú v tvorbe organizačných, plánovacích, inštitucionálnych, legislatívnych a programovacích postupov, plánov a aktivít bez predpokladu priameho vplyvu na životné prostredie.

Investičný charakter majú predovšetkým aktivity/projekty typu investičných zámerov. U týchto aktivít je predpoklad istého vplyvu na životné prostredie a zdravie, vrátane negatívnych vplyvov, pričom negatívne vplyvy budú spravidla sprievodnou skutočnosťou realizácie aj tých aktivít/projektov, ktoré v konečnom dôsledku, v zmysle napĺňania postavených cieľov navrhovaného strategického dokumentu, majú prispieť k zlepšeniu existujúcej situácie, riešeniu problémových oblastí, predchádzať ich zhoršeniu, teda pri ktorých sú očakávané vplyvy predovšetkým pozitívne. V takých prípadoch preukázateľné pozitívne prínosy sú určujúce a presahujú možné negatívne dopady aktivít/projektov na niektorú zo zložiek životného prostredia, či na celistvosť niektorých z vymedzených území z hľadiska ochrany a obnovy prírody a krajiny, prírodných zdrojov, kultúrno-historických pamiatok a lokalít a pod.

Nevyhnutné bude takýmto aktivitám a projektom venovať zvýšenú pozornosť, predovšetkým pokiaľ majú priestorový alebo prevádzkový súvis, príp. dosah na chránené, citlivé a inak významné, ale taktiež na zaťažené a problémové časti územia. Pre tieto aktivity bude povinnosť postupovať v súlade so Zákom NR SR č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a jednotlivé aktivity/projekty posudzovať ako navrhované činnosti, resp. ich zmeny (EIA), v prípade, ak tieto aktivity/projekty svojim charakterom a rozsahom podliehajú povinnosti posudzovania (Príloha č. 8 uvedeného zákona).

V zmysle §4 ods. 5 uvedeného zákona posudzovanie vplyvov strategického dokumentu nenahrádza posudzovanie vplyvov činností (aktivít/projektov) navrhovaných v PHRSR UMR Zvolen.

Z procesov posudzovania jednotlivých aktivít/projektov (EIA) vyplynú konkrétne vplyvy na životné prostredie a zdravie, takisto ako aj konkrétne opatrenia na ich zmiernenie, či prevenciu. V prípade potreby bude možné realizovať aj potrebné územnoplánovacie či kompenzačné opatrenia.

Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti a na základe posúdenia navrhovaného strategického dokumentu z hľadiska environmentálneho a ekologického v tejto etape jeho prípravy, je možné predpokladať, že schválenie navrhovaného strategického dokumentu PHRSR UMR Zvolen nebude mať významné negatívne dopady na životné prostredie, ani na zdravie obyvateľstva.

V procese strategického posúdenia neboli zistené také vplyvy, ktoré by mali spôsobiť závažný dopad na životné prostredie a obyvateľstvo. Naopak, očakávané a predpokladané vplyvy schválenia PHRSR UMR Zvolen a napĺňania jeho cieľov na životné prostredie a zdravie možno považovať dominantne za pozitívne.

Predpokladá sa, že navrhovaný strategický dokument prispeje k zefektívneniu a skvalitneniu environmentálnej infraštruktúry, ochrany, obnovy a starostlivosti o životné prostredie, prírodu, krajinu, prírodné zdroje, zdravie, pohodu, celkovú kvalitu života a bezpečnosť obyvateľstva územia UMR Zvolen.

Na zmiernenie, elimináciu, resp. predchádzanie možným negatívnym vplyvom navrhovaného strategického dokumentu na životné prostredie a obyvateľstvo boli navrhnuté opatrenia environmentálneho charakteru, ktoré je možné považovať za efektívne.

Rámcové vplyvy navrhovaného strategického dokumentu určené v tejto etape posudzovania (SEA) budú podrobne riešené v rámci procesov posudzovania vplyvov konkrétnych aktivít/projektov (EIA) navrhovaných pre naplnenie cieľov strategického dokumentu. Z jednotlivých posudzovaní EIA vyplynú konkrétne opatrenia na zmiernenie, príp. prevenciu identifikovaných negatívnych vplyvov.

Vzhľadom na polohu územia UMR Zvolen, charakter posudzovaného dokumentu, ako aj jeho obsah nie je predpoklad cezhraničných vplyvov, vrátane vplyvov na zdravie obyvateľstva.

Navrhovaný strategický dokument PHRSR UMR Zvolen v navrhovanom variante s podmienkou zohľadnenia požiadaviek a opatrení uvedených v kapitole V. 1 tejto Správy o hodnotení navrhovaného strategického dokumentu a opodstatnených pripomienok, ktoré vyplynú z pripomienkového konania, je možné predložiť na schválenie.

Vzhľadom k tomu, že PHRSR UMR Zvolen je vypracovaný na dlhšie časové obdobie, bude potrebné ho priebežne sledovať a vyhodnocovať. Proces monitorovania sa aj podľa samotného dokumentu bude vykonávať systematicky a priebežne počas celého trvania PHRSR UMR Zvolen až po samotné ukončenie platnosti dokumentu.

Dokument PHRSR UMR Zvolen bude predložený na schválenie v októbri 2022. V decembri 2022 bude schválené zaradenie operácií do integrovaných investičných balíčkov (a následne raz za rok). V období 2022 – 2027 bude prebiehať zjednodušené schvaľovanie odporúčaných projektových zámerov.

Informácia o PHRSR UMR Zvolen je dostupná na webovom sídle <https://strategia.zvolen.sk>.

X. INFORMÁCIA O EKONOMICKEJ NÁROČNOSTI

V roku 2020 mestá a obce UMR Zvolen hospodárili s príjmami v sume 52,4 mil. eur. Celkové výdavky predstavovali sumu 46,6 mil. eur. Všetky mestá a obce UMR dosiahli kladný výsledok hospodárenia za bežné účtovné obdobie.

Finančné zdravie miest a obcí UMR Zvolen bolo v roku 2020 podľa zverejnených výsledkov výborné. Z maximálneho počtu bodov 6 získala najviac bodov obec Kováčová a to až 5,9 bodov. Všetky mestá a obce od roku 2014 zaznamenali zlepšenie bodového hodnotenia. Najväčší nárast bodov zaznamenala obec Kováčová (nárast o 0,7 bodu). Jadrové mesto Zvolen si od roku 2014 zlepšilo hodnotenie finančného zdravia z dobré na výborné a v roku 2020 dosiahlo 5,3 bodov. Príjmy zahŕňajú – príjmy daňové, nedaňové, granty a transfery, prijaté úvery, pôžičky a návratné finančné výpomoci a príjmy z transakcií s finančnými aktívami a finančnými pasívami. Výdavky zahŕňajú – výdavky na vzdelávanie, bývanie a občiansku vybavenosť, všeobecné verejné služby, ekonomickú oblasť, rekreáciu kultúru a náboženstvo, ochranu životného prostredia, verejný poriadok a bezpečnosť, sociálne zabezpečenie, obranu a na zdravotníctvo inde neklasifikované. Dosiahnutý výsledok hospodárenia obce za bežné účtovné obdobie (kalendárny rok) je po zdanení. Údaje zahŕňajú aj rozpočtové organizácie v pôsobnosti obcí.

V jadrovom meste Zvolen v roku 2018 realizovalo Transparency International Slovensko hodnotenie transparentnosti. Mesto Zvolen sa umiestnilo na 32. mieste zo 100 hodnotených miest Slovenska s výslednou známku B. Najlepšie hodnotenie mesto dosiahlo v kategórii Rozpočet a zmluvy, naopak najhoršie hodnotenie dosiahlo v kategórii Predaj a prenájom majetku. V meste Sliač sa toto hodnotenie nerealizuje.

Opatrenia a aktivity PHRSR UMR Zvolen môžu realizovať najmä štátna správa, regionálna a miestna samospráva, súkromný a neziskový sektor. Zdroje financovania sú podľa aktérov rozdelené medzi štátny rozpočet, rozpočet regionálnej a miestnej samosprávy, súkromné zdroje, fondy EÚ a rôzne iné granty, finančné nástroje.

Plánované investície, projekty a aktivity zamerané na naplnenie cieľov PHRSR UMR Zvolen budú financované z viacerých zdrojov, ktoré môžeme rozdeliť na zdroje externé a interné, súkromné a verejné, návratné a nenávratné a ich kombináciu s možnosťou využitia rôznych finančných nástrojov. V rámci verejných externých zdrojov ide o:

- nenávratné zdroje (granty EÚ ako sú Plán obnovy a odolnosti, EŠIF, Fond spravodlivej transformácie a komunitárne programy EÚ vrátane programov cezhraničnej spolupráce),
- návratné zdroje (finančné nástroje EÚ).

PHRSR UMR Zvolen je prioritne zameraná na využitie možností financovania z prostriedkov EÚ v súlade s Partnerskou dohodou, Programom Slovensko a Plánom obnovy a odolnosti SR, no môže zahŕňať aj projekty financované z iných EÚ fondov (napríklad ERASMUS+, Horizont atď.) a finančných nástrojov EÚ (EIB a pod.).

Projekty zaradené do PHRSR UMR Zvolen môžu byť v rokoch 2022 – 2027 podporené cez viacero mechanizmov:

- Dopytovo orientované projekty v rámci výziev financovaných z Programu Slovensko, Plánu obnovy a odolnosti SR, štátnych fondov, dotačných mechanizmov a iných externých zdrojov.

- Mechanizmus integrovaných územných investícií (IÚI) – projekt bude súčasťou integrovaného investičného balíčka, ktorý pozostáva aspoň z 2 rôznych špecifických cieľov rôznych priorít vyčlenených na územné investície v Programe Slovensko.
- Technická pomoc, v rámci ktorej sa budú financovať administratívne kapacity UMR Zvolen pre realizáciu PHRSR UMR Zvolen.

V rámci Programu Slovensko 2021-2027 sa budú čerpať granty prostredníctvom systému IÚS, dopytovo orientovaných výziev, finančných grantov z národnej úrovne a finančných nástrojov. Aktivita programu Slovensko oprávnené pre IÚS stanovuje Metodika PHRSR, príloha 4 Jednotný metodický rámec IÚS a IÚI. Prvé výzvy z Programu Slovensko sa očakávajú koncom roka 2022.

Súčasťou Programu Slovensko je aj Fond spravodlivej transformácie (ďalej len „FST“) ktorý sa zameriava na tie regióny a odvetvia, ktoré sú najviac postihnuté transformáciou vzhľadom na ich závislosť od fosílnych palív vrátane uhlia, alebo priemyselných procesov s vysokou intenzitou skleníkových plynov a znečisťujúcich látok vplývajúcich na kvalitu okolitého ovzdušia. FST bol navrhnutý aj pre BBSK a v rámci neho aj pre okres Zvolen. Hlavným hospodárskym subjektom FST v území UMR Zvolen je najväčší producent emisií skleníkových plynov v území – Zvolenská teplárenská, a.s. Zvolen.

V rokoch 2022 – 2023 sa očakáva najviac výziev z Plánu obnovy a odolnosti, ktoré budú vyhlasovať jednotlivé ministerstvá presne stanoveným spôsobom a mali by pokrývať predovšetkým výzvy do: infraštruktúry vzdelávania (materské a základné školy), mestskej mobility (cyklodopravy), obnoviteľných zdrojov energie (obnova verejných zdrojov a podpora zeleného verejného obstarávania) a reformy verejnej správy (digitalizácia verejných služieb a kybernetická bezpečnosť).

Koncom roku 2022 sa očakávajú aj prvé výzvy na projekty z Programu Slovensko.

Fond spravodlivej transformácie (ďalej len „FST“) je nový finančný nástroj v rámci politiky súdržnosti, ktorého cieľom je poskytovať podporu územiám čeliacim vážnym sociálno-ekonomickým výzvam vyplývajúcim z prechodu ku klimatickej neutralite. Je súčasťou mechanizmu spravodlivej transformácie, ktorý pozostáva z troch pilierov: I. Fondu na spravodlivú transformáciu (poskytovanie grantov), II. osobitnej časti Programu InvestEU (podpora súkromných investícií), III. úverového nástroja pre verejný sektor, ktorý poskytuje Európska investičná banka na mobilizáciu dodatočných investícií v príslušných regiónoch (mobilizácia verejných financií). V rámci Fondu spravodlivej transformácie má Slovensko otvorenú alokáciu 459 mil. EUR pre tri regióny a to Trenčiansky, Košický a Banskobystrický. Pre územie UMR Zvolen to predstavuje podporu investícií zameraných na podporu inovatívnych malých a stredných podnikateľov, výskumných a inovačných aktivít, digitalizácie a celoživotného vzdelávania, udržateľnej mobility a energetiky, tvorbu nových pracovných miest, udržateľný cestovný ruch. Hlavným hospodárskym subjektom FST je najväčší producent emisií skleníkových plynov v území – Zvolenská teplárenská, a.s. Zvolen. Akčný plán spravodlivej transformácie BBSK je rozdelený na 3 hlavné piliere, ktoré sú prepojené prostredníctvom osobitných opatrení: hospodárska diverzifikácia, udržateľné životné prostredie a kvalita života a sociálna infraštruktúra. Výber projektov sa bude realizovať priebežne na princípe partnerstva v súlade s odporúčaniami Kooperačnej rady UMR Zvolen.

Zdroje financovania regionálneho rozvoja v rokoch 2021 – 2030 podľa časového harmonogramu

Rok	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
EŠIF 2014 – 2020	X	X	X							
EŠIF 2021 – 2027		X	X	X	X	X	X	X	X	X
Plán obnovy a odolnosti	X	X	X	X	X	X				
React-EÚ	X	X								

/zdroj: PHRSR UMR Zvolen, 2022/

Alokácie pre Slovensko, BBSK, IÚS BBSK a UMR Zvolen v rokoch 2022 – 2030

Zdroj	Obdobie	SR	BBSK	RIÚS/IÚS BBSK	UMR Zvolen
EŠIF 2014 – 2020	2022 – 2023	14,1 mld. eur	186,9 mil. eur*	186,9 mil. eur*	Nedostupný údaj
EŠIF 2021 – 2027	2022 – 2030	12,6 mld. eur	Nedostupný údaj	151,8 mil. eur	20 mil. eur
Plán obnovy a odolnosti	2022 – 2026	6 mld. eur (v tom 1,342 mld. eur* pre územnú samosprávu)	Nie je samostatná alokácia	Nie je samostatná alokácia	Nie je samostatná alokácia
REACT-EÚ	2022	850 mil. eur	1 mil. eur**	600 tis. eur**	100 tis. eur**

Poznámka: *bez alokácie pre Catching-up regions (CURI), ** predpokladaná stanovená alokácia

/zdroj: PHRSR UMR Zvolen, 2022/

Plán využitia zdrojov stanovuje zdroje (finančné, ľudské, priestorové, materiálne a iné) nevyhnutné pre implementáciu stratégie a plán ich nasadenia v procese implementácie PHRSR vrátane plánu využitia finančných zdrojov.

Každé mesto a obec na území UMR Zvolen zostavuje vlastný akčný plán a finančný plán na daný rozpočtový rok s výhladom na dva roky. Akčný plán a finančný plán PHRSR mesta/obce schvaľuje mestské/obecné zastupiteľstvo v rámci schvaľovania rozpočtu mesta/obce. Akčný plán PHRSR UMR Zvolen bude spracovaný na ročnej báze a bude obsahovať plán realizácie projektov v danom roku aj s definovaným finančným krytím.

Akčný plán spoločného PHRSR UMR Zvolen tvoria vzájomne koordinované akčné plány zúčastnených miest a obcí. Akčný plán obsahuje zoznam plánovaných aktivít, vecný a časový harmonogram realizácie jednotlivých projektov.

Finančný plán spoločného PHRSR UMR Zvolen tvoria vzájomne koordinované finančné plány zúčastnených miest a obcí. Finančný plán implementácie stratégie identifikuje finančné objemy, charakter (grantové, revolvingové, investičné, neinvestičné aspekty), zdroje a spôsoby financovania projektov (vlastné zdroje, pôžičky, verejné financie, súkromné zdroje, grantové schémy, a pod.). Na zabezpečení zdrojov by sa mali podieľať subjekty, ktoré majú benefit z realizácie.

Z dôvodu náročnej predprojektovej a projektovej prípravy je vhodné rozdeliť realizáciu projektov do viacerých fáz a v prvej fáze podporiť najmä neinvestičné aktivity a predprojektovú a projektovú prípravu. Do rozpočtu je potrebné naplánovať finančné prostriedky aj na predprojektovú a projektovú prípravu a spolufinancovanie vo výške 10 % očakávaných celkových investícií ročne.

V zásobníku aktivít PHRSR UMR Zvolen sú evidované projektové zámery (aktivity) miest a obcí na území UMR Zvolen pre obdobie 2021 – 2027 (aktuálne zoznam obsahuje 107 projektov). Jednotlivé projektové zámery a aktivity každej z obcí UMR Zvolen boli zatriedené podľa vyššie uvedených 5 priorít a 20 tematických oblastí. Zásobník aktivít je otvorenou platformou, ktorá bude priebežne dopĺňaná podľa potreby počas celého obdobia platnosti PHRSR UMR Zvolen.

Na základe údajov o nákladoch projektov/aktivít bol spracovaný indikatívny finančný plán v celkovej výške 155,6 mil. eur. Infraštruktúrny dlh územia UMR Zvolen predstavuje celkovú sumu 32,7 mil. eur (ide o projekty samosprávy investičného charakteru v Oblasti 4 Vodné hospodárstvo za 17,2 mil. eur a v Oblasti 9 Doprava a komunikácie za 15,5 mil. eur).

V priebehu implementácie PHRSR UMR Zvolen budú akčné a finančné plány jednotlivých miest a obcí vzájomne koordinované:

- Schválený akčný a finančný plán za daný rok pošlú mestá a obce manažérovi UMR Zvolen do 31. 01. daného roku.
- Vyhodnotenie plnenia akčného a finančného plánu za daný rok pošlú mestá a obce manažérovi UMR Zvolen do 30. 04. nasledujúceho roku.

Indikatívny finančný plán UMR Zvolen na obdobie 2022 – 2027

a) Podľa priorít UMR Zvolen

Priorita	Mesto Zvolen	Mesto Sliač	Obec Budča	Obec Kováčová	Obec Lieskovec	Spolu
Priorita 1 Inovatívne územie UMR Zvolen	9 427 844	0	0	9 000	0	9 436 844
Priorita 2 Environmentálne udržateľné územie UMR Zvolen	36 759 847	3 255 326	2 050 000	4 890 000	2 700 000	49 655 173
Priorita 3 Prepojené územie UMR Zvolen	35 481 539	785 449	550 000	2 075 000	1 150 000	40 041 988
Priorita 4 Súdržné a vzdelané územie UMR Zvolen	17 865 800	4 123 731	1 556 000	500 000	0	24 045 531
Priorita 5 Kvalitný život na území UMR Zvolen	28 265 777	2 206 257	600 000	1 058 000	306 000	32 436 034
Spolu	127 800 807	10 370 763	4 756 000	8 532 000	4 156 000	155 615 570

b) Podľa oblastí UMR Zvolen

Oblasť	Mesto Zvolen	Mesto Sliač	Obec Budča	Obec Kováčová	Obec Lieskovec	Spolu
Oblasť 1 Moderné služby samosprávy	3 572 844	0	0	9 000	0	3 581 844
Oblasť 2 Inovácie a zamestnanosť	5 855 000	0	0	0	0	5 855 000

Oblasť 3 Monitorovanie kvality životného prostredia	220 000	0	0	10 000	0	230 000
Oblasť 4 Vodné hospodárstvo	7 555 000	553 899	1 550 000	4 880 000	2 700 000	17 238 899
Oblasť 5 Obehové hospodárstvo	2 556 000	200 000	0	0	0	2 756 000
Oblasť 6 Energetická efektívnosť verejných budov	4 649 000	1 934 300	200 000	0	0	6 783 300
Oblasť 7 Verejné priestory - modrá a zelená infraštruktúra	20 779 847	567 127	250 000	0	0	21 596 974
Oblasť 8 Envirovýchova	1 000 000	0	50 000	0	0	1 050 000
Oblasť 9 Doprava a komunikácie	14 478 802	186 975	0	225 000	600 000	15 490 777
Oblasť 10 Verejná osobná doprava	2 277 737	0	0	0	0	2 277 737
Oblasť 11 Nemotorová doprava	3 400 000	400 000	550 000	1 850 000	550 000	6 750 000
Oblasť 12 Parkovanie	15 325 000	198 474	0	0	0	15 523 474
Oblasť 13 Sociálne a zdravotné služby	7 600 800	4 000 000	1 556 000	500 000	0	13 656 800
Oblasť 14 Bývanie	5 250 000	0	0	0	0	5 250 000
Oblasť 15 Vzdelávanie	5 015 000	123 731	0	0	0	5 138 731
Oblasť 16 Kultúrne dedičstvo	1 813 151	0	0	0	0	1 813 151
Oblasť 17 Cestovný ruch	2 770 000	0	0	0	0	2 770 000
Oblasť 18 Kultúrne a spoločenské centrá	2 776 330	2 170 000	600 000	105 000	306 000	5 957 330
Oblasť 19 Športové a voľnočasové priestory	20 505 000	36 257	0	953 000	0	21 494 257
Oblasť 20 Bezpečnosť	401 296	0	0	0	0	401 296
Spolu	127 800 807	10 370 763	4 756 000	8 532 000	4 156 000	155 615 570

/zdroj: PHRSR UMR Zvolen, 2022/

Akčné a finančné plány miest a obcí sa zostavujú v programovej štruktúre. V prípade PHRSR skupiny obcí sú akčné a finančné plány jednotlivých miest a obcí vzájomne koordinované.

XI. ZOZNAM RIEŠITEĽOV A ORGANIZÁCIÍ, KTORÉ SA PODIEĽALI NA VYPRACOVANÍ SPRÁVY O HODNOTENÍ STRATEGICKÉHO DOKUMENTU A ZOZNAM PRÍLOH A HLAVNÝCH POUŽITÝCH MATERIÁLOV

Mgr. Erika Kočická, PhD., KEEP, Študentská 22, 960 01 Zvolen

odborne spôsobilá osoba pre posudzovanie vplyvov na ŽP, zapísaná v zozname pod číslom 352/2003 – OPV

Zoznam príloh:

PHRSR UMR Zvolen (len elektronicky)

- Vlastný dokument PHRSR UMR Zvolen
- Príloha č. 1 - Analýzy a zoznamy
- Príloha č. 2 - Zásobník aktivít
- Príloha č. 3 - Merateľné ukazovatele

Grafická príloha

- Základná charakteristika útvarov podzemných vôd
- Základné údaje o geotermálnych zdrojoch a útvaroch geotermálnych vôd Slovenska
- Kvalita podzemných vôd v útware SK200220FP
- Geografické oblasti s potenciálne významným povodňovým rizikom v čiastkovom povodí Hron
- Zoznam vodných tokov a obcí, v ktorých bol v období rokov 1997 – 2017 aspoň raz vyhlásený III. stupeň povodňovej aktivity a prehľad príčin a následkov povodní
- Svahové deformácie
- Radónové riziko
- Krajinná pokrývka
- Environmentálne záťaže
- RÚSES – pozitívne prvky
- RÚSES – negatívne prvky
- RÚSES – návrh
- Územný plán VÚC BBSK 2020 – Komplexný urbanistický návrh

Stanoviská k Oznámeniu o strategickom dokumente

- Banskobystrický samosprávny kraj, oddelenie územného plánovania a životného prostredia, list č. 08652/2021/ODDUPZP-2 zo dňa 16. 06. 2021,
- Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica, list č. K PUBB-2021/13168-2/49323/KLI zo dňa 16. 06. 2021,
- Okresný úrad Zvolen, odbor starostlivosti o životné prostredie, list č. OU-ZV-OSZP-2020/008211-002 zo dňa 21. 06. 2021,
- Obec Budča, list č. A/2021/001945
- Obvodný banský úrad v Banskej Bystrici, list č. 1430-2120/2021 zo dňa 10. 06. 2021,

- Okresný úrad Zvolen, odbor starostlivosti o životné prostredie, list č. OU-ZV-OSZP-2021/007939/SMD zo dňa 11. 06. 2021,
- Okresné riaditeľstvo Hasičského a záchranného zboru vo Zvolene, list č. ORHZ-ZV2-2021/000307-002 zo dňa 09. 06. 2021,
- Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom vo Zvolene, list č. 2021/2556/B zo dňa 15. 06. 2021,
- Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Zvolen, list č. 2021/152235, ZV1/R-UPSVR/BEZ/2021/1190-7 zo dňa 18. 06. 2021,
- Okresný úrad Zvolen, odbor starostlivosti o životné prostredie, list č. OU-ZV-OSZP-2021/007730/RAP zo dňa 18. 06. 2021,
- Obec Lieskovec, list zo dňa 24. 06. 2021,
- Mesto Sliač, list zo dňa 09. 06. 2021,
- Okresný úrad Zvolen, odbor starostlivosti o životné prostredie, list č. OU-ZV-OSZP-2021/007530-021 zo dňa 23. 07. 2021.

Zoznam hlavných použitých materiálov:

- Adaptačná stratégia na zmenu klímy (využitie dažďovej vody) Zvolen
- Aktualizácia hodnotenia kvantitatívneho stavu útvarov podzemných vôd vrstvy kvartérnych sedimentov a predkvartérnych hornín. SAH, Bratislava, 2014
- Boky. Územie európskeho významu. ŠOP SR, Správa CHKO Poľana, Zvolen, 2015, pp. 12, ISBN 978-80-89802-68-5
- Dodatok k Rámcovému programu monitorovania vôd Slovenska na obdobie rokov 2016 -2021 na rok 2020. MŽP SR, VÚVH, SHMÚ, SVP š.p., ŠGÚŠ, SAŽP, ŠOP SR, 2019
- Hodnotenie stavu geotermálnych útvarov podzemných vôd na území Slovenskej republiky. Geologická štúdia. MŽP SR, ŠGÚŠ, Bratislava, 2020
- Kolektív autorov, 2013: Zvolen – monografia mesta Zvolen. Mesto Zvolen, ISBN 978-80-971236-7-3
- Komunálna energetická koncepcia mesta Zvolen (KOENKO)
- Komunitný plán sociálnych služieb v meste Sliač na roky 2016 - 2021
- Komunitný plán sociálnych služieb v meste Zvolen na roky 2018 - 2023
- Koncepcia rozvoja mesta Zvolen v oblasti tepelnej energetiky na roky 2020 - 2025
- Koncepcia rozvoja školstva v meste Zvolen na obdobie 2020 – 2030
- Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2011
- Krajinno-ekologický plán katastrálneho územia Zvolen. Auxt, P. et al., KPTK TUZVO, Zvolen, 2003
- Kvalita podzemných vôd na Slovensku 2020, SHMÚ, 2021
- Mazúr, E. et al., 1980: Atlas SSR, Veda Bratislava
- Memorandum o spolupráci na príprave Integrovannej územnej stratégie udržateľného mestského rozvoja Zvolen
- Miklós, L. et al., 2002: Atlas krajiny Slovenskej republiky (1. vyd.). MŽP SR. Bratislava
- Nízkouhlíková stratégia mesta Zvolen na roky 2020 - 2030
- Pamäť mesta a miesta – materiál o zachovaní, obnove, starostlivosti a prezentácii pamiatok a pamätihodností na území mesta Zvolen
- PHRSR mesta Zvolen na obdobie 2014 - 2020 s výhľadom do roku 2025
- PHSR mesta Sliač na roky 2016 - 2021
- PHSR obce Budča na roky 2015 - 2025

- PHSR obce Kováčová na roky 2015 - 2024
- PHSR obce Lieskovec na roky 2015 - 2023
- PHSR Banskobystrického samosprávneho kraja na roky 2015 - 2023
- Plán dopravnej obslužnosti mesta Zvolen
- Predbežné hodnotenie povodňového rizika v čiastkovom povodí Hrona – aktualizácia 2018, MŽP SR, Bratislava, 2018
- Program odpadového hospodárstva mesta Zvolen na roky 2016 - 2020
- Rámcový program monitorovania vôd Slovenska na obdobie rokov 2016 – 2021. MŽP SR, VÚVH, SHMÚ, SVP š.p., ŠGÚDŠ, ŠOP SR, VV š.p., 2015
- Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike, MH SR, 2005
- Regionálny územný systém ekologickej stability okresu Zvolen, 2013, SAŽP, Banská Bystrica
- Socio-ekonomický profil okresu Zvolen 2020
- Správa o kvalite ovzdušia v Slovenskej republike 2020, SHMÚ, Bratislava, 2021
- Stratégia prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti v meste Sliač
- Stratégia rozvoja cestovného ruchu v meste Zvolen 2010 - 2020
- Strategický plán práce s deťmi a mladými ľuďmi v meste Zvolen na roky 2020 - 2030
- Štatút a rokovací poriadok Kooperačnej rady pre integrovaný územný rozvoj územia udržateľného mestského rozvoja Zvolen
- Územný plán mesta Zvolen v znení Zmien a doplnkov
- Územný plán mesta Sliač v znení Zmien a doplnkov
- Územný plán obce Budča v znení Zmien a doplnkov
- Územný plán obce Kováčová v znení Zmien a doplnkov
- Územný plán obce Lieskovec v znení Zmien a doplnkov
- Územný plán VÚC BBSK v znení Zmien a doplnkov
- Vilinová, K., 2012: Zdravotný stav obyvateľstva Slovenska. FPV UKF, Nitra, 128 pp.
- Vodný plán Slovenska. Plán manažmentu správneho povodia Dunaja. Aktualizácia. MŽP SR, 2020
- Vodohospodárska bilancia kvality podzemnej vody SR v roku 2020, SHMÚ, Bratislava, 2021
- Vstupná správa pre vypracovanie PHRSR/IÚS VUC BBSK 2020
- Vstupná správa pre vypracovanie PHRSR/IÚS UMR Zvolen, 2021
- Weisová, D., Bernátová. M., 2012: Strategické plánovanie samosprávy. Praktický poradca na ceste k úspešnému rozvoju obcí, miest a regiónov. Municipalia, Žilina, ISBN 978-80-971209-0-0
- Zákon NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov
- Zákon NR SR č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Zákon NR SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov
- vybrané relevantné určujúce, strategické a rozvojové dokumenty národnej a regionálnej úrovne
- súvisiace relevantné právne predpisy, normy a nariadenia z oblasti životného prostredia a jeho jednotlivých zložiek, ochrany a obnovy prírody a krajiny, ochrany prírodných zdrojov, ochrany zdravia a bezpečnosti obyvateľstva, územného a regionálneho rozvoja, výstavby, dopravy, priemyslu, energetiky, poľnohospodárstva, lesného hospodárstva, vodného hospodárstva, odpadového hospodárstva, ochrany pred povodňami, požiarnej prevencií, pracovného prostredia, ochrany a obnovy kultúrno-historických pamiatok a hodnôt atď.
- relevantné interné materiály, všeobecne záväzné nariadenia, uznesenia a zápisnice mestských a obecných zastupiteľstiev miest a obcí na území UMR Zvolen, BBSK atď.

<http://apl.geology.sk/geofond/zosuvy>
<https://apl.geology.sk/radio>
<http://apl.geology.sk/hydrogeol>
<https://app.sazp.sk/atlassr>
<https://envirozataze.enviroportal.sk>
<https://mpompr.svp.sk>
<https://strategia.zvolen.sk>
<https://www.bbsk.sk>
<http://www.enviroportal.sk>
<http://www.guds.sk>
<http://www.minzp.sk>
<https://www.mirri.gov.sk>
<http://www.podnemapy.sk>
<http://www.sazp.sk>
<http://www.shmu.sk>
<http://www.sodbtn.sk/obce>
<http://www.sopsr.sk>
<https://www.zvolen.sk>
<http://www.vupop.sk>
<https://zvolen.virtualne.sk>

K spracovaniu bola použitá aj vlastná environmentálna databáza a vlastné dokumentácie z hodnotenia vplyvov navrhovaných strategických dokumentov a navrhovaných činností na životné prostredie (zámery, správy o hodnotení, správy o hodnotení strategických dokumentov, oznámenia o strategických dokumentoch, oznámenia o zmene navrhovaných činností, odborné posudky atď.).

XII. ZOZNAM DOPLŇUJÚCICH ANALYTICKÝCH SPRÁV A ŠTÚDIÍ, KTORÉ SÚ K DISPOZÍCII U OBSTARÁVATEĽA A KTORÉ BOLI PODKLADOM NA VYPRACOVANIE SPRÁVY O HODNOTENÍ STRATEGICKÉHO DOKUMENTU

K spracovaniu bola použitá pracovná verzia navrhovaného strategického dokumentu PHRSR UMR Zvolen „Spoločný program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja skupiny obcí na území udržateľného mestského rozvoja Zvolen na obdobie 2022 – 2027 s výhľadom do roku 2030 (verzia pre spracovanie Správy o hodnotení strategického dokumentu SEA, 20. 06. 2022)“, vrátane všetkých príloh (Príloha 1 – Analýzy a zoznamy, Príloha 2 – Zásobník aktivít, Príloha 3 – Merateľné ukazovatele) a ďalšie interné materiály obstarávateľa, ktoré sú u neho v prípade záujmu k dispozícii (podrobné informácie uvádza Príloha č. 1 PHRSR UMR Zvolen – Analýzy a zoznamy).

**XIII. DÁTUM A POTVRDENIE SPRÁVNOSTI A ÚPLNOSTI ÚDAJOV PODPISOM (PEČIATKOU)
OPRÁVNENÉHO ZÁSTUPCU OBSTARÁVATEĽA**

Vo Zvolene dňa

.....

Ing. Lenka Balkovičová,
primátorka mesta Zvolen